

Περίοδος Β
Τεύχος 777
Παρασκευή
13 Δεκεμβρίου 2002
Τιμή 4 Ευρώ

Το ωραίο παραμύθι της Λορελάι από την Κοπεγχάγη

13 ΙΑΝ. 2003

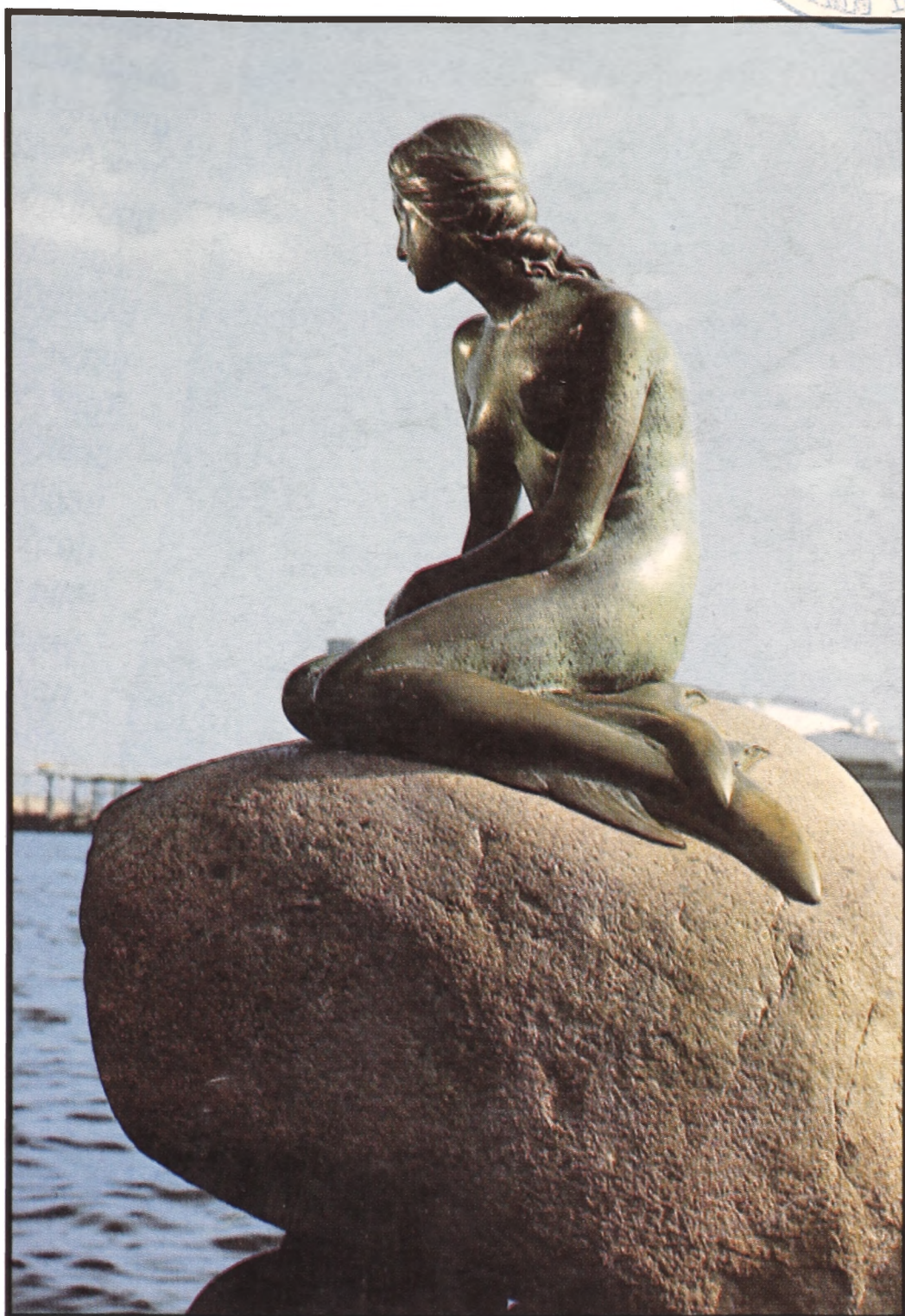
α αμερικανικά
αιχνίδια στην
οπεγχάγη

ο μέλλον της
ύπρου:
ματιά ενός
ουρκοκυπρίου

επιχειρηματίας
ου θα βομβάρδιζε
ο Ιράκ

ίτσαρντ
απουστσίנסκι:
σημαίνει ρεπορτάζ;

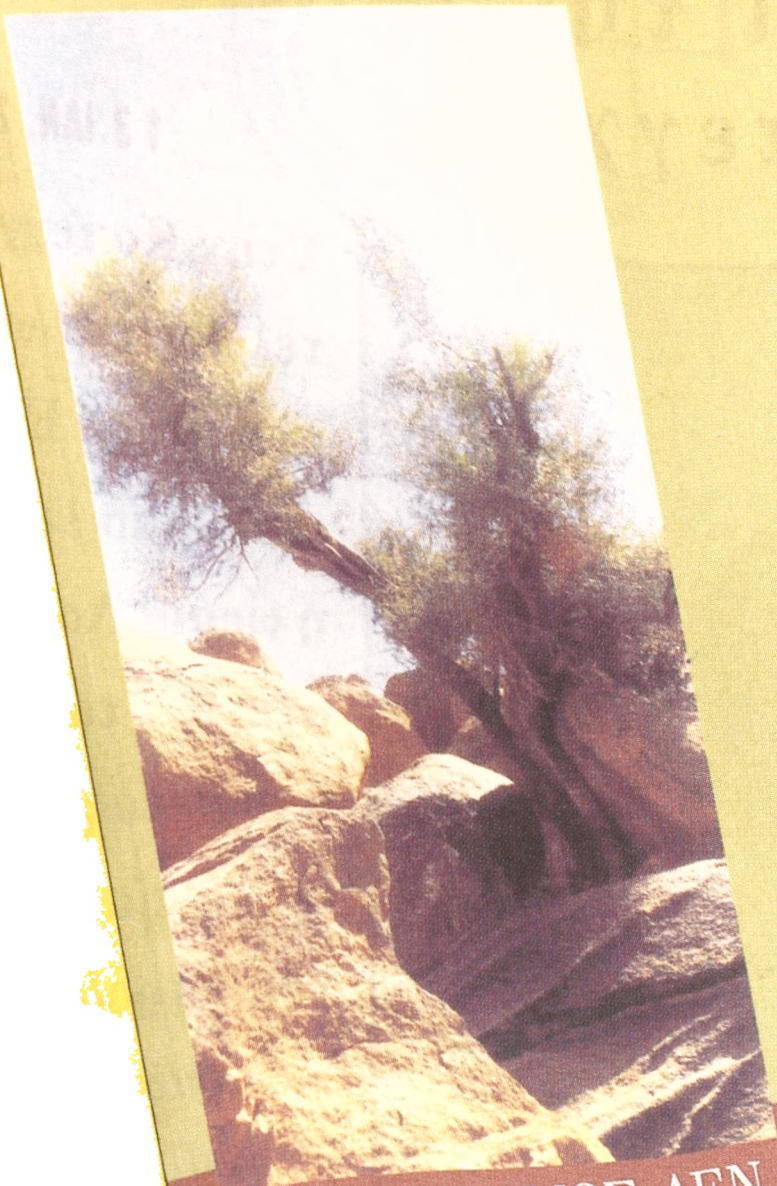
ασιατική περιοδεία
ου Πούτιν

Στην Κοπεγχάγη
τελείωσε τ' ωραίο
παραμύθι. Εκεί,
στ' ωραίο λιμάνι,
η ωραία Λορελάι
ατενίζει τα νερά
που μεταφέρουν
στ' ωραίο νησί
της Αφροδίτης,
τα ωραία νέα
μηνύματα. Δεν
ξέρω, τώρα που
το λέω, έγινε τ'
ωραίο παραμύθι,
αλλά ξέρω, είμαι
βέβαιος, ότι ο
πρωθυπουργός

μας κι ο υπουργός μας των Εξωτερικών
αισθάνονται πολύ ωραία σήμερα. Έρχονται από
την Κοπεγχάγη χαρούμενοι κι ωραίοι και κάνουν
δηλώσεις για την ωραία κατάληξη. Θεέ μου, πόσο
ωραία και παραμυθένια είναι όλ' αυτά!

ΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΡΓΥΡΩ ΚΟΚΟΒΛΗ

ΑΛΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ
Αντίσταση - Εμφύλιος - Προσφυγιά

ΣΕΙΡΑ ΜΑΡΤΥΡΙΩΝ
Εκδόσεις ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Η ιστορία του Νίκου και της Αργυρώς Κοβοκλή όπως την ζωντανεύουν οι ίδιοι.

Ξεκινά από την προσφυγιά της Μικράς Ασίας και συνεχίζει στα χρόνια της Κατοχής και της Αντίστασης στην Κρήτη. Αρχίζουν οι διώξεις, ο Εμφύλιος, το κυνηγητό των διαλυμένων τμημάτων του Δ.Σ. με την δεκαεξάχρονη παρανομία σε σπηλιές και κρύπτες στα βουνά των Λευκών Όρεων, η δραματική απόδραση στην Ιταλία. Το περιπετειώδες ταξίδι μέσω Ελβετίας, Αυστρίας και Ουγγαρίας μέχρι την ΕΣΣΔ. Η άφιξη στην Τασκένδη. Η αποκάλυψη της σοβιετικής πραγματικότητας. Οι περιορισμοί. Επιστροφή στην πατρίδα ύστερα από 14 χρόνια. Μια απίστευτη σε δραματικά γεγονότα ανθρώπινη ιστορία που πρέπει να την γνωρίσει κάθε πολίτης. Ένα μάθημα εγκαρτέρησης και ανθρωπιάς.

Νίκος και Αργυρώ Κοκοβλή

ΑΛΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ

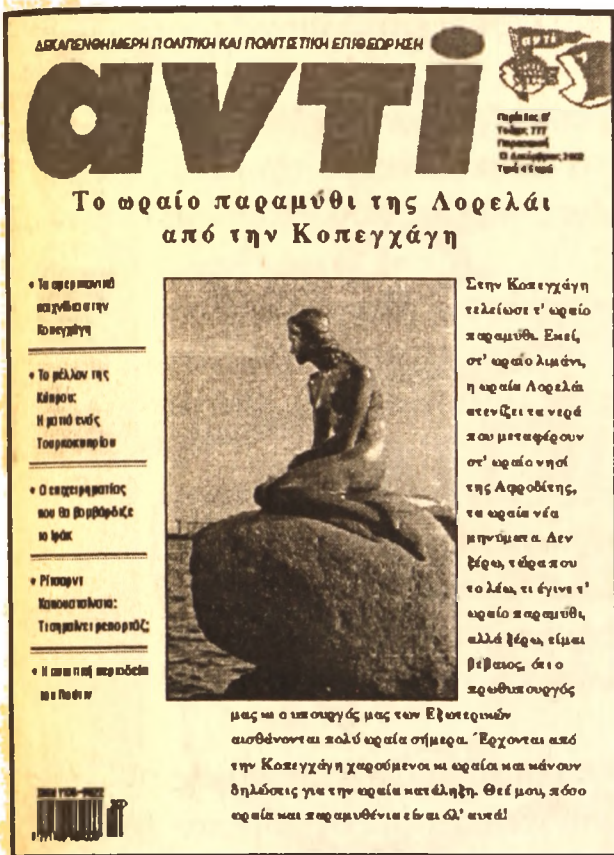
Αντίσταση - Εμφύλιος - Προσφυγιά

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21

τηλ: 210-7232819, φαξ: 210-7226107, e-mail: oliparou@otenet.gr

Περίοδος Β' • Έτος 29ο • Τεύχος 777

Παρασκευή 13 Δεκεμβρίου 2002

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ANTI - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrarou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Εύη Ζήση

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 76 δολ. ΗΠΑ, ετήσια 152 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσάκη και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Γράμμα από έναν αμερικανό φίλο	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Κοπεγχάγη: Θα δώσει λύση;	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• E-mail από τον Απόστολο Διαμαντή	13
• Αλέξανδρος Καζαμιάς: Το διπλό παιχνίδι των Αμερικανών στην Κοπεγχάγη	14
• Τάσος Αναστασίου: Ο κύριος Οβίδιος ο Αντιδιχαστικός	17
• Σερχάτ Ιντζιρλί: Με τη ματιά ενός Τουρκοκυπρίου	18
• Αλέκος Τζιόλας: Το σχέδιο Ανάν: Θρυμματισμός των μικρών εθνισμών και θρίαμβος του ενός	22
• Τάκης Διαμαντής: Βαλκάνια	24
• Βσέβολοντ Σαμοχβάλοφ: Η ασιατική περιοδεία του προέδρου Πούτιν	26
• P. Lagerquist: Ο επιχειρηματίας της γεωπολιτικής που θα βομβάρδιζε το Ιράκ	30
• James Sherman: Kofi, sir?	32
• Α. Χουλιάρης: Νότιος Αφρική: Επιτυχίες, προβλήματα και προοπτικές	33
• Ρίσαρντ Καπουτσίνσκι: Μια συνομιλία με την Ζώγια Μαυροειδή	36
• Όλγα Φωτακοπούλου: Ολυμπιακό Χωριό: Η επικοινωνιακή ναυαρχίδα του «2004»	39
• Αλέξης Γαλίας: Παιδιά - Πρόσφυγες	42
• Αιμίλιος Ζαχαρέας: Σκέψεις για ένα πολιτικό καταστατικό της κοινωνικής αλληλεγγύης	44
• Αρχίσαν τα ματς από τον Νίκο Πρωινό	47
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	48
• Απόστολος Διαμαντής: Περί Ελληνικού Έθνους	52
• Αλέξανδρος Αργυρίου: Μανόλης Λαμπρίδης	55
• Άνθη Καρρά: Μελίχ Τζεβντέτ Άνταϊ - In Memoriam	56
• Ειρήνη Μουντράκη: Loop στο Δώμα του Θεάτρου του Νέου Κόσμου	58
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Μπράιαν Φρίελ: Ο Ξεριζωμός, Απλό Θέατρο	59
• Δ. Χαρίτος: Κεν Λόουτς: Γλυκά δεκάξι και Κρίστοφερ Νόλαν: Insomnia	60
• Δημήτρης Φιλίππιδης: Νέα Υόρκη - Αθήνα	61
• Νίκος Γουλανδρής: Μερικές παρατηρήσεις για μια πρόσφατη έκδοση	62
• ΒΙΒΛΙΟ	63
• Και τα λοιπά από τον Νίκο Μολυβιάτη	66

ΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟ ΕΝΑΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟ ΦΙΛΟ

Αγαπητοί φίλοι και σύμμαχοι,

Γνωρίζω βέβαια ότι αυτή τη στιγμή βρίσκεστε συγκεντρωμένοι στην όμορφη πόλη της Κοπεγχάγης, αντιμετώπιζοντας με μια σειρά πολύπλοκα και δυσεπίλυτα προβλήματα. Ωστόσο δεν θα ήταν περιττό να σας θυμίσω ότι αυτή την ιστορική στιγμή ο πολιτισμένος κόσμος βρίσκεται εμπρός σε πολλές και επικίνδυνες προκλήσεις, με τον «άξονα του κακού» να μας χτυπά συνεχώς την πόρτα.

Εμείς βέβαια ασχολούμαστε αποκλειστικά με τα δικά μας προβλήματα και συμφέροντα· έτσι αποφεύγουμε να επεμβαίνουμε σε προβλήματα άλλων. Πάντα όμως προσπαθούμε να διευκολύνουμε την εξεύρεση λύσεων και στο πλαίσιο αυτό θα μου επιτρέψετε να διατυπώσω ορισμένες σκέψεις που μπορεί να σας φανούν χρήσιμες.

Άλλωστε, όπως είπε πρόσφατα ο Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ στον έλληνα δημοσιογράφο κ. Παπαχελά, «το αμερικανικό έθνος είναι ένα ευρωπαϊκό έθνος». Και μην ξεχνάτε ότι «αν δεν υπήρχε η αμερικανική Δημοκρατία, δεν θα υπήρχε καν Ευρώπη», όπως παραδέχτηκε ο πρωθυπουργός της Πολωνίας, μίας από τις 10 χώρες που θέλετε να εντάξετε στην Ένωσή σας.

Βλέπετε οι νέοι εταίροι σας, που πρόσφατα απέκτησαν την ανεξαρτησία τους, έχουν καλύτερη άποψη για τον ρόλο της Αμερικής στη διασφάλιση αυτής της ανεξαρτησίας, αλλά και γενικότερα στη διατήρηση της ειρήνης, της δημοκρατίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σ' ολόκληρο τον πλανήτη. Γι' αυτό επιμένουν τόσο πολύ για την ένταξη τους στην Ένωσή σας και ταυτόχρονα στο ΝΑΤΟ, το οποίο υπό την αμερικανική ηγεσία αποτελεί τον μόνο σοβαρό και φερέγγυο μηχανισμό διατήρησης της τάξης στον κόσμο.

Με την ευκαιρία θέλω εδώ να σας ρωτήσω γιατί επιμένετε τόσο στη δημιουργία μηχανισμών αυτόνομης εξωτερικής πολιτικής και άμυνας, οι οποίοι το μόνο που θα καταφέρουν θα είναι να διαταράξουν την παγκόσμια ισορροπία. Θα αντιλαμβάνεστε ότι ένας ευρωστρατός μπορεί να είναι αποτελεσματικός μόνο σε συντονισμό με το ΝΑΤΟ, πράγμα που για μας είναι σαφές και αδιαπραγμάτευτο.

Αυτό που χρειαζόμαστε είναι να δυναμώσουμε το μέτωπο κατά της διεθνούς τρομοκρατίας, του παγκόσμιου κακού, που πρέπει να αντιμετωπίσουμε όλοι μαζί, με όλα τα διαθέσιμα μέσα. Και για να δυναμώσουμε αυτό το μέτωπο, πιστεύω ότι πρέπει μαζί με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες να εντάξετε στην Ένωσή σας και την Τουρκία, την οποία, όπως γνωρίζετε, καταβάλλουμε μεγάλη προσπάθεια να κρατήσουμε κοντά μας.

Σκεφθείτε τα αποτελέσματα που θα έχει αυτή η ενέργεια και πρώτον ότι θα εξασφαλίσουμε πως η Τουρκία δεν θα μας φέρει μεγάλες αντιρρήσεις για μια ουσιαστική βοήθεια στην επίθεσή μας εναντίον του Ιράκ, για να διώξουμε επιτέλους τον Σαντάμ Χουσεΐν, να γλυτώσουμε τον ιρακινό λαό από τα δεινά που υφίσταται, αλλά και τον πολιτισμένο κόσμο από το φοβερό οπλοστάσιο που τον απειλεί.

Δεύτερο θα πείσουμε ευκολότερα την Τουρκία να κάνει τις αναγκαίες υποχωρήσεις στο θέμα του κυπριακού προβλήματος, το οποίο, όπως αναγνωρίζετε, ταλαιπωρεί εδώ και δεκαετίες τόσο εσάς όσο και εμάς, καθώς η Ελλάδα το ανακινεί σε κάθε ευκαιρία, υπονομεύοντας τις ρυθμίσεις που προσπαθούμε να επιβάλουμε στην περιοχή της Μέσης Ανατολής.

Θεωρώ ότι αντιλαμβάνεσθε πως η ένταξη της Τουρκίας στην Ένωσή σας και μαζί η επίλυση του Κυπριακού, καθώς και των άλλων προβλημάτων που έχουν η Τουρκία με την Ελλάδα, θα μας είναι πολύ χρήσιμη, ως συμπλέουσα με τους αμερικανικούς στρατηγικούς σχεδιασμούς στην ευρύτερη περιοχή για την πάταξη της διεθνούς τρομοκρατίας.

Γνωρίζω βέβαια ότι ορισμένοι πολιτικοί σας δυσκολεύονται να δεχτούν στην Ένωση μια χώρα με κακή οικονομική κατάσταση και διαφορετική κουλτούρα, η οποία με τον μεγάλο πληθυσμό της θα αποτελέσει ενδεχομένως εμπόδιο στη λήψη και εφαρμογή των αποφάσεών σας. Πιστεύω όμως ότι είναι μια πρόχειρη εκτίμηση που οδηγεί σε πλάνη. Η Αμερική έχει ήδη φιλικές και εταιρικές σχέσεις με πολλές μουσουλμανικές χώρες και σας διαβεβαιώνω ότι όχι μόνο δεν έχασε τίποτα αλλά αντίθετα κέρδισε από αυτό.

Είναι γεγονός ότι μας χωρίζει ένας ολόκληρος ωκεανός, δεν βρίσκω όμως κανένα λόγο που να σας αποτρέπει από το να ανοίξετε τις πόρτες της Ένωσής σας και σε άλλες χώρες, με διαφορετική κουλτούρα. Σκεφθείτε τα πλεονεκτήματα που θα αποκτήσετε ως μια ανοιχτή κοινωνία, ενώ παράλληλα θα προσφέρετε τα μέγιστα στην κοινή μας υπόθεση.

Ειλικρινά δικός σας

Ένας αμερικανός φίλος

1-0202

ΚΟΠΕΓΧΑΓΗ: Θα δώσει λύσεις;

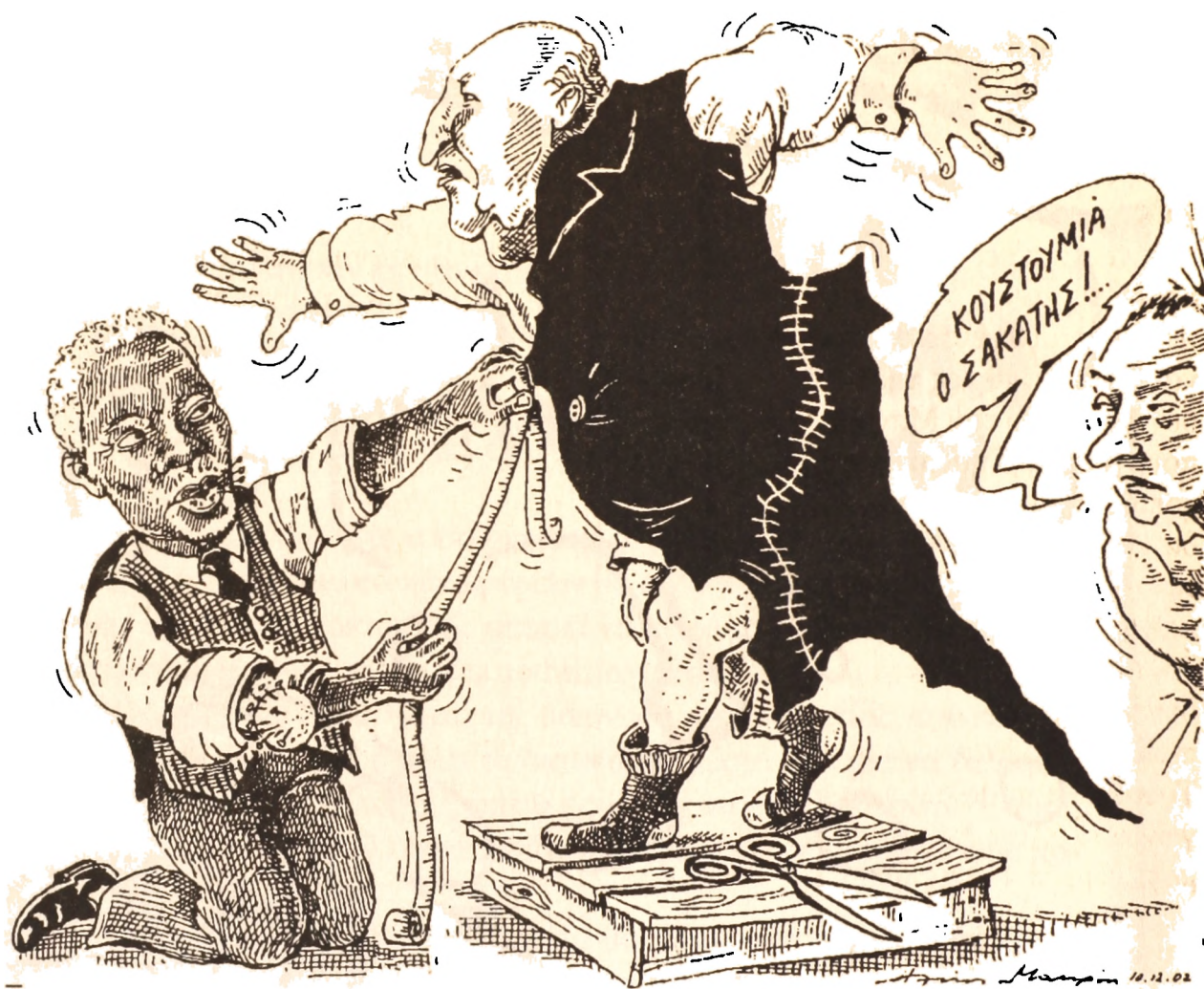
ΤΕΛΙΚΑ, ΟΛΕΣ οι ενδείξεις πείθουν ότι το νέο (αναθεωρημένο) σχέδιο του Κόφι Ανάν θα γίνει αποδεκτό, από την ελληνοκυπριακή και την τουρκοκυπριακή πλευρά, ως βάση διαπραγματεύσεων... Και ότι η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι δεδομένη ή σχεδόν δεδομένη, υπό την αίρεση ότι η «ουρά» των διαπραγματεύσεων (για τελική αποδοχή του σχεδίου Ανάν και διενέργεια χωριστών δημοψηφισμάτων στην Κύπρο) θα έχει ολοκληρωθεί μέχρι τις 15 Απριλίου 2003.

ΟΙ ΓΡΑΜΜΕΣ αυτές γράφονται Τετάρτη βράδυ, με τον πρόεδρο Γλ. Κληρίδη και τον πρωθυπουργό Κ. Σημίτη ήδη στην Κοπεγχάγη. Αλλά η σύνοδος κορυφής της Κοπεγχάγης επρόκειτο ν' αρχίσει χθες, Πέμπτη 12 Δεκεμβρίου και να τερματισθεί σήμερα Παρασκευή 13 Δεκεμβρίου, ενώ το τεύχος αυτό του *Αντί* θα βρίσκεται ήδη στα περρίπτερα. Συμπέρασμα: Εκ των πραγμάτων, το Πολιτικό Δεκαπενθήμερο αδυνατεί να καλύψει το συγκλονιστικό διήμερο μιας συνόδου κορυφής που χαρακτηρίζεται ιστορική.

Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΚΟΠΕΓΧΑΓΗΣ: ΠΟΣΟ ΙΣΤΟΡΙΚΗ;

ΓΙΑΤΙ, όμως, η σύνοδος αυτή της Κοπεγχάγης χαρακτηρίζεται ιστορική; Γιατί στη σύνοδο αυτή, η *Ευρώπη των 15* γίνεται *Ευρώπη των 25*. Και η διεύρυνση αυτή είναι φυσικό να ικανοποιεί όλους όσους οραματίζονται τις «*Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης*» (κατά το όραμα του Βίκτορα Ουγκό) ή την «*Ενωμένη Ευρώπη*» – μια Ευρώπη που θα ξεκινά από τον Ατλαντικό και θα φθάνει ως τα Ουράλια. Ταυτόχρονα με τη διεύρυνση, οι «15» είχαν αρχίσει ήδη να επεξεργάζονται τις διατάξεις του *Ευρωπαϊκού Συντάγματος*, πάνω στο οποίο θα οικοδομηθεί η *Ενωμένη Ευρώπη του 21ου αιώνα* ή το *Κογκρέσο των λαών της Ευρώπης*.

ΚΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ, τι γίνεται; –

Σκίτσο του Ηλία Μακρή από την *Καθημερινή* της Τετάρτης 11/12/02.

θα ρωτήσετε, ίσως. Σύμφωνα με την τελευταία δήλωση του υπουργού Εξωτερικών Γ. Παπανδρέου «*όλα τα σημάδια είναι θετικά*», «*όλοι (και οι 15, δηλαδή) είναι σύμφωνοι για την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση*», έστω και αν, μέχρι τη σύνοδο της Κοπεγχάγης, δεν υπάρξει συμφωνία επίλυσης του Κυπριακού. Όλα τα παραπάνω –την ώρα που στοιχειοθετείται το κείμενο αυτό– ηχούν ωραία. Όπως ωραία ηχεί και η δήλωση του πρωθυπουργού ότι «*θέλουμε λύση καθαρή, χωρίς αστερίσκους και παραπομπές*». Μόνο που οι αστερίσκοι (από την εποχή του μακαρίτη Ανδρέα Παπανδρέου –όπως είναι γνωστό, κάποιοι, επί ένα διάστημα, τον αποκαλούσαν «*Monsieur l' Asterisque*»...), έπαυσαν να μνημονεύονται, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι έπαυσαν και να υπάρχουν. Αστερίσκος, επί παραδείγματι, είναι η πίεση, κατ' εξακο-

λούθηση, του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ, Κόφι Ανάν, όπως υπάρξει λύση του Κυπριακού πριν από την Κοπεγχάγη ή –έστω– στη διάρκεια της Κοπεγχάγης! Και, φυσικά, είναι κοινό μυστικό ότι την «*πρεμούρα*» αυτή του Κόφι Ανάν, τη σύνδεση, δηλαδή, ένταξης της Κύπρου και λύσης του Κυπριακού, κίνησαν ή στήριξαν όχι μόνο οι ΗΠΑ ή η Βρετανία («*εγγυήτρια δύναμη*», παρακαλώ, της Κυπριακής Δημοκρατίας...) αλλά και μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως, λόγου χάρη, η Ολλανδία.

Θ' ΑΝΤΙΛΕΧΘΕΙ, ίσως, ότι, χωρίς την πίεση αυτή και τους ασφυκτικούς χρονικούς ορίζοντες, τα εμπλεκόμενα μέρη (η Κυπριακή Δημοκρατία και η τουρκοκυπριακή ηγεσία) ίσως δεν θα κατέληγαν σε κάποιου είδους συμφωνία – αν τελικά αποδειχθεί ότι πράγματι κατέληξαν σε συμφωνία. Άλλωστε δεν λείπουν οι σχολιαστές εκείνοι (ξέ-

νοι, αλλά και δικοί μας) που θυμίζουν ότι, επί 28 χρόνια, τα δυο εμπλεκόμενα μέρη βρισκόνταν σε συνεχή διαπραγμάτευση, αλλά χωρίς ποτέ να καταλήξουν σε συμφωνία.

ΜΠΟΥΣ: ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΤΗΣ ΑΓΚΥΡΑΣ...

ΠΙΕΣΗ, ΟΜΩΣ, προς όλες τις πλευρές, άσκησαν και οι ΗΠΑ, στο θέμα της ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ένας ακαταπόνητος Μπους τηλεφωνεί συνεχώς στους ευρωπαίους ηγέτες, για να τους αναπτύξει τους λόγους για τους οποίους «πρέπει η Τουρκία να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση», έστω και αν δεν πληροί, προσώρας, τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για να καταστεί μέλος της. Τηλεφωνήματα δέχθηκε, από τον Μπους, και ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης, αλλά πίεση δεν χρειάστηκε να ασκηθεί, αφού η Ελλάδα υποστηρίζει, υπό ορισμένους όρους, την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. [Εξυπακούεται ότι η Ελλάδα προτιμά να γειτνιάζει –και να συνεργάζεται– με μια Τουρκία «ευρωπαϊκών προδιαγραφών», παρά με μια Τουρκία που, μέσω πασάδων, στρατηγών και άλλων σκληροπυρηνικών, οραματίζεται την αναβίωση της οθωμανικής αυτοκρατορίας...]

ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ της Ουάσιγκτον να προωθήσει την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θα πρέπει να ερμηνεύσει κανείς και τη συνάντηση του νικητή των τουρκικών εκλογών, Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, με τον πρόεδρο Μπους, στον Λευκό Οίκο. Η συνάντηση αυτή (κατά παράβαση του αμερικανικού πρωτοκόλλου...)

έστελνε το μήνυμά της όχι μόνο στους ευρωπαίους ηγέτες, αλλά και προς το τουρκικό, παραδοσιακό κατεστημένο: «Ναι, ημείς Τζορτζ Μπους, αναγνωρίζουμε και συνεργαζόμαστε με τον ηγέτη που ανέδειξαν οι πρόσφατες τουρκικές εκλογές και, τούτο, μη προς κακοφανισμόν σας»!

ΩΣΤΟΣΟ, ένα σημείο στο οποίο οι τουρκικές, κυβερνητικές πηγές δεν έδωσαν ιδιαίτερη έμφαση, ήταν η παρουσία, στη συνάντηση αυτή, της Κοντολίζα Ράις, συμβούλου στα θέματα εθνικής ασφαλείας του προέδρου Μπους. Η παρουσία αυτή, όπως, άλλωστε, και η ίδια η ένθερμη συνηγορία του Μπους στο θέμα της ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν είναι άσχετη, βέβαια, με την επίθεση που ετοιμάζουν οι ΗΠΑ κατά του Ιράκ και την προσπάθεια του Μπους να εξασφαλίσει τη στήριξη της νέας τουρκικής κυβέρνησης (λέγε με «διευκολύνσεις») στην επίθεση αυτή. Ο Μπους ασφαλώς ξέρει (από δημοσκόπηση που διενεργήθηκε, τον Νοέμβριο, στην Τουρκία), ότι η συντριπτική πλειοψηφία του τουρκικού λαού ενίσταται στη χρησιμοποίηση τουρκικών βάσεων, από αμερικανικά στρατεύματα, για στρατιωτικά πλήγματα κατά του Ιράκ. Αλλά «ανταλλάγματα», «προσφορές», «αποζημιώσεις», πάντοτε υπάρχουν.

ΤΥΠΟΙΣ, ο Ερντογάν δηλώνει ότι δεν συνδέει τη λύση του Κυπριακού με την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Και ότι το μόνο που ζητεί είναι να καθορισθεί, στην Κοπεγχάγη, μια ημερομηνία (και όχι «ημερομηνία της ημερομηνίας»...) για την έναρξη

διαπραγματεύσεων, με στόχο την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. [Κάπου, μάλιστα, οι άνθρωποι του Ερντογάν άφησαν να εννοηθεί ότι –εν ανάγκη– μπορεί και να «θυσιάσθει» ο Ντενκτάς...] Εάν, όμως, οι Ευρωπαίοι, στην Κοπεγχάγη, δεν επιδείξουν την «δέουσα συναντίληψη», εάν, λόγου χάρη, αρχίσουν να τοποθετούν την αιτουμένη «ημερομηνία» κάπου γύρω στα 2005, τότε και η Άγκυρα, προς μεγάλη της λύπη, δεν θα μπορεί να συμβάλει στην επίλυση του Κυπριακού –οπότε «αντίο σχέδιο Ανάν» και, πιθανόν, «αντίο η ιστορική ευκαιρία» για την επανένωση της Κύπρου, κ.λπ.

Όσο για το επιχείρημα της Ε.Ε., το οποίο επεκαλέσθη και ο δανός πρωθυπουργός Ρασμούσεν, κατά την παραμονή του στην Αθήνα, την περασμένη Τρίτη, ότι «για να δοθεί μια ημερομηνία, πρέπει να πληρούνται κάποια πολιτικά κριτήρια και δεν μπορούμε να κάνουμε παραχωρήσεις, στην περίπτωση της Τουρκίας», ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν επεκαλέσθη την περίπτωση της Λεττονίας, όπου «3 (τρία) εκατομμύρια Ρώσοι παραμένουν επί ξύλου κρεμάμενοι, ως πολίτες δευτέρας κατηγορίας»... Παρά ταύτα –πρόσθεσε ο Ερντογάν– η Λεττονία γίνεται ασμένως δεκτή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ η Τουρκία...

ΑΛΛΑ ΓΙΑ τα περαιτέρω, για όσα θα συμβούν ή δεν θα συμβούν στη διάσκεψη κορυφής της Κοπεγχάγης, θα έχουμε την ευκαιρία να συζητήσουμε στο ερχόμενο «Δεκαπενθήμερο». Θαρσείν χρη!

ΑΝΤΗΝΩΡ

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

Το Αντί κυκλοφορεί από τη Μεταπολίτευση, συνεχίζοντας μian ιστορία που άρχισε μέσα στη δικτατορία. Στα τεύχη του καταγράφεται η πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

για να εξασφαλίσετε τη συνεχή –και αντικειμενική– ενημέρωσή σας.

Με τη συνδρομή σας βοηθάτε και το περιοδικό που εξοικονομεί τεύχη για τη διανομή του στα περίπτερα.

ΠΑΛΙΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Η ανακίνηση της υπόθεσης «μοναρχία» είναι πασίδηλα στημένη και μεθοδευμένη. Είναι γνωστό ότι η κυβέρνηση προκειμένου ν' αναδειχθεί και πάλι «νικήτρια σε ωραίους αγώνες», ενώ εγνώριζε ότι θα έχανε στη δικαστική αναμέτρηση με τον τέως, διέδιδε ψευδώς και συστηματικά ότι θα του επιδικαζόταν ένα τεράστιο ποσό. Έτσι όταν τελικώς ανακοινώθηκε το τελικό ποσό των 4,5 δισ. όλα έμοιαζαν «γλυκά και νικηφόρα»! Και άρχισε η γνωστή παρελθοντολογία. Είμαστε βεβαίως οι τελευταίοι που θα υπερασπίζονταν τον τέως. Η ιστορία του άρχισε με τις πέραν κάθε δεοντολογίας περίφημες «επιστολές» προς τον Γ. Παπανδρέου και όσα ακολούθησαν. Ο Κ. Μητσοτάκης πάλι –όλοι το αποσιωπούν– έχει παλιούς ανεξόφλητους λογαριασμούς με το Παλάτι. Γιατί το ξεχνούν; Η υπόθεση της αποστασίας δεν ήταν δική του φάμπρικα; Αλλά αυτά όλα έχουν κλείσει οριστικά. Και ο τέως αλλά και ο Μητσοτάκης έχουν μπει στο περίφημο χρονοντούλαπο της ιστορίας. Ας μην μας ζαλίζουν άλλο τώρα οι όψιμοι παλληκαράδες που ξεκίνησαν μάχη εναντίον ανεμόμυλων. Καλά καταλαβαίνουμε, έρχονται εκλογές, κάτι πάλι θα πρέπει να σκαλίσουμε από το παρελθόν χάριν της πίτας του παρόντος. Αλλά φτάνει!

Χ.Ν.

ΤΟ ΞΙΦΟΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου κ. Ευάγγελος Κρουσταλάκης στην ομιλία του στη Γενική Συνέλευση Εισαγγελέων την Κυριακή 8/12/02 χρησιμοποίησε πολύ ευγενική γλώσσα όταν αναφέρθηκε στη διαφθορά στο δημόσιο βίο της χώρας.

Γιατί διαφορετικά δεν θα χρησιμοποιούσε τη διατύπωση ότι «ευτυχώς τα φαινόμενα της διαφθοράς δεν είναι ο κανόνας αλλά αποτελούν ακόμη εξαιρέσεις»...

Και όμως. Μόνον φαινόμενα διαφθοράς αντιμετωπίζει ο πολίτης σε κάθε συναλλαγή με το δημόσιο και τους «λειτουργούς» του.

Ο κ. Κρουσταλάκης είπε ότι «το ξίφος της Δικαιοσύνης, πρέπει, χωρίς καμία απολύτως διάκριση, να στρέφεται έγκαιρα και αποτελεσματικά εναντίον οποιουδήποτε παρανομεί, όσο ψηλά και αν βρίσκεται ή όσο ισχυρός κι αν εμφανίζεται».

Η ευγένεια στις διατυπώσεις είναι χαρακτηριστικό και χάρισμα ολίγων ανθρώπων, είναι η αλήθεια. Αλλά φοβούμαστε ότι ο κ. Κρουσταλάκης προσπάθησε να είναι ευγενής περισσότερο από όσο απαιτούσε το θέμα που διαπραγματεύθηκε.

Δεν παρακολουθούμε όλοι μας τις καθημερινές παραβιάσεις της έννομης τάξης σε κάθε τομέα της δημόσιας ζωής; Δεν γνωρίζει ο κ. Κρουσταλάκης ούτε μία περίπτωση (με όνομα, διεύθυνση κ.λπ.) όπου γίνεται «πολλαπλή προσβολή του πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος», όπου «θυσιάζεται η ισορροπία στο βωμό κάποιων συμφερόντων με την πάντοτε πρόχειρη και εύκολη δικαιολογία της οικονομικής ανάπτυξης»;

Δεν μπορεί!

Ο Τύπος βοά καθημερινά για τόσες και τόσες περιπτώσεις αυθαιρεσίας. Εμείς δεν αναφερόμαστε όμως σε όσα άλλοι καθημερινά καταγγέλλουν.

Το Αντί έχει κατά καιρούς καταγγείλει με συγκεκριμένα αποδεικτικά στοιχεία παραβιάσεις της νομιμότητας για πολλές υποθέσεις. Θα αναφέρουμε ενδεικτικά τρεις περιπτώσεις:

α. Παραβιάσεις της ελληνικής νομοθεσίας [από ποιούς;] με τη διακοπή της κυκλοφορίας στις οδούς γύρω από την αμερικανική πρεσβεία που κάποιες καλύφθηκαν(;) με παράνομες και εκ των υστέρων «νομοθετικές ρυθμίσεις».

β. Τις πολλές πτυχές της υπόθεσης Κόκκαλη για την οποία οι όποιες εισαγγελικές ενέργειες έχουν μπλοκάρει από ετών.

γ. Οι πολλαπλές παρανομίες που διεπράχθησαν από δημόσιους φορείς (διάβαζε Δήμος, ΥΠΕΧΩΔΕ και Κ. Λαλιώτης) αλλά και από ιδιώτες (διάβαζε Χρ. Λαμπράκης) για την ανέγερση ενός φαραωνικού συγκροτήματος μέσα σε προστατευμένο χώρο πρασίνου.

Όλες αυτές και άλλες τόσες υποθέσεις παρανόμων ενεργειών της διοίκησης και σημαντικών δημοσίων προσώπων δεν αφορούν τις εισαγγελικές αρχές; Και ποιο ήταν το αποτέλεσμα των τεκμηριωμένων καταγγελιών; Πού επικρέμαται το ξίφος της Δικαιοσύνης;

Εάν και στο ελάχιστο όλες αυτές οι καταγγελίες του Αντί ήταν ατεκμηρίωτες, δεν θα έπρεπε να στραφεί η εισαγγελική έρευνα εναντίον του περιοδικού το οποίο υποτίθεται ότι «εσπίλωνε την τιμή και την υπόληψη» σοβαρών παραγόντων της ελληνικής κοινωνίας; Όχι, το ξίφος της Δικαιοσύνης είναι ανενεργό. Και απάντηση ή σχόλιο επ' αυτού μην αναμένετε.

Χ.Γ.Π.

ΑΥΤΟΪΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ

Τι φωνάζετε ρε! Δεν θα οργανώσουμε τη χειμερινή Ολυμπιάδα. Την καλοκαιρινή θα οργανώσουμε, όταν δεν βρέχει. Εξάλλου το Ολυμπιακό Στάδιο είναι μακριά από την Πειραιώς. Όσο για το Μοσχάτο, Βενετία το έκανε ο εκσυγχρονισμός – έτσι για να γίνουν οι έσχατοι πρώτοι.

Και να δεις που οι κάτοικοι συνήθισαν το κολύμπι και δεν διαμαρτύρονται πια αλλά κοιμούνται αγκαλιά με τα τσουβαλάκια τους. Αντί να τσουβαλιάσουν εκείνον τον απίστευτο τύπο, τον υφυπουργό ΠΕΧΩΔΕ που είναι πάντα ικανοποιημένος από την κρατική ετοιμότητα. (Ο ορισμός της αυτοϊκανοποίησης και της ατιμίας του γκουβέρνου.)

Τζιμ Μπούκης

ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΕΣ

Ατμόσφαιρα βυζαντινού μεσαίωνα θυμίζει τις τελευταίες ημέρες η κατάσταση στην Εκκλησία της Ελλάδος με τη διαμάχη που ξέσπασε για την έκθεση της εικόνας της Παναγίας της Ιεροσολυμίτισσας στη Μητρόπολη Αθηνών. Μιλώντας με σκληρή γλώσσα ο μητροπολίτης Ιωαννίνων Θεόκλητος έκανε λόγο για φαινόμενο ειδωλολατρίας και για «μετατροπή της διαδικασίας πνευματικής πρόσκλησης σε διαδικασία υλικής συγκέντρωσης» με ευθύνη της Εκκλησίας. Δεν συνιστά ανησυχητικό φαινόμενο μόνο η επανεμφάνιση στα σημερινά δεδομένα της περιφημής έριδας που εμφανίστηκε στο Βυζάντιο αλλά και το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος του ελληνικού λαού δέχεται να αυτοταπεινωθεί χάριν της πίστης, προκειμένου να περιβληθεί το ένδυμα της φυσιολογικής νομιμότητας η εμπορευματοποίηση. Στριμώχνονται, τσαλαπατούνται, βρίζονται μπροστά στα παγωμένα σκαλιά της εκκλησίας. Είναι τόσο μεγάλη η απελπισία τους ώστε αδιαφορούν για τις σκοπιμότητες που πιθανόν παίζονται πίσω από τις πλάτες τους; Οι πιστοί προσμένουν το θαύμα· έχουν γαλουχηθεί μ'

αυτή την ιδέα χωρίς να την θέτουν υπό κρίση. Ανεξάρτητα από το εάν ο βίος του εκκλησιαστικού κατεστημένου δεν συνεπικουρεί στη γήινη εκπλήρωση αυτού του «θαύματος». «Αξιοθαύμαστες» οι ημέρες και τα έργα τους, πολύ συχνά αποκομμένα από την ένταση των προβλημάτων που ταλαιπωρεί το ποιμνίο τους, είναι έτοιμοι να σαγηνεύσουν μέσα απ' τη θελκτική παραφορά ενός μεταφυσικού λόγου. Ο χριστιανός λατρεύει την εικόνα ή το πνεύμα που απορρέει απ' τη μορφή; Το ερώτημα ποιος καλείται να το απαντήσει με νηφαλιότητα σήμερα, όταν ο καιροσκοπισμός της εκκλησιαστικής ηγεσίας αναζωπυρώνει τον λαϊκισμό και εκτρέφει τις ενστικτώδεις αντιδράσεις του πληθυσμού; Ίσως αυτό που προβληματίζει είναι ότι αυτός ο κόσμος που είναι επιρρεπής σε τέτοιου είδους λατρεία μπορεί στο μέλλον να υποκλιθεί σε μια ρητορική που επαγγέλλεται τη ριζική ανατροπή και την «εξυγίανση» από μια αόρατη και σκοτεινή «αρρώστια». Έως ότου καταφθάσουν οι «σωτήρες», ας προσευχόμαστε γονυπετείς...

Σ. Λέτσιος

ΑΛΛΟ ΤΡΟΠΑΡΙΟ

Ξέρετε ποιο είναι το αρμόδιον τροπάριο του ΠΑΣΟΚ; Είναι το ακόλουθο: «Πλούσιοι επτώχευσαν και επείνασαν, οι δε εκζητούντες τον Κύριον ουκ ελαττώθησονται παντός αγαθού». Το φαντάζομαι να το ψέλνει ο Χριστόδουλος και να κλείνει το μάτι με νόημα σαν τον Ρακιντζή στη Γιουροβίζιον. Πάντως όσο κι αν προσώρας λουφάζουν, οι εκκλησιαστικάριοι καιροφυλακτούν και ετοιμάζουν επίθεση. Κάτι οι ταυτότητες, κάτι το Κυπριακό, ο Σημίτης θα τη βρει απ' τον Χριστόδουλο κι όχι απ' τον Κωστάκη. Κι όσο η Πολιτεία δεν αποκόβεται από την Εκκλησία, τόσο η τελευταία θα κρατάει σε ομηρία την πρώτη. Αφού κι ο Κόκκαλης στην αρχή κάθε ποδοσφαιρικής περιόδου κάνει αγιασμό για να είναι η Παναγία στο πλευρό του Θρύλου και εναντίον των Βάζελων. Είπαμε: ο Θεός δεν είναι φιλέλληνας όπως πίστευαν οι παλιοί. Είναι Ελληναράς και έτοιμος να το αποδείξει.

Σία Τσαχπινόγλου

ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ

Στο πλαίσιο της «φιλολαϊκής» και «κοινωνικής» πολιτικής στον τομέα της εκπαίδευσης η κυβέρνηση φροντίζει ν' αυξήσει τον αριθμό των εισακτέων σε ΑΕΙ και ΤΕΙ, για να μειωθεί έτσι η «αιμορραγία» προς τα πανεπιστήμια του εξωτερικού. Φροντίζει επίσης, για ψηφοθηρικούς λόγους, για την ίδρυση νέων σχολών ακόμη και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές της χώρας. Κανένας νομάρχης και βουλευτής να μην έχει παράπονο. Τι πειράζει εάν μέσα σ' αυτό το «ειδυλλιακό» τοπίο οι φοιτητές πετάγονται έξω απ' τις φοιτητικές εστίες για να χρησιμοποιηθούν ως ξενώνες για τις ανάγκες του 2004; Δεν περισσεύουν χώροι για τους φοιτητές. Και η κυβέρνηση προκειμένου να καλύψει βεβιασμένα τις «τρύπες», όπου υπάρχουν, αδιαφορεί ή ασκεί ελλειμματική πολιτική. Αντί εγκαίρως να φροντίσουν για τη μετεγκατάσταση των φοιτητών, τους ειδοποίησαν τελευταία στιγμή να φύγουν. Τώρα αναγνωρίζουν ότι θα πρέπει να καταβάλουν προσπάθεια στο μέλλον για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Μέσα στην όλη φούρια, τι να κάνουν; Κάποια πράγματα τους διέφυγαν...

ΣΩ.ΛΕ

Στροβιλίζεται με τόσο ξέφρενο ρυθμό γύρω από το γαϊτανάκι της εξουσίας η ΝΔ ώστε πολύ συχνά να χάνει την αίσθηση του μέτρου. Αφού άσκησε και ασκεί τον έλεγχο της στην εσωτερική δραστηριότητα της κυβέρνησης, αποφάσισε να επεκταθεί και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με το που θ' αναλάβει η Ελλάδα την προεδρία της Ε.Ε. το 2003, εκεί στη Ρηγίλλης σκέφτηκαν να προπαρασκευάσουν τη δική τους «προεδρία», με το δικό της σήμα, που θα στοχεύει στο να καταγράφει και να καταγγέλει εγκαίρως τις λανθασμένες ενέργειες της επίσημης προεδρίας. Τώρα εάν στο πλαίσιο αυτού του «ευγενούς» συναγωνισμού θα μπερδεύονται λίγο τα πράγματα και οι εταίροι μας θα δυσκολεύονται να ξεχωρίσουν ποια απ' τις δύο είναι η επίσημη φωνή, λίγο τους απασχολεί. Τόσο δύσκολο είναι να καταλάβουν ότι σ' αυτή την περίπτωση έχουμε την εκπροσώπηση της χώρας σε εθνικό επίπεδο όπου δεν χωρούν μικροκομματικές επιπολαιότητες;

Ν.Δ. «ΥΠΟ ΣΚΙΑΝ»

Πριν φτάσει η Ν.Δ. ν' ασπαστεί με ζήλο το σχήμα των «σκιωδών» κυβερνήσεων, είχε προηγηθεί η απόπειρα ν' αντιγράψει τον «ανένδοτο» αγώνα της Ε.Κ. και του Γεωργίου Παπανδρέου στη δεκαετία του '60, όταν ο Ευάγγελος Αβέρωφ είχε κρίνει ότι έτσι θα γκρεμίσει το ΠΑΣΟΚ από την εξουσία. Η άγνοια της ιστορικής στιγμής επιφυλάσσει, για όσους θέλουν να τη χρησιμοποιήσουν άκριτα, τη διάπραξη μιας γελοιότητας. Το να επικαλείσαι έναν όρο που έχει συνδεθεί με συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα σημαίνει πρώτα απ' όλα ότι δεν μπορείς να σταθείς στα όρια της δικής σου πολιτικής αυτονομίας. Ή ότι κρύβεσαι σε μια κατάσταση που νομιμοποιείται μες από την επιβίωσή της στο χρόνο (...«ευφυνός» ο κ. Μητσοτάκης δεν εξήλεψε τη λέξη ανένδοτος για να στηρίξει την αντιπολιτευτική του τακτική απέναντι στο ΠΑΣΟΚ...).

Για να θυμηθούμε, στη δεκαετία του '80, ο Νηλ Κίνον στη Βρετανία είχε καταφύγει στη λύση της «σκιωδών» κυβερνήσεων αλλά δεν απέτρεψε τη διπλή ήττα από τους συντηρητικούς. Οι Εργατικοί επανήλθαν στην εξουσία αφού «ανασκεύασαν» τις θέσεις τους και τακτοποίησαν πολλές από τις ιδεολογικές αντιφάσεις που προκαλούσαν τη σύγχυση και αδιαφορία των ψηφοφόρων (το εάν είναι βέβαια συνεπείς σοσιαλιστές ή φιλοεργατικοί, ας το κρίνει η ιστορία...). Λοιπόν, τι αναμένει η Ν.Δ.; Να εντυπωσιάσει την Ευρώπη με το αυξημένο αίσθημα «ευθύνης» της ή να επιβεβαιώσει ότι για πολλοστή φορά οι εταίροι μας δεν μας παίρνουν στα σοβαρά; Εάν περιμένει να εξέλθει νικήτρια από άλλη μια δημοσκοπήση, τότε ας ακούσει τις προειδοποιήσεις της Ντόρας ότι όλοι είμαστε δέσμοι των δημοσκοπήσεων και αυτή η κατάσταση δεν οδηγεί πουθενά.

Σ. Λέτσιος

ΘΛΙΒΕΡΕΣ ΚΟΙΝΟΤΟΠΙΕΣ

Μακρὺς ο κατάλογος των πολιτικών που υπενθυμίζουν αρκετά συχνά πόσο άβολα αισθάνονται για το ότι δεν γεννήθηκαν καλλιτέχνες. Δηλαδή: ποιητές, τραγουδιστές, ζωγράφοι. Και για να διασκεδάσουν αυτή την αμηχανία, αρπάζουν τον οίστρο τους και υψώνουν δίκην σημαίας τις φράσεις γνωστών πνευματικών ανθρώπων.

«Το ΠΑΣΟΚ πρέπει να λατρεύει τον θεό των μικρών πραγμάτων» ανέκραξε ο κ. Βερελής, υπουργός Μεταφορών. Ωραία μεταφορά! Μόνο που δεν είναι δική του αλλά τη δανείστηκε από τον τίτλο βιβλίου της ινδής συγγραφέας Αρουντάτι Ρόι. Δεν είναι δα και η πρώτη φορά που συμβαίνει κάτι τέτοιο. Στη δεκαετία του '80 έγιναν μόδα εκφράσεις όπως «Το μακρύ ταξίδι της ημέρας μέσα στη νύχτα» (θεατρικό έργο του Ευγένιου Ο' Νηλ) ή «Η αβάσταχτη ελαφρότητα του είναι» (βιβλίο του Μίλαν Κούντερα).

Τα πρωτεία βέβαια στη συνεχή και καταχρηστική αναφορά έχει το απόσπασμα από το ποίημα του Γ. Σεφέρη: «όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει». Είναι αβάσταχτη η ταιλαιπωρία που επεφύλαξαν στη γλώσσα οι πολιτικοί μας ταγοί.

Ανταποκρινόμενοι στο «χάρισμα» της πολυκύμαντης φύσης τους, νιώθουν ότι αναβιβάζονται με το να ερωτοτροπούν με τα προϊόντα του πολιτισμού. Αυτό που τους κολακεύει, είναι εύκολο να μετατραπεί σε μέσον που θα κολακεύσει ανυποψίαστους πελάτες. Πάντως ο Ανδρέας Παπανδρέου το είχε ομολογήσει με ειλικρίνεια: «Μ' αρέσει να διαβάζω ποίηση κάθε βράδι, πριν πέσω να κοιμηθώ...». Αν και μια άλλη «εκβαθέων» εξομολόγησή του είχε αποκαλύψει ότι τα μόνα βιβλία που διάβαζε πια ήταν τα αστυνομικά μυθιστορήματα!

Σ. Λέτσιος

ΠΕΡΙ ΕΤΕΡΟΔΙΚΙΑΣ

Τώρα μπορούμε να είμαστε ήσυχοι. Οι Αμερικανοί, ως συνεπείς σύμμαχοι και φίλοι, δέχτηκαν να υπογράψουν με την ελληνική κυβέρνηση μία συμφωνία με την οποία ρυθμίζεται αμοιβαία το καθεστώς των... ελληνικών στρατιωτικών δυνάμεων στις ΗΠΑ και των αμερικανικών στην Ελλάδα.

Δεν είναι αστείο, αλλά πραγματικότητα που αποτυπώνεται ρητά στον τίτλο της συμφωνίας, την οποία, ως όφειλε, η ελληνική βουλή –στην αρμόδια επιτροπή της αρχικά, αλλά το ίδιο θα γίνει αργότερα και στην ολομέλεια– υπερψήφισε, παρά τις αντιρρήσεις εκ μέγρους ορισμένων βουλευτών που επιμένουν «να ταπεινώνουν τη χώρα», όπως επεσήμανε ο υφυπουργός Εξωτερικών Ανδρέας Λοβέρδος, για τον οποίο η συμφωνία αυτή αποτελεί «βήμα προόδου στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις».

Τι είπαν οι «αντιρρησίες»; Χαρακτήρισαν εκείνους που την υπέγραψαν ως «γιες μεν» που δεν σκέφτονται ελεύθερα, και την ίδια τη συμφωνία ως ετεροβαρή και υποτελή, που δεν αποτελεί πλήρη εφαρμογή της αμοιβαιότη-

τας, αλλά αντίθετα καθιστά την Ελλάδα «χώρα περιορισμένης εθνικής κυριαρχίας».

Το αστείο είναι ότι αντιρρήσεις, εκτός από το ΚΚΕ και τον ΣΥΝ, εκδηλώθηκαν επίσης από βουλευτές του κυβερνώντος ΠΑΣΟΚ. Αντίθετα η ΝΔ υπερψήφισε τη συμφωνία, «για το συμφέρον της χώρας», ενώ παράλληλα έτριβε τα χέρια της για τον ενδοκομματικό καβγά των ΠΑΣΟΚων.

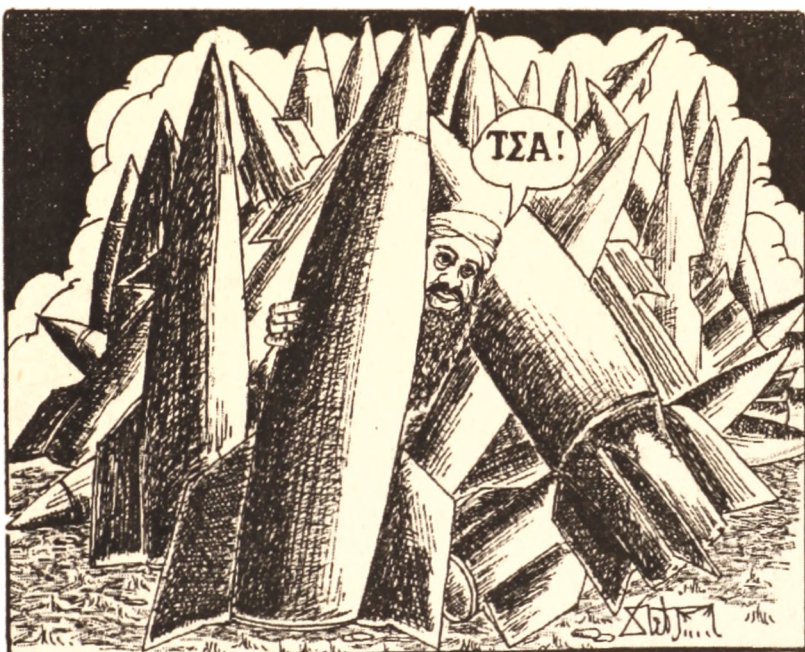
Τώρα γιατί ο καβγάς; Παρά τη δικαιολογία του υφυπουργού Εξωτερικών ότι η Ελλάδα με την Ισπανία είναι οι μόνες

ευρωπαϊκές χώρες που υπέγραψαν συμφωνία στην οποία καθορίζεται το καθεστώς των στρατιωτικών τους αποστολών στις ΗΠΑ, οι «αντιρρησίες» επέμεναν ότι μ' αυτή απλώς επιβάλλεται καθεστώς ετεροδικίας για τους αμερικανούς στρατιωτικούς που έρχονται στην Ελλάδα και μάλιστα με τρόπο που υποτιμά τη χώρα μας.

Για να έλθουμε στην ουσία όμως, η ετεροδικία δεν μας επιβάλλεται τώρα. Είναι ένα... καπέλο που μας φόρεσαν οι Αμερικανοί αμέσως αφού πάτησαν το πόδι τους στην Ελλάδα, μετά τον Εμφύλιο. Έκτοτε οι κυβερνήσεις αλλάζουν, αλλά η ετεροδικία μένει...

Πριν από μία μόλις εβδομάδα όμως στην Κρήτη μεθυσμένοι αμερικανοί ναύτες του βου στόλου τα έσπαγαν, προκαλώντας τους πάντες. Κι αν η ετεροδικία επιβάλλεται μεταξύ άλλων και για κάτι τέτοια περιστατικά, την απάντηση έδωσε η νεολαία της περιοχής, η οποία, εξοργισμένη από την προσβλητική συμπεριφορά των κατά τα άλλα φίλων και συμμάχων Αμερικανών, αντέταξε τη... χειροδικία.

T.K.A.

ΤΟ VERTIGO ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ

Πριν από ενάμιση χρόνο, στις 4/5/01, το Αντί κατήγγειλε κάποιες από τις σκανδαλώδεις παρανομίες που διαπράττονταν στην Ολυμπιακή. Βέβαια τώρα πια ο εθνικός αερομεταφορέας βουλιάζει καθημερινά (ή μάλλον έχει βουλιάξει τώρα πια) εξαιτίας παρόμοιων παρανομιών των οποίων η αφήγηση χρειάζεται χίλιες και μία νύχτες.

Γράφαμε τότε για τους πρωθυπουργικούς πιλότους, για το καθεστώς αναξιοκρατίας, για το όργιο των συναλλαγών και τα όσα άλλα βάραιναν την πολύπαθη εταιρεία.

Δεν εμπλέκονταν στις ιστορίες εκείνες μόνον οι «ταπεινοί» πιλότοι του κομματικού κράτους (ή παρακράτους, αν προτιμάτε) αλλά και οι διευθυντές της Ο.Α. και υπουργοί. Ε, μια έμμεση αναφορά έγινε βέβαια και στον ίδιο τον κ. Πρω-

θυπουργό, αφού οι πιλότοι του ήταν εκείνοι που αξιοποιούσαν το γεγονός ότι πιλοτάριζαν το αεροπλάνο με το οποίο αυτός ταξίδευε.

Ε, λοιπόν, μετά από εκείνες τις καταγγελίες η υπόθεση έφτασε στον εισαγγελέα κ. Ασπρογέρακα, ο οποίος επρότεινε διώξεις για εγκλήματα – μεταξύ άλλων της απάτης κατ' εξακολούθηση, της υπεξαίρεσης και της ηθικής αυτουργίας στην πράξη της υπεξαίρεσης. Θα περίμενε κανείς αυτοί τουλάχιστον οι καταγγελλόμενοι να είχαν υποστεί κάποιους στοιχειώδεις υπηρεσιακούς περιορισμούς. Αντ' αυτού όμως:

α. ο πιλότος κ. Γ. Στίκας ανέλαβε και πάλι τα καθήκοντά του ως «πρωθυπουργικός πιλότος»·

β. ο κ. Γ. Αλυσανδράτος προήχθη στη θέση διευθυντή ασφαλείας πτήσεων και

γ. ο κ. Β. Δωρίζας προήχθη στη θέση

του Διευθυντή Εκπαίδευσης.

Αυτά όλα προκύπτουν από ερώτηση προς τον κ. Βερελή του βουλευτή της Ν.Δ. Π. Παυλόπουλου που κατατέθηκε στις 11 Νοεμβρίου 2002.

Τώρα θα πείτε, ενάμιση χρόνο μετά τις αρχικές καταγγελίες και τις εισαγγελικές διώξεις γιατί εξακολουθούμε να υπενθυμίζουμε παλιές ιστορίες;

Απλώς αναρωτούμεθα μήπως ακριβώς αυτές οι αναβαθμίσεις των πρωθυπουργικών πιλότων δεν αποτελούν μια άλλη νέα παρανομία της εποπτεύουσας διοικητικής αρχής; Δηλαδή του κ. Βερελή συγκεκριμένα.

Έτσι αιωρείται το ξίφος της Δικαιοσύνης πάνω από τα κεφάλια μας, κ. Κρουσταλάκη. Επειδή αναφερθήκατε στη διαφθορά και τη σήψη που «αποτελούν εξαίρεση στο δημόσιο βίο»...

X.N.

ΒΟΗΘΕΙΑ, ΠΝΙΓΟΜΑΣΤΕ...

Δεν μπορεί, κάτι πρέπει να μην πηγαίνει καλά. Αλλιώς δεν δικαιολογείται. Ξαφνικά, λες και... ο Θεός τρελάθηκε, ή εμείς βρεθήκαμε σε λάθος χώρα, χάσαμε εντελώς τον μπούσουλα και δεν ξέρουμε τι μας γίνεται. Ο λόγος βέβαια για τα περίφημα «ακραία καιρικά φαινόμενα», τον νέο όρο που εφηύραν κάποιοι για να δικαιολογήσουν τα αδικαιολόγητα. Λες και ποτέ στην Ελλάδα δεν υπήρξαν πριν σφοδρές κακοκαιρίες, ποτέ δεν έβρεξε με το τουλούμι και ποτέ δεν αποκλείστηκαν ολόκληρες περιοχές από το χιόνι.

Ξαφνικά φταίνει η Πάρνηθα, η Πεντέλη, ο Ολυμπος και όλα τα βουνά της χώρας, τα ποτάμια και ό,τι άλλο βρίσκεται εύκαιρο να κατηγορηθεί για το μαύρο μας το χάλι.

Αμ δεν φταίει η έρμη η φύση, που δεν ξέρει τι να κάνει για να αντιμετωπίσει τη λαίλαπα του «πολιτισμού» και του μοντέρνου πλην βιαστικού φτιασιδώματος, ενόψει και της Ολυμπιάδας που μας έρχεται. Και δεν φταίνει βεβαίως οι μεγαλοεργολάβοι, οι μηχανικοί, οι ειδικοί των υπουργείων και οι ίδιοι οι υπουργοί για τις εγκληματικές επεμβάσεις, τις κακοτεχνίες, τις ελλείψεις και γενικά το κακό που γίνεται και το οποίο απειλεί ν' αλλάξει τη φυσιογνωμία ολόκληρης της Ελλάδας.

Εμείς φταίμε. Εμείς που ακούμε αδιαμαρτύρητα όλες τις μπαρούφες που μας αμολάνε. Εμείς που υπάρχουμε και ζητούμε εξηγήσεις και τους υποχρεώνουμε να λένε όλα αυτά τα ανεπίτρεπτα και υποτιμητικά ακόμα και για τη νοημοσύνη των παιδιών μας, για να μην μλήσουμε και για το διεθνές ρεζιλέμα.

Φτάνει πια, γιατί αλλιώς κινδυνεύουμε να πνιγούμε όχι μόνο από τα βροχόνερα που πλημμυρίζουν σχεδόν τη μισή Ελλάδα, αλλά και από την αμετροέπεια που μας περιβάλλει.

T.K.A.

ΚΑΤΑΡΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Χειμώνας, έντονες χιονοπτώσεις στον νομό Ιωαννίνων και όπως συμβαίνει κάθε χρόνο τέτοια εποχή το στενό πέρασμα στην Κατάρρα έκλεισε για τρεις σχεδόν ημέρες. Έλα όμως που την ίδια περίοδο έκλεισε και η οδός Πειραιώς κόβοντας στα δύο την πρόσβαση προς την Αθήνα επίσης για τρεις μέρες. Βλέπετε βρέχει και τα «έργα» Λαλιώτη αποδεικνύονται η επαναλαμβανόμενη τιμωρία για τους κατοίκους του Ρέντη και του Μοσχάτου. Και να σκεφθεί κανείς ότι είμαστε στην αρχή του χειμώνα και ότι τον χειμώνα... βρέχει. Που θα πει ότι η Πειραιώς θα εξελιχθεί στην Κατάρρα του Λεκανοπεδίου. Γιατί δεν αποκλείεται μόνο η λεωφόρος, αλλά ταυτόχρονα σταματάει και ο Ηλεκτρικός, με αποτέλεσμα κυκλοφοριακή συμφόρηση και απελπισία των πολιτών. Πώς είπατε; Αν παραιτήθηκε ο Λαλιώτης ή, έστω, αν ζήτησε δημοσίως συγγνώμη; Μα, από τι να παραιτηθεί; Απλώς γενικός γραμματέας του κόμματος είναι ο άνθρωπος. Το διαρκές έγκλημα του Κηφισού φαίνεται ότι θ' αργήσει ακόμη να βρει τη δικαίωσή του. Αν τη βρει ποτέ.

Κατά τ' άλλα διοργανώνουμε Ολυμπιακούς Αγώνες και ανασυντάσσουμε εκ βάθρων την Αττική. Αυτά λένε οι κομματικοί αγκιτάτορες και οι υπαλληλοποιημένοι κονδυλοφόροι. Τον Λαλιώτη πάντως και τα «οράματά» του θα τον πληρώνει για πολύ, εισέτι, καιρό ο τόπος.

Στέφανος Προτεστάκις

ΣΟΪ ΠΑΕΙ ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Ατο έγκριτο περιοδικό *Life and Style* πληροφορηθήκαμε ότι ένας γιος εξόριστου μετανάστη για πολιτικούς λόγους έχει δικαίωμα στο όνειρο.

Ναι! Μπορεί κάποιος του οποίου «τα ελληνικά ήταν η τρίτη γλώσσα μετά τα γερμανικά και τα γαλλικά» να είναι «βουλευτής εν αναμονή» στην Ελλάδα!

Βέβαια, αυτό το οφείλει στη μητέρα του από την οποία «έμαθε όσα ήξερε» και η οποία «επέμενε να μην χάσει την επαφή με την χώρα του».

Από το ίδιο δημοσίευμα στο –πάντα έγκριτο– *Life and Style* πληροφορηθήκαμε ακόμα ότι η ανακοίνωση της είδησης «είναι απλώς θέμα στρατηγικής».

Το γεγονός ότι πρόκειται για τον Κυριάκο Μητσοτάκη, το τρίτο –και νεότερο– πολιτικά ενεργό μέλος της οικογένειας Μητσοτάκη, είναι μια μικρή λεπτομέρεια.

Υπάρχει και μια σύμπτωση. Εκδότης του έγκριτου *Life and Style* είναι ο κ. Χ.

Ζαμπούνης, γνωστός από τις δημοσιογραφικές σχέσεις του με την τέως βασιλική οικογένεια της Ελλάδας. Και εδώ έγκειται η σύμπτωση: Μόλις την προηγούμενη εβδομάδα ο κ. Κωνσταντίνος Μητσοτάκης, πατέρας του Κυριάκου, πήρε θέση στον καυγά μεταξύ κυβέρνησης και Κωνσταντίνου, για τη π. βασιλική περιουσία υπέρ του δεύτερου.

Πάντως το ενδιαφέρον ρεπορτάζ για τον Κυριάκο του –πάντα έγκριτου– *Life and Style* καταλήγει: «Άλλωστε μετά από την ανάληψη του δημαρχιακού θώκου της Αθήνας, από την μεγαλύτερη αδελφή του, την Ντόρα Μπακογιάννη, η βουλή δεν θα μπορούσε να μείνει μόνο με ένα μέλος της οικογένειας»... Εδώ μας ήρθε στο νου η ελληνική παροιμία «σσί πάει το βασίλειο».

Βέβαια στην Ελλάδα έχουμε πια δημοκρατία. Έτσι ο «βουλευτής εν αναμονή» Κυριάκος, χρειάστηκε μετά την αποφοίτησή του «από το Χάρβαρντ το

1990» να κάνει «μεταπτυχιακά στις Διεθνείς Σχέσεις στο Στάνφορντ» και να εργασθεί ως «οικονομικός σύμβουλος-αναλυτής στην Chase Manhattan Bank του Λονδίνου».

Από τα παραπάνω είναι εύκολο να υποθέσουμε ότι ο «βουλευτής εν αναμονή» Κυριάκος με τη θετική επιστημονική κατεύθυνση που πήρε πιθανόν να είχε προβλήματα με τα φιλολογικά του.

Και σωστά υποθέσαμε! Τι έκανε λοιπόν τότε ο «βουλευτής εν αναμονή» Κυριάκος; Το ρεπορτάζ του έγκριτου *Life and Style* δίνει απάντηση και σε αυτό: «ρωτούσε τον πατέρα του».

Έτσι καλυμμένος –φιλολογικά– από τον πατέρα του, ο Κυριάκος Μητσοτάκης είναι σήμερα «βουλευτής εν αναμονή» και όχι σκέτος βουλευτής, διότι στην Ελλάδα έχουμε δημοκρατία και τους βουλευτές τους αναδεικνύει ο κυρίαρχος λαός...

ΟΦις

ΣΧΟΛΙΑΣΤΕΣ

Αυτή η κυβέρνηση είναι πολύ πρωτότυπη. Δεν κυβερνά, σχολιάζει. Για την ακρίβεια φταίνε οι κερδοσκόποι. Για τις κακοτεχνίες, οι εργολάβοι. Για τη ληστεία του χρηματιστηρίου, οι φούσκες. Και μόλις κάνει τις διαπιστώσεις αυτές οργανώνει κινήματα με επικεφαλής τους υπουργούς και τον κ. Σημίτη. Ο δε κ. Πασχαλίδης είπε το αμίμητο: για τις καταστροφές από τις πλημμύρες φταίει ο Όλυμπος! Μ' αρέσει πολύ αυτή η αναλυτική ικανότης.

ΜΠΑΝΑΝΙΑ

Προφανώς θα βάλουν την Κύπρο στην Ευρώπη με αντάλλαγμα την παράδοση της κυριαρχίας της. Το νησί θα το διοικούν πλέον 3 αλλοδαποί δικαστές. Με λίγα λόγια επανέρχεται το καθεστώς της Ύπατης Αρμοστείας, η αποικιοκρατία.

ΤΕΛΕΙΟ

Και όχι μόνον αυτό. Η αποικιοκρατία δεν θα είναι πλέον βρετανική, αλ-

λά βρετανοτουρκική, καθώς η προφανής συμμαχία Τουρκίας-Βρετανίας-ΗΠΑ έχει αποφασίσει να δώσει την ουσιαστική κυριαρχία στην Τουρκία. Δηλαδή πάμε πίσω ακόμα και από τον 19ο αιώνα. Αυτά με την Κύπρο και όσοι ακόμα σκέφτονται ελεύθερα ας κάνουν ό,τι μπορούν. Σε λίγο θα τους μετράμε με τα δάχτυλα.

ΗΜΑΡΤΟΝ

Εμείς τώρα ασχολούμαστε με την εικονομαχία.

Έχουμε γυρίσει στον Φώτιο και τον 9ο αιώνα. Ακόμα να καταλάβουμε πως η Ορθοδοξία επικοινωνεί με το θείο μυστήριο μέσω εικόνων; Ότι μόνον κατά πρόσωπο ζει το Θεό; Φυσικά και υπάρχει εδώ μια δευτερεύουσα ειδωλολατρική ιδέα, αλλά έτσι είναι: η Ορθοδοξία σχετίστηκε με τον ελληνικό κόσμο, με τη γλώσσα και την παράδοση την ελληνική. Αυτά είναι γνωστά και δεν καταλαβαίνω γιατί μας εκπλήσσουν. Είμαστε

ολίγον παγανιστές εμείς οι Ορθόδοξοι.

ΕΛΕΟΣ

Σε όσους δεν αρέσει ας γίνουν καλβινιστές. Αλλά, κε Χριστόδουλε, μαζέψτε τις άγιες εικόνες από τους δρόμους. Οι εικόνες είναι για τις εκκλησίες. Όπως και τα μεγάφωνα είναι για τα κέντρα διασκεδάσεως – όχι για τους ναούς. Αυτά να κάνετε και να μην σπρώχνετε τον κόσμο σ' αυτό το χάλι.

ΠΡΩΤΟΠΑΠΕΣ

Μ' αρέσει αυτή η ιστορία με τον Κωνσταντίνο. Όλοι οι ροβεσπιέροι του καθεστώτος Σημίτη κάνουν τον τζάμπα μάγκα εκ του ασφαλούς. Και παριστάνουν τον δημοκράτη – οι άρχοντες της μίζας και της διαπλοκής. Λοιπόν για να τελειώνουμε με τις ανοησίες. Ένας τέως βασιλιάς αποκαλείται Βασιλιάς. Τέλος. Η ιδιότητα δεν έχει σχέση με τη θέση, παραμένει εσαεί. Όταν ένας πρόεδρος της Αγουλνίτσας ονομάζεται πρόεδρος μέχρι να πεθάνει, πώς να πούμε τον Κωνσταντίνο; Για σου φίλε Κώστα; Δεν είναι σοβαρά πράγματα αυτά.

Ο ΚΟΛΙΟΣ ΤΟΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟ

Και εν πάση περιπτώσει όσοι είναι αντιμοναρχικοί ενεργώς, ας τον αποκαλούν όπως θέλουν. Εμένα η Βασιλεία με ενόχλησε στις μέρες της, διότι ήταν σύμφυτη με το αυταρχικό κράτος. Τώρα με ενοχλεί το καθεστώς Σημίτη.

ΜΕΓΑΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Σ Πήγα στο Μέγαρο – χωρίς παιδάρο βεβαίως, απλώς με το παιδί μου. Ήθελα ν' ακούσω Μπετόβεν και Στράους, καθότι όπως γνωρίζετε είμαι φανατικός ρομαντικός. Λοιπόν, δεν είχα ξαναπάει. Παλιά πήγαινα στην Κρατική Ορχήστρα, όταν έπαιζε στο Ρεξ, στην Πανεπιστημίου. Αφού πέρασα ανάμεσα από διάφορες μεσόκοπες ξανθιές με ξασμένα μαλλιά, έφτασα στην αίθουσα. Τεράστια. Καφέ. Και γεμάτη.

Έκουσα φωνούλες νεανικές. Κατάλαβα ότι είχαν έρθει σχολεία με καθηγητές. Κάποτε άρχισε ο Μπετόβεν. Πλην όμως ο τρελαμένος ο πιτσιρικάς πώς ν' ακούσει Μπετόβεν; Και με το δίκιο του δηλαδή. Και άρχισε ένα πατιρντί άνευ προηγουμένου.

Ήταν ας πούμε σαν να ήσουν στον Τόλη. Κάποιοι διαμαρτυρήθηκαν, αλλά η συναυ-

λία είχε φυσικά χαθεί. Όταν μάλιστα τελείωνε ένα μέρος της συμφωνίας, το χειροκρότημα πήγαινε σύννεφο – παρά λίγο και στα σόλο. Και ακολούθως έκανα σκέψεις σοβαρές – όπως πάντα. Τι δουλειά έχει ο καθηγητής να παίρνει τους μαθητές από το Μπραχάμι και να τους κουβαλάει στον Μπετόβεν; Δηλαδή αυτό είναι πολιτισμός; Και όσοι δεν ακούνε Μπετόβεν δεν είναι πολιτισμένοι; Θα πετάξουμε όλον τον μοντερνισμό στα σκουπίδια, που έλεγε πως ο καθένας πρέπει να έχει τον πολιτισμό της δικής του καταγωγής; Αυτά κάνουν τα Μέγαρα Μουσικής. Αχταρμάς χωρίς ουσία, για το θεαθήναι.

Το διπλό παιχνίδι των Αμερικανών στην Κοπεγχάγη

του Αλέξανδρου Καζαμιά

Το σφάλμα που διαπράττουν από κοινού τόσο οι οπαδοί όσο και οι πολέμιοι του Σχεδίου Ανάν είναι ότι δεν αντιλαμβάνονται πως το διπλωματικό του περιεχόμενο υπάρχει έξω από αυτό. Άσχετα από την ταυτότητα του συγγραφέα του, ή κι από το ίδιο του το κείμενο ακόμη, η σημασία του Σχεδίου του ΟΗΕ για την Κύπρο προέρχεται απ' το πλαίσιο που το γέννησε και που ακόμα το ορίζει. Το Σχέδιο Ανάν δεν έχει ως αντικείμενο ούτε το Κυπριακό, ούτε και την ελληνοτουρκική προσέγγιση: στη βάση του, αποτελεί εξάρτημα ενός ευρύτερου διακανονισμού των άλυτων ακόμα προβλημάτων ανάμεσα στο ΝΑΤΟ και την ΕΕ γύρω απ' το μέλλον της ασφάλειας στην Ευρώπη. Γι' αυτό, παρά τις προτροπές των ΗΠΑ, της ΕΕ, και του ΟΗΕ, η Ιδρυτική Συμφωνία του Σχεδίου Ανάν δεν ήταν δυνατό να υπογραφεί πριν απ' την Κοπεγχάγη.

Εκείνο που ως τώρα δεν αμφισβητεί κανείς είναι η προσήλωση των ΗΠΑ στην επιτυχία του Σχεδίου Ανάν, το οποίο άλλωστε θεωρείται κατασκευάσμα δικό τους – έστω και δια χειρός του άγγλου πρέσβη Ντείβιντ Χάνεϊ. Την άποψη αυτή ασπάζονται όλοι οι εθνικιστές πολέμιοι του Σχεδίου, από τη γραμματέα του ΚΚΕ που το απέκαλεσε «αγγλοαμερικανικό πιστόλι στον κρόταφο της Κύπρου» και τον ιδρυτή της νεοσύστατης ΠΑ.ΚΙ.Π. που το χαρακτηρίζει προϊόν «επικυριαρχίας του ξένου παράγοντα των Αγγλοαμερικανών», μέχρι και τον σύμβουλο του αρχηγού της ΝΔ που μίλησε σαρκαστικά για «πρωτοφανή συντονισμό ΟΗΕ, ΗΠΑ, ΕΕ» προκειμένου το Σχέδιο «με κάθε τρόπο» να πετύχει. Την ίδια εκτίμηση όμως δείχνει να συμμερίζεται και η κυβέρνηση, αφού μόλις διαπίστωσε στην Πράγα ότι η Τουρκία «τα θέλει όλα», τόσο ο πρωθυπουργός όσο και ο υπουργός Εξωτερικών έσπευσαν να συναντηθούν με τον πρόεδρο Μπους και τον Κόλιν Πάουελ αντίστοιχα, προσβλέποντας σε μια σωτήρια μεσολάβη-

σή τους πριν από το ορόσημο της Κοπεγχάγης.

Σύμφωνα με την τρέχουσα αυτή αντίληψη, δύο είναι οι λόγοι για τους οποίους το Σχέδιο Ανάν αφέθηκε να υπερβεί ανεπιτυχώς την πρώτη προθεσμία του: (α) Η άρνηση της Τουρκίας να δεχτεί το 2005 ως θεμιτή ημερομηνία έναρξης των διαπραγματεύσεων ένταξής της στην ΕΕ, αντιπροτείνοντας το 2003 και (β) η ολιγωρία του Ραούφ Ντενκτάς, ο οποίος άφησε να περάσουν 16 κρίσιμες μέρες για να πετύχει μια διεκδικητική διαπραγμάτευση χωρίς την πίεση της προθεσμίας της Κοπεγχάγης. Όμως το κρίσιμο ερώτημα που παραμένει όλως διόλου αναπάντητο από την τρέχουσα αυτή ερμηνεία είναι το εξής: Γιατί οι ΗΠΑ άφησαν την τουρκική πλευρά να ματαιώσει τόσο ανεμπόδιστα το Σχέδιο που υποτίθεται πως οι ίδιες κατασκεύασαν;

ΤΡΕΙΣ «ΜΥΣΤΗΡΙΩΔΕΙΣ» ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

α) Στη σύντομη συνέντευξη τύπου που ακολούθησε τη συνάντηση Πάουελ-Παπανδρέου στις 27 Νοεμβρίου στην Ουάσιγκτον, ο πρώτος δήλωσε ότι «ερ-

γαζόμαστε με προοπτική την ημερομηνία της 12ης Δεκεμβρίου... για το ενδεχόμενο μιας ημερομηνίας, ή ημερομηνίας για την ημερομηνία, σχετικά με την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με προοπτική κάποια κίνηση προόδου στο Σχέδιο Ανάν για την Κύπρο». Όμως, παρ' όλο που στις 5 Δεκεμβρίου δόθηκε από τους Σρέντερ και Σιράκ «μια» ημερομηνία για το 2005, κι όχι «ημερομηνία για την ημερομηνία», ο Κόλιν Πάουελ τήρησε σιγή ισχύος όταν η Τουρκία άλλαξε ξανά το αίτημά της ζητώντας «την» ημερομηνία του 2003. Σύμφωνα με τις εκ των έσω πληροφορίες του Αλέξη Παπαχελά, ήδη κατά τη διάρκεια της συνάντησης αυτής ο Πάουελ και η Κοντολίζα Ράις είχαν αφήσει «σαφώς να εννοηθεί... [σ]τον έλληνα υπουργό Εξωτερικών ότι "οι ημέρες δεν μας φτάνουν ώστε να τελειώσει η διαπραγμάτευση ως το τέλος της συνόδου κορυφής"». Μάλιστα ο ίδιος ο Παπαχελάς συμπλήρωνε με απορία ότι «για τους Αμερικανούς, οι οποίοι συνήθως βιάζονται, είναι περιέργο να παίρνουν αυτή τη θέση». Όμως γιατί τότε και οι δύο υπουργοί δήλωσαν πως εργάζονται με προοπτική «τη 12η Δεκεμβρίου»;

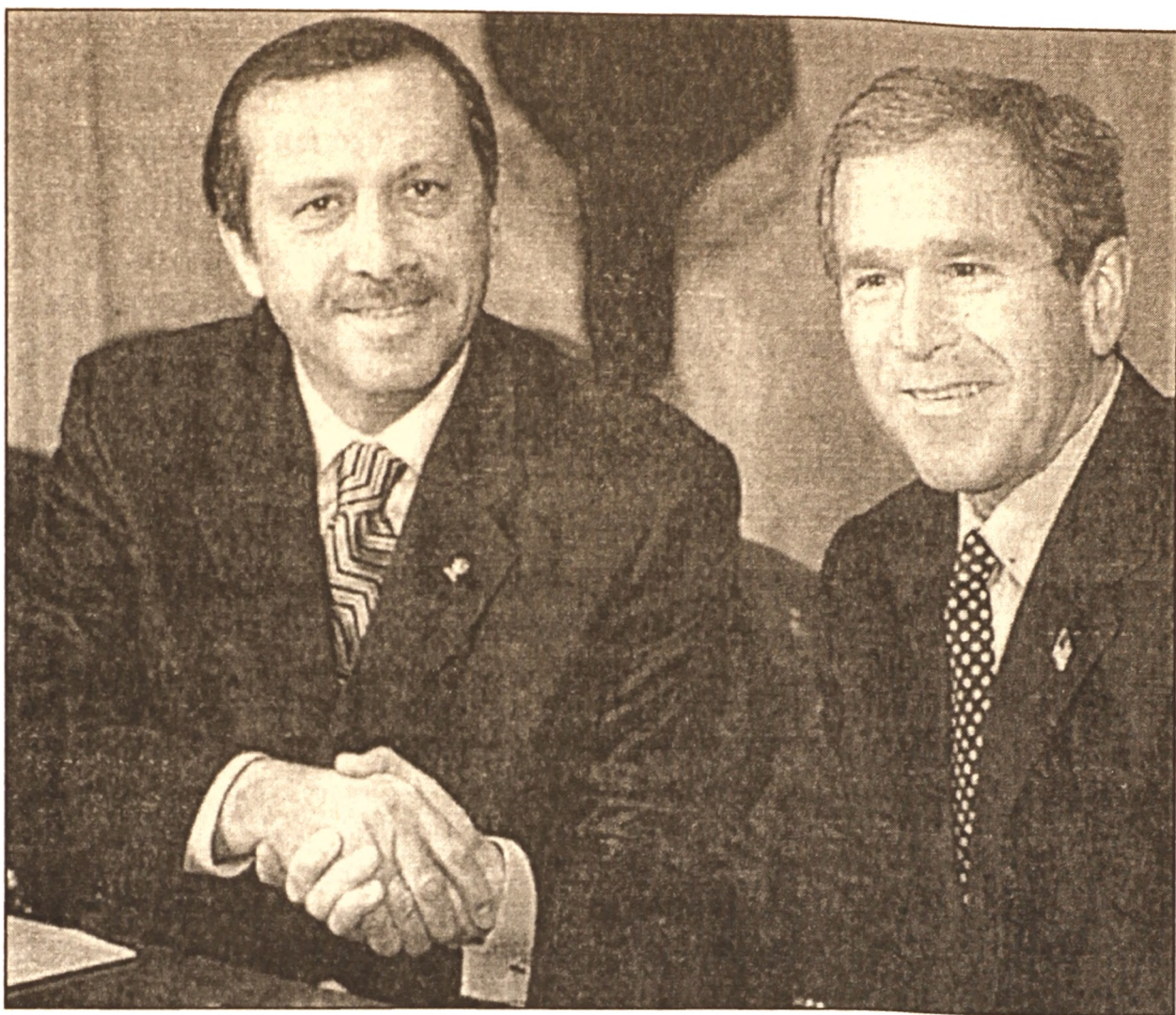
β) Την περασμένη Παρασκευή, 6 Δεκεμβρίου, ο αμερικανός πρέσβης Τόμας Μίλερ μίλησε σε συνέδριο του ΕΛΙΑΜΕΠ στη Θεσσαλονίκη για τις «Ευρωατλαντικές σχέσεις» και υποστήριξε πως «οι επόμενες μέρες θα είναι οι πιο κρίσιμες των τελευταίων δεκαετιών». Κατόπιν, σε ερωτήσεις των δημοσιογράφων, απέφυγε μεν να κάνει πρόβλεψη, αλλά έριξε την υπεραισιόδοξη κορόνα πως στην Κοπεγχάγη «είναι πολύ πιθανό να έχουμε μεγάλη επιτυχία». Λίγο πριν όμως, ο Τόμας Μίλερ είχε ακούσει το απαισιόδοχο σιβυλλικό μήνυμα που απηύθυνε στο συ-

νέδριο ο Γιώργος Παπανδρέου για τις «ανησυχητικές κακοφωνίες» στις σχέσεις ΗΠΑ και ΕΕ. Γιατί άραγε ο έλληνας υπουργός δεν αναφέρθηκε στις «κακοφωνίες» της τουρκικής πλευράς κι επέλεξε να καταγγείλει τις σχέσεις ΗΠΑ και ΕΕ που υποτίθεται ότι στηρίζουν πλήρως τη διάσωση του Σχεδίου Ανάν;

γ) Το βράδυ της ίδιας Παρασκευής ο τούρκος υπουργός Εξωτερικών Γιασάρ Γιακίς επέστρεψε στην Άγκυρα μετά από συνομιλίες που είχε στις Βρυξέλλες με τον Υπατο Εκπρόσωπο της Κοινής Εξωτερικής και Αμυντικής Πολιτικής (ΚΕΑΠ) Χαβιέ Σολάνα. Στις δηλώσεις του ο Γιακίς αναγνώρισε πως «υπάρχουν ορισμένα προβλήματα στο θέμα της ΚΕΑΠ», και επέμεινε πως «αναμένει από την ΕΕ να εγκρίνει το έγγραφο που υιοθετήθηκε σαν αποτέλεσμα του συμβιβασμού που επετεύχθη με τη Βρετανία». Την επόμενη το πρωί ο Σολάνα προέβη στην ακραία διπλωματική κίνηση της δημοσίευσης ειδικού άρθρου στην *Herald Tribune* με τίτλο «Ο δρόμος της Ευρώπης για την Τουρκία». Εκεί έθεσε δύο φορές το ίδιο οργισμένο ρητορικό ερώτημα: «θέλει η Τουρκία να πάρει τη θέση της στην Ευρώπη; Μόνο η Τουρκία μπορεί να απαντήσει». Κατόπιν επικεντρώθηκε στο θέμα της αρμοδιότητάς του, τον Ευρωστρατό, τονίζοντας ότι «το μέλλον της Ευρώπης είναι άρρηκτα δεμένο με την άμυνά της» κι ότι «αν η Τουρκία επιθυμεί να πάρει τη θέση της στην Ευρώπη, τότε πρέπει... να συμβάλει στον ορισμό σταθερών στρατιωτικών διακανονισμών ανάμεσα στο ΝΑΤΟ και στην ΕΕ». Όμως γιατί ο Σολάνα επέλεξε μια αμερικανική εφημερίδα για να ξεκαθαρίσει ένα θέμα τόσο ευρωπαϊκό;

ΟΙ ΗΠΑ ΕΙΝΑΙ ΠΟΥ ΥΠΟΝΟΜΕΥΟΥΝ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΝ

Ήδη από την πρόσφατη διάσκεψη κορυφής του ΝΑΤΟ στην Πράγα έγινε φανερό ότι οι ΗΠΑ και η Τουρκία αρνούνται να ξεμπλοκάρουν το αδιέξοδο στο οποίο βρίσκεται το Σχέδιο Ανάν προτού πετύχουν τη μετατροπή του Ευρωστρατού σε όργανο του ΝΑΤΟ. Η εκτίμηση της ελληνικής κυβέρνησης ότι αφ' ενός η επιθυμία των ΗΠΑ να περάσουν το Σχέδιο Ανάν πριν την

Πάνω: Η θερμή χειραψία στην Ουάσιγκτον μεταξύ Ερντογάν και Μπους. Κάτω: Το πονηρό γέλακι του ασθενούς Ραούφ Ντενκτάς στον διαμεσολαβητή του ΟΗΕ Αλβάρο ντε Σότο.

Κοπεγχάγη και αφ' ετέρου η αγωνία της Τουρκίας να εξασφαλίσει μια ημερομηνία έναρξης των διαπραγματεύσεων με την ΕΕ θα μπορούσαν να άρουν τις ενστάσεις τους για έναν ανεξάρτητο Ευρωστρατό, αποδείχτηκε εσφαλμένη. Τελικά οι ΗΠΑ φάνηκαν εντελώς απρόθυμες να εγκαταλείψουν το σχέδιο «Νατοποίησης» του Ευρωστρατού για χάρη της σωτηρίας του

Σχεδίου Ανάν και –καθώς φαίνεται– ίσως συνεχίσουν για το σκοπό αυτό να υπονομεύουν κάθε προοπτική επίλυσης του Κυπριακού και μετά την Κοπεγχάγη. Συνάμα, και η τουρκική πλευρά φάνηκε άκαμπτη στο θέμα του Ευρωστρατού, αφού ούτε το κόστος του αποκλεισμού των Τουρκοκυπρίων από την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, ούτε και το δέλεαρ της ημερομηνίας

του 2005 στάθηκαν ικανά να την απομακρύνουν από το κοινό μέτωπο με τις ΗΠΑ στο θέμα αυτό.

Βεβαίως το κόστος που επωμίζεται η Τουρκία με την υπονόμευση του Σχεδίου Ανάν για χάρη της «Νατοποίησης» του Ευρωστρατού, είναι ένα ακόμη στοιχείο που επιβεβαιώνει την ορθότητα του συμπεράσματος ότι η Άγκυρα ακολουθεί μια πολιτική που υπαγορεύεται από την Ουάσιγκτον κι όχι από ανεξάρτητη βούλησή της. Διότι στο βαθμό που η ημερομηνία του 2005 ανοίγει για πρώτη φορά στα σοβαρά –«μετά από σαράντα χρόνια», όπως είπε ο Ερντογάν– την προοπτική ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ, η «Νατοποίηση» του Ευρωστρατού καθίσταται πλέον ένα ζήτημα πολύ πιο επιτακτικό για τις ΗΠΑ παρά για την Άγκυρα. Κι άλλωστε η μελλοντική ένταξη της Τουρκίας σ' έναν αυτόνομο Ευρωστρατό συνδεδεμένο με το ΝΑΤΟ, στερεί τις ΗΠΑ από τον πλήρη έλεγχο τους πάνω στην Άγκυρα, ενώ στην Τουρκία παρέχει μία επιπλέον στρατηγική επιλογή χωρίς να της στερεί απολύτως τίποτα.

Η ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΑΙ Ο ΝΤΕΝΚΤΑΣ ΕΙΝΑΙ ΑΠΛΩΣ ΠΡΟΦΑΣΕΙΣ

Εξάλλου απ' την αρχή ήταν πολύ αμφίβολο αν πράγματι ο Ντενκτάς και η Άγκυρα θα μπορούσαν να υπονομεύουν τόσο προκλητικά το Σχέδιο Ανάν χωρίς να έχουν εξασφαλίσει παρασκηνιακά την πλήρη στήριξη των ΗΠΑ. Από αρκετά νωρίς θα έπρεπε να είχε φανεί ότι οι συνεχείς μεταλλαγές της τουρκικής θέσης πάνω στο θέμα της

ημερομηνίας δεν ήταν δυνατό να συνιστούν ειλικρινή όρο, αλλά τέχνασμα. Γι' αυτό η Τουρκία ζήτησε κατ' αρχήν δύο διαφορετικά πράγματα, μια «ημερομηνία για την ημερομηνία» και «μία ημερομηνία», και γι' αυτό όταν της δόθηκε άρχισε πλέον να θέτει άλλους δύο αντιφατικούς όρους: έναρξη των διαπραγματεύσεων το 2003 και, παράλληλα, το πρακτικά αδύνατο αίτημα του «μη αποκλεισμού της από το πρώτο κύμα διεύρυνσης», που σημαίνει ότι θα πρέπει να μπει αμέσως τώρα μαζί με τα νέα δέκα μέλη! Κι όμως, τόσο η ελληνική κυβέρνηση όσο και οι εξοργισμένοι πολέμιοι του Σχεδίου Ανάν παίρνουν τη στάση αυτή στα σοβαρά: ο υπουργός Εξωτερικών δηλώνοντας ότι η ημερομηνία «καθώς διαπίστωσε στο πρόσφατο ταξίδι του στην Τουρκία... λειτουργεί ως ένα είδος «μεγάλης ιδέας»» και οι «υπερπατριώτες» αραδιάζοντας τα γνωστά επιχειρήματα κατά της τουρκικής δημοκρατίας και των δικαιωμάτων των Κούρδων.

Και τα ίδια ακριβώς ισχύουν για την περίπτωση του Ραούφ Ντενκτάς, ο οποίος από την πρώτη μέρα αρνείται να πάρει σαφή θέση για το Σχέδιο Ανάν. Αν διαβάσει κανείς την επιστολή με την οποία δηλώνει στον γ.γ. του ΟΗΕ ότι «είναι έτοιμος να διαπραγματευτεί την πρότασή του», το μόνο που διακρίνει είναι μια σειρά δικαιολογιών για πρώην, νυν και επόμενες αιτίες που θα τον υποχρεώσουν να καθυστερήσει. Κι όμως, όλοι οι οξυδερκείς αναλυτές του Κυπριακού, χωρίς κανένα ίχνος χιούμορ, κρίνουν τη στάση του ως «προβληματισμό»!

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΝ ΣΤΙΣ ΣΥΜΠΛΗΓΑΔΕΣ ΗΠΑ-ΕΕ

Τελικά η προτροπή του πρωθυπουργού προς την Τουρκία την περασμένη Δευτέρα «να δείξει βούληση στο θέμα του Ευρωστρατού», μάλλον πιστοποιεί ότι η κυβέρνηση, έστω και καθυστερημένα, έχει πλέον αντιληφθεί ότι το Σχέδιο Ανάν υπονομεύεται απ' τις ΗΠΑ στο πλαίσιο μιας ευρωατλαντικής διαμάχης. Ός τώρα βέβαια η κυβέρνηση δείχνει να μην υποχωρεί στο αίτημα «Νατοποίησης» του Ευρωστρατού, αν μη τι άλλο διότι και ο γαλλογερμανικός άξονας αντιστέκεται εξίσου σθεναρά ενάντια στην προοπτική αυτή. Την ίδια ώρα όμως η κυβέρνηση, ενώ απ' τις 6 Δεκεμβρίου μιλά μυστηριωδώς για «νέφη» και «κακοφωνίες», αρνείται να καταγγείλει δημοσίως τις ΗΠΑ για το διπλό παιχνίδι που έχουν στήσει γύρω απ' το Κυπριακό. Αντιθέτως, όλοι μαζί το συγκαλύπτουν, προδίδοντας έτσι την κρυφή ελπίδα πως ίσως, μετά απ' όλα αυτά, οι ΗΠΑ, με κάποιο τρόπο, κάποτε, να μεταπειστούν.

Ταυτόχρονα όμως η Κύπρος εντάσσεται σήμερα στην Κοπεγχάγη στην Ευρωπαϊκή Ένωση μισή, δείχνοντας έτσι ακριβώς τι φοβερό «χαρτί» ήταν αυτή η πολιτική που εφηύρε στο απόγειο του λαϊκισμού του, το 1993, το παπανδρεϊκό ΠΑΣΟΚ. Και τώρα, αντί να τίθενται από παντού ερωτήματα για τους λόγους που ωθούν ακόμη την κυβέρνηση Σημίτη να συγκαλύπτει κι άλλο ένα διπλό παιχνίδι των Αμερικανών επάνω στις ουλές τις Κύπρου, ήδη προβάλλεται ως εθνικό κατόρθωμα η απουσία των αστερίσκων.

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ANTI (2001)

Α' εξάμηνο 2001

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού
(Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21)

δυσ ακόμα τόμοι του ANTI που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη
729 έως και 741 (ο 54ος)
και 742 έως και 753 (ο 55ος).

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών
Στους τόμους του περιοδικού ANTI
αποτυπώνεται η σύγχρονη ιστορία μας.

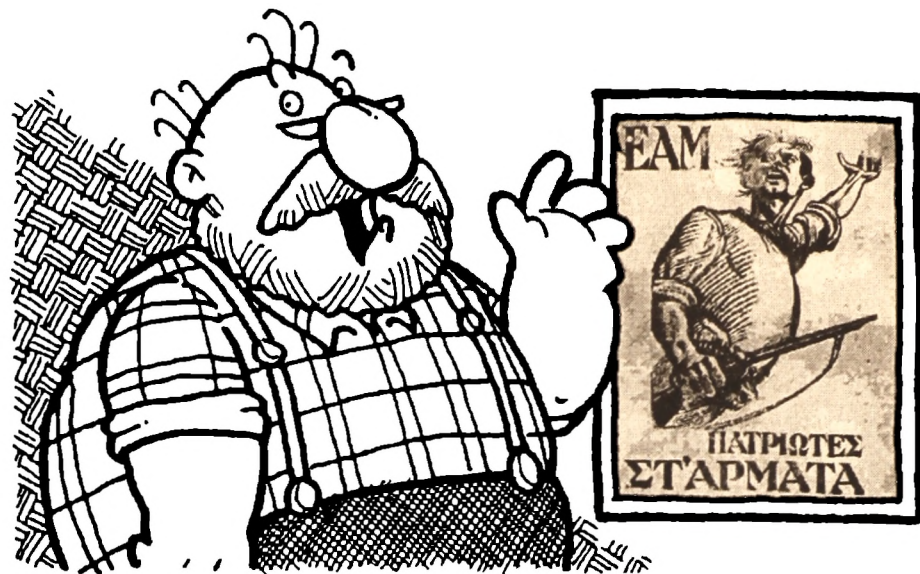
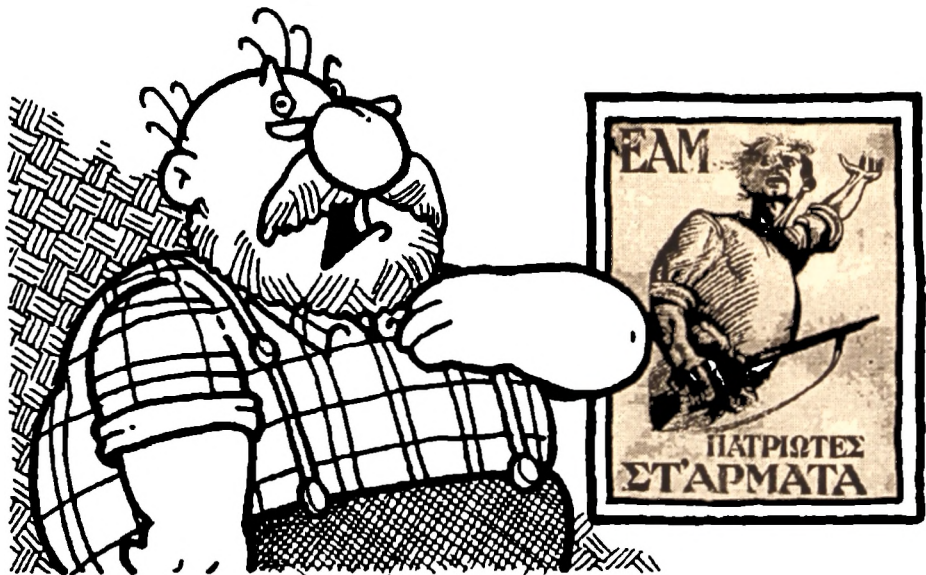
Β' εξάμηνο 2001

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΟΒΙΔΙΟΣ Ο ΑΝΤΙΔΙΧΑΣΤΙΚΟΣ...

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ 2^{ος}

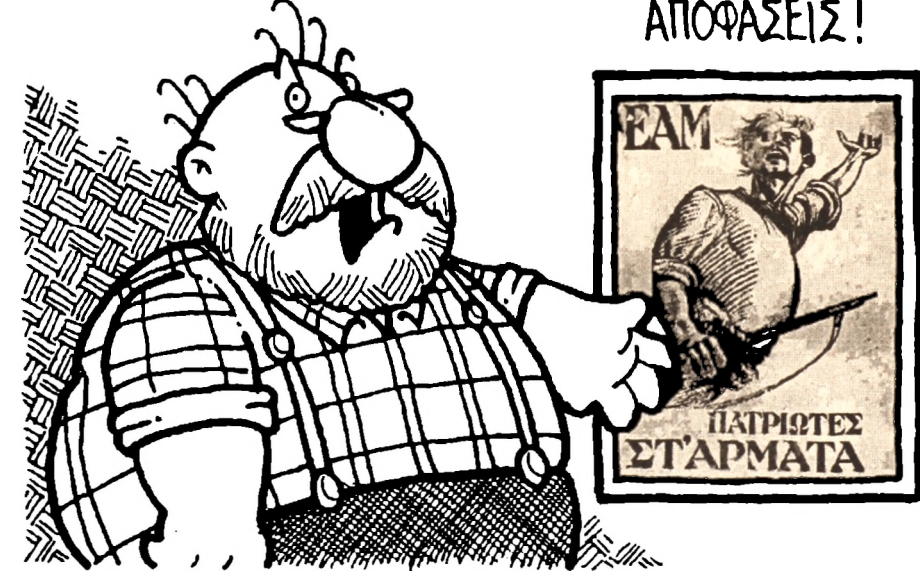
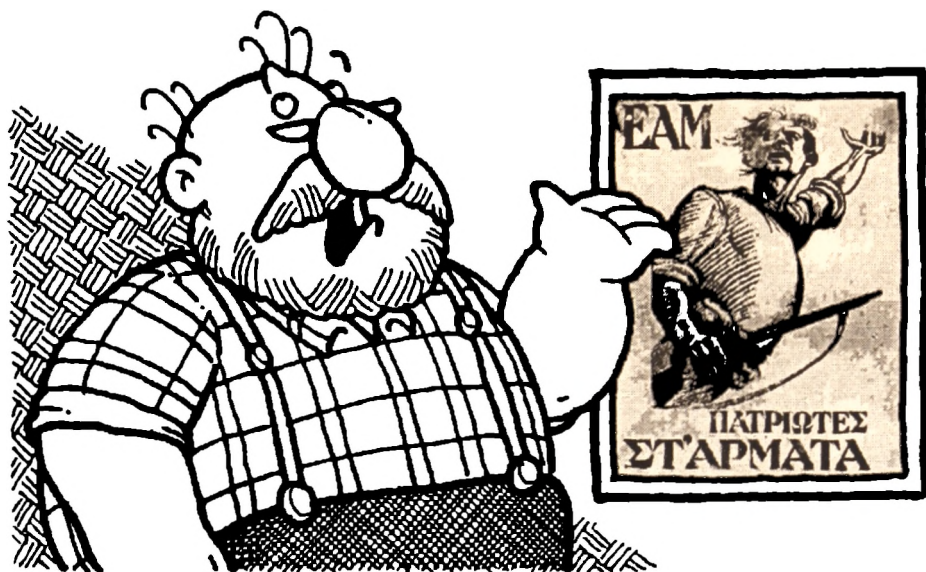
ΠΑΛΙ Η ΙΔΙΑ ΣΥΝΤΑΓΗ ΛΑΣΠΗΣ! ΕΝΑΝΤΙΩΝΕΣΑΙ
ΣΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΤΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΩΝ ΚΙ ΑΥΤΟΥ ΤΟΥ ΑΧΥΡΑΝ-
ΘΡΩΠΟΥ ΤΟΥΣ, ΤΟΥ ΑΝΑΝ, ΚΙ ΑΜΕΣΩΣ...ΣΟΥ
ΚΟΛΛΑΝΕ ΤΗ ΡΕΤΣΙΝΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΙΣΤΗ!

ΕΔΩ ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΟΜΟΛΟΓΟΥΝ ΟΤΙ Ο ΟΗΕ ΜΑΣ ΕΠΙΒΑΛΕΙ
ΜΙΑ "ΛΥΣΗ" ΠΟΥ ΜΟΝΟ ΔΙΚΑΙΗ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ!...ΚΑΙ
ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΝ ΑΠ' ΤΗΝ ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΝΑ ΤΗΝ ΔΕΧΤΕΙ
ΧΩΡΙΣ ΚΑΜΙΑ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ;

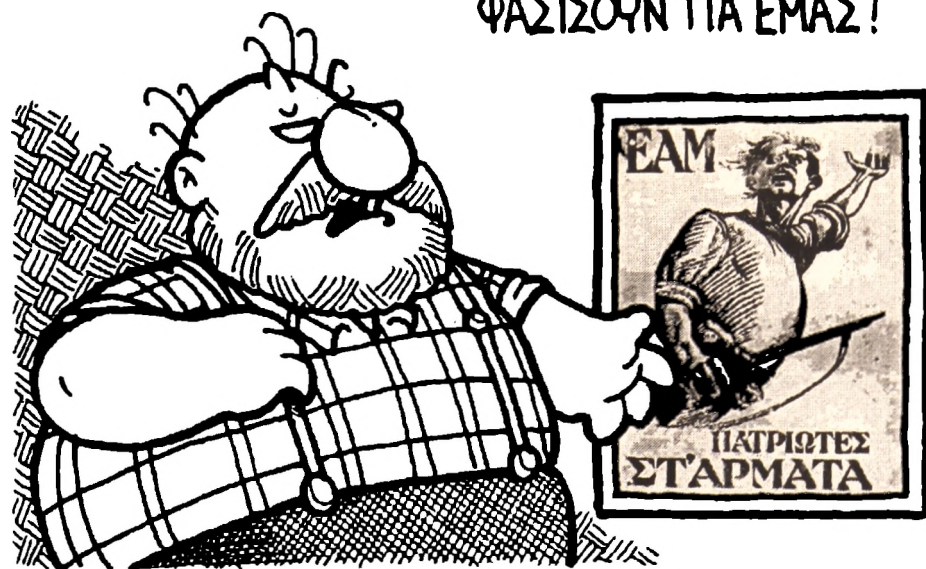
ΤΟ ΚΑΚΟ, ΜΑΛΙΣΤΑ, ΕΙΝΑΙ ΟΤΙ ΕΧΕΙ ΧΑΘΕΙ ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ
ΧΡΟΝΟΣ! ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΔΥΣΜΕΝΕΙΣ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΑ
ΒΗΜΑΤΑ, ΓΙΑ ΝΑ ΜΗΝ ΠΑΘΟΥΜΕ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΤΕΡΑ!

ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΘΑ ΚΕΡΔΙΣΟΥΜΕ ΤΙΠΟΤΑ, ΑΝ ΠΕΡΑΣΟΥΜΕ
ΜΟΝΟΙ ΜΑΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ! ΕΔΩ, ΔΗΛΑΔΗ, ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ
ΡΕΑΛΙΣΜΟΣ ΚΙ ΟΧΙ ΚΛΑΦΟΥΡΙΣΜΑΤΑ ΟΤΙ ΤΑΧΑ ΠΑΛΙ
ΜΑΣ ΑΔΙΚΟΥΝ ΚΑΙ ΜΑΣ ΕΠΙΒΑΛΛΟΥΝ ΠΡΟΕΙΛΗΜΜΕΝΕΣ
ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ!

ΣΤΟ ΚΑΤΩ-ΚΑΤΩ, ΔΙΑΒΟΛΕ, ΔΕΝ ΕΙΜΑΣΤΕ ΠΙΑ ΟΙ
ΚΑΡΤΙΑΖΟΕΙΣ ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ ΤΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ! ΤΩΡΑ
Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΙΝΑΙ ΔΙΕΘΝΩΣ ΣΕΒΑΣΤΗ ΚΑΙ ΠΑΝΤΟΤΕ
ΜΑΣ ΖΗΤΟΥΝ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΚΗ ΜΑΣ ΓΝΩΜΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ-
ΦΑΣΙΣΟΥΝ ΓΙΑ ΕΜΑΣ!

ΔΕΝ ΜΑΣ ΠΑΡΑΤΑΝΕ, ΛΟΙΠΟΝ, ΟΛΟΙ ΑΥΤΟΙ ΟΙ
ΑΡΙΣΤΕΡΟΙ ΜΕ ΤΟΥΣ "ΥΠΕΡΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΥΣ" ΤΟΥΣ;
...ΝΑ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ, ΔΗΛΑΔΗ, ΟΤΙ ΚΑΠΟΤΕ ΘΕΛΑΝΕ
ΝΑ ΜΑΣ ΔΩΣΟΥΝ ΣΤΟΥΣ ΣΛΑΒΟΥΣ ;...

10-11

Με τα μάτια ενός Τουρκοκυπρίου

του Σερχάτ Ιντζιρλί

Το τελευταίο διάστημα, με αφορμή το σχέδιο επίλυσης του Κυπριακού από τον Γ.Γ. του ΟΗΕ Κόφι Ανάν, κυκλοφορούν πολλές αναλύσεις και σενάρια για την πορεία που θα ακολουθήσει η υπόθεση αυτή με οριακό σημείο-αφετηρία τη σύνοδο κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Κοπεγχάγη.

Ο Σερχάτ Ιντζιρλί όμως είναι μεν δημοσιογράφος, αλλά πριν απ' όλα είναι Κύπριος. Τουρκοκύπριος, που εδώ και χρόνια ζει στη Βρετανία, διωγμένος από εκείνους που, όπως λέει ο ίδιος, ήλθαν κάποτε στο νησί για να... σώσουν τους Τουρκοκύπριους από τους Έλληνες, αλλά ύστερα δεν έφυγαν, αντίθετα έμειναν εκεί και όχι μόνο διαφεντεύουν τον τόπο του όπως θέλουν, αλλά περιγελούν, προπηλακίζουν ή και δολοφονούν ακόμα όσους τολμούν να μιλήσουν για κάποιες αλήθειες, όπως είναι το κοινό παρελθόν και η κοινή μοίρα όλων των Κυπρίων – Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων.

Το άρθρο του που ακολουθεί, παρά τη δημοσιογραφική του ιδιότητα, δεν είναι μια πολιτική ανάλυση που θα ταίριαζε με τις συγκυρίες των ημερών. Είναι μια κατάθεση ψυχής, ένα μήνυμα –«εχθρού» προς «εχθρούς»– για φιλία και συνύπαρξη, με κατάληξη μια απελπισμένη κραυγή-έκκληση προς όλους τους άλλους: Δεν θέλουμε άλλο εγγυητές και μεσολαβητές, μπορούμε μόνοι να γιατρέψουμε τις πληγές μας και να λύσουμε τα προβλήματά μας, αφήστε μας.

Μέχρι την τελευταία στιγμή ο Ρασούφ Ντενκτάς εννοεί να αρνείται οποιαδήποτε λύση στο πρόβλημα της Κύπρου, παραβλέποντας τη βούληση των συμπατριωτών του και στηριζόμενος αποκλειστικά στους έποικους και στους στρατιωτικούς κύκλους της Άγκυρας.

Ενα χρόνο μετά τη γέννησή μου, το 1968, ακριβώς 35 χρόνια πριν –άλλο να το λες αυτό κι άλλο να το ζεις– άρχισαν οι επαφές μεταξύ Ντενκτάς και Κληρίδη για να βρουν μια λύση στο κυπριακό πρόβλημα. Τι ήταν το κυπριακό ζήτημα; Τι ήταν αυτό που δεν μπορούσαν να μοιράσουν οι Κύπριοι; Τι ήταν αυτός ο καυγάς;

Κι όμως ο παππούς μου με πήγαινε στο σπίτι του θείου Μούσκου... Και τι ωραία τσουρέκια που έκαναν. Η γυναίκα του θείου Μούσκου έλεγε πάντα: «Η γιαγιά σου κάνει καλύτερα τσουρέκια»...

Τι ήταν που δεν μπορούσε να μοιράσει ο παππούς μου ο Μεχμέτ με το θείο μου τον Μούσκο;

Γιατί στο σπίτι μας υπήρχαν όπλα;

Όταν το τώρα πια κοτζάμ κεφάλι μου ήταν ακόμα κεφαλάκι, στα πρώτα χρόνια του σχολείου, μας μάθαιναν για τον πόλεμο ανάμεσα στους Τούρκους και τους Έλληνες... Για τη φιλία μεταξύ Ατατούρκ και Βενιζέλου κανείς δεν

μας έμαθε τίποτε...

Στο μυαλό μας υπήρχαν διαρκώς τα «παλληκάρια» των Ελλήνων... Αυτοί που έσφαζαν και σκότωναν τους Τούρκους, που βίαζαν τις γυναίκες... Κι όμως πόσο ωραία ακούγονταν τα ρωμαίικα, τα ελληνικά τραγούδια...

Αυτούς που τα άκουγαν, που τα έλεγαν, που τα διέδιδαν, τους πλάκωναν στο ξύλο!

Με το ίδιο μικροσκοπικό κεφαλάκι μου έζησα έναν φρικτό πόλεμο... Δεν μπορώ να ξεχάσω τον Ιούλιο του 1974. Ήταν οι καλοκαιρινές διακοπές – και παρότι ήμουν μικρός ακόμη οι γονείς μου μ' είχαν στείλει τσιράκι σ' έναν μαραγκό. Εκείνη τη μέρα ο μάστορας ήταν ιδιαίτερα αναστατωμένος. Μας έδωσε νωρίτερα το βδομαδιάτικο και μας είπε να γυρίσουμε αμέσως στα σπίτια μας. Γιατί όμως κουβαλούσαν σακκιά με άμμο στη σκεπή του ατελιέ;

Τελικά σκοτωθήκαμε και σκοτώσαμε...

Το σπίτι του θείου Μούσκου ήταν πια άδειο... Ο παππούς μου δεν είχε μπο-

ρέσει να μου εξηγήσει γιατί ήταν άδειο. Το σπίτι του θείου Μούσκου έμεινε χρόνια άδειο. Έπειτα γκρεμίστηκε. Δεν ξέρω, νομίζω όμως πως και ο θείος ο Μούσκος πρέπει να έχει πεθάνει... Τώρα συζητιέται εάν θα μπορέσει να γυρίσει ή όχι στο σπίτι του, στο χωράφι του, στο μπαχτσέ του, στο χωριό του που 28 χρόνια τώρα δεν μπορούσε να δει...

Όταν μου ζητήθηκε να γράψω αυτό το κείμενο, δεν ήταν ακόμη σαφές αν ο θείος Μούσκος ή τα παιδιά ή και τα εγγόνια του θα μπορέσουν να επιστρέψουν στο χωριό τους. Και το πιο ενδιαφέρον: Ότι ο θείος ο Μούσκος είναι συγγενής μας, το έμαθα πριν πεθάνει ο παππούς...

Η γιαγιά του παππού μου και ο παππούς του θείου Μούσκου ήταν αδελφια... Ενδιαφέρον είναι και τούτο: Ένας αδελφός του θείου Μούσκου ήταν πολύ γνωστός ΕΟΚΑτζής. Ο γιος δε του παππού μου, και θείος μου, ήταν πολύ γνωστός ΤΜΤτζής... Κι ίσως το 1974, ίσως και πριν, να είχαν ρίξει ο

ένας στον άλλο μολύβι... Και κάτι ακόμη πολύ ενδιαφέρον: Κι ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος ήταν από αυτή την οικογένεια...

Ποια ήταν η αιτία αυτής της έχθρας;

Ήταν αυτή που μας μαθαίνουν στο σχολείο; Οι Ρωμιοί ήθελαν πάντα να επιτίθενται και να μας σκοτώνουν; Η Ένωση ήταν η αιτία αυτού του καυγά;

Ή μήπως η Διχοτόμηση;

Έτσι ή αλλιώς – τελικά η αιτία της έχθρας είναι μήπως άλλη από τον εθνικισμό;

Όποια κι αν είναι η αιτία, στην Κύπρο ζήσαμε ένα άσχημο παρελθόν... Και δεν είναι τόσο εύκολο να ξεχάσει ο άνθρωπος το παρελθόν. Είναι αδύνατο να ξεχάσει τον πόνο που έζησε... Το πρόσφατο παρελθόν της Κύπρου, τα τελευταία 50 χρόνια της Κύπρου είναι με αίμα ποτισμένα.

Γι' αυτή ή την άλλη αιτία έγιναν λάθη μεγάλα – λάθη που είχαν σαν αποτέλεσμα να σκοτωθούν τόσοι και τόσοι άνθρωποι.

Χιλιάδες άνθρωποι διώχθηκαν από τα σπίτια τους κι από τα χωριά όπου γεννήθηκαν και μεγάλωσαν.

Τόσος πόνος, τόσο αίμα δεν φτάνουν;

Φτάνουν και περισσεύουν μάλιστα!

Αν δεν θέλουμε να ζήσουν τα παιδιά μας αυτά που εμείς περάσαμε, αυτά που εμείς ζήσαμε, πρέπει να βγούμε από τη δίνη του εθνικισμού...

Απεριόριστος είναι ο σεβασμός μας για τη σημαία κάθε έθνους – αλλά στην Κύπρο είτε να μην υπάρχει τουρκική και ελληνική σημαία... Είθε να μην παίζεται ο τουρκικός κι ο ελληνικός εθνικός ύμνος...

Δεν είναι δυνατόν να ξεχάσει κανείς το παρελθόν – είναι όμως δυνατόν να συγχωρέσει... Κι αυτό που έχουμε να κάνουμε δεν είναι παρά να συγχωρέσουμε το παρελθόν...

Μεγάλωσα ακούγοντας διαρκώς ρωμεία... Ο παππούς μου, η γιαγιά μου, οι συγχωριανοί μας τούρκικα δεν ήξεραν... Ο άλλος μου παππούς ήξερε τόσο καλά τα ρωμαίικα που απήγγειλε και τραγουδούσε δημοτικά τραγούδια ελληνικά κι έκανε μάλιστα και όνομα... Μάλιστα επειδή δεν ήξεραν τούρκικα καταπιέζονταν κι έτρωγαν και ξύλο

από τους τούρκους αξιωματικούς.

Φάγαμε τα ίδια φαγητά, δουλέψαμε την ίδια γη, στα ίδια μεταλλεία: μαζί απεργήσαμε... Κι η αγάπη μας για τα χαρτιά και το ποτό ήταν ίδια... Τα ίδια μοτίβα κεντούσαν οι μητέρες μας, οι γυναίκες μας...

Όλα αυτά όμως δεν τα διδαχθήκαμε στα σχολειά...

Στις σχολικές εκδρομές μας πήγαιναν να δούμε ομαδικούς τάφους... Ή έκαναν μουσεία τα λουτρά όπου σκοτώθηκαν άνθρωποι – για να πηγαίνουμε να βλέπουμε και να γνωρίζουμε τον εχθρό μας!!!...

Έτσι δημιούργησαν δυο άρρωστες κοινωνίες που έβλεπαν για χρόνια η μια την άλλη σα δήμε και φονιά... Κάθε φορά που ακούγαμε ήχο όπλου, ή ακόμα και το θόρυβο μιας χαλασμένης εξάτμισης αυτοκινήτου πέφταμε καταγής από το φόβο. Τώρα ζητούν από ανθρώπους που έχουν μολυνθεί από το σύνδρομο του Βιετνάμ να αρχίσουν ξανά να ζουν μαζί, να ζήσουν ξανά τη ζωή τους περίπου όπως τον παλιό καιρό...

Είναι δυνατόν;

Ναι, είναι – αλλά είναι και πολύ δύσκολο!

Εγώ είμαι απ' αυτούς που συγχωρούν το παρελθόν και είμαι σίγουρος πως όλοι οι Τουρκοκύπριοι μετανιώνουν γι' αυτό το παρελθόν και συγχωρούν... Πάντοτε ήθελα να έχω επαφή με τους συγγενείς μου από την οικογένεια του παππού μου του Μούσκου...

Πάντα το Πάσχα ήθελα να φάω το τσουρέκι με τ' αυγό – όπως παλιά. Κι ακόμη θέλω.

Και με επιμονή θέλω ακόμη μια φορά να επαναλάβω: είμαι σίγουρος ότι όλοι οι Τουρκοκύπριοι σκέφτονται όπως εγώ. Εδώ είναι άλλωστε το όλο πρόβλημα: Αν η λύση του Κυπριακού εξαρτιόταν από τους Τουρκοκυπρίους, το θέμα θα ήταν πολύ εύκολο... Όμως υπάρχει και η άλλη όψη του θέματος...

Αυτοί που ήρθαν το 1974 και έσωσαν τους Τουρκοκυπρίους από τους Ρωμιούς!!!, δεν γύρισαν ξανά εκεί απ' όπου ήρθαν...

Και μ' αυτά που έφεραν μαζί τους, θεώρησαν την Κυπριότητα ένα τίποτα. Κοροϊδεύουν αυτούς που λένε «είμαι

Ο πρώην πρωθυπουργός της Τουρκίας Μπουλέντ Ετζεβίτ, εμπνευστής του «Απίλα» και των σχεδίων διχοτόμησης της Κύπρου.

Κύπριος». Μάλιστα εάν αυτός που λέει πως είναι Κύπριος επιμένει ιδιαίτερα, τον δέρνουν και τον σκοτώνουν... Η αιτία της δολοφονίας του δημοσιογράφου Kutlu Adali δεν ήταν θα και άλλη... Κι αυτή είναι η αιτία που σήμερα στήνονται κατηγορίες κατασκοπίας και ονομάζονται προδότες της πατρίδας όσοι γράφουν στην εφημερίδα που παλιότερα λεγόταν *Anvira* και σήμερα λέγεται *Afrika* κι όπου κι εγώ συνεισφέρω καθημερινά με ένα μου άρθρο.

Τη διεκδίκηση της κυπριακής ταυτότητας, της Κυπριότητας, δεν μπόρεσαν να τη χωνέψουν οι «σωτήρες» μας. Και κάναν στο μυαλό μας «Θεό» κάποιον «Ντενκτάς»... Για να λέει «Δεν υπάρχουν Κύπριοι»... Για να κοροϊδεύει λέγοντας «Κύπριοι είναι μόνο τα γαϊδούρια».

Στην ερήμωση του τουρκοκυπριακού πληθυσμού που ζει με δυσκολία στο Λονδίνο πια, έμειναν παρατηρητές. Και για τους νέους μας που καθημερινά διαφεύγουν από τη χώρα, που άνεργοι και νήστες εγκαταλείπουν τη γη που γεννήθηκαν, δεν αρκούνται απλώς σε επιστημονικά!!! συμπεράσματα του τύπου «η μετανάστευση είναι η μοίρα των νησιών», αλλά υποβιβάζουν επιπλέον με χυδαιότητα το γεγονός λέγοντας «Κι αυτοί που έρχονται Τούρκοι είναι, κι αυτοί που φεύγουν Τούρκοι».

Και νά που πάλι όλες οι αποφάσεις είναι στα χέρια τους... Και η βούληση των Τουρκοκυπρίων στα χέρια τους είναι... Από τη μια μεριά μπορούν να μιλούν με μεγαλοψυχία για τουρκο-ελληνική φιλία, λέγοντας πως «θα επιλύσουμε κάθε ζήτημα», για να μπορέσουν να θρονιαστούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κι από την άλλη στην Κύπρο να στέλνουν τους αξιωματικούς να τριγυρνούν χωριό-χωριό και να λένε «Μη δεχθείτε με κανένα τρόπο το κείμενο του Κόφι Ανάν, είναι ο θάνατος του τουρκικού στοιχείου».

Από τη μια μεριά λένε «το κείμενο Ανάν πρέπει να γίνει βάση διαπραγματεύσεων» κι από την άλλη μπορούν και λένε στον Ντενκτάς –που στην Ευρώπη του 21ου αιώνα με τα οπισθοδρομικά του συμπεράσματα του τύπου «Αυτό το σχέδιο είναι γεμάτο παγίδες, θα μπάζουν ανάμεσά μας τους Ρωμιούς» βρωμάει ρατσισμό– «θα σε στηρίζουμε και θα σου συμπαρασταθούμε με κάθε τρόπο».

Δεν απέμειναν πια ευκαιρίες στους Τουρκοκυπρίους να καθορίσουν οι ίδιοι τη μοίρα τους... Κι όμως η άμεση επίλυση του προβλήματος της Κύπρου αφορά πρωτίστως αυτούς. Ενώ οι Ελληνοκύπριοι μετά το 1974 δημιούργησαν το πλέον επιτυχημένο και σταθερό κράτος παγκοσμίως, οι τουρκοκύπριοι κυβερνώντες μετέτρεψαν το βόρειο τμήμα του νησιού σε κέντρο πορνείας, τζόγου, λαθρεμπορίου, αταξίας, πλιάτσικου και ρουσφετιού. Τα καζίνα και τις χαρτοπαικτικές λέσχες που στην Τουρκία τα αποκαλούν «βρόμα» και τους ιδιοκτήτες τους μαφιόζους τα εξήγαγαν στην Κύπρο...

Ίδρυσαν τράπεζες μαϊμούδες και με πλαστές συναλλαγές έκαναν αρπαχτές εκατομμυρίων δολαρίων... Και διαρκώς κρατούσαν τον Ντενκτάς στην εξουσία...

Μάλιστα για να παραμείνει ο Ντενκτάς στην εξουσία έκαναν και καινούργιο σύνταγμα, ακόμη και καινούργιο κράτος ανακήρυξαν το 1983. Μάλιστα. Σε σας ίσως ν' ακουστεί αστείο, αλλά πριν μερικές μέρες ο τούρκος υπουργός Εξωτερικών της εποχής εκείνης, Ιλνέρ Τουρκμέν, παραδέχθηκε ότι ανα-

Οι υπουργοί Εξωτερικών των εγγυητριών χωρών, Ελλάδας και Τουρκίας, Παπανδρέου και Γιακίς, φαίνεται να διαφωνούν. Στο μεταξύ η Κύπρος περιμένει...

κήρυξαν την ίδρυση της Δημοκρατίας της Βορείου Κύπρου, προκειμένου να κρατήσουν στην καρέκλα του διά βίου τον Ντενκτάς, που σύμφωνα με το σύνταγμα του Ομόσπονδου Κυπριακού Τουρκικού Κράτους, που ιδρύθηκε το 1975, μπορούσε να εκλεγεί για δύο μόνον περιόδους.

Από το 1974 κι έπειτα μετανάστευσαν από την Κύπρο τουλάχιστον 80 χιλιάδες Τουρκοκύπριοι και εγκαταστάθηκαν σε διάφορες χώρες του κόσμου, και κυρίως στην Αγγλία.

Σήμερα στο βόρειο τμήμα του νησιού οι πολιτικές αποφάσεις βρίσκονται στα χέρια των εποίκων από την Τουρκία. Δεν έχει νόημα να μέμφεται κανείς τους ανθρώπους αυτούς. Ωστόσο σε κάθε εκλογική αναμέτρηση ο πρέσβης της Τουρκίας στη Λευκωσία ή οι τούρκοι στρατιωτικοί στο νησί έπαιζαν ό,τι παιχνίδι ήθελαν με τις αποφάσεις των ανθρώπων αυτών.

Είμαι από αυτούς που δέχονται το σχέδιο που παρουσίασε ο Γ.Γ. των Ηνωμένων Εθνών Κόφι Ανάν χωρίς να το διαβάσουν... Είναι μήπως ανόητη αυτή η προσέγγιση; Έστω, ας είμαστε ανόητοι – δεν είναι καλύτερο απ' το να μην είμαστε τίποτα;

Ζω στην Αγγλία. Είμαι αρχισυντάκτης μιας εβδομαδιαίας τουρκόφωνης εφημερίδας στο Λονδίνο. Καθημερινά γράφω στην εφημερίδα *Afrika* κείμενα γεμάτα ελπίδες για ειρήνη, φιλία, επανένωση της Κύπρου, λύση και επιστροφή...

Δεν υπάρχει μέρα που η εφημερίδα, οι υπεύθυνοι και οι συντάκτες της να μην δέχονται απειλές...

Τον Αύγουστο πήγα τελευταία φορά στη Βόρειο Κύπρο και στην Girne (Κερύνεια) μπροστά στα μάτια δεκάδων ανθρώπων μέρα μεσημέρι απειλήθηκα

από δύο άτομα: «Θα φύγεις αμέσως από τούτη τη γη της πατρίδας, σιχαμένε προδότη της πατρίδας»...

Δεν έχω την πρόθεση να προκαλέσω τον οίκτο σας για το άτομό μου. Δόξα τω Θεώ, έχω ένα καλό εισόδημα, έχω δύο γλυκύτατα παιδιά και ζω μάλλον άνετα στο Λονδίνο... Αλλά το πρωί ξυπνώ και στα μάτια μου η Κύπρος! Το βράδυ ξαπλώνω και στο μυαλό μου η Κύπρος! Δεν μπορώ να δω τους γονείς μου... Νοσταλγώ... Δεν μπορώ να βρεθώ με τους φίλους μου. Δεν μπορώ να τριγυρίσω στα βουνά, να κολυμπήσω στις θάλασσες... Δεν μπορώ να μεγαλώσω τα παιδιά μου με αγάπη όπως όταν ήμουν εγώ μικρός, με τη ζεστασιά του Μεσόγειου... Για παράδειγμα, ο γιος μου δεν ξέρει να ψαρεύει... Στη ζωή του δεν έχει παρακολουθήσει ποτέ πώς φτιάχνουν το χαλούμι...

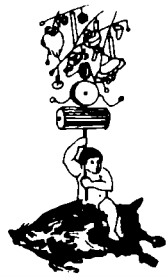
Και δεν θέλω τίποτε άλλο από το να ζήσω ειρηνικά και ήσυχα στον τόπο που γεννήθηκα και μεγάλωσα... Και είμαι βέβαιος ότι αυτό θα εξασφαλισθεί με την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Και οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι έχουν στο παρελθόν πολύ πονέσει. Αιτία αυτού του μεγάλου πόνου ήταν τα μεγάλα λάθη.

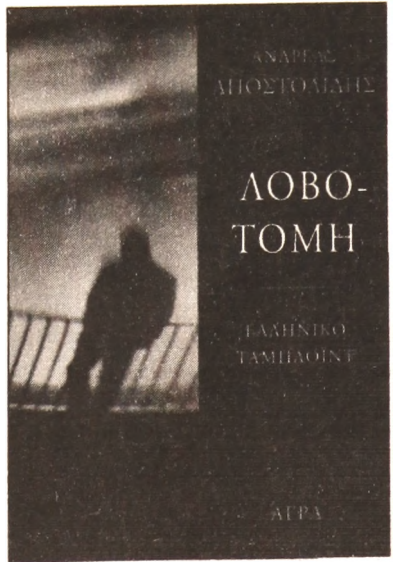
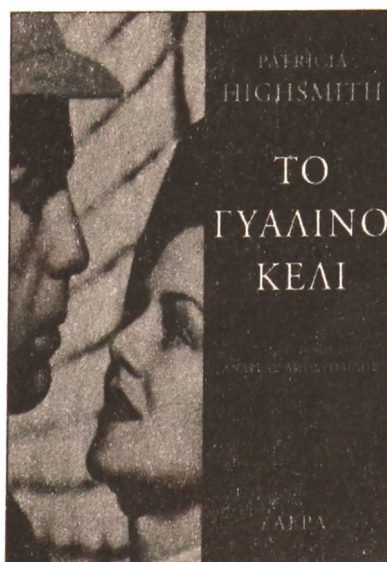
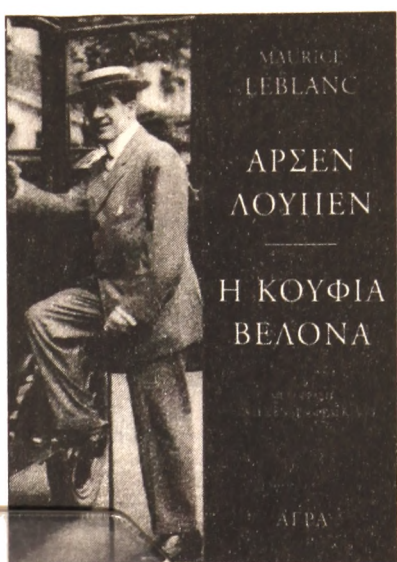
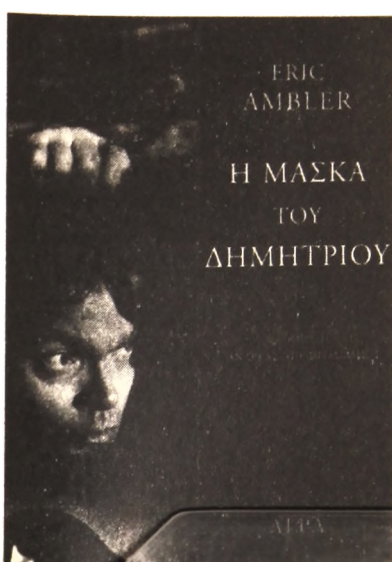
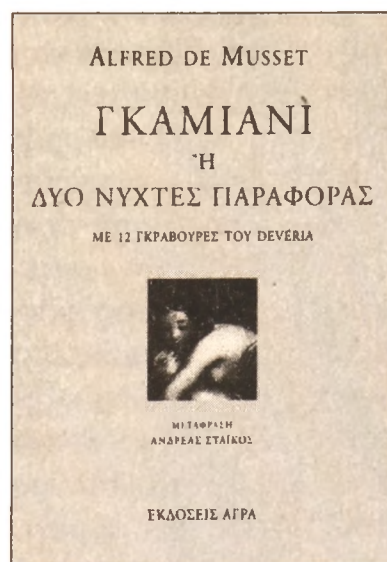
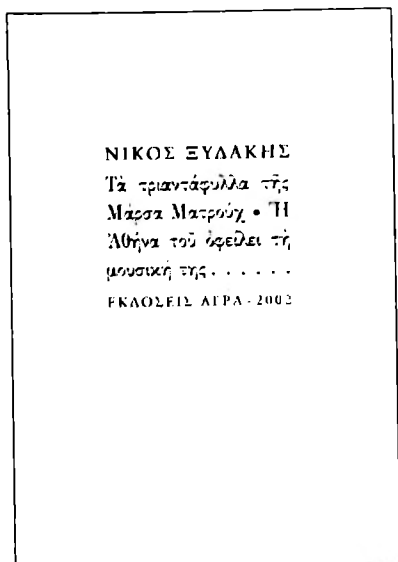
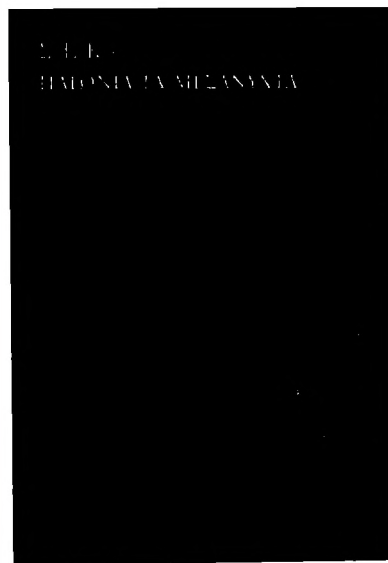
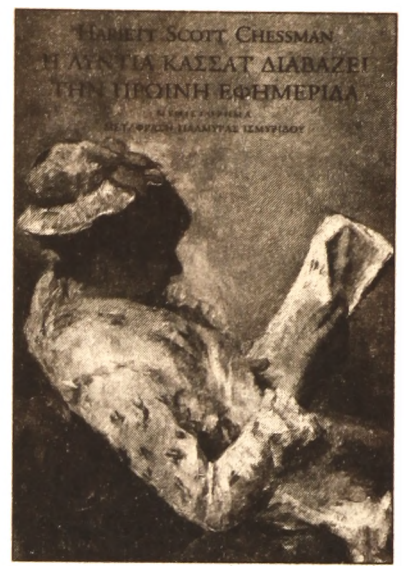
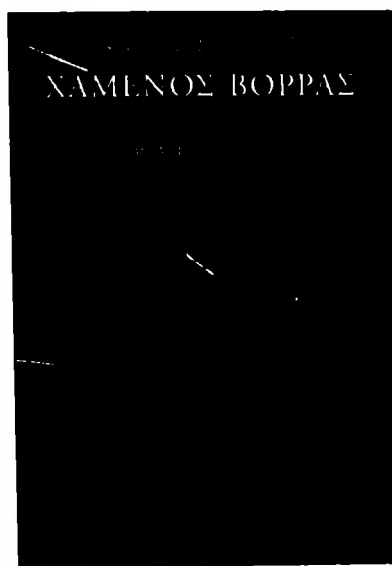
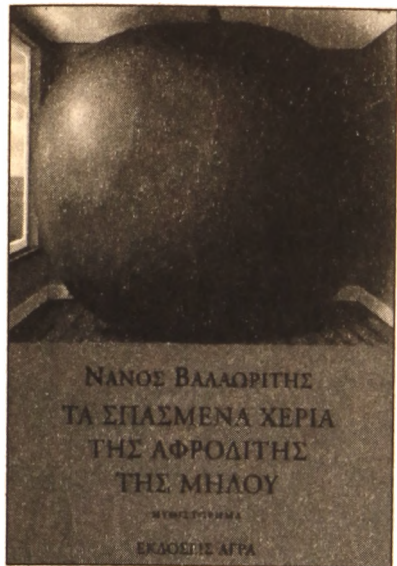
Ότι δεν πρέπει να επαναλάβουμε τα ίδια λάθη το ξέρουν καλά όλοι οι Κύπριοι, που πήραν ένα καλό μάθημα... Και οι Κύπριοι θέλουν να ζήσουν μαζί.

Με την άδειά σας, τραβήξτε τα χέρια σας από πάνω μας... Η τουρκική σημαία να μείνει στην Τουρκία και η ελληνική στην Ελλάδα...

Αν εμείς επιτύχουμε να ζούμε μαζί στην Κύπρο και μαζί να χορεύουμε, κι εσείς πιο εύκολα θα χορεύετε τσιφτετέλι και συρτάκι... Επιτρέψτε μας πρώτα να ζήσουμε ξανά μαζί...

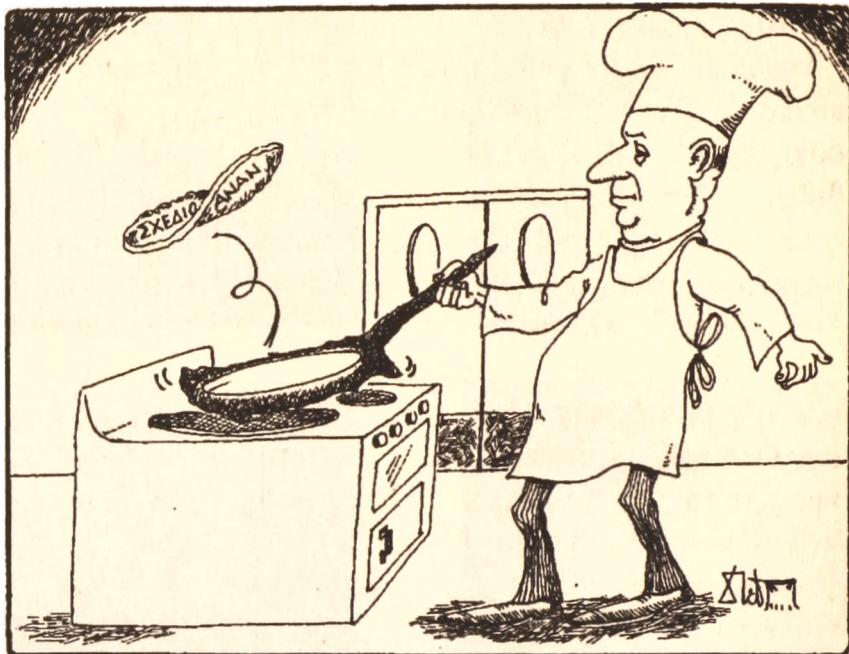
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

Ο δρυμματισμός των μικρών εθνισμών και ο δρίαμβος του ενός

του Αλέκου Τζιόλα

Στους θεοκρατικούς καιρούς που ζούμε θα πρέπει εμείς οι Έλληνες να οφείλουμε σύμφωνα με το σχέδιο Ανάν μεγάλη ευγνωμοσύνη απέναντι στον επίγειο θεό που μας κυβερνά, γιατί μας επιστρέφει ένα μέρος αυτών που μας πήρε πριν τριάντα χρόνια περίπου, όταν πραγματοποίησε μέσω τρίτων στρατιωτική επέμβαση στην Κύπρο. Όπως ακριβώς ο επουράνιος θεός, που μας έχει αφαιρέσει, λέει, την αθανασία και τώρα μας υπόσχεται την επιστροφή της, εάν δεν έχουμε αντίρρηση να είμαστε υποταγμένοι στα κελεύσματά του.

Κι εμείς απέναντι στον επουράνιο κι επίγειο θεό, που κατά θεϊκή σύμπτωση δε διαχωρίζονται, στεκόμαστε ευλαβείς υλοποιώντας τα κελεύσματα αμφοτέρων. Προς τι η αντίδραση; Δεν αντιδράσαμε, όταν μας βάζανε να βομβαρδίζουμε άλλους, θ' αντιδράσουμε τώρα που μας ανταμείβουν για κείνη την υποταγή μας; Άλλωστε οι καιροί δεν είναι για αντιδράσεις, αλλά για καλοζωία. Ευημερία, και δη εισαγόμενη, και εθνική κυριαρχία είναι ασυμβίβαστα, το ξέρουμε. Κι εμείς ως φυλή έχουμε κάνει την επιλογή μας και δείξαμε μέσα από αδιάβλητη δοκιμασία τι προτάσσουμε. Αν δεν υποβαλλόταν η διάθεση υποταγής μας σε αδιάβλητη δοκιμασία, δε θα τους εμπνέαμε τώρα καμιά εμπιστοσύνη και δε θα ερχόταν ποτέ η ώρα της ανταμοιβής μας.

Είναι εξάλλου έτσι τα πράγματα, ώστε κάθε αντίδραση να περιττεύει, γιατί είναι προκαταβολικά ακυρώσιμη. Η οικονομική κυριαρχία του ενός ισχυρότερου έθνους με τη συμπόρευση και των άλλων ισχυρών εθνών της γης έχει επενδυθεί με τόση στρατιωτική ισχύ, ώστε απ' άκρου σ' άκρο της γης οποιαδήποτε αντίδραση να είναι ευχερώς

εξουδετερώσιμη. Κάποιοι ούτε καν «κουνήθηκαν» και ξέσπασε η οργή του επίγειου θεού πάνω τους. Άλλοι, που να επιβιώσουν θέλουν και θυσιάζονται, για να σωθούν, «δεμένοι χειροπόδαρα» εκτελούνται μπροστά στα μάτια μας. Εμείς γιατί να το κάνουμε; Τώρα που άρχισαν να μας σκάνε και από κανένα μυστικό, τώρα θα τα βάλουμε μαζί τους; Ο εθνισμός μας, άρχισαν να ομολογούν, μας υπαγόρευε σε κάποια χρονική στιγμή να σφάξουμε έναν αριθμό Τούρκων, ώστε να ελαττωθούν, και, αφού μπορούσαμε, το κάναμε, ενώ ο μέγας ρασοφόρος Εθνάρχης ενσάρκωνε, μας λένε τώρα, και το πρώτο συνθετικό του γνωστού τραγελαφικού μορφώματος των ρασοφόρων. Ποιος λοιπόν έχει τη μεγαλύτερη ευθύνη για τις σφαγές αυτές, οι άμεσοι εκτελεστές ή οι πλάστες τους, που δεν είναι άλλοι από τους καλλιεργητές του εθνισμού; Κι ενώ ο ίδιος εθνισμός υπέπεσε κατόπιν και σε άλλα βαριά λάθη, τώρα μας ζητάνε να πάρουμε θέση, χωρίς να έχει ανοιχτεί ακόμα ο φάκελος της Κύπρου και χωρίς να γνωρίζουμε τι ακριβώς έχει συμβεί και πόση ευθύνη ως έθνος μας αναλογεί. Αλλά δεν αντιδρούμε ούτε γι' αυτό, γιατί ξέρουμε ότι σε εκτέ-

λεση εντολών θα οδηγούμασταν έτσι κι αλλιώς είτε είμασταν ενήμεροι είτε όχι. Προδικασμένη τη συμμόρφωσή μας είχαν και οι εντολές μας, αλλά για περισσότερη διασφάλιση μας κράτησαν ανενημέρωτους, γιατί επίσης ξέρουν: Όταν σου λείπει η γνώση, δε βάζεις στο μυαλό σου αντιδράσεις. Στην ενάντια περίπτωση μπορεί να βάλεις. Μα η δημοκρατία, θα μου πείτε, απαιτεί ενημερωμένους πολίτες. Ναι, βεβαίως, πράγματι, είναι η απάντησή μου, όταν όμως αυτή υπάρχει πραγματικά.

Από την άλλη μεριά, προς την πλευρά των Τούρκων αν πάμε, ισχύουν τα ίδια εντελώς. Υπήρξαν και αυτοί δήμιοι, μετά από μας βέβαια και με δική μας υπαγόρευση, αλλά και με υπαγόρευση του δικού τους εθνισμού, που τους οδήγησε στην πλήρη μίμησή μας. Κατά πόσο όμως φέρουν γι' αυτό οι ίδιοι την ευθύνη και όχι οι δημιουργοί τους. Δημιουργοί δε δημίων πατριωτικού χαρακτήρα είναι οι ιθύνοντες της κάθε χώρας, που καλλιεργούν πατριωτικούς μύθους και πλάθουν μισάνθρωπους πολίτες. Είναι επίσης και οι ισχυροί της γης (τότε ήταν περισσότεροι από έναν), που έχουν εξειδίκευση στην εκμετάλλευση των εθνισμών. Αυτοί προπάντων στη βάση

του εθνισμού στρέφουν τον ένα λαό εναντίον του άλλου. Το «διαίρει και βασιλεύει» αποβαίνει πιο αποτελεσματικό, όταν πρόκειται για διεθνείς επικυριαρχήσεις. Ωστόσο και των Τούρκων ο εθνισμός, που θρυμματίζεται επίσης με το σχέδιο Ανάν, επιβάλλει την απόρριψή του. Μπορούνε όμως να το κάνουνε; Δεν το βλέπουμε. Απλώς προσποιούνται ότι το κάνουνε. Γιατί τους διακατέχει και αυτούς η ανάγκη για ευημερία.

Ανώμαλη προσγείωση λοιπόν των εθνιστών και στις δυο πλευρές και αποδοχή εκατέρωθεν του «οδυνηρού συμβιβασμού», που, για να μην προκαλεί ανακλαστικές αντιδράσεις, μετονομάστηκε σε «ιστορική ευκαιρία». Κι ενώ διαφαίνεται έλλειμμα εθνικότητας, παρ' όλα αυτά δεν υπάρχει ούτε ένας εθνικός μειοδότης. Η εξαφάνισή τους επιτεύχθηκε τουλάχιστον στα καθ' ημάς με την καθολίκευσή τους. Δηλαδή κι εκείνοι που κατηγορούσαν κάποτε γι' αυτά τα πράγματα τους δεξιούς ως εθνικούς μειοδότες, πράξαν τώρα το

ίδιο κι έτσι εξαλείφθηκε κάθε μειοδοτική ρετινιά από αυτού του είδους τις πράξεις. Γενική εξαπάτηση λοιπόν, για να προσφέρεται δικαίωση και δυνατότητα πολιτικής υπόστασης στους εθνικιστές, που σαν υπέρμαχοι της αλληλοσφαγής των λαών είναι εξ ορισμού αποκρουστέοι.

Με το σχέδιο Ανάν λοιπόν ο εθνισμός των δύο λαών γίνεται κουρέλι, χωρίς όμως να εκχωρεί τη θέση του στο διεθνισμό, αλλά στην εδραίωση της επιβολής του ενός εθνισμού, του ισχυρότερου της γης, που επεκτείνει την ταξική κοινωνική διαστρωμάτωση και στις σχέσεις μεταξύ των εθνών και που συμπίεζει τις εθνικές υποστάσεις των μικρών εθνών, διαμορφώνοντας εν τέλει μια μορφή διεθνισμού εθνικής διάστασης, ένα προσωπείο διεθνισμού, που διατηρεί τις ίδιες αναχρονιστικές καταστάσεις και ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ των λαών και που προετοιμάζει αδιάκοπα το έδαφος της αλληλοσφαγής τους. Υπ' αυτό το πρίσμα θεωρώ-

ντας κανείς τα πράγματα, βλέπει πως όλες ετούτες οι αντιφάσεις, που έχουν την αρχή τους στον εθνισμό, δεν είναι άλλο από το πανάρχαιο παιχνίδι των ισχυρών, με το οποίο κατορθώνουν να διαγωνίζονται την ισχύ τους ακρωτηριάζοντας διαδοχικά τους εθνισμούς των αδύνατων λαών, ενώ οι τελευταίοι ζούνε ακατάπαυστα την ψευδαίσθηση της εθνικής αυθυπαρξίας, στο όνομα της οποίας γίνονται πρόθυμοι σφαγείς των αντιπάλων.

Επομένως στους υποταγμένους καιρούς που ζούμε ποια είναι η θέση όσων αρνούνται την υποταγή; Στους αντεπαναστατικούς αυτούς καιρούς το χρέος μας είναι να εμφυσούμε αδιάκοπα στις σκέψεις και στις ψυχές των συνανθρώπων μας τα σπέρματα της αγωνίας μας, ψελλίζοντας τούτα τα λόγια των αδυνάτων: «Αιώνες φαρμάκι, γενεές φαρμάκι». Στις σεφερικές πιστοποιήσεις του ανθρώπινου δράματος και όχι σε ελύτικους λεονταρισμούς βρίσκεται η επαναστατικότητα και η εντιμότητα.

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Μέλη της Εθνικακής Ένωσης Ινστιτούτων Ομαδικής Ανάλυσης (Ε.Γ.Α.Τ.Ι.Ν.),
της Εθνικακής Ομοσπονδίας Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας (ΕΡΡΡ) και
της Εθνικής Έταιρείας Ψυχοθεραπείας Ελλάδος (ΕΕΨΕ) (Μέλος της ΕΑΡ)

ΕΤΗΣΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

Όμαδική Ψυχοθεραπεία - Ψυχόγραμμα
Ψυχολογική Αξιολόγηση
Κοινωνική Ψυχιατρική - Κοινωνικοθεραπεία
Δυναμική της Οικογένειας

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ
ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ, ΙΩΑΝΝΙΝΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πληροφορίες - Έγγραφοι

Αθήνα: Γραμματεία του Α.Ψ.Κ. 9.00 π.μ. - 9.00 μ.μ.
Τελέφωνα: Γραμματεία Μουσουλίου 0651 75487, Τέλεφονο 0651 21782,
Θεσσαλονίκη: Φραντζέσκου Μικαλά 031/455.331, Τρίτη - Τετάρτη 6.00 - 8.00 μ.μ.
Λαμία: Παπαδοπούλου 031 / 435.919, Δευτέρα & Τετάρτη: 6.00-8.00 μ.μ.
Κατοχή: Λάμης Σιδηρόπουλος 0351/ 38465, Τρίτη 10.00 - 1.00 π.μ. & Τετάρτη 5.00-8.00 μ.μ.
Λάρισα: Στάλα Τ. Λαμπροπούλου 041 / 253108
Βόλος: Μαρία Λαοστολάτου 0421 / 50349

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ * ΤΗΛ. 6447.533-6435.980.
FAX 6445.140 e-mail: igaa-opc@otenet.gr - www.opc.gr

ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ

Λεύκωμα με άρθρα, μελέτες και πάνω από χίλιες τετράχρωμες φωτογραφίες που αποτυπώνει τη σύγχρονη νεοελληνική κακογουστιά. Αναλύει το κιτς, αναζητά τις ρίζες του και σχολιάζει με χιούμορ τις χιλιάδες περιπτώσεις του φαινομένου.

Κεντρική διάθεση, τηλ.: 210-72.32.819

«ΟΚΤΑ» ΚΑΙ «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ» ΣΤΟ ΜΙΚΡΟΣΚΟΠΙΟ ΤΗΣ ΚΟΜΙΣΙΟΝ

Η νέα κυβέρνηση των Σκοπίων είναι αποφασισμένη να ακυρώσει τη συμφωνία για την εξαγορά του διυλιστηρίου της ΟΚΤΑ από τα «Ελληνικά Πετρέλαια», που υπογράφηκε πριν δύο περίπου χρόνια επί κυβέρνησης Λιούπτσο Γκεοργκίεφσκι, όταν στην Ελλάδα υπουργός Ανάπτυξης ήταν ο Ευάγγελος Βενιζέλος.

Ένα από τα επιχειρήματα στελεχών της κυβέρνησης του Μπράνκο Τσερβένκοφσκι είναι ότι η συμφωνία αυτή αποτελεί τη βάση δημιουργίας μονοπωλίου, δεδομένου ότι η εταιρεία εισάγει πετρέλαιο πληρώνοντας δασμούς της τάξης του 1%, έναντι των 20% που πρέπει να πληρώνουν άλλοι εισαγωγείς, γεγονός που επιτρέπει στην ΟΚΤΑ να ανταγωνίζεται αθέμιτα άλλες εταιρείες πετρελαιοειδών, διαθέτοντας τα προϊόντα της σε χαμηλότερες τιμές, γεγονός που όπως υποστηρίζεται συνιστά παραβίαση της Συμφωνίας Σύνδεσης και Σταθερότητας που υπέγραψαν πέρσι το καλοκαίρι τα Σκόπια με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αυτός ήταν άλλωστε και ο λόγος για τον οποίο ο επίτροπος εξωτερικών σχέσεων της Ένωσης, Κρις Πάτεν, σε επίσκεψή του στα Σκόπια, αναφερόμενος στο θέμα αυτό απέφυγε μεν να κατονομάσει την ΟΚΤΑ, η οποία πλέον ανήκει σε εταιρεία μέλους της Ένωσης, τόνισε ωστόσο ότι «πρέπει η χώρα να σεβαστεί τις υποχρεώσεις της από τη συμ-

Ο Ευάγγελος Βενιζέλος ως υπουργός Ανάπτυξης είχε υπογράψει στα Σκόπια τη συμφωνία εξαγοράς της ΟΚΤΑ.

φωνία που έχει υπογράψει και να μην επιτρέψει τη λειτουργία μονοπωλίων».

ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣ ΣΚΟΠΙΑ: ΦΥΛΑΞΤΕ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΣΑΣ

Η επιτακτική ανάγκη να θωρακιστούν τα σύνορα των Σκοπίων και όχι μόνο προς το Κοσσυφοπέδιο και την Αλβανία, τονίσθηκε σε διάσκεψη των υπουργών Εσωτερικών των βαλκανικών και άλλων ευρωπαϊκών χωρών που πραγματοποιήθηκε πρόσφατα στο Λονδίνο με θέμα «πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος στη Νοτιοανατολική Ευρώπη».

Σε σχετική αναφορά στο τελικό ανακοινωθέν της διάσκεψης, «ενθαρρύνο-

νται» τα Σκόπια να επικεντρώσουν την προσοχή τους σε συγκεκριμένα σημεία, όπως:

Η κατάρτιση ενός προγράμματος αυστηρού ελέγχου των συνόρων, η άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος της παράνομης κατοχής όπλων, η εξάρθρωση των κυκλωμάτων ξεπλύματος χρήματος και διακίνησης λαθρομεταναστών, όπλων και ναρκωτικών, καθώς και η κήρυξη πολέμου κατά της διαφθοράς.

«ΕΦΑΓΑΝ» ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΝΟΒΑ ΜΑΚΕΝΤΟΝΙΑ

Ενα από τα μεγάλα σκάνδαλα που ξέσπασαν στα Σκόπια μετά την ανάληψη της εξουσίας από τη νέα κυβέρνηση εδώ και ένα μήνα περίπου, αφορά στο συγκρότημα της ημικρατικής εφημερίδας *Νόβα Μακεντόνια*, το οποίο η προηγούμενη κυβέρνηση του Λιούπτσο Γκεοργκίεφσκι στο πλαίσιο του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων είχε πωλήσει σε μία εταιρεία της Σλοβενίας.

Η πώληση έγινε στη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου, τον περασμένο Αύγουστο, πράγμα που απαγορευόταν από τη συμφωνία των πολιτικών αρχηγών· το σημαντικότερο όμως ήταν ότι οι σλοβένοι αγοραστές δεν είχαν διαθέσιμα τα κεφάλαια που χρειαζόνταν, οπότε την αδυναμία αυτή αποφάσισε να καλύψει η υπηρεσία ιδιωτικοποιήσεων, κατακρατώντας πέντε μισθούς των εργαζομένων στο συγκρότημα από χρήματα που είχαν δοθεί επίσημα από την κυβέρνηση γι' αυτό το σκοπό.

Έτσι κι αλλιώς, οι εργαζόμενοι στη *Νόβα Μακεντόνια*, που είναι επίσης μέτοχοι του συγκροτήματος, δεν συμφωνούσαν με την πώληση, που έγινε ερήμην τους, οπότε κήρυξαν παρατεταμένη απεργία, με αποτέλεσμα να παρέμβει η νέα κυβέρνηση.

Το περασμένο Σάββατο συνελήφθησαν ο διευθυντής και 3-4 άλλα στελέχη της υπηρεσίας ιδιωτικοποιήσεων, καθώς και γενικός διευθυντής του συγκροτήματος της *Νόβα Μακεντόνια* Νίκολα Τάσεφ μαζί με δύο στενούς συνεργάτες του.

ΚΡΑΤΙΚΑ ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ ΒΓΑΙΝΟΥΝ ΣΤΟ «ΣΦΥΡΙ»

Μέρος των κρατικών αποθεμάτων σε είδη τροφίμων αποφάσισε να εκποιήσει η κυβέρνηση των Σκοπίων, προκειμένου να καλύψει τα κενά του νέου προϋπολογισμού· για τον λόγο αυτό θα διατεθούν ποσότητες ζάχαρης, ρυζιού και λαδιού, συνολικής αξίας 7,5 εκ. ευρώ.

ΠΙΟ ΚΟΝΤΑ ΤΙΡΑΝΑ ΚΑΙ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ

Ιστορικής σημασίας εξέλιξη, που αλλάζει εντελώς το σκηνικό που κυριάρχησε επί δεκαετίες στα Βαλκάνια, αποτελεί η επίσκεψη που πραγματοποίησε πρόσφατα στο Βελιγράδι ο πρώην πρωθυπουργός και νυν υπουργός Εξωτερικών της Αλβανίας Ιλίρ Μέτα, με κατάληξη την υπογραφή μιας σειράς συμφωνιών συνεργασίας μεταξύ Αλβανίας και Γιουγκοσλαβίας σε διάφορους τομείς.

Όπως είναι γνωστό, οι σχέσεις των δύο χωρών, ψυχρές ήδη από την πρώτη περίοδο μετά το τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, εντάθηκαν αργότερα εξαιτίας σοβαρών διαφορών μεταξύ του σταλινικού δικτάτορα της Αλβανίας Εμβέρ Χότζα και του τιτοϊκού καθεστώτος της Γιουγκοσλαβίας, ενώ στη συνέχεια έγιναν εντελώς εχθρικές, με αφορμή την κλιμάκωση των αποσχιστικών τάσεων των Αλβανών του Κοσσυφοπέδιου που οδήγησαν στην κρίση του 1998, προκαλώντας την άμεση εμπλοκή του ΝΑΤΟ από το 1999 μέχρι σήμερα.

Ολοκληρώνοντας την επίσκεψή του, ο ίδιος ο Ιλίρ Μέτα δήλωσε ότι αυτή σηματοδοτεί μια νέα εποχή στις σχέσεις των

δύο χωρών, πράγμα που αποτελεί και ένα μήνυμα προς το Κοσσυφοπέδιο, όπου οι σχέσεις Αλβανών και Σέρβων εξακολουθούν να είναι εκρηκτικές, προκαλώντας μόνιμο πονοκέφαλο στη διεθνή κοινότητα.

Ο Μέτα συνυπέγραψε με τον γιουγκοσλάβο ομόλογό του Γκόραν Σβιλάνοβιτς τρεις συμφωνίες, για την άρση του καθεστώτος βίζας αρχικά για τα διπλωματικά και υπηρεσιακά διαβατήρια, για την πραγματοποίηση αμοιβαίων επενδύσεων στον τομέα της άμυνας και για τη συνεργασία στον τομέα της υγείας, ενώ σε συνάντησή του με τον πρόεδρο Βόισλαβ Κοστούνιτσα συμφώνησαν για την αεροπορική σύνδεση Τιράνων-Βελιγραδίου.

Όπως είπε όμως αργότερα, οι συμφωνίες αυτές «αποτελούν μόνο την αρχή», καθώς όπως εξήγησε είναι απλώς ένα μέρος από τις 14 συνολικά συμφωνίες που έχει προγραμματισθεί να υπογραφούν και οι οποίες αφορούν στους τομείς της οικονομικής και εμπορικής συνεργασίας, της ενέργειας, των πολιτιστικών ανταλλαγών κ.ά.

ΝΕΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΤΗ ΣΛΟΒΕΝΙΑ

Αλλαγή προσώπων στην εξουσία στη Σλοβενία. Ο μέχρι τώρα πρόεδρος Μίλαν Κούτσαν, ο τελευταίος από την ομάδα των ηγετών που «έζησαν» τη διάλυση της παλιάς γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας, αποσύρθηκε πλέον από την ενεργό πολιτική και τη θέση του μετά τις εκλογές που διεξήχθησαν την 1η Δεκεμβρίου κατέλαβε ο πρωθυπουργός των τελευταίων δέκα χρόνων Γιάνες Ντρνόβσεκ.

Ο Κούτσαν υπήρξε εκπρόσωπος της Σλοβενικής Δημοκρατίας στο συλλογικό προεδρείο της πρώην Γιουγκοσλαβίας και από τη θέση αυτή είχε συντελέσει αποφασιστικά στην κήρυξη της ανεξαρτησίας της Σλοβενίας το 1991, γεγονός που αποτέλεσε την αρχή της διάλυσης της παλιάς Ομοσπονδίας.

Η απόσυρσή του από την πολιτική ήταν μια υποχρεωτική απόφαση, η οποία προήλθε από το Σύνταγμα της χώρας που απαγορεύει την διεκδίκηση και τρίτης θητείας στην Προεδρία της Δημοκρατίας. Ειδικά θεωρείται βέβαιο ότι, αν μπορούσε να θέσει υποψηφιότητα, θα επανεκλεγόταν και μάλιστα με μεγάλο ποσοστό.

Αντίθετα, ο Γιάνες Ντρνόβσεκ εξελέγη πρόεδρος με ποσοστό 56,34%, ακο-

λουθούμενος κατά πόδας από την έκπληξη των εκλογών, την εισαγγελέα Μπάρμπαρα Μπρέζιγκας, η οποία συγκέντρωσε ποσοστό 43,66%.

Τι απέγιναν οι υπόλοιποι πρωταγωνιστές της διάλυσης της πρώην Γιουγκοσλαβίας;

Ο Κίρο Γκλιγκόροφ στα Σκόπια εγκατέλειψε την πολιτική το 2000, για τον ίδιο λόγο με τον Κούτσαν, διατηρεί όμως ακόμα αρκετόν από τον σεβασμό που απολάμβανε ως πρόεδρος της χώρας επί δέκα χρόνια.

Ο πρώην πρόεδρος της Βοσνίας Αλία Ιζετμπέκοβιτς υποχρεώθηκε ουσιαστικά να αποσυρθεί μετά την υπογραφή της συμφωνίας του Ντέιτον για τον τερματισμό του πολέμου στη Γιουγκοσλαβία το 1995, ενώ ο πρώην πρόεδρος της Κροατίας Φράνιο Τούτζμαν απεβίωσε μόλις τον περασμένο χρόνο, για να αντικατασταθεί από τον Στίπε Μέσιτς.

Τέλος, ο πρώην πρόεδρος του Μαυροβουνίου Μομίρ Μπουλάτοβιτς έχασε στις εκλογές το 1998, για να αντικατασταθεί από τον Μίλο Τζουγκάνοβιτς, ενώ ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς ανατράπηκε μετά τον τερματισμό των νατοϊκών βομβαρδισμών το 1999 και σήμερα δικάζεται στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο της Χάγης.

ΤΟ ΣΙΡΙΑΛ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ ΣΤΗ ΣΕΡΒΙΑ

Για άλλη μια φορά απέτυχαν οι Σέρβοι να εκλέξουν Πρόεδρο της Δημοκρατίας, καθώς και η νέα απόπειρα της περασμένης Κυριακής -η δεύτερη από τον περασμένο Σεπτέμβριο- καθοριζόταν και πάλι από τον περιορισμό της συμμετοχής ποσοστού μεγαλύτερου από το 50% του συνόλου των ψηφοφόρων.

Η εκλογική διαδικασία θα επαναληφθεί στις 22 Δεκεμβρίου και αυτή τη φορά δεν θα ισχύσει ο όρος του 50%, ωστόσο η χώρα έχει μπει ήδη σε μία κρίση ηγεσίας.

Ο σημερινός πρόεδρος Βόισλαβ Κοστούνιτσα επιμένει ότι πρέπει να διεξαχθούν το συντομότερο και βουλευτικές εκλογές, προκειμένου να ξεκαθαρίσει η κατάσταση, ενώ ο πρωθυπουργός Ζόραν Τζίντζιτς, ο οποίος θεωρείται ως ο ενορχηστρωτής της αποτυχίας στις προεδρικές εκλογές, προσπαθεί να παραμείνει στην εξουσία μέχρι το 2004 και παράλληλα να επιβάλει ένα νέο σύστημα εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας από τη Βουλή, ώστε να υποβαθμίσει τον θεσμό και να τον θέσει υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης.

Η ασιατική περιοδεία του προέδρου Πούτιν

του Βσέβολοντ Σαμοχβάλοβ

Από 1η έως 5η Δεκεμβρίου ο πρόεδρος Πούτιν επισκέφτηκε την Κίνα, την Ινδία και την Κιργισία. Παρ' όλες όμως τις δηλώσεις αξιωματούχων στα ρωσικά μέσα ενημέρωσης ότι η επίσκεψη στην Κίνα και την Ινδία ήταν προγραμματισμένη, είναι φανερό ότι η περιοδεία αυτή του ρώσου προέδρου είχε και κάποιες «κρυφές» παραμέτρους.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο πρόεδρος Πούτιν είχε αρκετά θέματα να συζητήσει με τον κινέζο ομόλογό του Τζιαν Τζε Μιν. Κι εδώ μπορούν ν' αναφερθούν κατ' αρχήν οι σημαντικές εξελίξεις στο Κομμουνιστικό Κόμμα Κίνας: Πρόσφατα έληξαν οι εργασίες του 16ου συνεδρίου του, το οποίο είχε σαν αποτέλεσμα την άνοδο στην εξουσία μιας νέας γενιάς κινέζων ηγετών, και οι ρώσοι αναλυτές δεν αποκλείουν τα νέα ηγετικά στελέχη του κόμματος να προτιμήσουν στο μέλλον την ανάπτυξη στενότερης οικονομικής συνεργασίας με τις ΗΠΑ βάσει κάποιων κοινών συμφερόντων. Για τον λόγο αυτό λοιπόν ο ρώσος πρόεδρος υπογράμμισε ότι η Ρωσία υπολογίζει πως η άνοδος νέων στελεχών στην εξουσία δεν θα επηρεάσει τη θετική πορεία των ρωσο-κινεζικών σχέσεων.

Εκτός από τις εσωτερικές αλλαγές στην Κίνα όμως, υπάρχουν επίσης ορισμένα άλλα ζητήματα που προκαλούν ανησυχία στη ρωσική ηγεσία και δεν είναι τυχαίο ότι η κατάσταση στην περιφέρεια της ρωσικής Άπω Ανατολής υπήρξε αντικείμενο ειδικής συνεδρίασης στο Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας της Ρωσίας στις 27 Νοεμβρίου. Αυτή η απομακρυσμένη από το κέντρο περιοχή, με τεράστιου μήκους σύνορα, απαιτεί ιδιαίτερες προσπάθειες για τη διατήρηση της ασφάλειας στην περιφέρεια της. Κατά τη συζήτηση εκείνη μάλιστα ο πρόεδρος Πούτιν είχε αναφέ-

ρει ως κύρια προβλήματα της περιφέρειας της Άπω Ανατολής την ελλιπή υποδομή και τη μαζική παράνομη μετανάστευση από την Κίνα. Έτσι είναι λογικό η παράνομη μετανάστευση από την Κίνα στη Ρωσία να τέθηκε ως θέμα στις συνομιλίες των δύο προέδρων.

Αυτό καθώς και μερικά άλλα θέματα διμερών σχέσεων που είχαν διατυπωθεί ήδη κατά την υπογραφή των συμβάσεων για την απέλαση των καταδικασμένων, όπως η συνεργασία στον οικονομικό τομέα, με συνεργασία των κεντρικών τραπεζών και των τραπεζών εξωτερικού εμπορίου των δύο χωρών, και η συνεργασία των εφοριών και των υπουργείων Δημόσιας Τάξης, αποτέλεσαν βεβαίως αντικείμενο της συζήτησης των δύο προέδρων, στο πλαίσιο της οποίας ανανεώθηκε επίσης η σύμβαση για τις τακτικές διαβουλεύσεις των κυβερνήσεων Ρωσίας και Κίνας.

Σημαντικό μέρος της συνάντησης ωστόσο αναλώθηκε στο θέμα του Ιράκ και της στάσης των ΗΠΑ, καθώς είναι σχεδόν ξεκάθαρο ότι η πρόσφατη επίσκεψη του προέδρου Μπους στη Ρωσία δεν επέφερε καμία σημαντική αλλαγή στις διαφορετικές αντιλήψεις των ΗΠΑ και της Ρωσίας έναντι του ιρακινού προβλήματος, όπως δεν βοήθησε και στην προσέγγιση των απόψεων των δύο πλευρών για τα επίκαιρα θέματα των διεθνών σχέσεων. Χαρακτηριστικά, στην κοινή δήλωση των Μπους και Πούτιν για το Ιράκ είχε ειπωθεί ότι και οι δύο χώρες δεσμεύονται να υποστη-

ρίξουν πλήρως την υλοποίηση της απόφασης 1441 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Ωστόσο στην ίδια δήλωση οι δύο πρόεδροι καλούσαν το Ιράκ «να συνεργαστεί πλήρως και άνευ όρων και με βάση την απόφαση 1441 να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του στον τομέα των εξοπλισμών, διότι σε αντίθετη περίπτωση θα αντιμετωπίσει σοβαρές επιπτώσεις». Μια επισήμανση-απειλή, η οποία έδειχνε ότι, παρά τις διαβεβαιώσεις και των δύο προέδρων για ομοφωνία τους στο θέμα του Ιράκ, η Ουάσιγκτον με την αναφορά σε «σοβαρές επιπτώσεις» αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο για μια «νόμιμη και δίκαιη» ένοπλη επίθεση εναντίον του Ιράκ.

Ακριβώς για τον λόγο αυτό, για να καλυφθεί δηλαδή το χάσμα μεταξύ των δύο πλευρών και η αποτυχία των διπλωματικών προσπαθειών, οι ομάδες συμβούλων των Πούτιν και Μπους προσπάθησαν να στρέψουν την προσοχή των μέσων ενημέρωσης σε θέματα οικονομικής συνεργασίας και ακριβέστερα στον ενεργειακό διάλογο. Δεν υπάρχει αμφιβολία όμως ότι η σημερινή κατάσταση θυμίζει στους ρώσους διπλωμάτες την πικρή εμπειρία του 1999. Τότε που η απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας για το Κοσσυφοπέδιο, που ψηφίστηκε και από τη Ρωσία στην οποία και αποτέθηκε η λήψη και άλλων μέτρων για τη διευθέτηση της κατάστασης στην περιοχή, ουσιαστικά χρησιμοποιήθηκε από τις ΗΠΑ για τη στρατιωτική επέμβαση στη Γιουγκοσλαβία. Εκείνη η πικρή εμπειρία προκαλεί δυσπιστία σε πολλούς ρώσους πολιτικούς, που πιστεύουν ότι η Ουάσιγκτον, με τον «σκεπτικισμό» που εκδηλώνει συχνά ο Μπους για μια πιθανή αποτυχία της αποστολής των ελεγκτών του ΟΗΕ, παραμένει σταθερή στην κατεύθυνση του πολέμου. Όλα αυτά μάλιστα δημιούργησαν στη ρωσική διπλωματία

την ανάγκη να εξασφαλίσει την υποστήριξη και άλλων παικτών στην παγκόσμια και περιφερειακή σκηνή και η προσπάθεια αυτή ήταν στο επίκεντρο της πρόσφατης περιοδείας του προέδρου Πούτιν σε Κίνα, Ινδία και Κιργιζία.

ΚΙΝΑ: ΕΝΑΣ ΔΥΝΑΜΕΙ ΣΥΜΜΑΧΟΣ

Η επίσκεψη Πούτιν στην Κίνα δεν σηματοδοτεί καμία αλλαγή στην τακτική και τη στρατηγική της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής. Από τη στρατηγική σκοπιά πρέπει να πούμε πώς, αμέσως μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ, στις αρχές του 1990, η Ρωσία σχεδίασε και ξεκίνησε την κούρσα για τη βελτίωση των ρωσο-κινεζικών σχέσεων. Τότε άρχισε ο διάλογος για την επίλυση των συνοριακών διαφωνιών, κηρύχθηκε ο «ισότιμος και εποικοδομητικός συνεταιρισμός με κατεύθυνση τη στρατηγική συνεργασία στον 21ο αιώνα», υπογράφηκε κοινή δήλωση για «μη-στόχευση των στρατηγικών πυρηνικών πυραύλων και μη-χρησιμοποίηση των πυρηνικών όπλων» και πάρθηκαν μέτρα για την οικοδόμηση κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο κρατών.

Στα μέσα της δεκαετίας σημειώθηκε στενότερη συνεργασία, καθώς η διεύρυνση του ΝΑΤΟ και η πρώτη άμεση εμπλοκή της Δύσης στη Γιουγκοσλαβία έφεραν τη Ρωσία και την Κίνα πιο κοντά σε μια κοινή αντίδραση στην αμερικανική φιλοδοξία για παγκόσμια ηγεμονία. Η κοινή τους στάση μάλιστα απέναντι στα επίκαιρα διεθνή θέματα διατυπώθηκε το 1997 με την κοινή ρωσο-κινεζική «Δήλωση για τον πολυπολικό κόσμο και τη διαμόρφωση της Νέας Τάξης πραγμάτων».

Τότε εγκαινιάστηκε και η πρακτική των τακτικών επαφών των κυβερνήσεων των δύο χωρών, ενώ σε όλες τις κρίσιμες στιγμές οι δύο πλευρές προβαίνουν σε τακτικές άμεσες συνομιλίες και κοινές δηλώσεις για τα θέματα της διεθνούς επικαιρότητας. Ο μηχανισμός αυτός λειτούργησε επίσης τον Δεκέμβριο του 1999, κατά την κρίση του Κοσσυφοπεδίου, όταν ο πρόεδρος Μπορίς Γιέλτσιν και ο Τζιαν Τζε Μιν προέβησαν από κοινού σε έντονη κριτική της

Ο Βλαντιμίρ Πούτιν με τον Τζιαν Τζε Μιν ανταλλάσσουν φιλοφρονήσεις ύστερα από τις εποικοδομητικές συνομιλίες που είχαν και στις οποίες επιβεβαίωσαν για άλλη μια φορά τα κοινά τους συμφέροντα έναντι της επεκτεινόμενης κυριαρχίας των ΗΠΑ.

εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ, ιδιαίτερα στον τομέα της αντιπυραυλικής ασπίδας. Οι δύο πρόεδροι κατέκριναν τις αρνητικές τάσεις στις διεθνείς σχέσεις, δηλαδή «τις προσπάθειες να επιβληθεί το μονοπολικό σύστημα της διεθνούς τάξης πραγμάτων, να μειωθεί ο ρόλος του ΟΗΕ και του Συμβουλίου Ασφαλείας και να αντικατασταθεί το διεθνές δίκαιο από τη στρατιωτική πίεση, με τη χρήση θεωριών του τύπου των «ανθρωπιστικών παρεμβάσεων»».

Στην κοινή δήλωση Γιέλτσιν και Τζιαν Τζε Μιν υπήρξαν επίσης άμεσες αναφορές και στην κατάσταση στη Γιουγκοσλαβία και στο Ιράκ, όπου και οι δύο ηγέτες υπογράμμισαν τον κυρίαρχο ρόλο του ΟΗΕ και των πολιτικών μέσων επίλυσης. Έτσι λοιπόν και τώρα στην κοινή δήλωσή τους οι δύο πρόεδροι ανέφεραν ότι στις συνθήκες της πολυπολικότητας και της οικονομικής παγκοσμιοποίησης όλοι οι λαοί του κόσμου δικαιούνται δημοκρατική και

δίκαιη τάξη, που θα εγγυάται σταθερή ανάπτυξη και ίση ασφάλεια όλων. Επίσης επανέλαβαν τα περί κυρίαρχου ρόλου του ΟΗΕ και υπογράμμισαν ότι το πρόβλημα του Ιράκ μπορεί να λυθεί με ειρηνικά μέτρα, σύμφωνα με τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Εκτός από το θέμα του Ιράκ, οι δύο πρόεδροι τόνισαν τη σημασία των περιφερειακών δομών ασφάλειας και ειδικά του ΑΣΕΑΝ και του Οργανισμού Συνεργασίας της Σαγκάης. Η αναφορά αυτή μάλιστα στις τοπικές δομές ήθελε να δείξει στις ΗΠΑ ότι στην περιφέρεια της νοτιοανατολικής Ασίας οι κύριοι τοπικοί «παίκτες» είναι ικανοί να εξασφαλίσουν τη σταθερότητα, την ασφάλεια και την ειρήνη. Η πρόταση-έκκληση για ομαλοποίηση των σχέσεων ΗΠΑ-Βόρειας Κορέας, μαζί με την εκτίμηση της σημαντικής προόδου στις σχέσεις Ιαπωνίας-Νότιας Κορέας και του εποικοδομητικού διαλόγου μεταξύ

των δύο κορεατικών κρατών, αποτελεί ένα σαφές μήνυμα προς την Ουάσιγκτον ότι ούτε η Κίνα ούτε η Ρωσία υποστηρίζουν τη στάση των ΗΠΑ έναντι της Βόρειας Κορέας ως «μέλους του άξονα του κακού».

Γενικά πρέπει να ειπωθεί ότι τα τελευταία δύο χρόνια ο όρος «σχέσεις στρατηγικού συνεταιρισμού» χρησιμοποιείται από τους διπλωμάτες των δύο χωρών ακόμα πιο συχνά. Και η συχνότητα αυτή αυξάνεται ανάλογα με τις παγκόσμιες κρίσεις, οι οποίες έχουν σαν αιτία την ηγεμονική στάση των ΗΠΑ, και ειδικά τη μονόπλευρη χρήση βίας εκ μέρους τους. Δεν μπορεί να συμπεράνει κανείς βεβαίως ότι οι δύο χώρες έχουν γίνει σύμμαχοι εναντίον των ΗΠΑ. Όχι. Η εξωτερική πολιτική της Κίνας παραμένει ευέλικτη και απολύτως ρεαλιστική. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το μερίδιο των ΗΠΑ στις εξαγωγές της Κίνας ανέρχεται στο 25%

– είναι δηλαδή πολύ μεγαλύτερο από αυτό της Ρωσίας. Το Πεκίνο δεν διστάζει να βελτιώσει τις σχέσεις του με την Ουάσιγκτον μετά την προσέγγιση της Ιαπωνίας και της Ρωσίας. Ωστόσο, αν στις αρχές της δεκαετίας του '90 η Ρωσία και η Κίνα έβλεπαν τον στρατηγικό συνεταιρισμό μόνο ως μέσο για τη συνεργασία τους, στα μέσα της ίδιας δεκαετίας μιλούσαν για «το πνεύμα, ή την ατμόσφαιρα του στρατηγικού συνεταιρισμού», ενώ σήμερα οι δύο πρωτεύουσες χρησιμοποιούν πλέον τον όρο «σχέσεις στρατηγικού συνεταιρισμού», ο οποίος αναμφίβολα περιέχει μερικά από τα βασικά στοιχεία ενός πραγματικού στρατηγικού συνεταιρισμού, όπως συνομιλίες και διατύπωση κοινών θέσεων σε κρίσιμα θέματα της σύγχρονης

Ο ρώσος πρόεδρος σε επίσκεψή του στο Σινικό Τείχος, όπου ωστόσο δεν διέκοψε τον πολιτικό του λόγο, τον οποίο πάντως οι κινέζοι συνοδοί του παρακολουθούν με μεγάλη προσοχή.

εποχής και περιφερειακά προβλήματα, συμμετοχή και ίδρυση από κοινού διεθνών και περιφερειακών οργανώσεων, καθώς και διαβουλεύσεις πριν τις συνεδριάσεις διεθνών οργανισμών. Και πάλι όμως αυτό δεν είναι ακόμη στρατηγικός συνεταιρισμός με την κλασική του έννοια, αλλά ακριβέστερα στρατηγική συνεργασία σε επιλεγμένα θέματα.

ΙΝΔΙΑ: ΕΤΑΙΡΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΛΙΑ

Οι σχέσεις της Ρωσίας με την Κίνα αποτελούν παράδειγμα μιας συνεργασίας ευέλικτου σχηματισμού (flexible configuration) – στις σχέσεις των δύο χωρών υπάρχουν στιγμές απομάκρυνσης και καμία από αυτές δεν έχει αναλάβει κάποιες ειδικές στρατηγικές υποχρεώσεις. Σ' αυτές τις συνθήκες η

επόμενη επίσκεψη του Πούτιν, στην Ινδία, ήταν ένα βήμα πιο εύκολο και τα αποτελέσματά της ήταν πιο προβλέψιμα. Σε αντίθεση με τις ρωσο-κινεζικές σχέσεις, οι σχέσεις της Ρωσίας με την Ινδία είναι πιο ευνοϊκές για τους σκοπούς της ρωσικής διπλωματίας. Το παρελθόν των σχέσεων των δύο χωρών άλλωστε αποτελεί παράδειγμα σταθερής και στενής συνεργασίας.

Στις σχέσεις Ρωσίας-Κίνας δεν υπάρχει περιθώριο για πολλές κινήσεις, καθώς όλα εξαρτώνται από μια σειρά παράγοντες. Η Ινδία όμως είναι ένας περιφερειακός –και όχι παγκόσμιος– σαν την Κίνα– «παίκτης», η θέση του οποίου μάλιστα δυσκολεύει εξαιτίας ενός συνόλου προβλημάτων, όπως οι «μίνι ψυχροί πόλεμοι» με το Πακιστάν, οι οικονομικές δυσκολίες και τα προβλήματα υπερπληθυσμού και ανάπτυξης, που δεν αφήνουν την Ινδία να αναλάβει κάποιες πρωτοβουλίες στην περιφερειακή σκηνή.

Άλλωστε τα πράγματα στη συγκεκριμένη περιφέρεια είναι ιδιαίτερα πολύπλοκα, καθώς υπάρχουν δύο άξονες συνεργασίας, της Ρωσίας με την Ινδία και των ΗΠΑ με το Πακιστάν, και η Ινδία και το Πακιστάν έχουν μόνιμα σχεδόν την ανάγκη των μεγάλων εταίρων τους. Ακριβώς για τον λόγο αυτό ο όρος «στρατηγικός συνεταιρισμός» υπάρχει στις σχέσεις Ρωσίας-Ινδίας εδώ και δύο χρόνια. Έτσι στην πρόσφατη επίσκεψή του ο πρόεδρος Πούτιν ήθελε όχι μόνο να εξασφαλίσει την υποστήριξη της Ινδίας στα κρίσιμα ζητήματα, αλλά και να «γεμίσει τη Δήλωση Στρατηγικού Συνεταιρισμού με πραγματικό περιεχόμενο» και πολύ περισσότερο να προωθήσει κάποια σχέδια για τη διαμόρφωση ενός τριγώνου περιφερειακής συ-

νεργασίας, της Κίνας, της Ινδίας και της Ρωσίας, για την χειρότερη περίπτωση: Καταλαβαίνοντας ότι μετά το Ιράκ η Ουάσιγκτον μπορεί να στρέψει το βλέμμα της σε άλλα μέλη του «άξονα του κακού», όπως το Ιράν και η Βόρεια Κορέα, η Μόσχα προσπαθεί να δημιουργήσει στην ευρύτερη περιφέρεια της κεντρικής και νοτιοανατολικής Ασίας μια δομή που θα μπορούσε να αντιμετωπίσει και να σταματήσει τις ΗΠΑ από το να ενεργούν στη συγκεκριμένη περιοχή με τους τρόπους που χρησιμοποιήθηκαν ήδη στη Γιουγκοσλαβία και το Ιράκ.

Στο πλαίσιο αυτό ο Βλαντιμίρ Πούτιν εξέφρασε την ελπίδα ότι οι διαφωνίες μεταξύ Κίνας και Ινδίας θα λυθούν σε πνεύμα ειρήνης και συνεργασίας, ενώ παράλληλα έδειξε να αντιμετωπίζει θετικά το αίτημα της Ινδίας να ενταχθεί στον Οργανισμό Συνεργασίας της Σαγκάης.

[Ο Οργανισμός Συνεργασίας της Σαγκάης ιδρύθηκε στη βάση των «Πέντε της Σαγκάης» -Ρωσία, Κίνα, Κιργισία, Καζαχστάν και Τατζικιστάν- που συμμετείχαν σε μια συμφωνία για την οικονομική μέτρηση εμπιστοσύνης στην περιοχή των συνόρων, το 1996, καθώς και στη συμφωνία για μείωση των ενόπλων δυνάμεων στην περιοχή των συνόρων, το 1997. Οι πρόεδροι των παραπάνω χωρών, μαζί με τον πρόεδρο του Ουζμπεκιστάν, συναντήθηκαν στη Σαγκάη στις 14-15 Ιουνίου 2001, οπότε ανακοινώθηκε η ίδρυση του Οργανισμού Συνεργασίας της Σαγκάης, μιας νέας περιφερειακής ένωσης με στόχους την εδραίωση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και φιλίας ανάμεσα στα κράτη μέλη, την ανάπτυξη αποτελεσματικής συνεργασίας στον πολιτικό, τον οικονομικό, τον επιστημονικό και τον ενεργειακό τομέα, καθώς και τη στήριξη και εξασφάλιση της ειρήνης, της ασφάλειας και της σταθερότητας στην περιοχή. Στο πλαίσιο του οργανισμού αυτού διεξάγονται τακτικές συναντήσεις των υπουργών Εξωτερικών, Άμυνας και Εσωτερικών των χωρών μελών, επίσης συναντήσεις ειδικών, καθώς και δραστηριότητες ομάδων εργασίας σε διάφορους τομείς.]

ΚΙΡΓΙΣΙΑ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

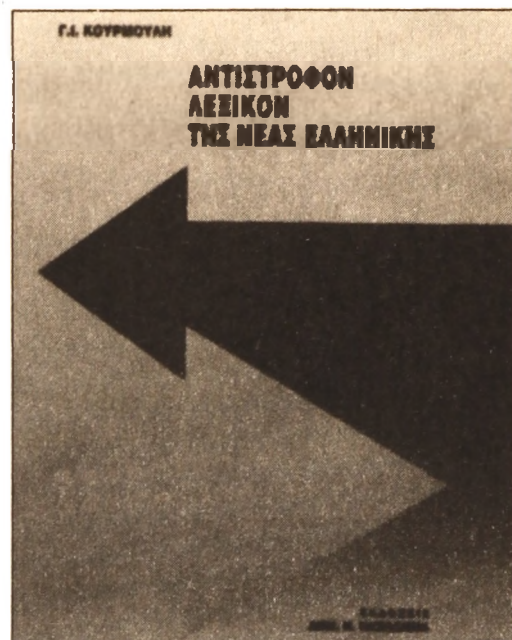
Για τους ίδιους λόγους, για τους οποίους κυρίως επισκέφθηκε την Ινδία, ο ρώσος πρόεδρος πραγματοποίησε και την τρίτη κατά σειρά επίσκεψή του, στην Κιργισία, μια από τις πλέον αδύναμες και φτωχές πρώην σοβιετικές Δημοκρατίες, η οποία σήμερα περισσότερο απ' οποιαδήποτε άλλη εξαρτάται άμεσα από τη Μόσχα στον τομέα της ασφάλειας και όχι μόνο σ' αυτόν. Στο πλαίσιο αυτής της «συνεργασίας» μάλιστα, η Κιργισία, προκειμένου να επιβιώσει μέσα στο καζάνι της Κεντρικής Ασίας, υποστηρίζει όλες τις πρωτοβουλίες της Ρωσίας, ενώ δεν είναι τυχαίο ότι -σε αντάλλαγμα- ως έδρα του κέντρου αντιτρομοκρατικής δράσης που ιδρύθηκε στο πλαίσιο του Οργανισμού Συνεργασίας της Σαγκάης έχει ορισθεί η πρωτεύουσα της Κιργισίας, το Μπισκέκ, όπως δεν είναι τυχαίο επίσης ότι μόλις την επομένη της επίσκεψης του προέδρου Πούτιν, στις 6 Δεκεμβρίου, η Ρωσία έστειλε 20 μαχητικά αεροσκάφη στην παλιά σοβιετική αεροπορική βάση της Κιργισίας. Αυτό έγινε καθώς η Οργάνωση της Σαγκάης έχει ως πυρήνα της το γεωστρατηγικό τρίγωνο που σχηματίζουν η Κίνα, η Ινδία και η Ρωσία, περιβάλλεται όμως από περιφερειακούς κύκλους που αποτελούνται από τις πρώην σοβιετικές Δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας.

Πέρα απ' αυτά ωστόσο, η περιοδεία του ρώσου προέδρου ήταν μια κίνηση της ρωσικής διπλωματίας με την οποία η Μόσχα θέλησε ν' αποτρέψει μια αύξηση της επιρροής των ΗΠΑ στην περιοχή με πρόσχημα τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας και του «άξονα του κακού». Αν και αξίζει να σημειωθεί ότι μετά την επιστροφή του ο Πούτιν είχε διαδοχικές τηλεφωνικές συνομιλίες με τον αμερικανό ομόλογό του Τζορτζ Μπους και τον βρετανό πρωθυπουργό Τόνι Μπλερ, στις οποίες υπογράμμισε τη σημασία των σοβαρών και εποικοδομητικών συζητήσεων που είχε για τα ζητήματα της περιφερειακής και παγκόσμιας πολιτικής και την από κοινού αναζήτηση τρόπων για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και των απειλών της σύγχρονης εποχής.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Γ. Ι. ΚΟΥΡΜΟΥΛΗ

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Τό 'Αντίστροφον Λεξικόν τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης τοῦ Γ. Κουρμούλη εἶναι τό πρῶτο λεξικό αὐτοῦ τοῦ εἶδους στήν Ἑλληνική βιβλιογραφία. Σ' αὐτό οἱ λέξεις κατατάσσονται μέ βάση ὄχι τό πρῶτο γράμμα, δηλαδή, κατά τήν εὐθεία ἀλφαβητική τάξη τους, ἀλλά ἀντίθετα, μέ βάση τό τελευταῖο γράμμα τους καί κατά τήν ἀντίστροφη φορά τους ἀπό δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἔτσι π.χ. οἱ λέξεις ἀντιστρέφω, ἀντιστροφή, ἀντίστροφα κατατάσσονται ἡ πρώτη στό ω, ἡ δευτέρα στό η καί ἡ τρίτη στό α.

Β' Ἔκδοση, δεμένο, μέ 837 σελίδες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
και την Παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα

Τηλ.: 010 36.27.318

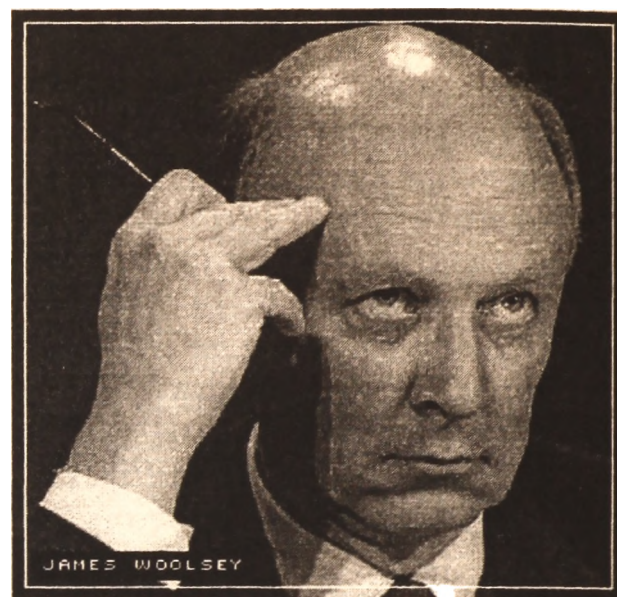
www.papadimasbooks.gr

e-mail: papadimas@atp.gr

Ο επιχειρηματίας της γεωπολιτικής που θα βομβάρδιζε το Ιράκ

του Peter Lagerquist από την Ουάσιγκτον

Αυτή τη χρονιά ένα συγκεκριμένο πρόσωπο έχει πραγματικά αφιερώσει όλο τον εαυτό του στην εκστρατεία για έναν πόλεμο των Ηνωμένων Πολιτειών κατά του Ιράκ: Ο πρώην διευθυντής της CIA, Τζέιμς Γουόλσεϋ, έχει από τον περσινό Σεπτέμβριο καταστεί αναπόσπαστο μέρος της διακόσμησης σε κάθε μεγάλο τηλεοπτικό δίκτυο των ΗΠΑ, και ένας από τους απαραίτητους ειδικούς μάρτυρες στις ακροάσεις του Κογκρέσου για θέματα πολέμου. Η 11η Σεπτεμβρίου, ο άνθρακας, η επίθεση του 1993 κατά των πύργων του Μανχάτταν – ο Γουόλσεϋ έχει συνδέσει τα πάντα με τον Σαντάμ Χουσεΐν, εκτός ίσως απ' τις ακτίνες του ηλίου.

Οπως έχουν τα πράγματα, οι περισσότεροι απ' τους ανθρώπους που αποφασίζουν σήμερα ποιος πρέπει να βομβαρδιστεί, μιλούν στον Γουόλσεϋ – ένας ακόμη λόγος για τον οποίο ο πόλεμος στο Ιράκ φαίνεται μάλλον αναπόφευκτος, εκτός και αν ο ιρακινός δικτάτορας προτιμήσει μια ισόβια ανάπαυλα στο Κατάρ. Ο πρώην αρχικατάσκοπος έχει μετάσχει σε κάθε σύσκεψη ομάδων στρατηγικής ανάλυσης και σε κάθε επιτροπή ασφαλείας στην Ουάσιγκτον, περιλαμβανομένων της Επιτροπής Ράμσφελντ για την Πυραυλική Άμυνα, της Εθνικής Επιτροπής για την Τρομοκρατία, της Επιτροπής του Προέδρου για τη Στρατηγική Ανάλυση, και του Διοικητικού Συμβουλίου Αμυντι-

κής Πολιτικής, μεταξύ άλλων πολλών. Ανέκαθεν ο Γουόλσεϋ υπήρξε καθησυχαστικά σταθερός στο μήνυμα που έστελνε. Σε μια προφητική ομιλία του στις αρχές του 1998, σε μια χωρίς γραβάτες συνάντηση αποφοίτων του πανεπιστημίου Στάνφορντ στο Σύλλογο Τύπου της Ουάσιγκτον, παρουσίαζε τότε τις προτεραιότητες της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής ενόψει της νέας χιλιετίας. Πρώτο ζήτημα το πετρέλαιο, ένα θέμα που ανέπτυξε εκθέτοντας μέχρι την έσχατη λεπτομέρεια το μέλλον των εναλλακτικών βιοκαυσίμων. Το πρόβλημα με το αργό καύσιμο που χρησιμοποιούμε σήμερα, εξηγούσε ο Γουόλσεϋ, είναι ότι στην πλειονότητά του βρίσκεται στη Μέση Ανατολή. Εξομολογήθηκε ακόμα ότι

έβρισκε γοητευτικές τις προοπτικές ενός πιο πράσινου μέλλοντος. Διότι, συμπλήρωσε, τότε οι Άραβες του Περσικού θα μπορούσαν «να επιστρέψουν σ' αυτό που έκαναν προτού ανακαλύψουν το πετρέλαιο, που βασικά δεν ήταν τίποτε άλλο εκτός απ' το να κλέβουν ο ένας τις καμήλες του άλλου». Υπήρξαν σκόρπια γέλια και μια εύθυμη επιστροφή του ακροατηρίου προς τους δίσκους με τα ποτά. Ο διοργανωτής της εκδήλωσης πλησίασε αργότερα και εξομολογήθηκε ότι ο Γουόλσεϋ είχε την τάση να τα λέει έξω απ' τα δόντια.

Πράγματι στην Ουάσιγκτον οι παρέες του μιλούν με ιδιαίτερη τρυφερότητα για το «σαρκαστικό, ετοιμόλογο χιούμορ του». Μια θερμή λάμψη από τη

Γ. Νίκας
ΤΣΑΚ ΝΤΕΛΑΜΑΡ
Ιδιωτικός Ντετέκτιβ
Αστυνομικές ιστορίες
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Ηλίας Πετρόπουλος
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΠΟΤΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

μετριοπάθεια και την υπερκομματική του στάση πάντοτε τον συνόδευε εδώ: «Πρόσωπο ευρύτερου σεβασμού σε μια πόλη διχασμένη από κακόβουλες διχόνοιες», γράφει κολακευτικά το ηλεκτρονικό περιοδικό *Salon*. Φερόμενος συνήθως ως «Συντηρητικός Δημοκρατικός», έχει υπηρετήσει επί Νίξον, Κάρτερ, Ρήγκαν, Μπους και Κλίντον. Μάλλον υπάρχουν πράγματι κάποιες κατηγορίες του χιούμορ που υπερβαίνουν τους κομματικούς διαχωρισμούς.

Πολλοί τις μέρες αυτές υπερτονίζουν τη Συντηρητική του μαθητεία, πρώτα στα χέρια του «ψυχροπολεμιστή» Πωλ Νίτζε και κατόπιν με τον «αρχιγέρεκα» Ρίτσαρντ Περλ, τον νυν Πρόεδρο του Συμβουλίου Αμυντικής Πολιτικής, που τον διόρισε Γενικό Σύμβουλο της Επιτροπής Ενόπλων Δυνάμεων της Γερουσίας. Όμως όροι όπως «νεοσυντηρητικός» μάλλον αφήνουν να χαθεί η ιδιαίτερη σημασία του Γουόλσεϋ. Το ζήτημα δεν αφορά καθόλου τις πολιτικές απόψεις. Στην πραγματικότητα, όπως αφήνει να φανεί το παρελθόν του, ο Γουόλσεϋ δε συμπαθεί ιδιαιτέρως τους πολιτικούς. Διότι αυτοί δεν είναι τόσο έξυπνοι όσο αυτός, τους λείπει κάπως το όραμα και η προνοητικότητα. Ένα παράδοξο της δημοτικότητάς του είναι ότι ελάχιστοι πολιτικοί στεναχωρήθηκαν για την απόλυσή του από τη CIA εν μέσω ενός σκανδάλου διπλής κατασκοπίας το 1995. Είχε τότε βάλει τις φωνές στον Λευκό Οίκο και έδωσε διπλόκομπο τη νομοθεσία υποθέσεων ασφαλείας του Κογκρέσου. Κανείς δεν μπορούσε να ξέρει καλύτερα από τον Γουόλσεϋ.

Αυτή η πεποίθηση είναι που τώρα τον έχει αναδείξει ως τον πλέον κατάλληλο για τη στιγμή άνθρωπο. Όπως είχε κά-

ποτε αλησμόνητα παρατηρήσει η Μάντλεν Ολμπράιτ για τις ΗΠΑ: «Είμαστε το αναντικατάστατο έθνος. Στεκόμαστε πιο ψηλά, κοιτάμε πιο μακριά.» Κάθε δύναμη χρειάζεται κάποιον να της πλάθει τους ορίζοντες και κανένας δεν το πετυχαίνει αυτό με όραμα διαυγέστερο από εκείνο του Γουόλσεϋ: μανδαρίνος του στρατού, πρασινότατος επιχειρηματίας της γεωπολιτικής. Ίσως να μην είναι τυχαίο πως μετά το Στάνφορντ, ο πολλά υποσχόμενος τότε νέος τεχνοκράτης βρέθηκε στην Οξφόρδη με υποτροφία του Ιδρύματος Ρόουντς. Ο ίδιος ο Σέσιλ Ρόουντς, που προόριζε την κληρονομιά του για την εκπαίδευση των μελλοντικών τοποτηρητών της Αυτοκρατορίας, σίγουρα θα ένιωθε περίφανος για την τάξη του 1965.

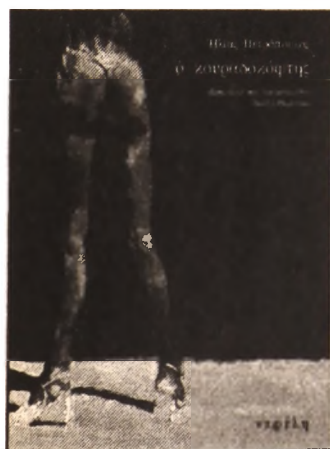
Ίσως να είναι σημείο των καιρών ότι ο Γουόλσεϋ εγκατέλειψε τελικά τον κρατικό τομέα για χάρη μιας πιο ανταγωνιστικής παρέας. Τον Ιούνιο διορίστηκε αντιπρόεδρος παγκόσμιας στρατηγικής στην εταιρεία Booz Allen Hamilton. Προηγουμένως υπήρξε συνέναιρος της νομικής εταιρείας της Ουάσιγκτον Shea & Gardner. Μεταξύ των πλέον εξεχόντων πελατών του είναι η Ιρακινή Εθνική Αντιπολίτευση, της οποίας η ηγεσία ήδη φέρεται να διαπραγματεύεται τα δικαιώματα εκμετάλλευσης πετρελαίου στο υπό απελευθέρωση Ιράκ. «Οι αμερικανικές επιχειρήσεις θα πέσουν χοντρά πάνω στο ιρακινό πετρέλαιο», εξηγούσε πρόσφατα ο Γουόλσεϋ στην *Washington Post*. Αν ο υπερκομματισμός είχε μυρωδιά, μάλλον θα ήταν Σούπερ Αμόλυβδη.

Η θρασύτητα του Γουόλσεϋ χαίρει πρόσφατα καλής υποδοχής, ίσως διότι είναι γνώρισμα των ΜΜΕ να επιδιώκουν να τη συγχέουν με την οξύνοια.

Τις περισσότερες φορές βεβαίως δεν καταφέρνουν να βρουν πού κρύβεται το αστείο. Ένας σοβαρός δημοσιογράφος του περιοδικού *Salon* ρωτά για τις προοπτικές άνθησης της δημοκρατίας στο μετα-Σανταμικό Ιράκ. Σε τέτοιες περιπτώσεις ο Γουόλσεϋ είναι στην καλύτερή του φόρμα: «Όμως δε βλέπω γιατί οι ισλαμικές χώρες δεν είναι δυνατό να εκδημοκρατιστούν. Οφείλουμε στο λαό τους το σεβασμό να τον αφήσουμε να κρίνει αυτός πώς θα επιλέξει αυτούς που θα τον κυβερνούν.»

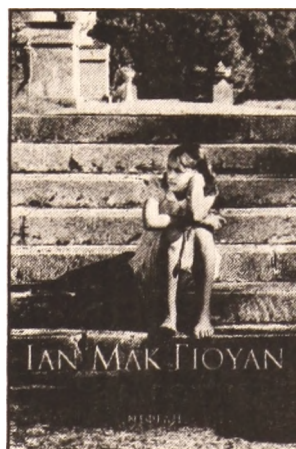
Θα ήταν σχεδόν παρέκβαση αν μιλούσαμε για όσα ο Γουόλσεϋ δεν μιλά: τα θύματα του πολέμου – του ιρακινού συγκεκριμένα. Περί τις 200.000 είχαν αφανιστεί στον πρώτο πόλεμο του Περσικού, και μαζί τους όλα τα κέντρα καθαρισμού αποχετεύσεων στο Ιράκ. Ο οικονομικός αποκλεισμός έχει έκτοτε σκοτώσει περί το ένα εκατομμύριο, εκ των οποίων πολλά παιδιά και γέροι που προσβλήθηκαν από νοσήματα που έχουν ν' ακουστούν από τα χρόνια του Μεσαίωνα. Όμως τέτοιου είδους συζητήσεις μάλλον θα ήταν πρόωρες. Άλλωστε κανείς σχεδόν δεν μιλά πια για τις απώλειες ζωής στο Αφγανιστάν. Η σιωπή πολλές φορές τα λέει όλα – κάπως σαν ένα ανέκδοτο για καμήλες – μα σίγουρα δε λέει τίποτα για «το χρέος σεβασμού απέναντι στον ιρακινό λαό».

Οπωσδήποτε πολλά ακόμα θ' ακουστούν για το Ιράκ. Οι δεξιώσεις και τα συμπόσια, σε μερικούς μήνες από τώρα, θα είναι τρέλα. Ακονίστε λοιπόν τις οδοντογλυφίδες σας. Μα προσπαθήστε να μη γελάτε δυνατά. Γιατί στην Ουάσιγκτον κυκλοφορεί άφθονο το χιούμορ τον τελευταίο καιρό.

Ηλίας Πετρόπουλος
Ο ΚΟΥΡΑΔΟΚΟΦΤΗΣ
Μόλις κυκλοφόρησε

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

IAN MAK GIOYAN
ΕΞΙΛΕΩΣΗ
[Μυθιστόρημα]

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΓΙΑΤΙ ΟΧΙ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΗ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ;

Ο Hu Jintao ή κύριος «Who» δηλαδή «Ποιός»;

Ο κύριος Κόφι Ανάν ακούγεται και ως «Coffee».

Το μικρό όνομα του ηγέτη των Παλαιστινίων Αραφάτ, είναι απλώς ένα «Yes Sir».

Από τη στήλη Entertainment (Διασκέδαση) του γερμανικού περιοδικού *Focus* μεταφέρουμε έναν διάλογο που... μαγείρεψε ο θεατρικός συγγραφέας James Sherman από το Σικάγο. Παίζει με τις ομόηχες στα αγγλικά λέξεις Who και Hu (το όνομα του νέου ηγέτη της Κίνας), coffee και Kofi (ο γνωστός μας Κόφι Ανάν), Yes Sir και Yassir (ο Γιασέρ Αραφάτ) και rice και Rice (Κοντολίτσα Ράις). Το κείμενο μας επεσήμανε ο φίλος Τάσος Γούλας αλλά, όπως και στους Γερμανούς, μας φάνηκε ότι δεν μεταφράζεται. Απολαμβάνεται μόνο σε αγγλικό άκουσμα.

Η Ράις (όπως ρύζι) κατά τη... συνομιλία με τον Μπους

Kofi, sir?

George W. Bush: Condi! Nice to see you. What's happening?

Condoleezza Rice: Sir, I have the report here about the new leader of China.

George: Great. Lay it on me.

Condi: Hu is the new leader of China.

George: That's what I want to know.

Condi: That's what I'm telling you.

George: That's what I'm asking you. Who is the new leader of China?

Condi: Yes.

George: I mean the fellow's name.

Condi: Hu.

George: The guy in China.

Condi: Hu.

George: The new leader of China.

Condi: Hu.

George: The Chinaman!

Condi: Hu is leading China.

George: Now whaddya' asking me for?

Condi: I'm telling you Hu is leading China.

George: Well, I'm asking you. Who is leading China?

Condi: That's the man's name.

George: That's who's name?

Condi: Yes.

George: Will you or will you not tell me the name of the new leader of China?

Condi: Yes, sir.

George: Yassir? Yassir Arafat is in China? I thought he was in the Middle East.

Condi: That's correct.

George: Then who is in China?

Condi: Yes, sir.

George: Yassir is in China?

Condi: No, sir.

George: Then who is?

Condi: Yes, sir.

George: Yassir?

Condi: No, sir.

George: Look, Condi. I need to know the name of the new leader of China. Get me the Secretary General of the UN on the phone.

Condi: Kofi?

George: No, thanks.

Condi: You want Kofi?

George: No.

Condi: You don't want Kofi.

George: No. But now that you mention it, I could use a glass of milk. And then get me the UN.

Condi: Yes, sir.

George: No Yassir! The guy at the UN.

Condi: Kofi?

George: Milk! Will you please make the call?

Condi: And call who?

George: Who is the guy at the UN?

Condi: Hu is the guy in China.

George: Will you stay out of China?!

Condi: Yes, sir.

George: And stay out of the Middle East! Just get me the guy at the UN.

Condi: Kofi.

George: All right! With cream and two sugars. Now get on the phone! (C. picks up the phone.)

Condi: Rice here.

George: Rice? Good idea. And a couple of egg rolls. May be we should send some to the guy in China. And the Middle East.

Επιτυχίες, Προβλήματα και Προοπτικές

του Αστέρη Χουλιάρη

Στη δεκαετία του '90 η Νότιος Αφρική μεταμορφώθηκε από κράτος-παράδειγμα προς αποφυγή σε κράτος-υπόδειγμα προς μίμηση. Οι θεσμοποιημένες φυλετικές διακρίσεις (apartheid) καταργήθηκαν και η μαύρη πλειοψηφία απέκτησε το πολυπόθητο δικαίωμα ψήφου. Σε συνολικό πληθυσμό 43 εκατομμυρίων, 33,6 εκατομμύρια είναι μαύροι, 4,5 εκατομμύρια λευκοί, 3,8 εκατομμύρια μεικτής καταγωγής και 1,1 εκατομμύριο Ασιάτες, κυρίως Ινδοί.

Σήμερα η Νότιος Αφρική είναι μια συνταγματική δημοκρατία με δύο κοινοβούλια κι έναν έμμεσα εκλεγμένο πρόεδρο με εκτελεστικές εξουσίες. Το Εθνικό Κοινοβούλιο έχει 400 μέλη που εκλέγονται μ' ένα αναλογικό σύστημα. Η Γερουσία αποτελείται από 90 έμμεσα εκλεγμένους αντιπροσώπους των εννέα περιφερειών της χώρας. Εκλογές για τα νομοθετικά σώματα των εννέα περιφερειών γίνονται ταυτόχρονα με τις γενικές εκλογές – κάθε πέντε χρόνια. Την εξουσία κατέχει από το 1994 το Αφρικανικό Εθνικό Κογκρέσο (African National Congress) μαζί με τους συμμάχους του, τη Συνομοσπονδία των Συνδικαλιστικών Οργανώσεων της Νότιας Αφρικής (COSATU) και το Κομμουνιστικό Κόμμα της Νότιας Αφρικής (SACP). Από τις εννέα περιφερειακές κυβερνήσεις, επτά ελέγχονται από το κυβερνών ANC, μία από το Κόμμα Inkatha (Inkatha Freedom Party) και μία από τη Δημοκρατική Συμμαχία.

Σε αντίθεση με τις εκλογές του 1994

που αποτέλεσαν το σύμβολο της ειρηνικής μετάβασης στη δημοκρατία και προσέκλυσαν το ενδιαφέρον ολόκληρης της ανθρωπότητας, οι εκλογές του Ιουνίου του 1999 χαρακτηρίστηκαν από τη Sheila Sisulu, τη νοτιοαφρικανή πρέσβη στα Ηνωμένα Έθνη ως «βαρετές» (boring).¹ Οι εκλογές του 1999 ενίσχυσαν το στοιχείο της συνέχειας στη νοτιοαφρικανική πολιτική ζωή (το Αφρικανικό Εθνικό Κογκρέσο μόλις και έχασε μια πλειοψηφία 2/3 που επιτρέπει αλλαγή του συντάγματος, παίρνοντας το 66,4% των ψήφων).² Ο Thabo Mbeki μπορεί να αντικατέστησε τον Nelson Mandela στη θέση του Προέδρου της χώρας, αλλ' αυτό σε καμιά περίπτωση δεν ήταν μια ριζοσπαστική αλλαγή. Στην πραγματικότητα ο Mbeki ήταν υπεύθυνος για βασικές κυβερνητικές αποφάσεις ήδη από το 1997. Ήταν ένας από τους αρχιτέκτονες της Στρατηγικής Ανάπτυξης, Απασχόλησης και Αναδιανομής (GEAR) που εφαρμόζει το ANC υπέρ των μαύρων και είχε εκλεγεί χωρίς αντίπαλο στην προεδρία του ANC στο εθνικό συνέδριο του κόμματος του 1997. Στη νέα κυβέρνηση που προήλθε από τις εκλογές του 1999, ο Mbeki συμπεριέλαβε και μέλη του Inkatha Freedom Party, του κόμματος που βασιζόταν στην εθνοτητα των Ζουλού (8,6% των ψήφων), παρ' όλο που οι συνταγματικές επιταγές για μια κυβέρνηση εθνικής ενότη-

τας δεν ίσχυαν πλέον. Πάνω απ' όλα ο Mbeki επιβεβαίωσε το στοιχείο της συνέχειας συνεχίζοντας τη φιλελεύθερη οικονομική πολιτική του προκατόχου του και προωθώντας με σχετική επιτυχία τις ιδιωτικοποιήσεις και την αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα.

Η Νότιος Αφρική έχει κατά καιρούς χαρακτηριστεί ως ασταθής, ως μια πυριτιδαποθήκη έτοιμη να εκραγεί, ως μια χώρα με τόσο έντονες αντιθέσεις που η διάλυση είναι προ των πυλών. Ωστόσο η χώρα έχει αποδείξει ότι πολιτικά είναι ιδιαίτερα σταθερή. Υπάρχουν πολλοί λόγοι γι' αυτό αλλά ο σημαντικότερος είναι η πολιτική κουλτούρα που τη χαρακτηρίζει.

Υπάρχει μια ισχυρή κουλτούρα διαβούλευσης και συναίνεσης που τείνει να περιορίζει τη σύγκρουση.³ Οι ρίζες αυτής της πολιτικής κουλτούρας βρίσκονται τόσο στην παράδοση όσο και στις πρακτικές που ακολουθήθηκαν μετά την κατάρρευση του apartheid. Μια κυρίαρχη παράδοση είναι αυτή του αφρικανικού ubuntu, δηλαδή η συλλογική λήψη αποφάσεων (σε αντίθεση με την πλειοψηφική). Το ubuntu δεν σημαίνει μόνον ότι το συλλογικό επικρατεί πάνω στο ατομικό αλλά και το ότι προτιμάται η πειθώ σε σχέση με τον καταναγκασμό. Ακόμη, η ηγεσία του ANC χαρακτηρίζεται από μια πολιτική πειθαρχία που συμβάλλει σε μια σταθερή πολιτική κουλτούρα: ως πρώην μαρξιστικό-λενινιστικό κόμμα, το κυβερνών κόμμα διαθέτει μια παράδοση δημοκρατικού συγκεντρωτισμού όπου η ατομική θέληση υπάγεται στη συλλογική. Και βέβαια οι πολιτικοί ηγέτες τόσο της μαύρης πλειοψηφίας όσο και της λευκής μειοψηφίας έχουν κινηθεί μέχρι σήμερα με εξαιρετικά προσεκτικά βήματα, συμβάλλοντας στην σταθερότητα.

Ο Αστέρης Χουλιάρης είναι επίκουρος καθηγητής στο Τμήμα Γεωγραφίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου. Το άρθρο βασίζεται σε εισήγηση του συγγραφέα σε ημερίδα που διοργάνωσε το Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων με θέμα τις επιχειρηματικές ευκαιρίες στη Νότιο Αφρική (Αθήνα, 22 Οκτωβρίου 2002).

Ωστόσο υπάρχουν ενδείξεις ότι η πολιτική σταθερότητα μπορεί να απειληθεί στο κοντινό μέλλον. Υπάρχουν διαφορές ανάμεσα σ' αυτούς που συνδέονται με την αντίσταση στην εξορία (ανάμεσα στους οποίους είναι και ο Mbeki) και σ' αυτούς που εργάστηκαν για την ανατροπή του apartheid στο εσωτερικό. Επίσης, η κεντρική, η εθνική ηγεσία του ANC έχει ανταγωνιστικές σχέσεις με τα στελέχη των περιφερειακών κυβερνήσεων. Και τέλος, στον κεντρικό πολιτικό στίβο φαίνεται ότι οι διαφωνίες ανάμεσα στο ANC και τους συμμάχους του στην κυβέρνηση (COSATU και SACP) –κυρίως όσον αφορά την οικονομική πολιτική– ίσως οδηγήσουν τις συνδικαλιστικές οργανώσεις στην δημιουργία ενός «πιο αριστερού» πολιτικού κόμματος.⁴ Πάντως και πέρα απ' αυτές τις πολιτικές τριβές, ίσως η πιο μεγάλη πρόκληση για τη σταθερότητα είναι οι ανεκπλήρωτες προσδοκίες των περισσότερο μαχητικών μελών του ANC που δεν συμφωνούν με τη φιλελεύθερη οικονομική πολιτική που ακολουθεί η κυβέρνηση. Το πώς θα εκφραστεί αυτή η δυσαρέσκεια είναι ακόμη ασαφές. Η υπάρχουσα αντιπολίτευση δεν φαίνεται ικανή να δημιουργήσει μια δεξαμενή νομιμοποίησης των αντιδράσεων. Το κύριο αντιπολιτευό-

μενο κόμμα, η Δημοκρατική Συμμαχία, που δημιουργήθηκε από την ένωση του φιλελεύθερου Δημοκρατικού Κόμματος και του Νέου Εθνικού Κόμματος (9,6% και 6,9% αντιστοίχως στις εκλογές του 1999) αντιμετωπίζει προβλήματα συνοχής ενώ η επιρροή της συνεχίζει να είναι περιορισμένη στους λευκούς, στους μεικτής καταγωγής Coloureds και σε κάποιους Ινδούς.

Η πολιτική σταθερότητα και η ικανή ηγεσία έχουν βοηθήσει στη σημαντική πρόοδο της Νοτίου Αφρικής από το 1994 μέχρι σήμερα:

1. Στο οικονομικό πεδίο. Η κυβέρνηση του ANC ακολούθησε μια φιλελεύθερη οικονομική πολιτική, εγκαταλείποντας τις μαρξιστικές τάσεις της δεκαετίας του '80. Το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού μειώθηκε στο 1,7% του ΑΕΠ ενώ μεγάλες κρατικές επιχειρήσεις –στους τομείς της ενέργειας, της χαλυβουργίας, στις τηλεπικοινωνίες και τις μεταφορές– ιδιωτικοποιήθηκαν με επιτυχία. Ο πληθωρισμός έπεσε από το 9% το 1994 σε 6% το 2001 (αν και έχει αναζωπυρωθεί το 2002). Οι άμεσες ξένες επενδύσεις αυξήθηκαν (ιδίως από μεγάλες αυτοκινητοβιομηχανίες). Παράλληλα, οι νοτιοαφρικανικές επιχειρήσεις άρχισαν να επενδύουν στο εξωτερικό. Εταιρείες όπως η

AngloAmerican, η South African Breweries και η Dimension Data διέυρυναν τις δραστηριότητές τους, ιδιαίτερα στην Αφρική. Παρά το ότι οι δείκτες οικονομικής μεγέθυνσης δεν είναι εντυπωσιακοί (κυμαίνονται ανάμεσα στο 2-3%), τα στοιχεία δεν αντανakλούν τη συνολική πορεία της οικονομίας, καθώς υπάρχει ένας δραστήριος και σημαντικός ανεπίσημος τομέας που δεν καταγράφουν οι στατιστικές.

2. Στο κοινωνικό πεδίο. Το 1996 το 57% των Νοτιοαφρικανών ζούσε κάτω από το όριο της φτώχειας. Ωστόσο τα τελευταία 5 χρόνια τα εισοδήματα των μαύρων νοικοκυριών αυξήθηκαν κατά 9%. Σε σχέση με το 1994, 9 εκατομμύρια περισσότεροι άνθρωποι έχουν αποκτήσει πρόσβαση σε καθαρό νερό κι ένα επιπρόσθετο 1,5 εκατομμύριο σε ηλεκτρική ενέργεια. Ακόμη έχουν κτιστεί πάνω από 1 εκατομμύριο σπίτια για ανθρώπους που έμεναν πριν σε παράγκες.⁵ Πολύ ενδιαφέρουσα είναι και η ταχύτατη δημιουργία μιας νέας τάξης πλουσίων μαύρων επιχειρηματιών, δείχνοντας την τάση για την εμφάνιση μιας νέας πολυ-φυλετικής οικονομικής ελίτ. Μερικοί σημαντικοί πολιτικοί άνδρες της μαύρης πλειοψηφίας, όπως ο Cyril Ramaphosa, έχουν εγκαταλείψει την πολιτική για τον επιχειρηματικό κόσμο.

3. Στον αγροτικό τομέα. Το 46% του πληθυσμού ζει σε αγροτικές περιοχές. Ωστόσο το 70% της γης στα χρόνια του apartheid ανήκε στους λευκούς (15% του πληθυσμού). Η νέα κυβέρνηση της Νοτίου Αφρικής εφαρμόζει μια πολιτική αναδιανομής της γης σε εθελοντική βάση (willing seller-willing buyer) ή στις λίγες περιπτώσεις που είναι υποχρεωτική με την καταβολή αποζημίωσης.⁶ Πρόκειται για μια τελείως διαφορετική προσέγγιση απ' αυτή που εφαρμόζει η κυβέρνηση Robert Mugabe στη Ζιμπάμπουε (και που μετέτρεψε τη χώρα σε διεθνή παρία).⁷ Ωστόσο, η αναδιανομή της γης στη Νότιο Αφρική προχωρά με εξαιρετικά αργά βήματα, διαψεύδοντας τις προσδοκίες πολλών ακτημόνων αγροτών.

4. Στις εθνοτικές ισορροπίες. Η αντίθεση των Ζουλού με το ANC φαίνεται σταδιακά να υποχωρεί και πολλοί από

τους πρώτους ψηφίζουν τώρα το δεύτερο. Παρόλο που μια αίσθηση «Zuluness» συνεχίζει να υπάρχει, η συμμετοχή του Inkatha Freedom Party στην κυβέρνηση (ο αντιπρόεδρος της χώρας είναι Ζουλού) συνέβαλε σε μια παρακμή της «επιθετικής» εκδοχής του εθνικισμού των Ζουλού,⁸ με θετικές συνέπειες για τη σταθερότητα όχι μόνο της περιφέρειας Kwa-Zulu Natal (όπου δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι είχαν χάσει στο παρελθόν τη ζωή τους σε συγκρούσεις) αλλά και ολόκληρης της χώρας.

Όλ' αυτά τα στοιχεία είναι πολύ θετικά για το μέλλον της Νοτίου Αφρικής. Ωστόσο δεν λείπουν και οι λόγοι για ανησυχία:

1. Η Μετανάστευση. Υπάρχουν δύο ειδών μεταναστεύσεις. Πρώτον, ανειδίκευτοι Αφρικανοί που μεταναστεύουν στη Νότιο Αφρική σε αναζήτηση εργασίας και εντείνουν το πρόβλημα της ανεργίας (που αγγίζει το 40%).⁹ Δεύτερον, η φυγή ειδικευμένων λευκών. Παρ' όλο που δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία, η Νότιος Αφρική ήδη αντιμετωπίζει πρόβλημα έλλειψης εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού.¹⁰

2. Η οικονομία και η κατανομή του εισοδήματος. Η υψηλή ανεργία έχει μεταβληθεί ελάχιστα από το 1994 και είναι το σημαντικότερο πρόβλημα για τους μαύρους. Το ΑΕΠ αυξάνεται με ρυθμούς 2-3%, ενώ απαιτείται ρυθμός 5% για την αύξηση της απασχόλησης. Οι ιδιωτικοποιήσεις των τηλεπικοινωνιών, της ηλεκτρικής ενέργειας και των αερογραμμών μάλλον βραχυχρόνια θα μειώσουν παρά θα αυξήσουν τις θέσεις εργασίας. Ήδη η COSATU υπολογίζει ότι με τις ιδιωτικοποιήσεις έχουν χαθεί 100.000 θέσεις εργασίας.¹¹ Δυστυχώς, η υψηλή ανεργία δεν επιτρέπει τον αποτελεσματικό περιορισμό του σοβαρού προβλήματος της εγκληματικότητας.

3. Η εγκληματικότητα. Παρ' όλο που οι πολιτικές δολοφονίες έχουν μειωθεί δραστικά, το κοινό έγκλημα έχει αυξηθεί δραματικά από το 1995 και μετά. Το Johannesburg είναι η πιο επικίνδυνη πόλη στον κόσμο ενώ οι δολοφονίες ανά εκατό χιλιάδες κατοίκους προσεγγίζουν τις 70, κατατάσσοντας τη Νότιο Αφρική στις υψηλότερες θέσεις του

σχετικού πίνακα (μόλις κάτω από την Κολομβία).

4. Το AIDS. Υπολογίζεται ότι 4,7 εκατομμύρια Νοτιοαφρικανοί είναι φορείς του ιού HIV που προκαλεί το AIDS. Η μέχρι πρόσφατα μωπική πολιτική του Mbeki ο οποίος αρνούνταν να αποδεχτεί το πρόβλημα προκάλεσε την αντίδραση πολλών (συμπεριλαμβανομένου του Nelson Mandela) και η κυβέρνηση της Νοτίου Αφρικής φαίνεται ότι πλέον έχει συνειδητοποιήσει πλήρως τις διαστάσεις της επιδημίας και διερευνά τρόπους για τη χορήγηση αντιρετροϊκών φαρμάκων μέσω του δημόσιου συστήματος υγείας.¹²

Θα ήταν ψέμα να υποστηρίξει κανείς ότι η Νότιος Αφρική δεν αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα. Ωστόσο η χώρα στις τελευταίες δεκαετίες διέψευσε επανειλημμένως τις Κασσάνδρες που την ήθελαν να διολισθαίνει σ' έναν εμφύλιο πόλεμο και να διαλύεται. Η Νότιος Αφρική όχι μόνον επέτυχε ένα θαύμα ειρηνικής και αναίμακτης μετάβασης στη δημοκρατία αλλά και, στα 8,5 χρόνια που μεσολάβησαν από τότε, έχει να επιδείξει πολλά. Με μια συνεργατική παρά συγκρουσιακή πολιτική κουλτούρα και μ' ένα δημιουργικό και δραστήριο πληθυσμό, το έθνος-ουράνιο τόξο (rainbow nation) φαίνεται ότι έχει όλες τις δυνατότητες να διαψεύσει για μια ακόμη φορά τους απαισιόδοξους.¹³

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Αναφέρεται στο J. Daniel O' Flaherty and Constance J. Freeman, "Stability in South Africa: Will it hold?", *The Washington Quarterly*, Vol. 22 (4), σ. 151.
2. Steven Friedman, "South Africa: Entering the Post-Mandela Era", *Journal of Democracy*, Vol. 10 (4), October 1999, σ. 3-18.
3. J. Daniel O' Flaherty and Constance J. Freeman, ό.π., σ. 154-156.
4. "South Africa's economy: Joy, confined", *The Economist*, 9/2/2002, σ. 36.
5. "The bare necessities", *Survey: South*

Africa, Africa's great black hope", *The Economist*, 24/2/2001, σ. 2.

6. ό.π., σ. 3.
7. Για τις τελευταίες εξελίξεις στη Ζιμπάμπουε βλ. Robert B. Lloyd, "Zimbabwe: The Making of an Autocratic «Democracy»", *Current History*, May 2002, σ. 219-224.
8. Laurence Piper, "Nationalism without a nation: the rise and fall of Zulu nationalism in South Africa's transition to democracy, 1975-1999", *Nations and Nationalism*, Vol. 8 (1), 2002, σ. 73-94.
9. Jonathan Crush, "Fortress South Africa and the deconstruction of Apartheid's migration regime", *Geoforum*, No 30, 1999, σ. 1-11.
10. "South African immigration: Want them, throw them out", *The Economist*, 8/6/2002, σ. 40.
11. Fabienne Pompey, "South Africans strike against slow pace of reform", *The Guardian Weekly*, 10-16/10/2002.
12. Sarah Boseley, "South Africa to provide AIDS drugs", *The Guardian Weekly*, 17-23/10/2002.
13. Βλ. για παράδειγμα Leonard Thompson, "Mbeki's Uphill Challenge", *Foreign Affairs*, Vol. 78 (6), November-December 1999, σ. 83-94.

Είναι πολύ σπάνιο να συναντήσεις σήμερα έναν γνήσιο ρεπόρτερ

Μια συνομιλία της Ζώγιας Μαυροειδή με τον Ρίτσαρντ Καπουστσίνσκι

Ένας παλαίμαχος δημοσιογράφος, ο Ρίτσαρντ Καπουστσίνσκι, πέρασε πριν λίγες μέρες από την Αθήνα, προκειμένου να παρευρεθεί στην παρουσίαση δύο βιβλίων του που κυκλοφόρησαν από τις εκδόσεις Μεταίχμιο: *Ο Πόλεμος του Ποδοσφαίρου* και *Έβενος: Το χρώμα της Αφρικής*. Έτσι είχαμε την ευκαιρία να συνομιλήσουμε με τον πολωνό δημοσιογράφο, που την επομένη θα πετούσε για τη Μαδρίτη όπου θα του απένειμαν ένα ακόμη βραβείο.

Ο Ρίτσαρντ Καπουστσίνσκι πλησιάζει σήμερα τα εβδομήντα, αλλά δεν το βάζει κάτω. Ετοιμάζει το νέο του βιβλίο στο οποίο θα αφηγηθεί όσα ένας σύγχρονος Ηρόδοτος θα μπορούσε να αφηγηθεί. Ο λόγος του Ρ.Κ. έρεε ασταμάτητα. Γι' αυτό και προτιμήσαμε να τον καταγράψουμε απαλείφοντας τις ελάχιστες δικές μας ερωτήσεις και παρατηρήσεις.

Το βασικότερο είναι να ορίσουμε τι εννοούμε λέγοντας ρεπορτάζ. Γιατί οι διάφοροι πολιτισμοί προσδίδουν στην έννοια του ρεπορτάζ διαφορετικά πράγματα. Γι' αυτό πρέπει πρώτα να καθορίσουμε για ποια παράδοση του ρεπορτάζ συζητάμε. Το ρεπορτάζ είναι λέξη γαλλική για την περιγραφή ενός είδους κείμενου που αρχικά ήταν κείμενο δημοσιογραφικό, καθαρά δημοσιογραφικό, και μπορούσε να οριστεί ως κείμενο συγγραφικό κάποιου που ήταν μάρτυρας κάποιου γεγονότος και περιέγραψε αυτό το γεγονός. Αυτός είναι ο κλασικός ορισμός του ρεπορτάζ. Δηλαδή αυτός ο ορισμός προϋποθέτει ότι το θέμα είναι κάποιο γεγονός το οποίο περιγράφηκε από κάποιον που ήταν μάρτυρας αυτού του γεγονότος. Αυτό είναι το ρεπορτάζ με την πιο ευρεία έννοια της λέξης. Με την καθαρά δημοσιογραφική έννοια το ρεπορτάζ είναι ένα είδος που προϋποθέτει τη σκοπιμότητα του ταξιδιού του ρεπόρτερ στον τόπο των γεγονότων. Δηλαδή δεν είναι τυχαίο ότι ένας ρεπόρτερ βρέθηκε π.χ. στο Κονγκό, γιατί πήγε εκεί συνειδητά για

να δει τι συμβαίνει εκεί και μετά να το περιγράψει για την εφημερίδα, το περιοδικό ή τους αναγνώστες του.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΡΕΠΟΡΤΑΖ;

Αυτός είναι ο κλασικός ορισμός του ρεπορτάζ. Τώρα, αυτός ο ορισμός ερμηνεύεται διαφορετικά στις διάφορες δημοσιογραφικές παραδόσεις, αφού το ρεπορτάζ είναι λέξη γαλλική που υιοθετήθηκε λ.χ. στην Πολωνία, αλλά στον αγγλικό πολιτισμό, στην αγγλική γλώσσα χρησιμοποιείται ο ορισμός *creative non fiction*. Όσον αφορά την κλασική έννοια του ρεπορτάζ, τα τελευταία χρόνια αυτή έχει υποστεί αλλαγή, διευρύνθηκε κάπως και άλλαξε. Στην Πολωνία π.χ. χρησιμοποιούμε την έννοια λογοτεχνικό ρεπορτάζ, ενώ στην αγγλική γλώσσα χρησιμοποιούμε την έννοια *new journalism*. Το *new journalism* είναι μια λογοτεχνική φόρμουλα στα όρια του παραδοσιακού ρεπορτάζ και στα όρια της λογοτεχνίας που ενώνει μέσα της δύο είδη φαινομένων. Το πρώτο στοιχείο είναι το κείμενο με θέμα ένα πραγματικό γεγονός, με πραγματικούς ανθρώπους και ονομασίες, και αφορά μια

πραγματική ιστορία, αλλά ο τρόπος γραφής αυτού του φαινομένου, η μέθοδος περιγραφής αυτού του φαινομένου αντλείται από τη λογοτεχνία. Αντλήθηκε από τη λογοτεχνία γιατί η κλασική δημοσιογραφική γλώσσα, η γλώσσα της πληροφορίας, είναι μια πολύ φτωχή γλώσσα, είναι μια γλώσσα με τη βοήθεια της οποίας δεν μπορείς να αποδώσεις όλον τον πλούτο που περιβάλλει την πραγματικότητά μας. Στην κλασική γλώσσα δημοσιογραφικής πληροφόρησης δεν μπορείς να περιγράψεις τοπία, μυρωδιές, δεν μπορείς να περιγράψεις διαθέσεις, συναισθήματα· όλα αυτά τα φαινόμενα δεν είναι δυνατόν να περιγραφούν με τη βοήθεια της κλασικής δημοσιογραφικής γλώσσας. Γι' αυτό, για να περιγράψουμε αυτά τα φαινόμενα πρέπει ν' ανατρέξουμε στα εργαλεία που χρησιμοποιεί η λογοτεχνία. Και πρέπει ν' ανατρέξουμε εκεί, γιατί σ' ένα κλασικό ρεπορτάζ δεν μπορούμε να

περιγράψουμε όλα αυτά τα φαινόμενα για τα οποία μίλησα. Και τα φαινόμενα αυτά αποτελούν ένα πολύ σημαντικό στοιχείο της πραγματικότητας που περιγράφουμε.

Με λίγα λόγια, αν θέλουμε να περιγράψουμε πραγματικά αυτή την πραγματικότητα πρέπει ν' ανατρέξουμε στη λογοτεχνία. Και από την ένωση αυτών των στοιχείων γεννιέται αυτό που ονομάζεται λογοτεχνικό ρεπορτάζ, και αυτό που ονομάζεται στην αγγλική γλώσσα *new journalism*. Αυτή η φόρμουλα γραφής, αυτό το νέο είδος ρεπορτάζ ανακαλύφθηκε από μια ομάδα αμερικανών συγγραφέων στη δεκαετία του '60, στην οποία ανήκαν μεταξύ άλλων ο Νόρμαν Μαίηλερ και ο Τρούμαν. Καπότε και μια ολόκληρη ομάδα δημοσιογράφων. Τότε εκτέθηκε όλη η αισθητική αυτού του είδους. Από τότε αυτό το είδος υιοθετείται όλο και περισσότερο στη λογοτεχνία, σαν ένα νέο είδος γραφής, που ασφαλώς είχε τους προκατόχους του, είχε τις ρίζες του στο παρελθόν· γιατί αυτό το είδος ρεπορτάζ το έκαναν νωρίτερα συγγραφείς όπως ο Όργουελ, ο Μαλαπάρτε. Αυτό το είδος γραφής χρησιμοποιούσαν ακόμη νωρίτερα συγγραφείς όπως π.χ. ο Ντίκενς. Αυτό το ρεύμα της γραφής του λογοτεχνικού ρεπορτάζ έχει τους προκατόχους του. Αυτό το είδος ρεπορτάζ που ακολουθούσε π.χ. ο Τσέχοφ μας οδηγεί απ' αυτές τις εποχές, μέσα απ' όλα αυτά τα χρόνια, αλλά σήμερα διαμορφώθηκε σε ένα ώριμο δημοσιογραφικό και λογοτεχνικό είδος, που συνειδητοποιεί την αξία και τη σημασία του. Εγώ ακριβώς ασκώ αυτό το είδος που εντάσσεται στην έννοια του λογοτεχνικού ρεπορτάζ, σ' αυτό που σήμερα ονομάζεται *new journalism*.

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΡΕΠΟΡΤΑΖ

Τι είναι όμως το λεγόμενο ερευνητικό ρεπορτάζ; Αν κάποιος, ας πούμε, ασχολείται με την αποκάλυψη κάποιας μαφίας ή κάποιου συγκεκριμένου φαινομένου διαφθοράς, με το ξεσκέπασμα, με την περιγραφή αυτών των φαινομένων, αυτό είναι το ερευνητικό ρεπορτάζ.

Υπάρχει και ένα άλλο ρεπορτάζ που

ονομάζεται στοχαστικό. Ο ρεπόρτερ δεν ασχολείται με την έρευνα της διαφθοράς, αλλά με τον στοχασμό γύρω από την πραγματικότητα που περιγράφει, γύρω από τον κόσμο, γύρω από κάποια κοινωνία. Υπάρχει και το ανθρωπολογικό ρεπορτάζ. Είναι αυτό στο οποίο ο ρεπόρτερ ασχολείται με τη μελέτη του πολιτισμού, με τη μελέτη της κοινωνίας, με τη μελέτη για να περιγράψει την ανθρωπολογία, τη δομή μιας κοινωνίας, τον πολιτισμό της και τις παραδόσεις της. Υπάρχουν διάφορα είδη ρεπορτάζ, που εξαρτώνται από την ιδιοσυγκρασία και τη φαντασία του συγγραφέα που ασχολείται με το

**Το ρεπορτάζ είναι ένα
πολύ ευγενές είδος που
απαιτεί πένα με ταλέντο,
που πρέπει να έχει
αίσθηση της αποστολής...**

ρεπορτάζ.

Το ρεπορτάζ με το οποίο ασχολούμαι εγώ, μπορούμε να το κατατάξουμε στο ρεπορτάζ που βρίσκεται στα όρια της ανθρωπολογίας και του στοχασμού. Είναι το είδος του ρεπορτάζ που κάνω. Ο ορισμός του είναι λογοτεχνικό ρεπορτάζ.

ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ ΡΕΠΟΡΤΕΡ;

Όσον αφορά στον ρεπόρτερ, πρέπει να έχουμε στο νου μας τα ακόλουθα: Πρώτα απ' όλα οι πραγματικοί ρεπόρτερ είναι λίγοι ανάμεσα στους δημοσιογράφους. Αν έχουμε μια σύνταξη στην οποία εργάζονται εκατό δημοσιογράφοι, σε μια τέτοια σύνταξη θα είναι ένας, δυο, τρεις ρεπόρτερ. Ο ρεπόρτερ είναι πολύ σπάνιο δημοσιογραφικό είδος. Πολλοί λίγοι άνθρωποι ασχολούνται μ' αυτό το

είδος. Παντού λοιπόν αυτό το είδος αποτελεί μια μικρή ομάδα ανάμεσα στους δημοσιογράφους. Αυτό είναι το πρώτο χαρακτηριστικό του ρεπόρτερ: Η σπανιότητα. Μιλάω για τους ρεπόρτερ που ασχολούνται με το λεγόμενο μεγάλο ρεπορτάζ, *grand reportage*, δηλαδή με το ρεπορτάζ που συχνά φιλοδοξεί να είναι λογοτεχνικό ρεπορτάζ ή ρεπορτάζ που δημοσιεύεται σε μεγάλα λογοτεχνικά ή πολιτιστικά περιοδικά κ.λπ. Τέτοιοι συγγραφείς είναι πολύ λίγοι και όπως λέω σπανίζουν. Για να κάνεις ρεπορτάζ πρέπει να έχεις ικανότητες και δημοσιογραφικές και συγχρόνως λογοτεχνικές. Μόνο απ' αυτή την ένωση μπορεί να γεννηθεί ένα σύγχρονο ρεπορτάζ. Για να γίνεις ρεπόρτερ πρέπει ν' αντιμετωπίζεις αυτό το επάγγελμα σοβαρά. Είναι ο πρώτος όρος για να γίνεις ρεπόρτερ. Είναι ένα είδος γραφής που στην αρχή δεν αποφέρει πολλά έσοδα. Οι ρεπόρτερ ξεκινούν κατά κανόνα ως φτωχοί δημοσιογράφοι. Γιατί ένα καλό ρεπορτάζ δεν μπορεί να είναι μεγάλο, ενώ πληρώνεται σαν κάθε άλλο λογοτεχνικό κείμενο. Γι' αυτό κατά κανόνα στην αρχή οι ρεπόρτερ αποτελούν την πιο χαμηλά αμειβόμενη κατηγορία δημοσιογράφων. Και αυτό διώχνει πολλούς ανθρώπους από το ρεπορτάζ. Ξέρουν ότι είναι δύσκολο να ζήσεις απ' αυτό. Είναι το στοιχείο της αφοσίωσης που είναι απαραίτητο εδώ.

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΝΟΣ ΡΕΠΟΡΤΕΡ

Χαρακτηριστικά του ρεπόρτερ που ασχολείται με το είδος της νέας δημοσιογραφίας, που ασχολείται με το λεγόμενο μεγάλο ρεπορτάζ: Να αντιμετωπίζει με σοβαρότητα αυτό που κάνει· πρέπει να το βλέπει σαν κάτι μεγαλύτερο από το να κάνει λεφτά. Ο πραγματικός ρεπόρτερ πρέπει να βλέπει ένα κοινωνικό, ηθικό νόημα στη δουλειά του. Ο πραγματικός ρεπόρτερ αγωνίζεται για κάποια υπόθεση, όπως π.χ. ο Όργουελ έγραψε το έργο του *Φόρος τιμής στην Καταλωνία*, που ήταν φόρος τιμής για τους δημοκρατικούς στον Εμφύλιο της Ισπανίας. Ο ρεπόρτερ ή αγωνίζεται για κάποια υπόθεση των φτωχών, ή αγωνίζεται κατά του ρατσισμού, ή για

την προσέγγιση μεταξύ των πολιτισμών. Στη δουλειά του πρέπει ν' αναζητεί κάποιο βαθύ, πιο ευρύ νόημα. Νόημα διδακτικό και ηθικό. Αυτό είναι πολύ βασικό. Τα κείμενα του μεγάλου ρεπορτάζ περιλαμβάνουν ακριβώς τέτοια μηνύματα.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό του ρεπόρτερ είναι ο σεβασμός προς τους ήρωες για τους οποίους γράφει. Ο ρεπόρτερ δεν μπορεί να είναι υπερόπτης, δεν μπορεί να είναι κυνικός, μισαλλόδοξος. Είναι ένας άνθρωπος που σκύβει πάνω στη μοίρα του ανθρώπου. Και προσπαθεί να την καταλάβει. Και προσπαθεί να την περιγράψει. Αυτό είναι το άλλο χαρακτηριστικό του ρεπόρτερ. Πρέπει να έχει σεβασμό για τους ήρωες και τους ανθρώπους που περιγράφει. Και πρέπει να αντιμετωπίζει τον άλλον με τρόπο που να αναγνωρίζει την αξία του και να σέβεται την αξιοπρέπειά του, και την ιδιαιτερότητά του.

Το επόμενο πάρα πολύ βασικό χαρακτηριστικό ενός ρεπόρτερ είναι η λεγόμενη ικανότητα κατανόησης. Πρόκειται για την ικανότητα ενός ανθρώπου να ξέρει με αυθεντικό, άμεσο τρόπο να κατανοεί την κατάσταση στην οποία βρίσκεται, να γίνεται μέρος αυτής της κατάστασης. Δηλαδή είναι ένας άνθρωπος που ξέρει αμέσως, οπουδήποτε και αν βρίσκεται, να συμπεριφερθεί έτσι σαν να βρίσκεται ανάμεσα στους πιο κοντινούς του ανθρώπους εδώ και πολύ καιρό, εδώ και πολλά χρόνια. Είναι μια ψυχική ικανότητα πολλή σημαντική, γιατί όταν οι άνθρωποι βλέπουν ότι πραγματικά σε απασχολούν οι υποθέσεις τους, ότι οι υποθέσεις τους είναι σημαντικές για σένα, τότε ανοίγονται, σε βοηθούν, συνεργάζονται μαζί σου. Αν οι άνθρωποι αυτοί δεν βρουν αυτή τη θετική σχέση προς την υπόθεσή τους, τότε θα κλειστούν, δεν θα συνεργαστούν μαζί σου και δεν θα βγει ένα καλό ρεπορτάζ. Πρέπει να θυμόμαστε ότι το ρεπορτάζ είναι είδος συλλογικό. Είναι αλήθεια ότι ο τελικός συγγραφέας του είναι εκείνος που βάζει την υπογραφή του από κάτω, αλλά το υλικό που εκείνος συλλέγει είναι προϊόν συζήτησης, επικοινωνίας με άλλους ανθρώπους· ακούει τις

απόψεις τους, συλλέγει αυτές τις απόψεις. Εν ολίγοις το υλικό που συλλέγει είναι οι απόψεις, οι φωνές άλλων. Και μ' αυτήν την έννοια κάθε κείμενο του ρεπορτάζ είναι κείμενο συλλογικό. Κάθε κείμενο του ρεπορτάζ έχει πολλούς συγγραφείς, παρ' όλο που φέρει το όνομα ενός συγγραφέα.

Άλλο, πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό ενός ρεπόρτερ είναι η γνώση ξένων γλωσσών. Ακούει – το υλικό που συλλέγει είναι προϊόν συζητήσεων με τους άλλους, πρέπει να καταλαβαίνει τις γλώσσες που μιλάει.

Άλλο χαρακτηριστικό του ρεπόρτερ είναι η συνεχής δουλειά για την

Οι ρεπόρτερ αποτελούν την πιο χαμηλά αμειβόμενη κατηγορία. Αυτό διώχνει πολλούς από το ρεπορτάζ. Το στοιχείο της αφοσίωσης είναι απαραίτητο.

εμβάθυνση των γνώσεων. Παλιά τέλειωνες ένα σχολείο και ως το τέλος της ζωής σου δούλευες στο επάγγελμά σου. Στον σημερινό, σύγχρονο κόσμο, που αλλάζει συνέχεια, το επάγγελμά μας απαιτεί συνεχή απόκτηση γνώσεων γι' αυτόν τον κόσμο. Σήμερα για να γράφεις ρεπορτάζ πρέπει να μελετάς πολύ, συνέχεια, μέχρι το τέλος της ζωής σου. Δεν υπάρχει μια στιγμή σ' αυτή τη ζωή που μπορείς να πεις «τα ξέρω όλα», γιατί ήδη εκείνη την ημέρα, εκείνη τη στιγμή ο κόσμος ήδη είναι διαφορετικός. Γι' αυτό πρέπει να τον μελετάς από την αρχή, και πάλι από την αρχή. Είναι ένα επάγγελμα που απαιτεί παρά πολλή δουλειά πάνω στον εαυτό σου.

ΠΟΛΥ ΛΙΓΟΙ ΟΙ ΡΕΠΟΡΤΕΡ

Άλλο στοιχείο του ρεπόρτερ: πρέπει να είναι πολύ υγιής και να αντέχει. Γιατί ο ρεπόρτερ, αν κάνει εξωτερικό ρεπορτάζ, δουλεύει κατά κανόνα σε διάφορα κλίματα, σε διάφορους πολιτισμούς, συχνά σε πάρα πολύ δύσκολες συνθήκες. Με λίγα λόγια ο ρεπόρτερ πρέπει να πληροί πάρα πολλούς όρους, αν είναι εξωτερικός ρεπόρτερ. Μιλώ για τους εξωτερικούς ρεπόρτερ γιατί εγώ ασχολούμαι με εξωτερικό ρεπορτάζ. Ειδικεύομαι σ' αυτό· για το λόγο αυτό μου είναι πιο εύκολο να μιλώ γι' αυτό, αλλά πολλά απ' αυτά τα χαρακτηριστικά πρέπει να τα έχει κάθε ρεπόρτερ, είτε εσωτερικός είτε εξωτερικός. Είναι πολύ δύσκολο να είναι κανείς ρεπόρτερ. Όπως είπα στην αρχή λίγοι είναι οι άνθρωποι που είναι ικανοί, είναι σε θέση να εκπληρώσουν αυτούς τους όρους. Γι' αυτό είμαστε τόσο λίγοι στον κόσμο, έχουμε ζήτηση, αλλά πολύ λίγοι άνθρωποι μπορούν να το κάνουν. Γιατί αν κάποιος ξέρει ξένες γλώσσες, τότε του λείπει η υγεία· αν έχει υγεία, δεν γνωρίζει τον κόσμο, αντιμετωπίζει με περιφρόνηση τους άλλους και οι άνθρωποι είναι πολύ ευαίσθητοι σ' αυτό το θέμα. Και αν κάποιος έχει όλα αυτά τα χαρακτηριστικά, απλά δεν ξέρει να γράφει. Αυτή την ικανότητα σου τη δίνει πια ο Θεός, αυτό δεν μπορείς να το μάθεις. Είναι πολύ δύσκολο όλ' αυτά να συγκεντρωθούν σ' ένα άτομο. Κι αυτό είναι ίσως το σημαντικότερο που μπορούμε να πούμε.

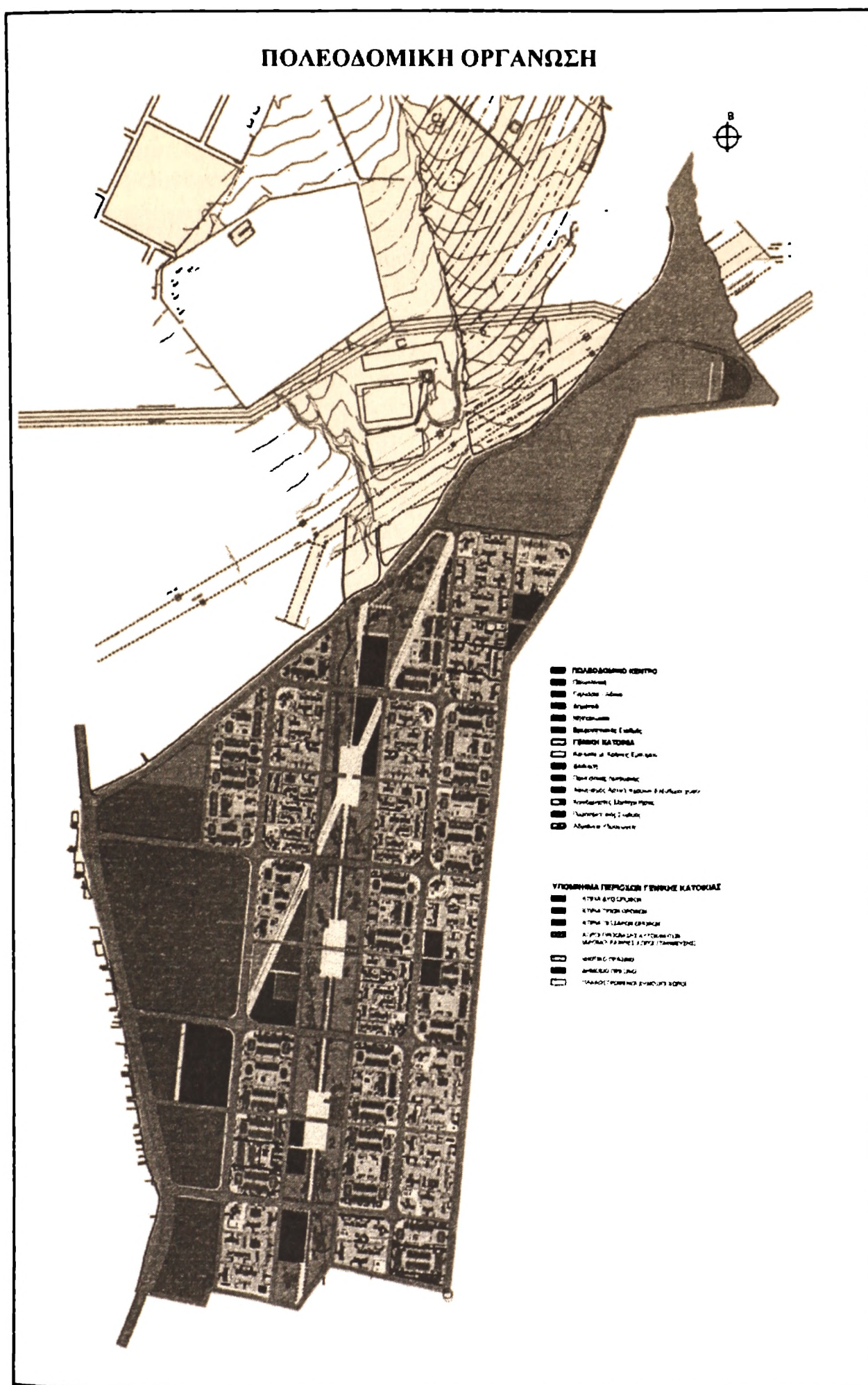
Στην Πολωνία και στον κόσμο υπάρχουν πολλοί ικανοί ρεπόρτερ. Πρόκειται για ένα αναπτυσσόμενο είδος, που έχει μεγάλο μέλλον. Έχει μέλλον γιατί ανάμεσα στους ανθρώπους υπάρχει η δίψα για αυθεντικότητα. Δηλαδή στον κόσμο της εικονικής πραγματικότητας οι άνθρωποι χρειάζονται μεγάλη δόση αυθεντικότητας. Και το ρεπορτάζ είναι ακριβώς ένα είδος αυθεντικότητας.

Το ρεπορτάζ είναι ένα πολύ ευγενές και ηθικό είδος που απαιτεί πένα με ταλέντο, που πρέπει να έχει αίσθηση της αποστολής, και μ' αυτή την έννοια κίτρινο ρεπορτάζ δεν υπάρχει.

Μια πόλη δίπλα στην πόλη

της Όλγας Ι. Φωτακοπούλου

Αυτό είναι το master plan του υπο κατασκευή Ολυμπιακού Χωριού.

Δυσόμηση με τρεις χιλιάδες άνθρωποι – κατά 90% αλλοδαποί οικονομικοί μετανάστες – κατακλύζουν καθημερινά το βορειοδυτικό άκρο του αθηναϊκού λεκανοπεδίου, την περιοχή Λεκάνες του Δήμου Αχαρνών. Σε μια έκταση 1240 στρεμμάτων βρίσκονται σε εξέλιξη τέσσερις εργολαβίες. Πρόκειται για δώδεκα συνολικά εταιρείες οι οποίες έχουν σχηματίσει τις ανάλογες μεταξύ τους κοινοπραξίες. Θα βρίσκονται εκεί μέχρι τον Νοέμβριο του 2003, οπότε αναμένεται να έχει ολοκληρωθεί ο στόχος, που είναι η κατασκευή και παράδοση μέσα σε δύο χρόνια 72 διώροφων πολυκατοικιών πέντε διαφορετικών αρχιτεκτονικών τύπων, 252 τριώροφων πολυκατοικιών εννέα διαφορετικών αρχιτεκτονικών τύπων και 42 τετραώροφων πολυκατοικιών πέντε διαφορετικών αρχιτεκτονικών τύπων. Αυτό σε γενικές γραμμές θα είναι το Ολυμπιακό Χωριό.

Η περιοχή Λεκάνες Αχαρνών είχε χαρακτηριστεί μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο πολεοδομική διέξοδος για το συγκρότημα της πρωτεύουσας.

Από την αρχή του σχεδιασμού του, το Ολυμπιακό Χωριό καλείται να καλύψει τις προδιαγραφές και απαιτήσεις που αφορούν κατά την περίοδο των αγώνων 17.000 αθλητές, και μετα-ολυμπιακά θα αποδοθεί σε δικαιούχους του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας,

δημιουργώντας μια πόλη 10.000 περίπου κατοίκων.

Το Ολυμπιακό Χωριό θεωρείται η επικοινωνιακή ναυαρχίδα του Οργανισμού «Αθήνα 2004» και της κυβέρνησης στην εκστρατεία που γίνεται προκειμένου να πεισθεί η ελληνική κοινή γνώμη ότι οι Ολυμπιακοί του 2004 είναι μια υπόθεση εθνική από την οποία μπορούν να προκύψουν θετικά στοιχεία για τους πολίτες.

Το «Ολυμπιακό Χωριό Α.Ε.» –τα διαφημιστικά σποτάκια του οποίου ήδη έχουν κάνει την εμφάνισή τους– δεν είναι μια τυχαία επικοινωνιακή επιλογή.

Μέχρι σήμερα είναι το μοναδικό από τα ολυμπιακά έργα –τα γνωστότερα και ως «ορφανά»– το οποίο έχει ένα σαφή ρυθμό όσον αφορά στον σχεδιασμό και την κατασκευή του και σαφή προσανατολισμό, όσον αφορά στη χρήση του μετά τους αγώνες. Το Ολυμπιακό Χωριό είναι δηλαδή η μοναδική περίπτωση στο σύνολο των ολυμπιακών έργων της οποίας είναι ήδη ευρύτερα γνωστή η μετα-ολυμπιακή χρήση.

Η εποχή δεν φημίζεται για τις κοινωνικές παροχές της. Και η κυβέρνηση έχει χάσει κατά πολύ την «σοσιαλιστική λάμψη» της εδώ και αρκετά χρόνια. Για πρώτη φορά ένα ολυμπιακό χωριό πρόκειται να δοθεί μετά τους αγώνες σε δικαιούχους κοινωνικής κατοικίας, όπως ονομάζονται πια οι πάλοι ποτέ εργατικές κατοικίες.

Εκ των προτέρων ο σχεδιασμός για τις μετά τους αγώνες χρήσεις του Ολυμπιακού Χωριού δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Πρόκειται για ένα έργο τη χρηματοδότηση του οποίου για πρώτη φορά αναλαμβάνει οργανισμός άσκησης κοινωνικής πολιτικής, δηλαδή ο ΟΕΚ. Έχει λοιπόν το στοιχείο της συλλογικότητας όσον αφορά στο αποτέλεσμα. Έχει έντονο όμως και το στοιχείο της πρόκλησης. Το έργο θα αποτελέσει την πρώτη εφαρμογή εξ αρχής σχεδιασμένης οικιστικής ανάπτυξης τόσο μεγάλης κλίμακας, με συγκεκριμένο κοινωνικό περιεχόμενο σχετικά με την μετα-ολυμπιακή χρήση.

Αυτοί είναι οι δύο βασικοί λόγοι που το Ολυμπιακό Χωριό έχει «υποστεί» μέχρι σήμερα την ηπιότερη κριτική σε σχέση με τα υπόλοιπα σχεδιαζόμενα

και εκτελούμενα ολυμπιακά έργα. Και έτσι είναι αξιοποιήσιμο επικοινωνιακά για την κυβέρνηση και τον «Αθήνα 2004».

Ενώ λοιπόν ο σχεδιασμός του έργου δεν μπορεί να αμφισβητηθεί, αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον η παρακολούθηση της υλοποίησης αυτού του σχεδιασμού. Ακριβώς επειδή το έργο έχει κριθεί εκ των προτέρων ως σημαντικό.

Περιγράψαμε ήδη τη βασική εικόνα της ζώνης κατοικίας του Ολυμπιακού Χωριού. Στο δυτικό τμήμα αυτής της

σίων υπηρεσιών πρόκειται λοιπόν να δημιουργηθεί εκεί μετά τους Ολυμπιακούς του 2004. Αυτό προϋποθέτει και τη δημιουργία έργων κοινωνικής υποδομής όπως σχολεία, πολυκλινική, πολιτιστικά κέντρα, εκτός από τις αθλητικές εγκαταστάσεις που θα αποδοθούν μετά τους αγώνες.

Τέσσερις θάνατοι και δεκαοκτώ τραυματισμοί, που συνέβησαν μέχρι σήμερα κατά τη διάρκεια των εργασιών στο Ολυμπιακό Χωριό, προσμετρώνται στο αρνητικό προηγούμενο. Εξαιτίας

Λεκάνες Αχαρνών: Πριν αρχίσει να χτίζεται το Ολυμπιακό Χωριό

έκτασης προβλέπονται επίσης χρήσεις εμπορικού κέντρου, εστιατορίου, κέντρου τύπου, γραφείων διοίκησης, χώροι αναψυχής και ανάπαυσης, θρησκευτικό κέντρο, χώροι στάθμευσης αυτοκινήτων, πλατείες. Στη μετα-ολυμπιακή χρήση θα αποτελεί πολεοδομικό κέντρο του οικισμού των δικαιούχων του ΟΕΚ, με χρήσεις δημοσίων υπηρεσιών (ΙΓΜΕ, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων), εμπορίου και ψυχαγωγίας.

Κύριος του έργου και χρηματοδότης είναι ο ΟΕΚ ενώ η εταιρεία «Ολυμπιακό Χωριό 2004 Α.Ε.», που ιδρύθηκε με μόνο μέτοχο τον ΟΕΚ, έχει την ευθύνη κατασκευής, επίβλεψης, οργάνωσης, συντονισμού, συντήρησης και εν γένει αξιοποίησης του Ολυμπιακού Χωριού.

Ένα νέο κέντρο ιδιωτικών και δημο-

τους άνοιξε το μεγάλο κεφάλαιο της απασχόλησης στο Ολυμπιακό Χωριό και των όρων ασφαλείας για όσους εργάζονται εκεί.

Ο Πρόεδρος του Δ.Σ. του ΟΕΚ Θανάσης Ασημακόπουλος, απαντώντας σε ερώτηση του *Αντί*, επιβεβαίωσε κατ' αρχήν το υψηλό ποσοστό (90%) αλλοδαπών οικονομικών μεταναστών μεταξύ των εργαζομένων στο συγκεκριμένο έργο. Επιβεβαίωσε επίσης ότι μετά τα θανατηφόρα περιστατικά, και με αφορμή αυτά, «εντάθηκαν όχι μόνο τα μέτρα ασφαλείας», αλλά περίπου νομιμοποιήθηκε η παρουσία του Συνδικάτου Οικοδόμων στο χώρο, «γεγονός που έχει επιπτώσεις στην μη υπέρβαση του ορίου των υπερωριών».

Μας ανέφερε ακόμα ότι «όλοι οι αλλοδαποί είναι ασφαλισμένοι και με νό-

μμη άδεια εργασίας» στη χώρα.

Έχουν ήδη διατεθεί 50 δισ. δρχ. από τον ΟΕΚ, που είναι ο βασικός χρηματοδότης του έργου. Εδώ προκύπτει η πρώτη έκπληξη. Ενώ ο σχεδιασμός του έργου είναι σαφής, δεν μπορεί ακόμα να προβλεφθεί ο συνολικός προϋπολογισμός του.

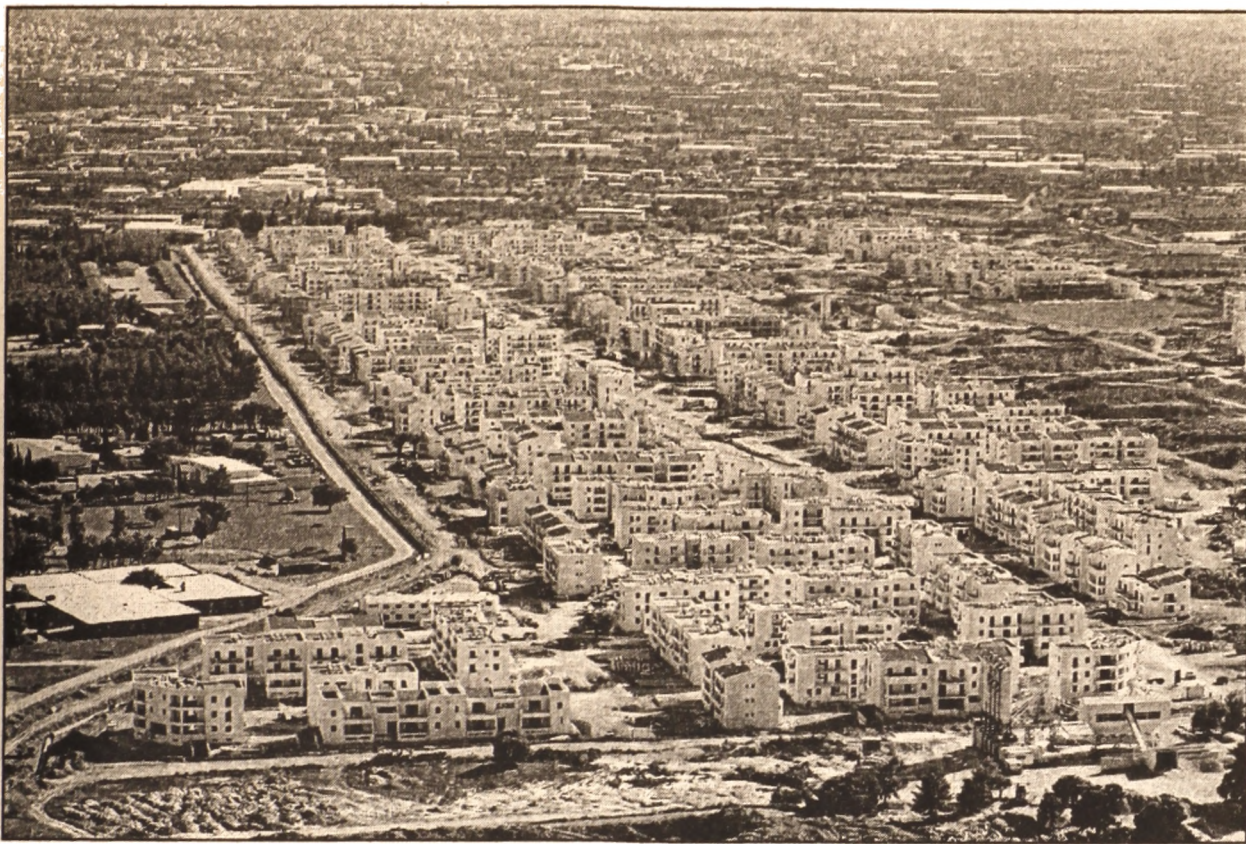
Κατά ένα μέρος θα χρηματοδοτηθεί και από κονδύλια που βρίσκονται στη διαδικασία της έγκρισης από το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης. Ακόμα δεν έχει οριστικοποιηθεί το ποσό. Τα κον-

φωνα με την απάντηση του Προέδρου του ΟΕΚ.

Δίνει ίσως έτσι την απάντηση για το πώς θα ξεμπλοκάρουν άλλα δημόσια έργα που λιμνάζουν ανολοκλήρωτα για δεκαετίες, μια και δεν πιέζει γι' αυτά κανένας κύριος Ρογκ...

— *Αντί:* Με τη σεισμικότητα της περιοχής τι γίνεται; Υπάρχει πρόβλεψη;

— *Πρόεδρος ΟΕΚ:* Ο συντελεστής σεισμικής επιτάχυνσης είναι Ε052, όταν συνήθως στην Αθήνα ισχύει το 016. Αυ-

Αεροφωτογραφία της περιοχής σήμερα

δύλια αυτά προορίζονται για τα έργα του βιοκλιματικού και ενεργειακού σχεδιασμού. Αλλά δεν είναι γνωστοποιημένο (ακόμα!) ούτε το ύψος του ποσού της συμβολής του «Αθήνα 2004», αν και αφορά στα έργα της Διεθνούς Ζώνης, δηλαδή το εμπορικό κέντρο, το κέντρο τύπου, τα γραφεία διοίκησης και τους χώρους αναψυχής.

Εντυπωσιακό είναι ακόμα ότι οι προϋπολογισμοί είναι κατακερματισμένοι, παρ' όλο που κύριος του έργου και χρηματοδότης είναι ένας, ο ΟΕΚ.

Όσον αφορά στους χρόνους «είμαστε δύο μήνες πριν από τα χρονοδιαγράμματα». Και πώς το κατάφεραν αυτό;

«Με ρυθμό, με κλιμάκια επίβλεψης του έργου επί τόπου, με παράκαμψη της γραφειοκρατίας και με απρόσκοπτη χρηματοδότηση του έργου», σύμ-

τό σημαίνει ότι είναι τα πλέον οχυρωμένα σπίτια στην Ελλάδα.

— *Αντί:* Η οχύρωση περιλαμβάνει και τις πλημμύρες;

— *Πρόεδρος ΟΕΚ:* Κατασκευάζεται αυτή τη στιγμή πλήρης αντιπλημμυρική προστασία από την ΕΥΔΑΠ, συνεχίζεται κάτω από την οδό Κύμης.

Τελικά όλα θα κριθούν εκ του αποτελέσματος. Όλοι οι σχεδιασμοί κρίνονται εκ των υστέρων. Το Ολυμπιακό Χωριό θα αρχίσει να κρίνεται σε ένα χρόνο και οριστικά και ουσιαστικά μετά τους αγώνες. Τότε που οι δικαιούχοι του ΟΕΚ θα μπορούν να παραλάβουν τα σπίτια τους.

Εν τω μεταξύ βέβαια, η πορεία μέχρι εκεί παρουσιάζει το δικό της ενδιαφέρον...

• ΝΗΣΙΔΕΣ •

- Κρίστοφερ Λας, *Η κουλτούρα του ναρκισσισμού*
- Αργύρης Παυλιώτης, *Ο φόνος θέλει τέχνη*
- Άλντους Χάξλεϋ, *Θαυμαστός καινούργιος κόσμος*

Τα έργα του Φρ. Νίτσε σε καινούργιες μεταφράσεις του Ζήση Σαρίκα:

- Γενεαλογία της ηθικής
- Η θέληση για δύναμη
- Έτσι μίλησε ο Ζαρατούστρα
- Πέρα από το καλό και το κακό
- Το λυκόφως των ειδώλων - Ίδε ο άνθρωπος - Αντίχριστος
- Γέννηση της τραγωδίας
- Κείμενα για την Ελλάδα

- Πωλ Βιριλιό, *Η διαδικασία της σιωπής*
Η πληροφορική βόμβα
- Ζαν Μπωντριγιάρ, *Συνθήματα*
Η καταναλωτική κοινωνία
- Τσβετάν Τόντοροφ, *Απέναντι στο ακραίο*
- Άσγκερ Γιόρν, *Περί μορφής*
- Νταϊνβιντ Ρήσμαν, *Το μοναχικό πλήθος*
- Καρλ Πολάνυι, *Ο μεγάλος μετασχηματισμός*
- Λιούις Μάμφορντ, *Η ιστορία των ουτοπιών*

- Χρίστος Τσολάκης, *Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική (δύο τόμοι)*
- Ν. Μουτσόπουλος, *Συναισθηματική τοπογραφία*
Διαδρομή αυτογνωσίας (δύο τόμοι)
- Γιώργος Χουρμουζιάδης, *Λόγια από χώμα*

- Θωμάς Κοροβίνης, *Ο Μάρκος στο χαρέμι*
- Φούλα Λαμπελέ, *1ο (διηγήματα)*
- Μαρία Κέντρου-Αγαθοπούλου, *Επιλογές και σύνολα (ποιήματα 1965-95)*

- Αργύρης Παυλιώτης, *Ολέθριος δεσμός*
- Στέφανος Μπαλής, *Μαθηματικά και ποίηση*
- Χριστίνα Φλόκα, *Η φαρμακογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη*
- Εντουάρ Ντυζαρντέν, *Εδρεψε δάφνες*
- Ετέλ Αντνάν, *Περί πόλεων και γυναικών*
- Άνα Νόβακ, *Οι ατυχίες της ψυχής*
- Λώρενς Στερν, *Αισθηματικό ταξίδι*
- Τόμας Μπέρνχαρντ, *Οι φτηνοφαγάδες*
- Γιαν Νέρουντα, *Ιστορίες από την παλιά Πράγα*
- Πιέρ - Πάολο Παζολίνι, *Μυθοπλασία*
- Φ. Ντοστογιέφσκι, *Ο σωσίας*

- Μ. Μπουράς, *Ελληνας, Εβραίος και αρκτερέος*

- Ιβάν Ίλλιτς, *Για τις ανάγκες του ανθρώπου*
- Τζέρι Μπράουν, *Η άλλη Αμερική*
- Ν. Κον, *Αγώνες για την έλευση της χιλιετούς βασιλείας του Θεού*
- Π. Μπράντλιτσερ, *Άρτος και θεάματα*
- Μαρία Λουίζα Μπερνέρι, *Περιήγηση στην Ουτοπία*

Τα βιβλία του Κώστα Τομανά για τη Θεσσαλονίκη

• ΝΗΣΙΔΕΣ •

37003 Σκόπελος
www.nissides.gr

Τηλ. 04240-23277, 23283
0310-263363

Παιδιά - Πρόσφυγες

του Αλέξη Γαγλία

Στον κόσμο που έχουμε δημιουργήσει, η προσφυγιά είναι μια πραγματικότητα τάχα αποκλίνοια, στο περιθώριο των καθημερινών μας παραστάσεων, των «μεγάλων δουλειών» και των προτεραιοτήτων της κυβέρνησης. Η εικόνα της, από μια βόλτα στην πόλη, είναι ο αντικατοπτρισμός της επιτυχίας των νόμων της αγοράς και της πρόθεσης του συστήματος, αν είσαι ξένος, να σε απομονώσει, παράνομο και άνεργο, σε μια «κακή» συνοικία, με πολλούς αλλά φιλικούς αστυνόμους (sic), μέσα σ' ένα κουτί που σε εξωθεί όχι να ζήσεις αλλά να φύγεις πάλι. Στη θέα της, ιδιαίτερα αν κοιτάς στα μάτια ένα παιδί πρόσφυγα –που είναι η υποπερίπτωση της «ειδικής κατηγορίας», δηλαδή... μεγάλο μπλέξιμο συμπεριφοράς–, γρήγορα αποστρέφεις το βλέμμα σου, για να το κατευθύνεις σε μια βιτρίνα ή ένα νέο πρότυπο-μοντέλο.

Αντίθετα με τους μύθους που προπαγανδίζουν στους λαούς τους τα «πλούσια» κράτη, τα παιδιά αυτά κατακλύζουν με την αδιαφορία της ανάγκης όλες τις γωνιές του κόσμου, περισσότερο μάλιστα τις «φτωχές», αφού όπως δείχνουν έρευνες της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες (UNHCR), η Ευρώπη (μας) δέχεται μόλις το 19% του συνολικού παγκόσμιου προσφυγικού ρεύματος. Ανθρώπους που για να ξεφύγουν από φόβους και διώξεις, εθνικές, θρησκευτικές, πολιτικές, δεν έχουν καμιά πολυτέλεια επιλογής. Περισσότερο δε τα παιδιά τους.

Πολλά από αυτά προσπαθούν να επιβιώσουν μόνα τους –στο λεξικό των στατιστικών χρησιμοποιείται ο όρος «ασυνόδευτα»– σε ένα τετραγωνικό ξένης γης, ενώ τα υπόλοιπα, πιο τυχερά, ακολουθούν απλώς τους γονείς τους στην «Οδύσσεια», με κινδύνους, φτώχεια και εκμετάλλευση σαφώς σε μικρότερο βαθμό. Μακριά από τη βία της πατρίδας, ζητούν την ελπίδα της ελευθερίας

«Ασυνόδευτα» παιδιά-πρόσφυγες του 1999 από το Κοσσυφοπέδιο στην πόλη Λέκε της Ιταλίας δέχονται τα «αγαδά» της προστασίας των Ευρωπαίων.

και της εκπαίδευσης, την περίφημη «μία ευκαιρία» που διαφημίζουμε εμείς οι δυτικοί, ανθρωπιστές όποτε χρειαζόμαστε ανοικοδόμηση με χέρια φτηνά, πριν νιώσουμε ασφυκτικά υπεράριθμοι σε «εξωτικούς» αγνώστους και υψώσουμε τα ηλεκτροφόρα τείχη. Έχει αλήθεια ενδιαφέρον η νευρική ενόχληση ενός αξιωματούχου του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, όταν προσπαθεί να ορίσει τη λεπτή απόσταση ανάμεσα σε μια Ε.Ε. «ξέφραγο αμπέλι» και σε μια «Fortress Union» (Ένωση Φρούριο), τάχα για να ξεκαθαρίσει, μ' ένα ιδρωμένο χαμόγελο, την ασταθή πολιτική γραμμή της προϊσταμένης του πολιτείας.

Γιατί παρά την «πάταξη της λαθρομετανάστευσης» και τη σημαντικότητα(;) της καταστολής, με επίταση των ελέγχων στα σύνορα, με «σκούπες» και «ά-

ψε-σβήσε» επαναπροωθήσεις, οι αριθμοί είναι συντριπτικοί.

Σήμερα υπάρχουν περίπου 50 εκατομμύρια άνθρωποι ξεριζωμένοι από τις πατρίδες τους και σχεδόν οι μισοί από αυτούς είναι παιδιά. Από την Ύπατη Αρμοστεία και άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις βοηθούνται μόλις τα 10 εκατομμύρια. Την τελευταία μόνο δεκαετία πάνω από δύο εκατομμύρια παιδιά σκοτώθηκαν σε πολέμους, έξι εκατομμύρια τραυματίστηκαν ή ακρωτηριάστηκαν, ενώ «γεννήθηκαν» ένα εκατομμύριο ορφανά. Σε περίπου 90 χώρες τα παιδιά ζουν παρέα με νάρκες, μεγαλώνουν μέσα σε μάχες και πολλά χρησιμοποιούνται από τους στρατούς και τα αντάρτικα ως αγγελιαφόροι και μετατρέπονται σε πρώιμους «ήρωες». Υπολογίζεται ότι γύρω στα 300.000 παιδιά

μετέχουν σήμερα σε πολεμικές συγκρούσεις, ενώ στρατόπεδα τέτοιων παιδιών-εκπαιδευόμενων δολοφόνων- υπάρχουν ακόμη και στη Ρωσία. Στο Αφγανιστάν τα προηγούμενα 6 χρόνια τα κορίτσια αποκλείστηκαν από την εκπαίδευση, ενώ σε όλες τις «αναπτυσσόμενες» χώρες, η παιδική εργασία-δουλεία μοιάζει παράδοση.

Ανάλογη αξία με τις στατιστικές, τις θεωρίες και τις προσπάθειες των κυβερνήσεων, έχει και η «κύρια» προτεραιότητα της Ύπατης Αρμοστείας, αυτή του «οικειοθελούς επαναπατρισμού», η οποία, αν όλα τα προηγούμενα δικά της νόμιμα είναι πραγματικά, φαντάζει σαν κατευόδιο στον άγγελο να μπει στην κόλαση ξανά. Κάπως αιφνιδιαζεσαι στην αρχή, μέχρι που τελικά αντιλαμβάνεσαι πως σκοπός δεν είναι η φροντίδα και η φιλοξενία, αλλά ένα-έστω ευγενικό- «περάστε έξω, παρακαλώ».

Ύστερα, σαν να απολογούνται, σου λένε ότι δυστυχώς μετά τις 11 Σεπτεμβρίου... η ασφάλεια παραμέρισε τα δικαιώματα. Ίσως η συγκεκριμένη διατύπωση τους αδικεί, ο (πολύτιμος) ρόλος τους όμως εξακολουθεί να παραμένει ακόμη στα όρια του «ακτιβισμού», περιοριζόμενος από τα λιγοστά κονδύλια στην οργάνωση χώρων υποδοχής, συσσιτίων και εμβολιασμών, που σώζουν ζωές αλλά αδυνατούν, σ' αυτόν τον «στιλιζαρισμένο» ρόλο καλής μαρτυρίας του παγκόσμιου ενδιαφέροντος, να καλύψουν την απουσία της κεντρικής πολιτικής βούλησης. Διοργανώνουν στρογγυλά τραπέζια, συνέδρια, ακόμα και διασκέψεις με δορυφορική διασύνδεση, αν βρεθεί κάποιος ιδιώτης χορηγός, και όλα αυτά είναι σπουδαία, όταν πληροφορούν την «εθνική» κοινωνία, «λασκάροντας» τη δεισιδαιμονία της, συχνά όμως εξαντλούνται σε κοινότοπες ανακοινώσεις ή ευχολόγια, όπου επαναλαμβάνεται η θέληση και αποφεύγεται η δράση.

«Τυχερά» παιδιά-πρόσφυγες του 1997 από το Ζαΐρ περιμένουν να επαναπατρισθούν με ευθύνη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ.

Η φιλανθρωπία εξακολουθεί να υποκαθιστά τη μέριμνα, οι νομικές διαδικασίες της εγκατάστασης παραμένουν πολύπλοκες και γραφειοκρατικές και η εκμετάλλευση-εργατική και σεξουαλική- των παιδιών στις χώρες υποδοχής είναι συχνά μεγαλύτερη από αυτή στην πατρίδα τους. Υπάρχουν περισσότερες από 40 καταγγελίες παιδιών για σεξουαλική τους κακοποίηση, μέσα σε καταυλισμούς «σωτηρίας», από μέλη ανθρωπιστικών οργανώσεων - «θέλουν να τους αγαπάμε για να μας βοηθήσουν», είπε ένα κορίτσι από τη Σιέρα Λεόνε. Οι ίσες δυνατότητες εκπαίδευσης και έπειτα απασχόλησης παραμένουν ακόμα «εσώκλειστες», μαζί με τις σχετικές αποφάσεις και τα ψηφίσματα του Ο.Η.Ε., στο «πνεύμα» της νομοθεσίας. Σε καμιά χώρα δε δίνονται οι κατάλληλες, μακροπρόθεσμες λύσεις. Αντίθετα σε όλες τις χώρες υπάρχουν κενά στα συστήματα υποδοχής των προσφύγων.

Ένα παιδί, με την κατάλληλη ενθάρ-

ρυνση στην αρχή της νέας του ζωής, με συμμετοχή στην εκπαίδευση και ψυχολογική υποστήριξη, με ανθρώπους που θα βρίσκονται πλάι του και θα το οδηγήσουν νομικά στον δαίδαλο των διαδικασιών, ανταποκρίνεται σχεδόν ακαριαία, βοηθώντας και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς του να προσαρμοστούν ταχύτερα στο περιβάλλον μας, των γηγενών. Αλλά όσο τέτοια συμπεράσματα δε μετατρέπονται σε νόμους, η γραφειοκρατία είναι ελεύθερη να εφευρίσκει προφάσεις - ζητά αυστηρά από τον ανήλικο το «εισιτήριό» του και ανοιγοκλείνει την «ψαλίδα» της ευαισθησίας της βάσει χρημάτων. Η τηλεδιάσκεψη με τίτλο «Τα Παιδιά Πρόσφυγες: ένα ταξίδι με ή χωρίς προορισμό;», που οργανώθηκε από την Ύπατη Αρμοστεία λίγες μέρες πριν,

στην Αίγλη του Ζαπτείου, αποτελώντας την ειδησεογραφική «αφορμή» του θέματος, ένα μόνο συμπέρασμα μου επέτρεψε. Την ανάγκη να παραχθεί επιτέλους έργο, με βάση όσα «σαφώς» περιγράφονται στις «Κατευθυντήριες Αρχές για την Παιδική Προστασία και Πρόνοια», δηλαδή στην πράξη η εναρμόνιση της νομοθεσίας των συστατικών κρατών, με στόχο την αλληλεγγύη και τον ανθρωπισμό που παραγγέλλει ο Ο.Η.Ε. Θυμάμαι μία πρωτοβουλία δράσης που είχε ανακοινωθεί, η κατοχύρωση δηλαδή και στην Ελλάδα από τη Βουλή ενός νέου θεσμού, του νομικού συμβούλου ανηλίκων, στην κατεύθυνση σχετικής απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σκοπός της οποίας είναι να ενισχυθεί το νομικό του πλαίσιο και να διαμορφωθεί ο βαθμός ανοχής που πρέπει να επιδεικνύει μια δημοκρατία στους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο σε αυτή. Αυτό μάλιστα επρόκειτο να γίνει μέσα στον Δεκέμβριο. Το θυμάται κανείς;

Σκέψεις για ένα πολιτικό καταστατικό της κοινωνικής αλληλεγγύης

Του Αιμίλιου Ζαχαρέα

Οι σκέψεις που διατυπώνονται στο παρόν σημείωμα, αποτελούν την κατάληξη ενός προβληματισμού που αφορά το περιεχόμενο της λειτουργίας των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (Μ.Κ.Ο.), ιδίως όσων εκφράζουν οικουμενικές αξίες και γενικότερα κοινωνικά συμφέροντα. Προτείνεται ν' αναγνωρισθεί στο Σύνταγμα η παρουσία και η σημασία τους, όπως γίνεται με τα πολιτικά κόμματα (Αρθ. 29) και η χρηματοδότησή τους από τον κρατικό προϋπολογισμό, ξεπερνώντας έτσι τη σημερινή μίζερη κατάσταση που βρίσκει τις Μ.Κ.Ο. να περιθωριοποιούνται εξαιτίας οικονομικής καχεξίας ή να βασίζονται στην κρατική ή άλλη ελεημοσύνη.

1. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.) στη μεγάλη τους πλειοψηφία είναι ενώσεις που υπερασπίζονται αξίες διαχρονικές και συνιστούν, αρκετές φορές, *κινήματα* για την προστασία *κοινών αγαθών*, όπως είναι η ειρήνη, το περιβάλλον, ο εθελοντισμός κ.λπ. Με την έννοια αυτή, οι Μ.Κ.Ο. δεν εντάσσονται στη σφαίρα της αγοράς. Στις περισσότερες περιπτώσεις ασκούν έντονη κριτική στην κρατική γραφειοκρατία για πράξεις ή παραλείψεις, και θεωρούν τη διοίκηση αδιάφορη ή ανίκανη να παράγει εκείνα τ' αγαθά «κοινωνικής ποιότητας» τα οποία είναι ή για όλους ή για κανένα.

Το περιεχόμενο των δραστηριοτήτων των Μ.Κ.Ο. αποκαλείται, συνήθως, «ο τρίτος τομέας». Όλες αυτές οι ενώσεις προσώπων, κατ' ουσίαν είναι υποκείμενα *αλληλεγγύης* και εκφράζουν τη ζήτηση κοινών αγαθών, ενώ ταυτοχρόνως τα δημιουργούν καθόσον είναι κοινωνικοί σύνδεσμοι νέων διαπροσωπικών σχέσεων. Η «φιλοσοφία» της δράσης τους έχει ως αντικείμενο την υποχρέωση προς τον Άλλο, το σεβασμό των ορίων της δράσης του καθενός, την

ανεπανάληπτη αξία και αξιοπρέπεια του κάθε ανθρώπου, άνδρα ή γυναίκας. Σε καμιά περίπτωση δεν επικρατεί η σχέση φίλος-εχθρός.

Η εξέλιξη των πραγμάτων την τελευταία εικοσαετία στη ζώνη της οικονομικής ευημερίας (περίπου το 10% του παγκόσμιου πληθυσμού) αποκαλύπτει πως η κοινωνία των πολιτών δεν εξαντλείται μόνο στο πολιτικό στρώμα, τα κόμματα, το κράτος και τη γραφειοκρατία. Το πρόβλημα είναι πώς θα προσδώσουμε σ' αυτήν ισχύ, σε συνθήκες μιας αυξανόμενης πολιτικής αυτονομίας της κοινωνίας, γεγονός που αφορά ειδικότερα την Ελλάδα, σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Η προηγούμενη θέση ας μη θεωρηθεί αφηρημένη ή ανεφάρμοστη. Όσοι ασχολούνται π.χ. με την προστασία του περιβάλλοντος, ουδέποτε κατόρθωσαν να σχηματίσουν κόμμα κυβερνητικής πλειοψηφίας σε κανένα μέρος του κόσμου. Παρ' όλα αυτά, η διάδοση της περιβαλλοντικής κουλτούρας, η ευαισθησία και κοινωνική αφύπνιση για τα ζητήματα αυτά, απέκτησαν τέτοια διάσταση, ούτως ώστε η πολιτική κατεύ-

θυνση με οικολογικό περιεχόμενο, επεκτάθηκε ακόμη και στη λειτουργία της βιομηχανίας.

2. Το φαινόμενο αυτό ερμηνεύεται με το γεγονός πως διαπιστώνεται ένας καινούργιος δεσμός ανάμεσα στους μαζικούς προσανατολισμούς του κοινωνικού σώματος και στην παραγωγική διεύθυνση, χωρίς τη διαμεσολάβηση αντιπροσώπων του κομματικού συστήματος. Η σχετική «πολιτική αυτονομία» του κοινωνικού από τις μορφές μέσω των οποίων οργανώνεται και αντιπροσωπεύεται η συναίνεση, προσδίδει στην πολιτική ένα υγιές και ζωτικό στοιχείο όταν το «ανθρώπινο γένος» εκφράζεται ως τέτοιο. Όταν δηλαδή η ανάγκη για την επιβίωση και τη διατήρηση της ζωής, ήτοι οι υγιείς συνθήκες της αναπαραγωγής του ανθρώπινου είδους αποκτούν προτεραιότητα έναντι της εν γένει παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών. Η αναγνώριση της *αλληλεξάρτησης* του κόσμου, όλων συνολικά των ανθρώπων και μεταξύ όλων, αποτελεί το πρώτο βήμα για την απόκτηση συνείδησης του *θανάσιμου κινδύνου* στον οποίο έφτασε η ζωή. Για να βρεθεί διέξοδος είναι ανάγκη να διανυθεί δρόμος μακρύς. Η *αλληλεξάρτηση* όμως είναι πάντοτε *εξάρτηση*. Η αναγνώριση της αλήθειας αυτής δεν αποκλείει να υπάρχουν στο υποκειμενικό πεδίο και να επαναλαμβάνονται μεγάλες ανισότητες ανάμεσα στους λαούς και στους ανθρώπους. Η επίδραση που ο καθένας μπορεί ν' ασκήσει στους άλλους με τους οποίους έχει ακατάλυτους δεσμούς, προσμετράται με τους πόρους που διαθέτει. Πρόκειται για πόρους οικονομικούς, κουλτούρας, ισχύος κ.λπ. Μεταξύ των διαθέσιμων πόρων είναι και η *αυτονομία*, ήτοι η δυνατότητα να τίθενται στόχοι και κανόνες από τα

Ίδια τα υποκείμενα. Από στρατηγική άποψη, η δυνατότητα αυτή έχει αποφασιστική σημασία εφόσον η εκκίνηση γίνεται από την αναγνώριση και την ορθολογική αποδοχή των συνθηκών της εξάρτησης.

Ειδικότερα, η αυτονομία είναι απαραίτητη για λόγους προσαρμογής του εαυτού στην μη βίαιη μεταρρύθμιση του περιβάλλοντος, που βασίζεται στη γνώση, τον ορθολογισμό και τις δεξιότητες. Αν δεν υπήρχε το κλίμα αυτό, αν η δημοκρατία δεν ήταν καθεστώς τεχνογνωσίας και δεξιοτήτων, αν με άλλα λόγια δεν αναγνώριζε στον καθένα την αυτονομία να κάνει λάθη και να τα διορθώνει, θα είχαμε καταδικαστεί ατομικά και συλλογικά στην κατάθλιψη ή την τρέλα, ζώντας στη μεταμοντέρνα κοινωνία. Ενώ λοιπόν σταθεροποιείται μια ζωτική σχέση μεταξύ παραγωγής και αναπαραγωγής, αποκαθίσταται στον άνθρωπο το νόημα της σχέσης πολιτική και κοινωνία.

Πολλές από τις πρωτοβουλίες των Μ.Κ.Ο. την τελευταία εικοσαετία, καθώς και οι εμπειρίες των διαφόρων κινημάτων και του εθελοντισμού δεν είχαν το σθένος, ή ίσως την ευκαιρία, να διεκδικήσουν όσα αναφέρονται προηγουμένως. Αρκετές δραστηριότητες ήταν παράλληλες ή συμπληρωματικές μιας πολιτικής που απέβλεπε στην αναδιανομή, είτε προς την επιχειρηματική πρόσβαση στους δημόσιους πόρους είτε προς διάφορα βοηθητικά αναπτυξιακά προγράμματα. Σε όλες όμως τις μορφές προσεγγίσεως των πραγμάτων, καθώς και στο εσωτερικό των κομμάτων, παγιώθηκε η συνείδηση των ορίων και των κινδύνων του ανθρώπινου γένους, ιδίως μετά τη δεκαετία του '70, η οποία με τη σειρά της επέφερε μια σαφή διάκριση και νόημα ταυτότητας διαφορετικό από εκείνο του παρελθόντος. Διότι άλλο πράγμα είναι οι ομάδες ή ενώσεις που κινούνται προς το συμφέρον των μελών τους, ακόμα και όταν πρόκειται για ευγενή συμφέροντα απολύτως νόμιμα, και άλλο είναι οι ενώσεις και τα κινήματα που θέτουν το ζήτημα της αλληλεγγύης πάνω από τα σύνορα της συγκεκριμένης ένωσης ή ομάδας. Δηλαδή προσανατολίζουν τη δράση τους προς όλους τους ανθρώπους.

3. Αν γίνει η αρχή να διακρίνονται τα

συλλογικά υποκείμενα βάσει του αν αντιπροσωπεύουν κοινά αγαθά, τότε είναι δυνατόν να γίνει διαχωρισμός της ελεύθερης ένωσης ανθρώπων, που είναι κατάκτηση του 19ου αιώνα και θεμέλιο της πλουραλιστικής δημοκρατίας, από ένα πιο σημαντικό πολιτικό καταστατικό στο οποίο αναγνωρίζεται στα συλλογικά αυτά υποκείμενα η έννοια της αλληλεγγύης. Οι οργανώσεις και οι ενώσεις που κινούνται στον χώρο της κοινωνικής αλληλεγγύης και προς όλους, δρώντας παράλληλα προς τα κόμματα μπορούν να διεκδικήσουν δημόσιους πόρους, δηλαδή οικονομικούς, υλικούς και εξουσίας.

Αυτό είναι σήμερα το πρόβλημα. Και ακόμα περισσότερο, πρόβλημα είναι η αναγνώριση της θέσης και του ρόλου των οργανώσεων αυτών. Μήπως δίπλα στα κόμματα; Όταν απουσίαζαν τα υποκείμενα αυτού του τύπου στη χαρταυγή της σύγχρονης κοινωνίας, ο πολιτισμός έθετε ορισμένα κοινά αγαθά πάνω και εκτός της πολιτικής εξουσίας όπως γινόταν στην εποχή του Διαφωτισμού. Όταν αργότερα η κουλτούρα αυτή (π.χ. το απαραβίαστο των ατομικών δικαιωμάτων) ενσωματώθηκε στα διάφορα συντάγματα των κρατών, όλοι οι πολίτες, και του μονάρχη συμπεριλαμβανομένου, υπακούουν στο νόμο.

Η συγκεκριμένη όμως εμπειρία του 20ού αιώνα απέδειξε πως η εκάστοτε εφαρμογή του νόμου στις ανεπτυγμένες κοινωνίες, χωρίς την πολιτική δράση δεν ευδοκιμεί προκειμένου να εφαρμόζεται η εκάστοτε νομοθεσία, όπως π.χ. για τα δικαιώματα. Δεν αρκεί η κρατική μηχανή και η διοικητική-νομική διαδικασία. Είναι κι αυτή μια ιδέα του 19ου αιώνα που βλέπει «αυτοματισμούς» και μια δήθεν ουδέτερη αποτελεσματικότητα του κράτους, όταν αντίθετως υπάρχουν συγκρουόμενα συμφέροντα στα υποκείμενα που ευθύνονται για την εφαρμογή των διαδικασιών, όπως είναι οι φορείς των υπηρεσιών, οι χρήστες, η γραφειοκρατία, οι πολίτες κ.λπ.

Τις τελευταίες, λοιπόν, δεκαετίες δημιουργήθηκαν συλλογικά υποκείμενα τα οποία, αναφερόμενα σε αξίες και σκοπούς που είτε είχαν ενσωματωθεί στα συντάγματα είτε όχι, έχουν τεθεί στη διαδικασία στηρίξεως δικαιωμά-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

CLAUDE MOSSE

Καθηγήτρια Πανεπιστημίου

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΟ ΠΕΠΡΩΜΕΝΟ ΕΝΟΣ ΜΥΘΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΛΟΝΤΑΚΗΣ

Συγγραφέας - Φιλολόγος

Λίγοι άνθρωποι έχουν εξάψει τόσο τις φαντασίες, όσο ο Μέγας Αλέξανδρος, ο Μακεδόνας που σε δέκα χρόνια, από το 334 ως το 323 π.Χ., κυριέψε την τεράστια Περσική Αυτοκρατορία του Δαρείου και οδήγησε το στρατό του ως τις άγνωστες όχθες του Ινδού. Άλλαξε όμως την όψη του κόσμου; Μόλις πέθανε η μυθική αυτοκρατορία του διαλύθηκε, θύμα των φιλοδοξιών των στρατηγών του. Η Κλωντ Μοσέ που έχει αφιερώσει με πάθος ολόκληρη τη ζωή της στην ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας έσκυψε πάνω στην εξέλιξη της εικόνας του Αλεξάνδρου μέσα από τους αιώνες. Από τον ένδοξο απόγονο του Δία ως τον απόλυτο μονάρχη. Μια αναγκαία αναγνώση που υπολογίζει το φανταστικό και τη θέση του μέσα στην εξέλιξη των κοινωνιών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
και την Παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα

Τηλ.: 210 36.27.318

www.papadimasbooks.gr

e-mail: papadimas@atp.gr

των και κοινών αγαθών, που ήταν προς εφαρμογή ενώ ταυτοχρόνως εμφανίζονται ως καινούργια. Οι ενώσεις και οι οργανώσεις αυτές, εντασσόμενες στη διαδικασία ή αποτελώντας μέρος των δικαιωμάτων, δεν στέργουν να αγνοούνται και διεκδικούν την αναγνώριση του ρόλου τους. Η νομιμοποίηση που ζητούν είναι προβληματική επειδή η δράση τους δημιουργεί συγκρούσεις και τα ισχυρά συμφέροντα αντιμάχονται την είσοδο των οργανώσεων αυτών σ' ένα πεδίο που μέχρι σήμερα κατέχουν άλλοι.

Πρόκειται για μια νέα σύγκρουση ανάμεσα στη γενικότητα, δηλαδή σε ό,τι συμφέρει ή είναι αποδεκτό από την πλειοψηφία των πολιτών, και στην οικονομικότητα ήτοι προς όλους, που είναι η ανεξάντλητη διακαής επιθυμία μεγάλων πράξεων κάθε επαναστατικού κινήματος. Τα συμφέροντα της πλειοψηφίας δεν επαρκούν πλέον να θεμελιώσουν τη δημοκρατία. Τα δε κόμματα που αποτελούν την ιστορική τους έκφραση, δεν μπορούν να υπερβούν αυτά τα όρια.

Ας μη θεωρηθεί πως τα προηγούμενα κινούνται σε αφηρημένο επίπεδο. Η οικονομικότητα ορισμένων προβλημάτων, συνδέεται με τη δυνατότητα να υπάρξει η ζωή, ως αξία καθεαυτή, στον πλανήτη. Ορισμένες συγκρούσεις δεν είναι πλέον επιτρεπτές, για ορισμένα πράγματα δεν μπορούν πλέον ν' αποφασίζουν οι πλειοψηφίες. Η δημοκρατική διαδικασία προσδιορίζεται βάσει ορισμένου περιεχομένου.

Βρισκόμαστε σε μεταβατική κατάσταση, σ' έναν νεο-διαφωτισμό καινούργιων δικαιωμάτων και αγαθών και στην έρευνα για την ενσωμάτωσή τους στο θεσμικό δημοκρατικό πλαίσιο. Προκειμένου να φθάσουμε στο σημείο ν' αποκλείσουμε τη δυνατότητα η δημοκρατική πλειοψηφία ν' αποφασίζει για ορισμένα πράγματα, και ταυτοχρόνως να παραμένουμε δημοκρατικοί, φαίνεται πως επιβάλλεται καμιά φορά, η δημοκρατία ν' αποφασίζει ακριβώς πως δεν μπορεί ν' αποφασίσει σε ορισμένα ζητήματα. Στον ορισμό λοιπόν της δημοκρατίας υπεισέρχεται το ζήτημα της ποιότητας. Το ποσοτικό κριτήριο (πλειοψηφία-μειοψηφία) και η πολιτική του έκφραση (αντιπρόσω-

ποι-πληρεξούσιοι) δεν αρκούν πλέον.

4. Εμφανίζεται λοιπόν στην εποχή μας ένα πρόβλημα θεμελιακό. Τα υποκείμενα και η κλίμακα των αξιών τίθενται υπό συζήτηση. Αναζητείται μια νέα διαλεκτική σχέση μεταξύ υποκειμένου της γενικότητας (πλειοψηφία) και υποκειμένου της οικονομικότητας και της σύζευξής τους σ' ένα καινούργιο θεσμολογικό πλαίσιο.

Αν τα προηγούμενα αποτελούν το θεωρητικό και πρακτικό καμβά των ζητημάτων, είναι αναγκαίο με υπομονή και γνώση να επεξεργασθούμε ορισμένες ιδέες που ενσωματώνουν το σύνολο των αξιών (γενικών και οικονομικών) όπως αντιπροσωπεύονται από τις Μ.Κ.Ο.

Είναι ανάγκη λοιπόν να σκεφθούμε τον τρόπο με τον οποίο θα θεσμοθετήσουμε, και μάλιστα μέσω συνταγματικών διατάξεων, τη λειτουργία ενώσεων και οργανώσεων, η δραστηριότητα των οποίων αφορά το θέμα της κοινωνικής αλληλεγγύης και συμφέροντα συναφή. Διατυπώνονται τρεις, κατ' αρχήν, απόψεις ως ιδέες κεντρικές.

α) Να προχωρήσουμε πέραν ενός αδιάφορου φιλελεύθερου-δημοκρατικού φιλελευθερισμού. Μια κοινωνία που ανθίζει δεν είναι όπως μια οργάνωση δωρητών αίματος και μελών σώματος προκειμένου να ζήσει μια ανθρώπινη ζωή. Οι οργανώσεις αυτής της μορφής, παρ' όλον ότι εκφράζουν ηθικές αξίες, δεν μπορούν να θεσμοθετηθούν στον καταστατικό χάρτη της χώρας. Αναφερόμαστε στις οργανώσεις που εκφράζουν γενικότερα συμφέροντα, και στις πολιτικές που διανέμουν πόρους στις ενώσεις και οργανώσεις της κοινωνικής αλληλεγγύης, οι οποίες ενισχύουν το πολιτικό σύστημα εφόσον δημόσιοι πόροι κατευθύνονται στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων με οικονομική διάσταση.

β) Ως δεύτερο στάδιο είναι η επεξεργασία ενός πολιτικού καταστατικού των ενώσεων αυτών που δεν θα εξαντλείται, όπως τώρα, στη φορολογική απαλλαγή των εισφορών προς αυτές. Η ίδια η ζωή και οι απαιτήσεις έχουν ξεπεράσει αυτή τη μορφή ενισχύσεως. Η διεκδίκηση δημόσιων πόρων και συνεπώς η αναγνώριση του ρόλου, της ισχύος και του θεσμικού βάρους των

ενώσεων και οργανώσεων που προωθούν την αλληλεγγύη, γίνεται μέσω ενός πολιτικού καταστατικού που θ' αποτελεί και πολιτισμική κατάκτηση της κοινωνίας. Απομακρυνόμαστε λοιπόν από την όποια «κρατική ελεημοσύνη» ή τις διάφορες χορηγίες (οι οποίες πάντοτε βέβαια είναι ευπρόσδεκτες) και καταλήγουμε στην ελεύθερη εισφορά των πολιτών για την ευδοκίμηση των παραπάνω σκοπών.

Η πρόσβαση στους δημόσιους πόρους γίνεται με την εκχώρηση ετησίως ενός ποσοστού από τον κρατικό προϋπολογισμό και αποτελεί πολιτική αρχών για τις Μ.Κ.Ο. Μπορεί αίφνης να πάρει τη μορφή δημοσιονομικού μέτρου για την κοινωνική αλληλεγγύη, που σημαίνει διάθεση πόρων προς τις ενώσεις αυτές που πνίγονται σήμερα από την οικονομική υστέρηση η οποία φαλκιδεύει, αναστέλλει ή αναβάλλει την ανάληψη πρωτοβουλιών.

Στην περίπτωση θεσμικής εντάξεως των οργανώσεων αυτών στο συνταγματικό πλαίσιο, η διάθεση πόρων εμφανίζει τα γνωστά προβλήματα της διαφάνειας, του ελέγχου, της ποιότητας των δραστηριοτήτων κ.λπ., η ανάλυση των οποίων δεν αφορά το αντικείμενο του παρόντος σημειώματος.

γ) Το άρθρο 29 του Συντάγματος αναγνωρίζει το δικαίωμα των πολιτών να συμμετέχουν στην πολιτική, περιορίζει όμως το δικαίωμα αυτό στη μορφή των πολιτικών κομμάτων. Στην παράγραφο 2 αναφέρεται πως τα κόμματα έχουν δικαίωμα στην οικονομική ενίσχυση από το κράτος. Πρέπει τώρα να προχωρήσουμε περισσότερο. Δηλαδή ν' αναγνωρισθούν και οι διάχυτες πολιτικές (με την ευρεία έννοια) μορφές που προωθούν την κοινωνική αλληλεγγύη, οικονομικές ή κοινοτιστικές αξίες, ήτοι να έχουν πρόσβαση, βάσει του συντάγματος, στους δημόσιους πόρους.

Αποκαλύπτεται έτσι ένα ευρύ πλαίσιο δραστηριοτήτων των Μ.Κ.Ο., με σκοπό την αναδιανομή ισχύος και πόρων εντός του δημοκρατικού συνταγματικού πλαισίου, προς όφελος των κινήσεων, ενώσεων και οργανώσεων που αποβλέπουν στην υπεράσπιση οικονομικών αξιών, προσδίδοντας κατ' αυτό τον τρόπο ζωτικότητα στην λειτουργία της σύγχρονης κοινωνίας.

Καθαρές λύσεις

Γράφει ο Νίκος Πρωινός

☞ Και είπε ο Κύριος (υφυπουργός Αθλητισμού). Εγώ ειμί το φως (αθλητικό) το αληθινό. Δι' εμού θα προωθηθούν οι καθαρές λύσεις, αναφερόμενος εις το Στάδιο Καραϊσκάκη και τις απαιτήσεις του κυρ-Σωκράτη ίνα ο Ολυμπιακός αποκτήσει επί μισόν αιώνα την χρήση του συγκεκριμένου χώρου. Η αναφορά των «καθαρών λύσεων» δεν ενείχε μαύρη διαφήμιση τινός απορρυπαντικού, αν και ποτέ δεν μπορεί να είναι κανείς σίγουρος με τα πασόκια. Πάντως τα περί καθαριότητας εις εμάς τους παλαιότερους θύμισε τα «καθαρά χέρια» παλαιότερων εποχών. Ονόματα να μη λέμε.

☞ Η Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή στην αρχή αντέδρασε. Όμως στην σύνθεσή της δε μετέχουν μόνο αθάνατοι, αλλά και κοινοί θνητοί ανήκοντες εις τας κλαδικάς του Κινήματος το οποίο και τους διόρισε με αντικειμενικά –όπως πάντα– κριτήρια. Έτσι στις 3 του Δεκέμβρη με ψήφους 17-11 το αίτημα του ηγέτη του Ολυμπιακού (και όχι μόνο) έγινε δεκτό. Έξι μέλη της επιτροπής, τα περισσότερα από τα οποία είχαν ταχθεί κατά της εκχώρησης, απουσίαζαν, ίσως κάποιοι να είχαν συνέλευση σε κάποια Τ.Ο. ή να φοβήθηκαν την πιθανολογούμενη βροχή. Ποιος μπορεί να ξέρει τις ανάγκες των συνανθρώπων μας; Άλλη μια υπερήφανος νίκη του εκσυγχρονισμού ενάντια στο σκοταδισμό και την οπισθοδρόμηση.

☞ Mr Mac. Τα ζόρια συνεχίζονται και πάνω που είτε ο άνθρωπος δόξα τω θεώ, μετά τη νίκη της ΑΕΚ επί της ισραηλινής ομάδας που ένα μήνα πριν διέσυρε τον Ολυμπιακό, ήρθε η ήττα από τον ΠΑΟΚ και σιγομουρμούρισε το «βοήθα Παναγιά μου». Έχουμε και τους Original που δε λένε να καταλαγιάσουν με τις προδοσίες του Μπάγιεβιτς. Εδώ ρε παιδιά την Κύπρο προδώσανε και πάνε να την ξεπουλήσουν και δεν ανοίγει ρουθούνι. Για μια κονομισιά του δικού σας κάνετε τόσο σαματά;

☞ Κι αν δέσει το σενάριο που θέλει τον Τσάρτα στον Παναθηναϊκό θα γίνει ο χαμός. Όμως μεταγραφές γίνονται ακόμα και στην πολιτική. Δείτε πόσο καλός σοσιαλιστής έγινε ο Κοντογιαννόπουλος από τότε που έφυγε από τη Ν.Δ. και πόσο καλή προπόνηση κάνουν ο Μπίστης, η Δαμανάκη και ο Κουνελάκης για να προσθέσουν τις δυνάμεις τους στη MEGA-λη Δημοκρατική Παράταξη. Όλα είναι μέσα στη ζωή. Γι' αυτό συνιστώ ψυχραιμία προς όλες τις πλευρές.

☞ Φίλος μου εργαζόμενος σε τηλεοπτικό κανάλι, απ' τα λεγόμενα μεγάλα, μου σφύριξε ότι ορισμένοι μόνιμοι τηλεοπτικο-πορτοπαραθυράκηδες παίρνουν το κάτι τι τους μετά την περατζάδα τους. Μάλιστα η ταρίφα αυξάνεται, αν τσακθούν με κάποιο ομοπαράθυρό τους. Έτσι ίσως εξηγείται η συχνή εμφάνιση προέδρου μικρομεσαίας ΠΑΕ του κέντρου που ισχυρίζεται ότι η ομάδα του είναι ικανή για την

κατάκτηση του πρωταθλήματος. Κύριε Ασκητή μου, η συμπεριφορά του σχετίζεται με διαταραχή ορμονική ή έχει βαθύτερες ρίζες, οπότε πρέπει να απευθυνθούμε στον κύριο Στεφανή;

☞ Επιτέλους το εμπέδωσα. Η νέα αποτυχία του Ολυμπιακού στην Ευρώπη οφείλεται στην στοχοπροσήλωση (μεγάλε Ζαχαριάδη!!) της ομάδας για την κατάκτηση της εξουσίας... Συγγνώμη, του έβδομου τίτλου ήθελα να πω. Έτσι είναι αφού έτσι θέλετε να είναι. Εμάς δε μας πέφτει λόγος.

☞ Τελικά τι θα γίνει, κύριοι εισαγγελείς, με τις έρευνές σας για τις στημένες διαιτησίες και την παράγκα; Πότε θα δουν το φως της δημοσιότητας να λάβουμε γνώση κι εμείς οι ταπεινοί και καταφρονεμένοι; Γιατί στοιχεία έχετε και το γνωρίζουμε. Εν αναμονή... αν και η υπομονή έχει τα όριά της.

☞ Επιμένουν για το Στοίχημα οι ΕΠΑΕ-ίτες. Ίσως ο εκ Φλωρίνης ορμώμενος υφυπουργός να έπρεπε να τους κάνει το χατίρι. Δείτε την κωμική πλευρά του θέματος και θα πιάσετε το υπονοούμενο...

☞ Κακώς διαμαρτυρόμαστε εν τέλει για τα στημένα πρωταθλήματα στο Ελλαδιστάν. Εδώ είναι στημένοι οι διαγωνισμοί για την προμήθεια πολεμικού υλικού στις ένοπλες δυνάμεις. Στο ποδόσφαιρο θα κολλήσουμε; Ως υποστηρικτής της ομοιοπαθητικής θα πρότεινα την ανάληψη του Υπουργείου Αθλητισμού από τον Γιάννο που είναι και αθλητικότερος τύπος από το Βαγγέλη και ολιγότερο φλύαρος. Κύριε Παναγιά μου, η στήλη κάνει ότι μπορεί για να βοηθήσει να αποφύγετε –όχι την ήττα σας– αλλά τον επικείμενο καταποντισμό σας.

☞ Μια-μια οι ομάδες βρίσκουν τηλεοπτική στέγη, άρα και πόρους. Ποδόσφαιρο θα δούμε;

☞ Κύριε Φιλίππιδη μου, μήπως ήρθε η ώρα να εγκαταλείψετε τον Παναθηναϊκό και να ασχοληθείτε με την μαχόμενη πολιτική; Έλεος!

☞ Μπορεί τον Παπουτσή να μην τον ψήφισα (ό,τι έχει σχέση με το ΠΑΣΟΚ μου προξενεί ταυτοχρόνως αλλεργία και ναυτία), αλλά θα τον προτιμούσα στη θέση του Φιλίππιδη. Κύριε Βαρδινογιάννη μου, για σκεφτείτε το ψυχραιμότερα. Μορφωμένο παιδί, ευπαρουσίαστο, με καλούς τρόπους, της πράσινης οικογενείας και με κονέξια στην Ε.Ε.

☞ Καφενείο των Φιλάθλων με τον Γεωργίου στον ALFA. Η εκπομπή. Τα ρέστα μας.

Επισημαίνουμε

Βραβεία και μέγαρα

Κάτι δεν πάει καλά. Κάτι έχουμε καταλάβει λάθος. Κάπου μοιάζουνε οι προσπάθειές μας των συφοριασμένων σαν των Τρώων. Κομμάτι καταφέρνουμε, αλλά έρχεται ο λαϊκισμός πλησίστιος, και τ' ανακατεύει όλα. Δεν είμαστε ούτε εναντίον του Νταλάρα ούτε, πολλώ μάλλον, της μυθικής λαϊκής τραγουδίστριας που λέγεται Μαρινέλα. Ούτε πάλι αντιδρούμε στη «μείξη των ειδών» ή πιστεύουμε στα γκέτο ή τα στεγανά.

Απλώς ομνύουμε ταπεινά στην αισθητική των πραγμάτων, γιατί στην παραμικρή στραβοτιμονιά το kitsch, που θα πει η αναίρεση της οποιασ αισθητικής πρόθεσης, παραμονεύει. Έτσι απλά. Για παράδειγμα η σκηνή του Μεγάρου ανήκει αξιωματικά σε όσους καλλιεργούν έναν συγκεκριμένο μουσικό λόγο. Η συνύπαρξη Ζούμπιν Μέτα και Σαββόπουλου δεν ακυρώνει τον πρώτο· καθιστά ανύπαρκτο τον δεύτερο. Ο υπογράφων έχει ασκήσει δριμεία κριτική στον Χ. Λαμπράκη – όχι για τις γνώσεις ή τη μουσική του καλλιέργεια· ούτε ακόμη για την εμμονή του να ηγηθεί των Μεγάρων σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Το Αντί ασκεί ανυποχώρητη κριτική στη στάση του Χ. Λαμπράκη, αλλά και αρκετών άλλων, απέναντι στους νόμους και την ισονομία. Κι όχι βέβαια απέναντι στις μουσικές ή λοιπές πολιτιστικές δραστηριότητες του Μεγάρου που είναι, στην πλειονότητά τους, υψηλού επιπέδου. Ο ίδιος όμως ο Χ. Λαμπράκης ακυρώνει τις προσπάθειές του όταν υπείκων στον κυρίαρχο λαϊκισμό ή στη λογική της αγοράς ανακατεύει μουσικά είδη που είναι εξ ορισμού ξένα. Και τούτο γιατί από το ανακάτεμα δεν προκύπτει μείξη αλλά χυλός.

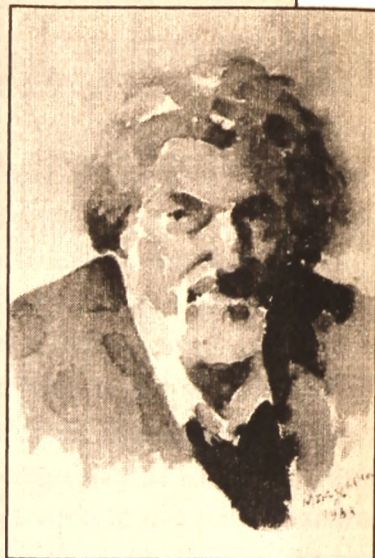
Κι αυτόν τον χυλό, τον βλέπουμε, φευ, παντού – σε όποια πολιτιστική ή παραπολιτιστική εκδήλωση.

Είδαμε πρόσφατα με αποτροπιασμό στα βραβεία Κοτοπούλη την Όλγα Τουρνάκη, τη Μαρία Κυνηγού ή τον Βασίλη Φωτόπουλο να συνυπάρχουν με τη Ζωζώ Σαπουντζάκη και τον Γιώργο Κιμούλη με τον Γιώργο Ασημακόπουλο υπό την σκέπη του υπερβαλλόντως πλην δικαίως βαλλομένου απαξαπαντάρχη του ελληνικού θεάτρου Κώστα Γεωργουσόπουλου· ενός ανθρώπου με παιδεία, ικανότητες και ρητορική δεινότητα ο οποίος όμως εγκλωβίζεται μέσα στις ίδιες του τις στρατηγικές και τις «εξισοροπιστικές» επιλογές του. Τον βλέπαμε στο Rex να δικαιολογεί τ' αδικαιολόγητα και τον λυπόμασταν. – Ποιος ο λόγος όλης αυτής της χλαπαταγής, διερωτώμαστε. Ένας τόσο ευφυής άνθρωπος μπορεί να μην αντιλαμβάνεται ότι δεν συνιστά δικαιосύνη αλλά προσβολή να συνυπάρχουν ο Στάθης Λιβαθηνός και η Βάσια Τριφύλλη; Είναι δυνατόν ν' αγνοεί ότι η τέχνη είναι ένα αμείλικτο και άκρως αριστοκρατικό αντηχείο όχι του αναγκαίου αλλά του πολύτιμου; Ότι *summum jus summa iniuria*; Τουλάχιστον ελπίζουμε ν' αντιλήφθηκε γιατί δεν παρέλαβαν τα βραβεία τους αρκετοί βραβευθέντες και γιατί αποχώρησε ο Αλέξης Σολομός. Καλή η διασκέδαση, το ξέδομα της ψυχής, τα επιθεωρησιακά καλαμπούρια, αλλά ο βωμός της Θυμέλης κατακαίει τους αμύητους. Έπειτα, μ' όλο τον σεβασμό, ποιοι και γιατί στελέχωσαν μίαν επιτροπή με τόσο υψηλές φιλοδοξίες; Φοβόμαστε ότι το υψηλό από το γελοίο απέχει μια σπιθαμή, όπως και τα βραβεία Κοτοπούλη απ' τα κορφιάτικα «έπαθλα» του γνωστού, παλαιού κομφερανσιέ.

Μάνος Στεφανίδης

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

- **Επισκεφθείτε** την αναδρομική έκθεση του **Ασαντούρ Μπαχαριάν** που οργανώνει το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης στο Μέγαρο Εϋνάρδου (Αγίου Κωνσταντίνου 20 και Μενάνδρου, Ομόνοια). Εγκαινιάστηκε την Τετάρτη 11/12 και θα διαρκέσει ως τις 30 Ιανουαρίου. Παρουσιάζει αντιπροσωπευτικά έργα ενός πολύπλευρου καλλιτέχνη που σημάδεψε με την παρουσία του τα καλλιτεχνικά μας πράγματα στα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης, ιδρύοντας τη γκαλερί Ώρα και εκδίδοντας τα Χρονικά.

- **Τις μέρες** αυτές μπορείτε επίσης να δείτε δύο εκθέσεις του ζωγράφου και πρύτανη της ΑΣΚΤ **Χρόνη Μπότσογλου**: Η πρώτη έχει τίτλο «Αντίο ατελιέ» και γίνεται στο Μουσείο Φρουσίρα στην Πλάκα (εγκαινιάστηκε την Τετάρτη 11/12), και η δεύτερη, με τίτλο «Μια προσωπική Νέκυια», γίνεται στο Μουσείο Μπενάκη (18/12/02-19/1/03).

- **Ο Σύνδεσμος** των εν Αθήναις Αιγινήτων οργανώνει τη Δευτέρα 16/12 στις 7 μ.μ. στην αίθουσα τελετών του «Παρνασσού» (Πλατεία Καρύτση 8) εκδήλωση προς τιμήν της ποιήτριας και φίλης της Αίγινας **Κατερίνας Αγγελάκη-Ρούκ**. Το έργο της θα παρουσιάσουν οι Αλέξης Ζήρας και Άντεια Φραντζή, ποιήματά της θα διαβάσει η ηθοποιός Αννίτα Δεκαβάλα και θα τραγουδήσει η Αλίκη Καγιαλόγλου.

- **Έκθεση** ζωγραφικής της **Έφης Μιχελή** διοργανώνεται στον Πολυχώρο Αθηναίς (Καστοριάς 34-36, Βοτανικός) από 11 έως 20/12.

- **Έκθεση** ζωγραφικής του **Παύλου Σάμιου** με έργα του που εικονογραφούν την πρόσφατη έκδοση *Σαρακατσάνικα Παραμύθια* (καταγραφή: Carsten Hoëg, επιμέλεια: Άννα Αγγελοπούλου, εκδόσεις Άγρα - Ίδρυμα Αγγελικής Χατζημιχάλη) εγκαινιάζεται στις 19/12 (8 μ.μ.) στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων στην οδό Ακαδημίας.

- **Στη Galerie 3** (Φωκυλίδου 3, Κολωνάκι) εκθέτει έως τις 28/12 την τελευταία της δουλειά με τίτλο «Γυναικεία Τοπία» η **Νέλλη Παραστατίδου**. Πρόκειται για επεξεργασμένες, επιζωγραφισμένες φωτογραφίες σημαντικών γυναικείων προσωπικτήτων του 20ού αι. ή απλών γυναικείων μορφών.

Νήσος Καλλίστη, Καλαντισμοί στη Ρόδο

— Πώς θα ορίζαμε την «εθνική σχολή»; Ως τη χρήση ενός παγκοσμιοποιημένου μεν κώδικα που όμως λαμβάνει υπόψιν τα τοπικώς ισχύοντα πολιτιστικά συμφραζόμενα. Την περασμένη εβδομάδα στη Ρόδο σταθήκαμε μάρτυρες ενός πολυδιάστατου και πολυεπίπεδου πολιτιστικού δρωμένου. Μιας μουσικοθεατρικής παράστασης βασισμένης στ' Αργοναυτικά του Απολλωνίου του Ρόδιου, του γνωστού έπους του 3ου αι. π.Χ. το οποίο συνδυάζει την ομηρική παράδοση και το αλεξανδρινό ροκοκό. Η παράσταση περιελάμβανε πρωτότυπες μουσικές και αυτοσχεδιασμούς των Στέφανου Βασιλειάδη, Γιώργου Αδάμη και Τάκη Βελιανίτη, εικαστική performance απ' τον παλαίμαχο του είδους Γρηγόρη Σεμιτέκολο, προέβλεπε ορχήστρα, χορωδίες (πειραματική και παιδική) και θεατρική ομάδα, ενώ τον γενικό, εμπνευσμένο και «αναστάσιμο», συντονισμό είχε ο Σπύρος Βραχωρίτης.

Παράλληλα με το μουσικό θεατρικό δρώμενο, γνωστοί video artists όπως ο Μάκης Φάρος, η Carole Kim, η Κατερίνα Αθανασοπούλου και η Μαρία Μιτζάλη πλαισίωσαν σχολιαστικά με «ζώσες» εικόνες την ερμηνεία της εξαιρετικής σοπράνο Εύης Τσίρτση-Μήδειας και τον χορευτικό παροξυσμό του Πέτρου Γάλλια. Η ηλεκτροακουστική μουσική πραγματοποιήθηκε στο Κέντρο Σύγχρονης Μουσικής Έρευνας που διευθύνει ο Στέφανος Βασιλειάδης, άξιος μαθητής και συνεχιστής του Γιάννη Χρήστου. Την όλη παραγωγή επωμίστηκε το Διεθνές Κέντρο Λογοτεχνών και Μεταφραστών Ρόδου και ο Δήμος Ροδίων. Τίτλος του θεάματος-ακροάματος-δρωμένου οι φράσεις από τ' Αργοναυτικά «Αργώ Πασιμέλουσα – Νήσος Καλλίστη».

Εν ολίγοις οι τρεις βετεράνοι, Βραχωρίτης, Βασιλειάδης και Σεμιτέκολο, συνεργαζόμενοι με νεότερους,

προικισμένους καλλιτέχνες έστησαν ένα έργο υψηλών αισθητικών και ερμηνευτικών προδιαγραφών, με έντονα πειραματικό αλλά και «εκτονωτικό», βακχικό χαρακτήρα, το οποίο ενθουσίασε όσους τυχερούς το παρακολούθησαν. Χωρίς καμία παραχώρηση σε λαϊκίζοντα σχήματα, οι συντελεστές σεβάστηκαν και το λόγιο και το παραδοσιακό επιτρέποντας σ' έναν ψάλτη-καλαντιστή, τον Παντελεήμονα Αναστασόπουλο, να συνυπάρξει με τα βοκαλίσμ και τις ηλεκτρονικές παραμορφώσεις του performer συνθέτη Γιώργου Αδάμη. Ο Σεμιτέκολο, τέλος, στο ρόλο του μάντη-μυσταγωγού-καλλιτέχνη απεκάλυψε μες από σήματα λυγρά και κρυπτικούς λόγους την υπεσχημένη Νήσο Ουτοπία. Ο Σεμιτέκολο παραμένει ένας από τους αγνότερους και ουσιαστικότερους δημιουργούς μας, ένα κράμα άδολου πρωτογονισμού και υπαρξιακής γνώσης. Απ' την εποχή

Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α πολιτιστικής Α Φ Α Σ Ι Α Σ

- Μπορείς όμως να κόψεις ένα τριαντάφυλλο απ' τη λέξη τριανταφυλλιά; (Νίκος Καρούζος, «Νεολιθική Νυχτωδία στην Κροστάνδη»).
- Αυτός που βγαίνει κουστομαρισμένος με γλαφυρή γραβάτα στη μέση της εκκλησίας μεταξύ των ψαλτάδων και λέει το «πιστεύω» —, Τι μπλαμπλά θεέ μου· τι αφρώδης αφρένεια! (Απ' το ίδιο ποίημα).
- Οι Έλληνες, όμως, αεί ειδωλολάτραι εισίν. (Ευτυχώς!)
- Και εκβιάζουν παντί τρόπω το αγίνωτο θαύμα όπως οι προπάπποι τους όταν έστελναν την τσίκνα στον Όλυμπο και έτρωγαν οι ίδιοι τα ψαχνά. Κι άμα δεν τους κάτσει το θαύμα...

- Ρίχνουν και καμία χριστοπαναγία, τόσο ώστε να σκανδαλισθούν οι διάυλοι και να ομιλήσουν περί προηλακισμών τα έντυπα.
- Και Τα Νέα να φρυάξουν για τον συντηρητισμό και την αφέλεια των κυράδων που στέκονται στη σειρά και στο κρύο...
- Βλέπετε θαύματα εγγυημένα έκανε μόνον ο Καματερός.
- Απ' την άλλη πλευρά βρήκαν ευκαιρία όλοι οι γνωστοί βαρετοί —παπάδες και λαϊκοί— να βγουν και να μονομαχήσουν περί της εξουσίας ενός εκάστου.
- Μέχρι και ο Τζαννετάκος επανεξήλθε στο γυαλί θεολογών δημοκρατικώς και αποδεικνύων ότι το πάθημα

δεν του έγινε μάθημα.

- — Τι 'χες Γιάννη;
- Τι 'χα πάντα.
- Αλλά και το νέο φιντάνι του Αρχιεπισκόπου, ο Επιφάνιος, περηφάνως ομίλησε περί εκατομμυρίων προσκυνητών, που θα πει, για όποιον δεν κατάλαβε...
- Ιδού ποια είναι η αληθινή πολιτική δύναμη του τόπου.
- Οι ρασοφόροι και τα μελανείμονα συμφέροντά τους.
- Αι μελανειμονούσαι που αναφέρει ο Εμπειρικός στην «Οδόν των Φιλελλήνων».
- Και όταν παρετηρήθη του Επιφανίου ότι πολιτικολογεί, αυτός απήντησε τηλεοπτικώ τω τρόπω «Μιαν ατάκα είπα!».
- Οι Έλληνες, παρ' όλ' αυτά, αεί εισίν ειδωλολάτραι και Αφροδισιακοί...
- Και οι θεοί υπήρξαν το ωραιότερο και πνευματικότερο δημιούργημά τους· κα-

τά πλήρη εικόνα και ομοίωσίν τους.

- Τώρα, αφού δεν μπορούμε ν' απαλλάξουμε τον τόπο (και την Πολιτεία) από την παπαδοκρατία, ας σιωπούμε...
- (Προ)φυλάσσοντας τα επιχειρήματά μας για ευθετότερους χρόνους.
- Όταν εκλείψουν οι παντοίοι ατακαδιάρηδες.
- Εξάλλου και η δεισιδαίμονία συνιστά μια πίστη στο παράλογο και μια σπονδή στο άφατο και το άρρητο.
- Το δικαίωμα ν' αμφισβητήσουμε τον εργαλειακό λόγο και τον ρεαλισμό του προφανούς.
- Απ' την άλλη, η εκκλησιαστική εξουσία ξέρει καλά το παιχνίδι της εξουσίας.
- «Αλίμονό σας, χωρικοί! Πόσο ξεμακρύνετε από το κήρυγμα των αγίων; Φέрте κρασί, σιτάρι και οβολούς ελεημοσύνης, για να μη μολυνθεί ο ιερέας από το πέν-

της συνεργασίας του με τον Γιάννη Χρήστου («Ηθοποιός», «Πιανίστας») –ήδη από το 1958– ως σήμερα παραμένει ακέραιος και ενιαίος στον πολιτιστικό του ρόλο.

Ο Σπύρος Βραχωρίτης πάλι –τι κρίμα που βρίσκεται εκτός κρατικών σκηνών και Επιδαύρου!– φέρει με γνώση και ταπεινοφροσύνη την ευθύνη ενός έργου που δεν εφησυχάζει αλλά εφημερεύει ψωμιζόμενο από τις ανησυχίες και τις ελλείψεις του.

Και το πιο παρήγορο απ' όλα: Για να συντελεσθεί το πειραματικό αυτό τόλμημα ενεργοποιήθηκε ο μαθητόκοσμος της Ρόδου ο οποίος συμμετείχε ως χορωδία, ηθοποιοί, εθελοντές κ.λπ. Μοναδική ευκαιρία πραγματικής παιδείας και καλλιτεχνικής μέθεξης.

Εμείς απ' την πλευρά μας κάνουμε έκκληση και διατυπώνουμε ευχή να παρουσιαστεί η «Αργώ Πασιμέλουσα» και στην Αθήνα, και –γιατί όχι;– στο Μέγαρο. Μετά βεβαίως τις παραστάσεις Μαριλένας-Νταλάρα.

Μάνος Στεφανίδης

Πολιτισμός για τη ζωή

Ανεπιφύλακτα μπράβο στην πρωτοβουλία του υπουργού Πολιτισμού, βάσει της οποίας δύο δισεκατομμύρια δραχμές που η «Πολιτιστική Ολυμπιάδα» προτίθετο να διαθέσει για μεγάλα γεγονότα που θα ελάμβαναν χώρα στην αλλοδαπή, τελικά προσφέρονται στην Unesco για να εξασφαλισθεί εμβολιασμός και ιατρική περίθαλψη για τα παιδιά του Τρίτου Κόσμου. Εμείς που έχουμε ασκήσει σκληρή κριτική στον δημόσιο άνδρα που λέγεται Ευ. Βενιζέλος, οφείλουμε τώρα να τον συγχαρούμε και για την πρωτοβουλία και για την ευαισθησία. Η ζωή των παιδιών στην Αφρική είναι απείρως

πολυτιμότερο αγαθό από το οποιοδήποτε big event και μια τέτοια προσφορά συνιστά τη μέγιστη πολιτιστική εκδήλωση. Έστω κι αν οι κακές γλώσσες λένε πως η χειρονομία του υπουργού υπαγορεύθηκε από την έλλειψη προγράμματος και από την ανυπαρξία γεγονότων, το αποτέλεσμα τον δικαιώνει. Όλα τ' άλλα αποτελούν κακεντρέχειες. Έστω κι έτσι ο υπουργός επέδειξε και ευελιξία και ευφυΐα ενεργώντας σε τελική ανάλυση ακραιφνώς «πολιτικά». Μακάρι και στο μέλλον να λειτουργεί το ίδιο πολιτικά εμπιστευόμενος τα του Πολιτισμού σ' εκείνους που εξορισμού τα γνωρίζουν καλύτερα.

Μ.Σ.

θος. Αν ο ιερέας και ο κληρικός δεν δεηθούν για τους πεθαμένους σας, ο διάβολος θα τους καταπιεί στη γέενα του πυρός...» (Ούγου Φόσκολου, Της Υπερκαλύψεως Βιβλίων μοναδικόν, Μεταφρ. Α. Μπελεζίνη).

- Αλλά πώς να μη δεις ότι οι συμπεθέρες που συνωστίζονται στη Μητρόπολη κρατούν κατευθείαν από τα γραΐδια του Παπαδιαμάντη, και ότι το εκκλησίασμα είναι κατά κανόνα γένους θηλυκού; (Ε ρε μορφές που παίρνει η libido μετά την κλιμακτήριο!)

- Τι λαό κυβερνάτε κ. Σημίτη μου!

- Ενώ σας έπρεπαν Δανοί ή Λουξεμβούργιοι, βάσκανος μοίρα σάς έριξε σε αιπόλους της Βαλκανικής (και μάλιστα νεόπλουτους και καυλοπυρέσσοντες).

- Πλάκα-πλάκα ο Κωνσταντίνος διατυπώνει πιο ανθρωπινό λόγο και πιο διεισ-

δυτική επιχειρηματολογία από την επίσημη γλώσσα της εξουσίας.

- Α ρε Μεγαλειώτατε, μας συγκίνησες πάλι!

- Ο αιώνιος πόλεμος ορθολογισμού και ανορθολογισμού ή εικόνες εναντίον ειδώλων (όπου στο τέλος και οι εικόνες είδωλα είναι ένα και το αυτό).

- Κι ας λέει ό,τι θέλει ο Ιωάννης Δαμασκηνός (ή ο Ιωάννης Πρωτόπαππας).

- Όλοι κατά βάθος κρύβουμε έναν παπά μέσα μας (ή ένα Παπαδάκι).

- Και τα ευχάριστα τώρα: Στις 16 Ιανουαρίου στο Μουσείο Μπενάκη ο πανεπιστημιακός Δημήτρης Μαρωνίτης θα διαβάσει ολόκληρο το καινούργιο ποίημα του πανεπιστημιακού Γιώργου Βέλτσου «Σκιά».

- Ο ποιητής, η σκιά του, η μούσα του και το Μουσείο. Θα είμαστε όλοι οι ορθοτομούντες τον λόγον εκεί.

- Ανατρέχουμε στο curriculum vitae του Κ. Παπαγιώργη: ... Ένα πράγμα θέλω να πω: ότι το καθηγητζίκι (και οι στρατιές των πνευματικά ανήλικων που το ανέχεται) είναι μια ύποπτη υπόθεση...

- ...Πίσω από τις καλοραμμένες φράσεις παραμονεύει η τερατώδης ηθική του ορθώς φέρεσθαι, ένα savoir vivre και ένα savoir écrire...

- Σαβουάρ βιβρ έγραψε και ο βασιλικός ανήρ Ζαμπούνης και εν τω άμα τον επαρουσίασε η Άννα η Αυστριακιά (ή δύσαρθρος, κατά Μαρωνίτη) εκφράζοντας το θαυμασμό της για την τελειομανία του συγγραφέα αλλά και την ανάγκη να μάθουμε επιτέλους οι Νεοέλληνες να φερόμαστε. (Δάσκαλε που δίδασκες!)

- Στη συνέχεια αφού αμφότερες οι υπάρξεις ανέμελψαν ύμνο για την πένα και

το ύφος του ευπατρίδη Πέτρου Κωστόπουλου, ο Ζαμπούνης είπε ότι παρ' όλ' αυτά «ο Πέτρος έκανε λάθος αποκαλώντας τη βασίλισσα της Αγγλίας "Υψηλοτάτη" κι όχι "Μεγαλειοτάτη"»...!

- Μέγα-γέλια, μέγα-γελοί-οι, μέγκα-τσάνελε ανήμερα της Αγίας Άννης.

- Εμείς πάλι από τους αυνειδήτως γελοίους προτιμάμε τους ενσυνειδήτως: αυτού δηλαδή που αυτοσαρκάζονται και εκτίθενται...

- Γι' αυτό: Ύμνο θέλω ν' αναμέλπτω και Ωδή στον Γιώργο

Βέλτσο.

- Για όσα είπε και για όσα έπραξε στο πρόσφατο συνέδριο για τον «Νησιωτισμό» στη Ρόδο, όπου:

- Πήρε όλα τα ριμπάουντ Λες και ήταν ο Έζρα

Πάουντ!

Μανωλάκης ο βομβιστής

Πανελλήνια Ένωση Ασσυρίων

Μια εκδήλωση για τα ογδόντα χρόνια παρουσίας των Ασσυρίων στην Ελλάδα

Με την ευκαιρία της συμπλήρωσης ογδόντα χρόνων παρουσίας των Ασσυρίων στην Ελλάδα η Πανελλήνια Ένωση Ασσυρίων διοργανώνει το Σάββατο 14 Δεκεμβρίου στις 8 μ.μ. εκδήλωση στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Αιγάλεω «Γιάννης Ρίτσος» (Παλαιό Δημαρχείο, οδός Δημαρχείου και Κοντουριώτου). Στην εκδήλωση θα μιλήσει ο καθηγητής Διεθνούς Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου κ. Χριστόδουλος Γιαλλουρίδης με θέμα «Η μοίρα ενός ιστορικού λαού στην εποχή της παγκοσμιοποίησης: Το παράδειγμα των Ασσυρίων».

Η Πανελλήνια Ένωση Ασσυρίων ιδρύθηκε το 1926 από ασσυρίους πρόσφυγες που στα δύσκολα χρόνια του πρώτου παγκοσμίου πολέμου αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους στην περιοχή της Μεσοποταμίας (Ιράκ, Ιράν, βορειοανατολική Συρία) κι αναζήτησαν στην Ελλάδα μια νέα πατρίδα. Οι περισσότεροι από αυτούς εγκαταστάθηκαν στην περιοχή του Αιγάλεω. Η κοινότητα αυτή των Ασσυρίων αναπτύχθηκε επιπλέον ιδιαίτερα τα τελευταία 20 χρόνια, καθώς ο πόλεμος μεταξύ Ιράν-Ιράκ και η δύσκολη πολιτική κατάσταση που επικρατεί τον τελευταίο καιρό στην περιοχή τους δημιούργησε ένα νέο κύμα προσφύγων.

Οι Ασσύριοι, που έλκουν την κατα-

γωγή τους από τους αρχαίους Ασσυρίους, είναι χριστιανοί και μιλούν διάφορες διαλέκτους της αραμαϊκής. Ζουν κυρίως στο Ιράκ, το Ιράν και την βορειοανατολική Συρία (στην περιοχή του ποταμού Χαμπούρ). Ανθούσες και δραστήριες κοινότητες Ασσυρίων έχουν ωστόσο δημιουργηθεί από πρόσφυγες και μετανάστες στη δυτική Ευρώπη, τη βόρειο Αμερική και την Αυστραλία. Πρόκειται για έναν λαό με τεράστιο πολιτισμό και παράδοση, τον οποίον δυστυχώς ελάχιστα γνωρίζουμε και ακόμη λιγότερο μελετούμε στην Ελλάδα. Φορείς μιας τριπλής πολιτισμικής ταυτότητας (ασσυριακή καταγωγή, αραμαϊκή γλώσσα και χριστιανική θρησκεία) οι σύγχρονοι Ασσύριοι μπορούν να υπερηφανεύονται για τη μεγάλη προσφορά των προγόνων τους στην ιστορία του παγκόσμιου πολιτισμού.

Όπως και οι αραμαϊόφωνες χριστιανικές κοινότητες της ανατολικής Τουρκίας, οι κοινότητές τους διατηρούν ζωντανή την αραμαϊκή, μια σημαντική γλώσσα με μεγάλη ιστορία (οι πρώτες αραμαϊκές επιγραφές χρονολογούνται στον 10ο αι. π.Χ.), που στην ύστερη αρχαιότητα αποτελούσε τη lingua franca στη Μέση Ανατολή και που χρησιμοποιήθηκε από πολλές εθνότητες και θρησκευτικές κοινότητες της περιοχής

(Ζωροάστρες, Εβραίους, Χριστιανούς, Μανδαίους κ.ά.). Στην κλασική συριακή, διάλεκτο της αραμαϊκής που χρησιμοποιήθηκε από τις Εκκλησίες της Ανατολής και άνθησε ιδιαίτερα από τον 3ο ως τον 9ο μ.Χ. αι., διασώζεται μία τεράστια σε όγκο και ενδιαφέρον γραμματεία, τη μελέτη της οποίας οφείλουμε να αναπτύξουμε στην Ελλάδα, δεδομένης της πολιτιστικής μας συγγένειας με την παράδοση της χριστιανικής Ανατολής. Ελπίζουμε η εκδήλωση της Πανελλήνιας Ένωσης Ασσυρίων να προκαλέσει το ενδιαφέρον και να συνεχιστούν οι προσπάθειες για την προβολή του πολιτισμού τους στην Ελλάδα.

Η Ένωση αξίζει άλλωστε συγχαρητηρίων και για τις προσπάθειες που καταβάλλει για τη διατήρηση και διάδοση της γλώσσας τους, με την οργάνωση τμημάτων γλώσσας για τα παιδιά των Ασσυρίων, καθώς και για τη γενικότερη οργάνωση της κοινότητας.

Χρήστος Νησιώτης

Ένας νέος εκθεσιακός χώρος

Το Σάββατο 7 Δεκεμβρίου εγκαινιάστηκε ο νέος εκθεσιακός χώρος Ρόδη Κωνσταντόγλου-Rtouch, στην οδό Μιαούλη 9, 2ος όροφος, Ψυρρή.

Για την φιλοσοφία της δουλειάς της η κ. Ρόδη Κωνσταντόγλου δηλώνει: «Η τέχνη έχει τις ρίζες της στην καθημερινή ζωή. Για αμέτρητους αιώνες, κάθε χρηστικό και διακοσμητικό αντικείμενο φτιαχνόταν με γνώση, γούστο και προσωπική έκφραση. Το ποτήρι, το ανθοδοχείο, η φρουτιέρα, το τραπέζι, ο καθρέφτης, τα αντικείμενα του σύγχρονου γραφείου, είναι αντικείμενα τέχνης. Καθημερινά τα ακουμπάμε, τα χαϊδεύουμε, αντικρύζουμε τη φόρμα, το υλικό και τα σύμβολά τους, τα προφυλάσσουμε

από την φθορά, όσο και τον εαυτό μας ή τους αγαπημένους μας.

Η τέχνη της δημιουργίας τους είναι η ίδια η τέχνη της συναναστροφής, της επικοινωνίας, της ζωής. Τα δωρίζουμε ο ένας στον άλλο, σε μια ιερή τελετουργία της ψυχικής επαφής με αυτούς που αγαπάμε. Τα καλλιτεχνικά αντικείμενα είναι αντίδωρα τέχνης από την ιεροτελεστία της ζωής και του πιστεύω μας. Προσπαθώ να βάλω μέσα τους την δική μας τέχνη, το γούστο που πήρα από τους γονείς μου, την παράδοση της χειροποίητης μαστοριάς, τους συμβολισμούς αγάπης και αισιοδοξίας και το οικουμενικό πνεύμα όπως το αισθανόμαστε στις μέρες μας».

Ημερολόγιο 2003

Για τέταρτη συνεχή χρονιά οι εκδόσεις «Α/συνέχεια» κυκλοφορούν ένα θεματικό ημερολόγιο τσέπης, το οποίο φέτος είναι αφιερωμένο στην «Τέχνη και τα κινήματα στον 20ό αιώνα». Το **Ημερολόγιο 2003** δίνει μια γεύση από τις μεγαλύτερες στιγμές της προοδευτικής τέχνης του 20ού αιώνα και τη σύνδεσή τους με τους πολιτικούς και κοινωνικούς αγώνες, με τις μεγάλες ιδεολογικές αντιπαραθέσεις. Ο λόγος, λοιπόν, σε όσους εμπνεύστηκαν, αναφέρθηκαν, συμμετείχαν με το έργο τους στις θύελλες του 20ού αιώνα...

Διατίθεται στα κεντρικά βιβλιοπωλεία (τιμή 15 ευρώ).

Περί Ελληνικού Έθνους

Με αφορμή μια συνέντευξη του Σπύρου Ασδραχά

του Απόστολου Διαμαντή

Μη νομίζετε πως ο ιστορικός κάνει ένα ελαφρό επάγγελμα. Το ίδιο με τους γιατρούς είναι – αν δεν σώσεις ζωή, πάντοτε χρωστάς. Δεν μπορείς να είσαι καλούτσικος. Ιστορία κάνεις με την εκτέλεση μεγάλων καθηκόντων, όταν έχεις συνείδηση.

Αριστομένης Προβελέγγιος

Αυτή η φράση μού ήρθε στο μυαλό διαβάζοντας τη συνέντευξη του Σπύρου Ασδραχά στην *Καθημερινή* της 24ης Νοεμβρίου. Διότι τα τελευταία χρόνια, όπου και να κοιτάζες, έβλεπες μόνον ιστοριογράφους εραστές του ρεαλισμού, του επιστημονικού θετικισμού βεβαίως,

και εν γένει εραστές της επιστημοσύνης – μια ιστοριογραφία φυσικής πειραματικής: Βάζω υδρογόνο και οξυγόνο σε συγκεκριμένες ποσότητες και βγάζω νερό.

Βαθμιαία όμως έπαψε να βγαίνει καθαρό νερό κι άρχισε να βγαίνει νερό ανακατωμένο με άσχετη ύλη, νερό θολό. Και μέσα στον οίστρο της δήθεν «καθαρής» επιστήμης, χάθηκε και η εικόνα του ιστορικού που «έχει συνείδηση μεγάλων καθηκόντων», κατά την έκφραση του Προβελέγγιου. Η συνείδηση μεγάλων καθηκόντων σημαίνει άραγε την εθνική ιδέα; Σημαίνει τη Δημοκρατία; Σημαίνει την αλλαγή της κοινωνίας;

Μέσα σ' αυτό το κλίμα ο Σπύρος Ασδραχάς, λίγο μετά το πολλαπλώς σημαντικό συνέδριο του Κέντρου Νεοελληνικών Ερευνών για τη νεοελληνική ιστοριογραφία στο οποίο προήδρευε, μίλησε ακριβώς γι' αυτό που συνιστά την ιστορική συνείδηση προτάσσοντας μια σκέψη του Ρουτζέρο Ρομάνο: Μπορούμε να γράψουμε μια ιστορία της Ιταλίας και πριν τη δημιουργία του ιταλικού κράτους, διότι οφείλουμε να προτάσσουμε πάντα τη χώρα και το λαό – όχι το κράτος. Αν έτσι έχουν τα πράγματα, τότε μπορεί ασφαλώς να υπάρξει Ιστορία της Ιταλίας, όπως και της

Ελλάδας –του ελληνικού έθνους δηλαδή–, μπορούμε επομένως να συλλάβουμε την ιστορική ενότητα του έθνους και επομένως την ιστορική του πράξη, καθώς το έθνος προσδιορίζεται από το λαό και τη χώρα και όχι από τη συνταγματική του συγκρότηση.

Αυτά που είπε ο Σπύρος Ασδραχάς

βαραίνουν εξαιτίας της ιδιαίτερης θέσης του μέσα σ' αυτό που θα το ονομάζαμε «μεταπολεμική ελληνική ιστοριογραφία». Η οποία εσχάτως βρίσκεται αντιμέτωπη με τον νέο συρμό: Ολίγος Χάντινγκτον ανακατεμένος με επιλεκτικό τροτσισμό και πολύ αμερικανισμό, μας έφερε ξανά, το 2002, μπροστά στο φοβερό ερώτημα: τι είναι εθνική συνείδηση; Μήπως δεν είναι παρά μόνον μια κατασκευή του μυαλού ή της πολιτικής; Και τι να το κάνουμε το έθνος; Εμπόδιο είναι πια σε όλα!

Άρθρα επί άρθρων σε εφημερίδες και περιοδικά, συνέδρια για την «εθνοποιητική διαδικασία», για την «κατασκευή του έθνους», για την «φαντασιακή εθνική κοινότητα» και άλλα συναφή προσπάθησαν να δημιουργήσουν εκ του μη όντος θέμα καταγωγής ξανά, με τον Φαλμεράγιερ επικεφαλής και από κοντά τον κάθε ρέκτη νεοέλληνα ιστορικό να προσπαθεί να πει την καλύτερη εξυπνάδα επί του θέματος, παρακάμπτοντας φυσικά εντελώς ή και αγνοώντας την ιστορία αυτής της ξεχασμένης υπόθεσης.

Η οποία ιστορία, ως γνωστόν, γράφτηκε τον περασμένο αιώνα, έδωσε στα δικά μας το έργο του Ζαμπέλιου, έδωσε τον Σολωμό και τον Παπαδιαμάντη, τις περίφημες συνθέσεις του Παπαρρηγόπουλου, έδωσε την ελληνική λαογραφική επιστήμη, έδωσε τις βασικές πηγές της νεοελληνικής γραμματείας και τέχνης και γενικώς αποτέλεσε το σταθερό βάθρο που πάνω του στάθηκε ο νεοελληνικός πολιτισμός.

Φυσικά καμιά ιστορία δεν τελειώνει οριστικά. Στην αρχή η επίθεση εναντίον του βάθρου αυτού έμοιαζε χαριτωμένη – μια ακόμη προσπάθεια χειραφέτησης της ιστοριογραφίας από τον ακαδημαϊσμό. Και μπορεί να ήταν κι έτσι. Όμως το πράγμα σύντομα ξεστράτισε εντελώς, καθώς δεν είχαμε

πλέον να κάνουμε με κριτική κάποιου ιδεολογήματος –εν προκειμένω της αναλλοίωτης στο χρόνο ελληνικότητας ή της αιωνίου Ελλάδος–, αλλά με μια προσπάθεια επιβολής ενός νέου ιδεολογήματος: της αδήριτης αναγκαιότητας του πολυπολιτισμικού μοντέλου, το οποίο νοείται πλέον ως πρόταση πολιτικής οργάνωσης, αλλά και σκέψης.

Αλλά και αυτό ακόμη θα ήταν μια συζητήσιμη μοντερνιτέ, εάν δεν συνδεόταν χονδροειδώς το όλο εγχείρημα με προφανείς πολιτικούς στόχους. Από κάθε σημείο εκπομπής λόγου, μετά τη θεωρητική ανάλυση έβγαινε ένα μόνιμο όσο και ηχηρό διαταύτα: Ας είμαστε ρεαλιστές και ας δεχόμαστε κάθε επιλογή της εξουσίας, ας δεχθούμε τα πάντα, διότι αλλιώς θα πέσουμε στο αμάρτημα του εθνικισμού και του πατριωτισμού.

Έτσι σιγά-σιγά την ιστορική έρευνα των υπαρκτών παραδόσεων άρχισε να αντικαθιστά η απόλυτη κυριαρχία της έννοιας πάνω στην πραγματικότητα. Στο σημείο αυτό όμως το νερό άρχισε να θολώνει, διότι αν κάτι έπρεπε οπωσδήποτε να κρατήσουμε από τον Παπαρηγόπουλο ή τον Ζαμπέλιο, ήταν αυτό ακριβώς: η προσπάθεια να συγκροτηθεί μια ιστοριογραφική σύνθεση πάνω στη μελέτη της ζώσας παράδοσης, πάνω στην ιστορική εμπειρία.

Αντ' αυτών η «μεταμοντέρνα» ιστοριογραφία, η «νέα ιστορία» και όλα αυτά τα βαρύγδουπα που παπαγαλίζονται γενικώς, έθεσαν ως προτεραιότητα την επεξεργασία εννοιών, σχεδόν αποκομμένων από τη χρονικότητα: «Το πρόβλημα του Άλλου», «η Βία», «η Αποδοχή», «η Μετακένωση» κ.ο.κ. Έτσι φτάσαμε αισίως να ακούμε στο πρόσφατο συνέδριο για τη νεοελληνική ιστοριογραφία ανακοινώσεις του τύπου «Το πρόβλημα της Βίας στην Άνω Πετρομαγούλα κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου». Ενθουσιώδεις ελληνοαμερικανοί νεαροί ιστορικοί αναρωτιόντουσαν με βροντερή φωνή «...γιατί άραγε σκότωνε ένας αδελφός τον αδελφό του και ένας άνδρας την αγαπημένη του στον Εμφύλιο;» Ιδού το μέγα ερώτημα.

Σκότωνε ο αδελφός τον αδελφό του, διότι απλούστατα ήταν συνεργάτης των Γερμανών ή διότι ήταν κομμουνιστής. Αλλά εδώ δεν πρόκειται για αφέλεια. Ούτε πρόκειται για επιστημονική λόξα.

Πρόκειται για ωμή πολιτική στόχευση, διόλου μάλιστα κρυπτόμενη. Η στόχευση αυτή, η οποία συνιστά τον εξευρωπαϊσμό της σύγχρονης αμερικανικής αφέλειας που διαβλέπει το τέλος των εθνικών προσδιορισμών –τη στιγμή μάλιστα της παγκόσμιας έξαρσης του εθνικισμού και πρωτίστως του αμερικανικού–, η στόχευση λοιπόν αυτή ικανοποιεί αφενός την διαδικασία οικονομικής ομογενοποίησης παγκοσμίως και ταυτόχρονα της πολιτικής ενσωμάτωσης. Η διαδικασία αυτή δεν επιφυλάσσει θέσεις για εθνικές ιδιαιτερότητες, παρά μόνον στη φολκλορική τους εκδοχή – δεν τους αποδίδει δηλαδή πολιτική οντότητα. Έτσι ένας διεθνισμός του προλεταριακού παρελθόντος ενσωματώθηκε επιθετικά από την κυρίαρχη ιδεολογία ώστε να ικανοποιήσει τους τρέχοντες αμερικανικούς πολιτικούς και οικονομικούς σχεδιασμούς. Δεν είναι καθόλου τυχαίο πως στην εμπροσθοφυλακή του αγγλοσαξωνικού αυτού ιδεολογήματος βρίσκονται κυρίως πρώην τροτσκιστές διανοούμενοι, οι οποίοι μαζί με μερικούς πρώην κομμουνιστές συγκροτούν το πιο επιθετικό γκρουπ στη θεόπνευστη αυτή ομάδα.

Σκέφτομαι πως ο Σπύρος Ασδραχάς πιθανόν να μίλησε έχοντας κατά νου κυρίως τα δεδομένα του ιστοριογραφικού χώρου, τις ανεπάρκειες και τις συμβατικότητες που πάντα αναπτύσσο-

νται ακόμη και από τις πιο ριζοσπαστικές ιδέες. Έχω όμως την υπόνοια πως στο πίσω μέρος του μυαλού του βρισκόταν μια αμιγώς πολιτική αγωνία. Και γι' αυτό έχω τη γνώμη πως η συνέντευξή του τραβάει τον μανδύα της πρόσφατης «αντι-εθνικής» υστερίας.

Τα όσα είτε αιφνιδίασαν εντελώς μιαν ορισμένη σχολή σκέψης, η οποία θεωρούσε πως είναι πολύ εύκολο να περάσει κανείς από την κριτική της ακαδημαϊκής ιστοριογραφίας στην κριτική του ιδεολογήματος της Μεγάλης Ιδέας, από εκεί με σταθερά βήματα στην κριτική του «εθνικού ιδεολογήματος» και από εκεί, ελεύθερα πλέον, στη ριζική κριτική του Έθνους-Κράτους και εν τέλει στη σπήριξη, βεβαίως-βεβαίως, του πολιτικού κατεστημένου που αγωνίζεται με ζήλο να ξεθεμελιώσει οτιδήποτε σχετίζεται με το εθνικό αυτό «ιδεολόγημα», αλλά ταυτόχρονα και να υποσκάψει τις δυνατότητες πολιτικής αντίστασης εν γένει.

Όμως αυτά δεν είναι καθόλου εύκολα άλματα. Είναι δουλειές δύσκολες που απαιτούν όχι απλώς να παπαγαλίζει κανείς ό,τι διαβάζει εκ του προχείρου εις τας Ευρώπας, αλλά να μπορεί να τα βάλει να συνομιλήσουν με μια παράδοση ελληνικής ιστοριογραφικής σκέψης που ακόμα στηρίζεται σε μια αναγνωρίσιμη ελληνική εμπειρία ζωής. Ο Σπύρος Ασδραχάς δεν έκανε τίποτε άλλο

από το να υπενθυμίσει απλώς πως ο «εθνισμός δεν αρχίζει από την ώρα που μιλάμε περί έθνους... ο εθνισμός είναι η μεγαλύτερη επανάσταση μετά τον χριστιανισμό». Εδώ γίνεται λόγος για την αναγκαία διάκριση ανάμεσα στον εθνισμό ως μια πραγματικότητα που ανάγεται σε πολιτισμικές πραγματικότητες – γλώσσα, θρησκεία, συμπεριφορές – και στο έθνος που συγκροτείται σε δημοκρατικό πολιτικό σώμα – μια διαδικασία του 19ου αιώνα κυρίως. Όμως ακόμα κι έτσι αν το δει κανείς, θα πρέπει να ξεκαθαρίσει εξ αρχής ότι αναφέρεται όχι στο Έθνος-Κράτος γενικά, αλλά στο έθνος-κράτος της εποχής του καπιταλισμού, καθώς Κράτος υφίσταται στην παγκόσμια ιστορία από την εποχή που οι άνθρωποι έδωσαν πολιτική οντότητα στις κοινωνικές τους συσσωματώσεις. Και επιπλέον κράτη με ιδιαίτερα εθνικά χαρακτηριστικά εμφανίζονται φυσικά πολύ νωρίτερα από τον 19ο αιώνα.

Αυτή η προφανής σύγχυση ανάμεσα στις έννοιες έθνος, κράτος και εθνισμός, είναι αποτέλεσμα κακοχωνεμένων ιδεών του ευρωπαϊκού μαρξισμού και επίσης αποτέλεσμα της θετικιστικής τάσης να απολυτοποιεί έννοιες που οφείλουμε να τις προσεγγίζουμε μόνον μέσα στη χρονικότητα. Η τάση αυτή οδηγείται εκεί μες από την προσπάθειά της να κατασκευάσει ένα σύνολο απόλυτων παραμέτρων που θα συγκροτούν μια «καθαρή» επιστήμη στα πρότυπα των θετικών επιστημών.

Για πρώτη φορά ένας σημαντικός εκπρόσωπος της νέας ελληνικής ιστοριογραφίας, η οποία σχηματίστηκε από μια σύνθετη διαδικασία όσμωσης του ελληνικού μαρξισμού και της σύγχρονης ευρωπαϊκής ιστοριογραφικής σκέψης, αποκαθιστά ρητά την ενότητα ανάμεσα στην εθνική και τη δημοκρατική συνείδηση, καθώς συνδέει άμεσα το

αίτημα για εθνικό αυτοπροσδιορισμό με το δημοκρατικό αίτημα.

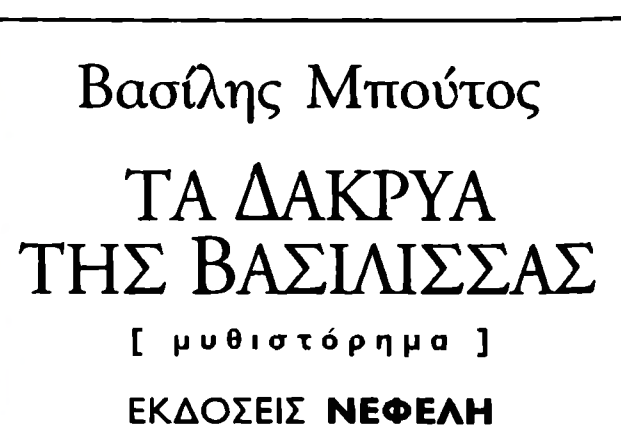
Η σύνδεση αυτή, που ιστορικά εκφράζεται στην Ελληνική Επανάσταση του 1821 και περνάει ακολούθως στις άλλες περιοχές της οθωμανικής αυτοκρατορίας – και όχι μόνον –, αποκαθιστά επίσης τη σύνδεση της νεότερης ιστοριογραφίας με την εθνική ιστοριογραφική σχολή, με τον Παπαρηγόπουλο και τον Ζαμπέλιο, καθώς εντοπίζει μια κοινή ερευνητική κοίτη, αυτή της έρευνας των υπαρκτών παραδόσεων. Ο Ασδραχάς, γνωρίζοντας καλά την ανάγκη προσήλωσης της ιστοριογραφικής έρευνας στην ιστορική πραγματικότητα, γνωρίζοντας καλά τη σχετική αξία των εννοιών, σχετική μέσα στο ιστορικό context εντός του οποίου μπορεί να σημαίνουν κάτι, ασκεί κατεδαφιστική κριτική στη θεοποίηση ενός εν γένει «φιλελευθερισμού», ο οποίος αποστρέφεται κάθε ιδέα έθνους που δεν σταματά στις αρχές του 19ου αιώνα. Η απολυτοποίηση της φιλελεύθερης ιδεολογίας από τη λεγόμενη «Νέα Ιστορία», από τους θαυμαστές του αντιεθνισμού του Άντερσον, αποκρύπτει τα ιστορικά της χαρακτηριστικά, αγνοεί τη σύζευξη εθνικής και φιλελεύθερης ιδεολογίας στην περίοδο του Διαφωτισμού και καταλήγει να θεωρητικοποιεί απλώς την πολιτική συγκυρία και εν τέλει να δικαιολογεί έναν καθαρό σύγχρονο ιμπεριαλισμό. Ο Ασδραχάς θυμίζει απλά πως «η γενική ελευθερία δεν είναι δωρεάν φράση... Είμαστε ιστορικός λαός... με ευθύνες έναντι της μνήμης και έναντι του μέλλοντος».

«Μη δωρεάν φράση» σημαίνει υποχρεώσεις συνείδησης και αγώνα για την απελευθέρωση – εθνική ή κοινωνική αδιάφορο. Εδώ ο Ασδραχάς δεν φεύγει ούτε κεραία από την κλασική τοποθέτηση του Ένγκελς περί ιστορι-

κών και μη εθνών. Αλλά ταυτόχρονα εισάγει την κρίσιμη παράμετρο της αντίστασης απέναντι στο κάθε φορά κυρίαρχο. Για μας ήταν η κατάκτηση η οθωμανική, για άλλους μια άλλη κατάκτηση. Εκείνο που έχει σημασία είναι η ανάγνωση της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας μέσα από το πρίσμα αυτό, το οποίο αν αγνοηθεί οδηγεί στη δικαιολόγηση της κατάκτησης, στη δικαιολόγηση της υποταγής, στην υποταγή εν τέλει στον αντίθετο κυρίαρχο λόγο, στον αντίθετο εθνικισμό του κυρίαρχου, καθώς, δόξα τω Θεώ, δεν έχουμε ακόμη φτάσει σε συνύπαρξη κοινωνιών με απουσία κυριαρχιών και εκμεταλλευτικών σχέσεων. «Η κατάκτηση είναι μια ιστορική κατηγορία», λέει ο Ασδραχάς. «Κάτω από την κατάκτηση οι άνθρωποι αποκτούν συνείδηση της ταυτότητάς τους.»

Κατά ένα περίεργο τρόπο τα πράγματα αρχίζουν να αλλάζουν και να ξαναγυρνάμε δειλά πάλι προς μια νέα σύλληψη της εθνικής μας συνείδησης, προς μιαν αποκατάσταση της ενότητας στο χώρο της ιστοριογραφίας με την παράδοσή μας. Οι καιροί δεν είναι καλοί για τη σύγχρονη Ελλάδα, που χάνει ένα-ένα τα παλιά της στηρίγματα και μένει να φροντίζει μόνον τον χώρο της, χωρίς μάλιστα ιδιαίτερη επιτυχία.

Ίσως η ιστοριογραφία να ξαναδώσει πάλι, όπως και τον 19ο αιώνα, ένα χέρι βοήθειας στο λαό και στη χώρα. Γιατί όπως λέει και ο Ζακ Λε Γκοφ η Ελλάδα του σήμερα φέρει τον ελληνισμό «της μακράς διάρκειας από την εποχή της αρχαιότητας». Ο Σπύρος Ασδραχάς το είτε λίγο διαφορετικά, αναφερόμενος στους ιστορικούς λαούς: «Ζούμε και μετά τον θάνατό μας». Που σημαίνει πως οι επόμενοι θα μας διαδεχθούν πάλι και πως πρέπει να κατακτήσουμε την ιστορική αυτή συνείδηση, υπό την έννοια ενός μεγάλου καθήκοντος.

Μανόλης Λαμπρίδης

Δεν είναι ώρα απολογισμών, όμως μιλώντας για τον Μανόλη Λαμπρίδη, που χάσαμε πρόσφατα, μερικά προσόντα έχουν τη σημασία τους και εξηγούν γιατί τα κείμενά του διακρίνονται για τις στέρεες γνώσεις τους και τη μεθοδολογική ανάπτυξη των θεμάτων. Σπούδασε Νομικά και Οικονομικές Επιστήμες στα Πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης και Αθηνών και η παιδεία του υπήρξε ιδιαιτέρως αξιόλογη, αν κρίνουμε, πριν έρθουμε στη λογοτεχνία, τα διάφορα λήμματα που έχει γράψει στο *Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών*. Όσο θυμάμαι εμφανίστηκε στο περιοδικό *Ελεύθερα Γράμματα* με δύο άρθρα το 1946. Ωστόσο εκείνο το άρθρο που δημοσιεύτηκε στην *Επιθεώρηση Τέχνης* με τον τίτλο «Il gran rifiuto» (Καβάφης - Βάρναλης - Καρυωτάκης και η παρακμή) (Ιούλιος 1955, τεύχ. 7, σ. 29-42), ενώ απαντούσε σε ένα προηγούμενο άρθρο αναλφάβητου λογίου, γενίκευε την υπόθεση εισάγοντας καινά δαιμόνια και καταρρίπτοντας πάγιες θέσεις επί της λογοτεχνίας, υποτίθεται υπό το φως του μαρξισμού, μιλώντας για αταξικά και διαταξικά φαινόμενα. Επιτέλους φαινόταν στον ορίζοντα ένας “σκεπτόμενος” μαρξιστής. Όχι ότι δεν ήταν σκεπτόμενοι ο Τάσος Βουρνάς και ο (όψιμος) μαρξιστής Μάρκος Αυγέρης, όμως οι εγνωσμένες ικανότητές τους έμεναν αγκυλωμένες σε αντιλήψεις μιας μηχανιστικής (έτσι το λέγαμε) εκδοχής μαρξισμού, του οποίου οι πολιτικές παράμετροι είχαν τον πρώτο λόγο. Φυσικά δεν αμφισβητείται ότι απέναντι στον παιδαριώδη μαρξισμό επί της λογοτεχνίας των (Νέων) Πρωτοπόρων του Μεσοπολέμου, η κατάσταση στην *Επιθεώρηση Τέχνης* που διηύθυναν νεότεροι (Κ. Κουλουφάκος, Τ. Πατρίκιος, Δ. Ραυτόπουλος) είχε μεταβληθεί αισθητά, χωρίς, το πρώτο τουλάχιστον διάστημα, να τολμήσουν τη ρήξη με τις κατεστημένες μαρξιστικές θέσεις. Και όταν αυτό συνέβη με τις *Μελέτες για τον ευρωπαϊκό ρεαλισμό* του Γκ. Λούκατς που μετέφρασαν ο Κουλουφάκος και ο Πατρίκιος (1957) ή με τα διάφορα αφιερώματα που ξέφευγαν από τον κανόνα,

επιστρατεύτηκαν τα “μεγάλα μέσα” για να καταδικαστεί ως υπεύθυνος ο ανιδιοτελής Κουλουφάκος.

Ο Μανόλης Λαμπρίδης, σε αυτά τα χρόνια που αναφέρομαι, στηριζόμενος στις δικές του αναγνώσεις του μαρξισμού, ήταν διαφοροποιημένος. Είναι οριακής σημασίας η διάκρισή του “εποχής παρακμής” και “τέχνης παρακμής” που συνέχισε καταστάσεις φαινομενικά παράλληλες αλλά ουσιαστικά ασύμβατες, συνιστούσε ιδεολογικό προσδιορισμό από τον οποίο όμως δεν εξάγονται αξιολογικά κριτήρια. Το ότι η θέση αυτή, κατά τους επικριτές, ισοδυναμούσε με απόρριψη του σοσιαλιστικού ρεαλισμού μιας δήθεν σχολής που δεν ήταν παρά μεταμφίεση των πολιτικών θέσεων του τελευταίου απογόνου Αντρέι Ζντάνωφ (1896-1948) (και είχε προλάβει να καταδικάσει έμμεσα ο χαράκτης Τάσος με το άρθρο του «Σχολή Παρισιού» στα *Ελεύθερα Γράμματα*) δεν γεννούσε αμφισβητήσεις στους νέους του επιτελείου της *Επιθεώρησης Τέχνης*, τονίζω από τινος και έπειτα, διότι πριν ακόμη αλλάξουν οι ισορροπίες ο Κουλουφάκος κατηγορούσε την απαισιοδοξία της ποίησης του Αναγνωστάκη, ενώ ο Λαμπρίδης ξεκινούσε την κριτική του με τα ακόλουθα, διαφοροποιούμενος απολύτως:

Τα ποιήματα (1941-1950) του Μανόλη Αναγνωστάκη είναι ένα από τα πιο αντιπροσωπευτικά και πιο σπαραχτικά ντοκουμέντα μιας από τις πιο απάνθρωπες εποχές της ιστορίας. Είναι το αυθεντικό χρονικό της ψυχικής και πνευματικής τραγωδίας της πιο εκλεκτής, της πιο ευαίσθητης και πιο συνειδητής μερίδας της γενιάς εκείνης, που η εφηβεία της και η πρόωγη άνδρωσή της συμπίπτει με το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Στις 3 Εποχές, τις Παρενθέσεις και τις Συνέχειες βηματίζουμε πάνω στα πιο ζοφερά μονοπάτια του τραγικού. Δεν είναι μονάχα σπαραγμός καρδιάς. Είναι και θλίψη πνεύματος. [...]

Και τελειώνει:

[...] Στην ποίηση του Μανόλη Αναγνωστάκη υπάρχει αυτό το ιδιαίτερο ρίγος που χαρακτηρίζει την ποίηση. Ο βηματισμός της είναι στο ρυθμό των παραληρημάτων, μέσα στο κλίμα υψηλού πυρετού. Τα στοιχεία της

οδυνηρής ευαισθησίας, της πίκρας, του σαρκασμού, της τρυφερότητας και της τραχύτητας, της αποκαρδίωσης και της πίστης και του ονείρου, συμπλέκονται σπασμωδικά κι ανακατωμένα. [...]

περ. *Η Εφημερίδα των Ποιητών*, Νοέμβριος 1956, τεύχ. 5, σ. 7

Είναι προφανές ότι πίσω από τον ρητό λόγο του Λαμπρίδη κρύβεται ένα σκεπτικό που φανερώνει εκλεκτικές συγγένειες που δεν θέλω να τις περιορίσω στο μεταφραστικό του έργο, καθώς έχω μεταφράσεις του του Λουσιέν Γκολντμάν, Γκεόργκε Λούκατς, Καρλ Κορς και γνωρίζω τις συναντήσεις του με τους αιρετικούς Κορηήλιο Καστοριάδη και Παναγιώτη Κονδύλη. Πέραν των όποιων καταβολών του συνομολογήσουμε, επικρατούσε η ευρεία παιδεία του, προσωπικά αναπτυγμένη από τη μελέτη της φιλοσοφίας και της κοινωνιολογίας, και το φιλελεύθερο πνεύμα του. Ο Λαμπρίδης προσέρχεται στη θεωρία της λογοτεχνίας με ικανό οπλισμό, πέραν μιας φιλολογικής μονομέρειας. Ερμηνεύοντας το λογοτεχνικό φαινόμενο στα αισθητικά του πλαίσια, χωρίς να παραγνωρίζει τόσο τα ταξικά όσο και τα διαταξικά χαρακτηριστικά του που δεν συνβαίνουν υποχρεωτικά, διότι οι ιδεολογικές καταβολές ενός έργου τέχνης παραμένουν προσδιορισμοί, ποτέ όμως δεν ανάγονται σε αισθητικές αξίες. Και τούτο δεν συνεπάγεται ότι δεν είναι μετρήσιμο και αδιάφορο το ιδεολογικό φορτίο ενός έργου φαντασίας.

Ο Μανόλης Λαμπρίδης, στοχαστής χωρίς δογματικές προσκολλήσεις, στάθηκε συνεπής σε αρχές που απέδιδαν στάση ζωής και όχι ιδεολογήματα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ

Μελίχ Τζεβντέτ Άνταϋ

Melih Cevdet Anday

– In Memoriam

ΘΑΝΑΤΟΣ

Θα καταλάβεις το γαλανό

Θα καταλάβεις τη θάλασσα

Τη γαλανή θάλασσα

Δύσκολα θα την καταλάβεις...

της Άνθης Καρρά

Την περασμένη βδομάδα έσβησε πλήρης ημερών, σε ηλικία 87 ετών ο Μελίχ Τζεβντέτ Άνταϋ, ένας από τους σημαντικότερους ποιητές της σύγχρονης Τουρκίας.

Παρ' όλο που άρχισε να δημοσιεύει από τα 21 του χρόνια ποιήματα, την επίσημη είσοδό του στα τουρκικά γράμματα την έκανε το 1941, δημοσιεύοντας μαζί με τους δύο φίλους και συνομήλικούς του ποιητές, τον Ορχάν Βελή και τον Οκτάυ Ριφάτ, τη συλλογή *Garip* (Παράδοξα/Περίεργα), η οποία θα αποτελέσει την απαρχή ενός ποιητικού ρεύματος που θα επιφέρει πραγματική επανάσταση στη σύγχρονη τουρκική ποίηση.

Εξοβελίζοντας σχεδόν κάθε καλλωπιστικό στοιχείο (προσωδία, μέτρα, ομοιοκαταληξίες και πομπώδη επίθετα), οι τρεις νέοι ποιητές εισήγαγαν στην τουρκική ποίηση μέσα από τις απλές εκφράσεις και λέξεις της καθημερινής ζωής, έναν έντονο κοινωνικό προβληματισμό, δημιουργώντας σκάνδαλο στην αρχή αλλά πολλούς μιμητές στη συνέχεια. Επηρεασμένοι από τους γάλλους υπερρεαλιστές, χωρίς αναφορές ωστόσο στο υποσυνείδητο ή στο όνειρο, χρησιμοποίησαν στα ποιήματά τους τόσο τη λαϊκή παράδοση των λιανοτράγουδων (*tekerleme*) όσο και τη μυστικιστική παράδοση του λαού της Ανατολής, όπως εκφράζεται στις λαϊκές ιστορίες του Ναστραντίν Χότζα.

Καρπός της περιόδου αυτής στο έργο του είναι οι συλλογές *Rahatı kağan ağaç* (Το δέντρο που χάνει την ησυχία του) (1946) και *Telgrafhane* (Τηλεγραφείο) (1952).

Από τα μέσα ωστόσο της δεκαετίας του '50 ο Μελίχ Τζεβ-

ΚΑΚΟΜΟΙΡΗ ΕΤΕΜ

Τον κακομοίρη τον Ετέμ

Τράβηξε πολλά τον περσινό χειμώνα

Όλο το χειμώνα τον έβγαλε στα πάρκα

Τώρα είναι καλή η κατάστασή του

Είναι φυματικός

Στο σανατόριο.

ντέτ Άνταϋ θα διαχωρίσει σταδιακά το δρόμο του, και μέσα από μια έντονη ψυχική αναζήτηση θα οδηγηθεί σε ριζική αναθεώρηση των αισθητικών του επιλογών. Χωρίς ποτέ να απομακρύνεται από την ανθρωπιστική του θεώρηση του κόσμου θα προσπαθήσει, μέσα από έντονες διανοητικές επεξεργασίες που θα τον οδηγήσουν σε μία όλο και πιο αφηρημένη διατύπωση, να δημιουργήσει μία καθαρά διανοητική ποίηση για να εκφράσει τα φιλοσοφικά αδιέξοδα του σύγχρονου ανθρώπου.

Το 1962 δημοσιεύει τη συλλογή *Kolları bağlı Odysseus* (Οδυσσέας Δεσμώτης), που θεωρείται και το αποκορύφωμα της ποιητικής του δημιουργίας.

Θα ακολουθήσουν οι συλλογές *Göçebe Denizin Üstünde* (Πάνω στη νομάδα θάλασσα) το 1970, *Tekne'nin Ölümü* (Ο θάνατος του σκάφους) το 1975, *Ölümsüzlük Ardında* *Gilgamiş* (Αθανασία πίσω από τον Γιλγκαμές) το 1982,

Tanıdık Dünya (Γνωστός κόσμος) το 1984, *Güneşte* (Στον ήλιο) το 1990 και τέλος το 1995 *Yağmurun Altında* (Κάτω από τη βροχή).

Σημαντική επιρροή στην εξέλιξη της ποίησής του άσκησε κατά γενική ομολογία η ποίηση του Σεφέρη, για τον οποίο ο ίδιος έτρεφε μεγάλο θαυμασμό.

Ήταν πάντοτε παρών στη διανοητική ζωή της χώρας του αρθρογραφώντας και συμμετέχοντας σε όλες τις μεζονες συζητήσεις της εποχής του. Δημοσίευσε συνολικά οκτώ θεατρικά έργα, οκτώ μυθιστορήματα, δεκαπέντε συλλογές δοκιμίων από τη μακρόχρονη σταθερή παρουσία του στον τουρκικό τύπο, καθώς και τα απομνημονεύματά του.

Το 1996 συγκέντρωσε όλα του τα ποιήματά σε δύο τόμους, μη διστάζοντας να επιφέρει μέχρι την τελευταία στιγμή αλλαγές σε δημοσιευμένα ήδη ποιήματά του, κατά τρόπο ώστε να είναι περισσότερο σύμφωνα με την αντίληψή του ενός κατά το δυνατόν καθαρού ποιητικού λόγου.

Κατά τη διάρκεια της μακράς ποιητικής του διαδρομής έλαβε όλα τα τουρκικά βραβεία ποίησης. Το 1971 μάλιστα συγκαταλέχθηκε από την Ουνέσκο μεταξύ των σημαντικότερων παγκοσμίως λογοτεχνών. Ποιήματά του έχουν μεταφραστεί και δημοσιευθεί σε πάρα πολλές γλώσσες. Στα ελληνικά έχουν κυκλοφορήσει διάσπαρτες μεταφράσεις ποιημάτων του σε λογοτεχνικά περιοδικά.

Στο άρθρο του «Istanbul et ses poètes»¹ (Η Κωνσταντινούπολη και οι ποιητές της) ο αείμνηστος ζωγράφος, ποιητής, κριτικός τέχνης και προσωπικός φίλος του ποιητή, Αμπιντίν Ντίνο τον παρουσίαζε το 1983 στο γαλλικό κοινό ως εξής:

«Τρίτος ανάδοχος της "Ομάδας των Παραδόξων". Μοιάζει, στο προφίλ, με οθωμανό σουλτάνο. Μάτι γαλανό, όπως στα κεραμικά της Νίκαιας. Εξαιρετικά ευερέθιστος. Εάν ήταν ακόμα της μόδας οι μονομαχίες, θα περνούσε τον καιρό του διασπαθίζοντας τους αντιπάλους του. Ελλείψει μονομαχιών, χειρίζεται τη διαλεκτική, εκτελώντας όσους απερίσκεπτους στερούνται λογικής.

Νιώθει καλά μόνο μες στα καπηλειά του Βοσπόρου. Στο Παρίσι όμως του αρέσει το μπιστρό απέναντι από το μετρό Περνετύ. Η δομή των ποιημάτων του είναι θεσπέσια. Υποτάσσει τη συγκίνηση και την εικόνα με την ιδέα.»

1. Littérature de Turquie, περιοδικό *Europe*, αριθ. 655-656, 1983, σ. 46.

ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ

Περιστέρι

χειροκρότημα που ξεσπά στο παράθυρο

ΒΡΟΧΗ

Με τα σπυργίτια έπεσε ξάφνου η βροχή

Ποιο είν' το περιστέρι

Ποια η βροχή

Από τη συλλογή «Πάνω από τη νομάδα θάλασσα»

ΤΗΛΕΓΡΑΦΕΙΟ

Δεν θα αποκοιμηθείς

Της χώρας σου το χάλι

Θα σε ξυπνήσει με φωνές

Θα κάτσεις και θα γράφεις

Γιατί εσύ δεν είσαι πια εκείνο το εσύ

Εσύ είσαι σαν έρημο τηλεγραφείο πια

Όλο φωνές θα παίρνεις

Φωνές θα δίνεις

Το χάλι της χώρας χωρίς να βελτιώνεις

Το χάλι του κόσμου χωρίς να βελτιώνεις

Αφού ο ύπνος δε λέει να σε πάρει ...

Δεν θα αποκοιμηθείς

Σαν σήμαντρο ομίχλης μες στη νύχτα

Μέχρι που θα φωτίσει η μέρα

Θα κτυπάς

Κείμενο απλό αξιοπρεπές.

Από τη συλλογή «Τηλεγραφείο»

ΔΕΝ ΕΙΧΑΝ ΦΥΓΕΙ ΑΥΤΑ ΤΑ ΧΕΛΙΔΟΝΙΑ ;

Κανείς δεν περνά. Μία δόνηση είναι αυτή.

Η μέλισσα πάνω στην ασάλευτη φούλια

Δονείται σαν διαπασών. Το χελιδόνι

Χωρίς ιστορία. Η μνήμη μου όλο σείεται στη θάλασσα.

Φτερό στη μιαν άκρη, φωνή στην άλλη ο γλάρος.

Πρωί ή μεσημέρι. Ο ναύτης και το σύννεφο

Ο ήλιος κι η βροχή σε μία παρά τρίχα ισορροπία.

Δουλειά μας να γεμίζουμε και ν' αδειάζουμε ένα γεμάτο κενό

Με τους νεκρούς, τις νύχτες, τα ζουμπούλια.

Από τη συλλογή «Πάνω από τη νομάδα θάλασσα»

II, 5

Κι όμως δεν είν' το σύννεφο που φεύγει, δεν είν' το φύλλο

Γιατί το χρώμα σαν σκέψη μεγαλώνει

Να πιάσω δεν μπορώ, ίσως το χέρι μου να είναι στο κλαδί που πιάνω

Κοιτάζοντας ξέχασα τα μάτια μου στη θάλασσα

Γιατί ουρανός γίνεται όσο πάει η μνήμη μου

Ούτε αίσθηση ούτε όραση, μόνο αστέρια

Είμαι ολόκληρος, είμαι κομμάτι, ποιος να ξέρει;

Έφυγα χάθηκα φορτωμένος ήλιους

δεν χάνεται ο ήλιος, ούτε η γη.

Από τη συλλογή «Οδυσσεύς Δεσμώτης»

Loop: επανάληψη/ βρόχος/ σχηματίζω δηλιά ή βρόχο/
ενδοκολπικό διάφραγμα/ στερεώνω ή σφίγγω με δηλιά,
δένω/ πλήρες ηλεκτρικό κύκλωμα

Δραματουργικές ελπίδες

Ο τίτλος του δεύτερου θεατρικού έργου του Ευθύμιου Παπαδημητρίου παραπέμπει στον εγκλωβισμό, στη θηλιά που σφίγγει το λαιμό, στον κίνδυνο· σε όλα τα παραπάνω, όπως δηλώνεται στο αντίστοιχο λήμμα. Μόνο που στην περίπτωση του *Loop* πρέπει όλα αυτά να συνδεθούν άμεσα με την ανθρώπινη ψυχή. Μετά τον *Φόνο αλα ινδικά* που παρουσίασε το 2001 στο Θέατρο του Νέου Κόσμου φέτος στο Δώμα του ίδιου θεάτρου παρουσιάζει ένα έργο στο οποίο σαφώς έχει κάνει αρκετά δραματουργικά βήματα μπροστά. Αυτό που διατηρείται είναι ο κεντρικός άξονας της δράσης: Το έγκλημα.

Η δράση ξεκινάει στο φουαγιέ του θεάτρου. Στην αναμονή της έναρξης της παράστασης ένας κύριος με κοστούμι και μπαστουνάκι (Ευθύμιος Παπαδημητρίου), αγγλική κλασική φιγούρα, μας ενημερώνει πως βρισκόμαστε στο Μ.Α.Μ.Χ.Α.Ψ., στο Μουσείο Αποτρόπαιων Μεθόδων Χειρισμού της Ανθρώπινης Ψυχής, στο μέρος που άλλοτε στεγαζόταν το Κ.Α.Μ.Χ.Α.Ψ., δηλαδή η Κλινική Αποτρόπαιων Μεθόδων Χειρισμού της Ανθρώπινης Ψυχής. Ο κύριος αυτός, Ίαν Μακ Ναφ, που συ-

στήνεται ως ο διευθυντής του ιδρύματος, μας οδηγεί στην ΘΕ.Π.Μ.Α.Μ.Χ.Α.Ψ., στην Θεατρική Πτέρυγα του Μουσείου Αποτρόπαιων Μεθόδων Χειρισμού της Ανθρώπινης Ψυχής, μια επινόηση του ίδιου για την αύξηση των εσόδων του ιδρύματος. Οι ασθενείς πρωταγωνιστούν σε θεατρικά έργα με θέμα το έγκλημά τους!

Η μετάβαση αυτή από το φουαγιέ του θεάτρου στο Δώμα υπογραμμίζει την αίσθηση του εγκλεισμού. Η σύμβαση έχει πραγματοποιηθεί. Με τον τρόπο αυτό οι θεατές γίνονται συμμετοχοί και σύνεργοι στο παιχνίδι που στήνεται μπροστά στα μάτια τους. Αποκτούν μια διπλή ιδιότητα. Παρακολουθούν μία παράσταση και ταυτόχρονα ορίζονται ως θεατές του θεάτρου μέσα στο θέατρο, «συμμετέχοντας ανενεργά» στη δράση. Το σκηνοθετικό αυτό εύρημα βοηθάει τον Παπαδημητρίου να τονίσει το πόσο μας αφορούν τα επικίνδυνα ταξίδια της ανθρώπινης ψυχής.

Τα γεγονότα ανατρέπονται κάθε στιγμή, αυτό που ο θεατής νομίζει πως παρακολουθεί αποδεικνύεται κάτι άλλο και βρίσκεται στην αμήχανη θέση να αναθεωρεί το τι πιστεύει πως παρακολουθεί σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Έτσι στέκεται ξεγελασμένος στη θέση που ο συγγραφέας-σκηνοθέτης τον τοποθέτησε, εύκολο θύμα στα χέρια του. Σε όλη τη διάρκειά της η παράσταση διατηρεί τη δυνατότητα της μεταβολής και της ανατροπής τόσο των καταστάσεων όσο και των συναισθημάτων. Οι ιδιοτυπίες, οι διαφορετικές και περίπλοκες πτυχές του έργου σε συνάρτηση με το ακαθόριστο της ανθρώπινης ψυχής, καθιστούν σύνθετη διαδικασία τη δραματουργική ανάλυση.

Το *Loop* είναι ένα ανατρεπτικό κείμενο που κινείται στα σύνορα του θεάτρου του παραλόγου. Η σκηνική του πραγμάτωση από τον ίδιο τον συγγραφέα βοήθησε στην εναργέστερη απόδοση του κειμένου. Παρ' όλο που η γραφή του Παπαδημητρίου θυμίζει έντονα Ιονέσκο, παρ' όλο που μοιάζει παιδί της Πείνας και της Δίψας, είναι τελείως προσωπική και δεν αποτελεί μίμηση. Η σκηνοθεσία δίνει την ευκαιρία στο ιδιότυπο, ειρωνικό και σαρδόνιο χιούμορ που διαποτίζει το έργο να έρθει, σχεδόν αθέατο, στην επιφάνεια, υπογραμμίζοντας ακόμα περισσότερο την ιδιαιτερότητα και την αυθεντικότητα της γραφής. Κάτω από το λόγο ελλοχεύει κάτι που πρέπει να αποκωδικοποιηθεί για να μας φέρει ένα βήμα πιο κοντά στην υποτιθέμενη αλήθεια.

Μέσα στον σκηνικό χώρο που σχεδίασε η Σοφία Ζουμπούλη, χώρο που θυμίζει έντονα το εσωτερικό του ανθρώπινου σώματος, το αίμα, το κρέας και τη σφαγή, σκηνικό που μυρίζει φόνο και έγκλημα, πρόσωπα με λευκές φανέλες και σκελέες. Οι ψηλόλιγνες φιγούρες τόσο του Χρήστου Μαλάκη όσο και του Δρόσου Σκώτη, ο προσεγμένα εκφερόμενος λόγος τους, οι μετρημένες και περιορισμένες στις αναγκαίες κινήσεις τους στο χώρο υπογραμμίζουν το παράδοξο, το σχεδόν άυλο του κειμένου. Οι φωτισμοί που σχεδίασε ο Χρήστος Τσαμπάς, κοφτοί και οξείς, συμπληρώνουν την γενική αίσθηση.

Ο Ευθύμιος Παπαδημητρίου αποτελεί καθώς δείχνουν τα πρώτα του έργα μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα περίπτωση στο χώρο της νεοελληνικής δραματουργίας. Εναποθέτουμε σ' αυτόν πολλές ελπίδες για μια πολλά υποσχόμενη συνέχεια.

ΕΙΡΗΝΗ ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Επιτέλους ένα δαυμάσιο έργο σε μια έξοχη παράσταση! Προσωπικά αδυνατώ να καταλάβω γιατί άργησε τόσο πολύ να μεταφερθεί στο θέατρό μας αυτή η δάλασσα προβληματισμού και ειλικρινούς συγκίνησης, όταν μάλιστα το θέατρό μας κατακλύζεται τα τελευταία χρόνια από ξένα ενυδρεία. Ίσως γιατί για να ανεβεί πλέον ένα ξένο έργο στην ελληνική σκηνή πρέπει να κραυγάζει την ξενική του ταυτότητα. Εδώ συμβαίνει το αντίθετο. Αυτό το έργο έχει μεν ιρλανδέζικη ταυτότητα, αλλά αποδεικνύει στην παράσταση του Απλού Θεάτρου την ελληνική ιδαγένειά του.

Η μετάφραση της ιστορίας

Σε ένα ιρλανδέζικο χωριό καταφθάνουν το 1833 με το προσωπείο των εκσυγχρονιστών οι άγγλοι κατακτητές. Ξέρουν καλά πως αν θέλεις να υποτάξεις κάποιον οριστικά, πρέπει να τον κάνεις να ξεχάσει το γιατί πολεμάει. Όσο το δέντρο έχει γερές ρίζες, μπορεί πάντα να ξαναβλαστήσει. Σκοπός τους λοιπόν είναι να επιτεθούν όχι στα λημέρια των ούτως ή άλλως φιλήσυχων χωρικών, αλλά στο μητρώο του πολιτισμού τους. Να ξαναβαφτίσουν τις περιοχές τους, τα βουνά τους, τα ποτάμια τους, τελικά να «ξαναβαφτίσουν» τους ίδιους. Ένας τρόπος να μαγαρίσεις το έδαφος για να χαλάσεις το σπόρο.

Έτσι ο Όουεν γίνεται Ρόουλαντ, το Λιν Να Μουκ γίνεται Χοιροβοσκείον και πάει λέγοντας. Παντού τα πάντα. Κατά τον ίδιο τρόπο που το αρβανιτοχώρι, ή το βουλγαροχώρι γίνεται Νεοχώριον, ή Άνω Μηλιά και ξεμπερδέψαμε. Το σημαντικό είναι να μηδενισθεί η ιστορία και να ξεκινήσει πάλι από την αρχή. Στο τέλος αυτής της διαδρομής προβλέπεται μια πατρίδα χωρίς ονόματα και μια ιστορία χωρίς μνήμη. Ένας λαός χωρίς όνομα και μνήμη, δεν οφείλει βέβαια να έχει αξιοπρέπεια...

Οι ηττημένοι Κέλτες θα αντιδράσουν αρχικά, με τη δημιουργία αγροτικών σχολείων, όπου κάπου ανάμεσα στις συζητήσεις για την καλλιέργεια της πατάτας και τα κουτσουμπολιά του χωριού, θα μνημονεύουν Όμηρο, Αισχύλο, Βιργίλιο και Ευκλείδη. Ακούγεται κάπως αφελές, αλλά δεν είναι. Οι Ιρλανδοί, προικισμένοι με μια εξαιρετικά λεπτοδουλεμένη γλώσσα, εναπομείναντες εκφραστές του προφορικού πολιτισμού, αντιλαμβάνονται κατ' αρχήν τη

γλώσσα ως κιβωτό μνήμης. Οι αγρότες αυτοί μπορούν να συναισθανθούν τον ερωτισμό στα ομηρικά επίθετα της Αθηνάς, μπορούν, αν θέλουν, να καβαλήσουν τη ράχη των αρχαίων ρημάτων και μπορούν να νιώσουν την παρηγορία των στίχων μέσα στη μοναξιά τους. Γι' αυτούς τους χωρικούς η λογοτεχνία είναι ένα παρελθόν σε δράση, μια εικόνα εν ενεργεία.

Κι όμως, αυτός ο χαρισματικός λαός είναι πλέον ένα σινάφι πεινασμένων και κουρασμένων ανθρώπων. Αντικρίζουν τους αγράμματους κατακτητές τους να καταφθάνουν χορτάτοι, λάμποντας στις πολεμικές στολές τους, αποτελώντας τελικά (ποιοι; οι βάρβαροι!) μια κάποια έστω λύση. Ποιος μπορεί να τους κατηγορήσει; Το 1980, όταν γράφτηκε το έργο του Φρίελ, οι Ιρλανδοί ξεκινούσαν μια πορεία που θα τους έφερνε είκοσι χρόνια μετά ψηλότερα στην ευμάρεια από τους πρώην δυνάστες τους. Αλλά –πλέον– ποιοι Ιρλανδοί;...

Μόνο ακροθιγώς μπορώ εδώ να σχολιάσω αυτό το σπουδαίο έργο, παραλείποντας τις θαυμαστές λεπτομέρειές του, που θα μπορούσαν να γεννήσουν νέες ακόμα σπουδαιότερες παρατηρήσεις. Μονάχα σε ένα σημείο πρέπει να σταθούμε: στη θεατρικότητά του. Η παράσταση δίνεται ασφαλώς σε μια μόνο γλώσσα και απαιτείται αρκετή από τη θεατρική σύμβαση για να δεχούμε το πώς άνθρωποι που ομιλούν την ίδια γλώσσα αδυνατούν να συνεννοηθούν μεταξύ τους. Κι ωστόσο, αυτό που θα μπορούσε να αποτελεί ελάττωμα του έργου, μετατρέπεται στο περισσότερο ισχυρό θεατρικό στοιχείο του. Αυτή η σύμβαση γεννά όλη τη συγκίνηση, το

βάθος του και αρκετό από το χιούμορ του. Και σ' αυτή στηρίζεται μια από τις ωραιότερες ερωτικές σκηνές που έχουν γραφτεί ποτέ για το θέατρο.

Είναι ασφαλώς η μεγαλύτερη, όσο και προβλεπόμενη επιτυχία του σκηνοθέτη Αντώνη Αντύπα τα τελευταία χρόνια, που πατάει στην ωραιότατη σκηνογραφία του Γιώργου Πάτσα, στο ουσιαστικό μουσικό περιβάλλον της Ελένης Καραϊνδρου και στη μετάφραση του Παύλου Μάτεσι. Όλοι οι ηθοποιοί δίνουν τον καλύτερο εαυτό τους, αποφεύγοντας τις σμικρύνσεις του νατουραλισμού προς χάριν ενός πολλαπλώς σημαίνοντος ρεαλισμού. Ο Δημήτρης Καταλειφός είναι πράγματι έξοχος στον ρόλο του δασκάλου, ο Μάνος Σταλάκης αποδίδει τη γεμάτη αθωότητα και μοναξιά σιλουέτα του Τζίμη Μακ. Η Μάνια Παπαδημητρίου είναι η όλο ζωή και ενέργεια χωριάτισσα Μείρη. Ο Κώστας Βασαρδάνης και ο Λαέρτης Βασιλείου δυο ρομαντικές φιγούρες νεαρών δίπλα στον άγγλο υπολοχαγό του Αντώνη Δημητροκάλη. Ο Στέλιος Καλογερόπουλος παίζει τον κυνικό εκπρόσωπο των κατακτητών στο πρόσωπο του λοχαγού Λάνσση. Η Μαρία Ζαχαρή, ο Σαράντος Γεωγλέρης και η Ηρώ Κωστή ολοκληρώνουν με τη συνεισφορά τους τη θαυμάσια διανομή της παράστασης. Μια προσφορά του Απλού Θεάτρου που δεν πρέπει να χάσετε.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Την παρατεταμένη άνοιξη που χρόνια τώρα διατρέχει ο αγγλικός κινηματογράφος δεν φαίνεται να την απειλεί κανενός είδους κόπωση. Και γεννιέται εύλογη – από καιρό – η απορία: τη σύνδεση και την ποιότητα της σύγχρονης αγγλικής την παρουσιάζουν και άλλες ευρωπαϊκές κοινωνίες, αλλά γιατί δεν παρουσιάζουν κι αυτές μιαν ανάλογη κινηματογραφική επίδοση όπως αυτή των ταινιών του αγγλικού κοινωνικού ρεαλισμού με τον πλουραλισμό των εκδοχών του; Δεν μπορεί, θα υπάρχει απάντηση...

«Ουδείς εκών κακός»...

Ο γιος (Μάρτιν Κόμπστον) και η αγαπημένη του μητέρα (Αν Μαρί Φούλτον). Γλυκά δεκάξι του Κεν Λόουτς.

Υστερα από την τελευταία επιτυχία του Μάικ Λη Όλα ή τίποτα, η σειρά του Κεν Λόουτς, αυτού του σπουδαίου όχι μόνο κινηματογραφιστή αλλά πριν απ' όλα στρατευμένου αριστερού ανθρωπιστή που υπηρετεί με την τέχνη του αυτά τα ιδανικά. Γλυκά δεκάξι ο τίτλος της ταινίας του σε σενάριο του Πολ Λάβερτι, ο οποίος κέρδισε φέτος το σχετικό βραβείο στις Κάννες. Ξανά λοιπόν στις φτωχογειτονιές της Γλασκόβης με ήρωα τον νεαρό Λιάμ, αγνώστου πατρός, που ελπίζει να γιορτάσει τα γενέθλια των 16 χρόνων του μαζί με τη μητέρα του. Αυτή στο μεταξύ βρίσκεται στη φυλακή για κάλυψη του εραστή της, ντίλερ ναρκωτικών. Ο Λιάμ ζει με τη μεγαλύτερη απ' αυτόν αδελφή του και ανύπαντρη μητέρα ενός τετράχρονου αγοριού. Μαζί και ο «κολλητός» του. Εκρηκτικός και απροσάρμοστος χαρακτήρας με ενδεχόμενα ομοφυλοφιλικά αισθήματα προς τον Λιάμ. Αντίθετα, ο Λιάμ είναι η επαλήθευση του γνωστού: «κανένας δεν είναι κακός με τη θέλησή του». Σε αντίθεση με την αδερφή του αγαπάει πολύ τη μητέρα του. Ονειρεύεται να ζήσει μαζί της σε αναβαθμισμένες συνθήκες. Αποφασίζει, με μικροαστικό ένστικτο, να της αγοράσει τροχόσπιτο και για να βρει τα λεφτά πουλάει ναρκωτικά μαζί

με το φίλο του. Όταν «μπαίνουν στα πόδια» συμμορίας, θα κινδυνέψουν, αλλά το «καρότο» κάτω από τη μύτη του Λιάμ που οδηγεί και στην υλοποίηση των υλικών του ονείρων, τον κάνει να ενδώσει στον πειρασμό να συνεργαστεί με τη συμμορία, απαρνούμενος και το φίλο του. Στο περιβάλλον αυτό, περιβάλλον απόγνωσης και ενστικτωδών αποφάσεων επιβίωσης, η ζωή δεν χαρίζεται. Η περίπτωση της ευημερούσας παρανομίας είναι κάτι που μοιάζει με ρουλέτα: σπάνια η μπίλια σταματάει εκεί που ποτάρισες...

Είναι εκπληκτικός ο τρόπος που ο άγγλος δημιουργός ανακαλύπτει εκείνα τα περιστατικά των καθημερινών συμπεριφορών που μορφοποιούν την εικόνα μιας κοινωνίας σκληρής, ανάλγητης, διεκδικητικής, κοινωνίας σημερινής, δημιουργήμα και αποτέλεσμα ηθικής κόπωσης από το άγριο κυνήγι των καταναλωτικών ιδανικών που άφησαν πίσω τους, που περιθωριοποίησαν, μεγάλα κομμάτια της κοινωνίας. Ταυτόχρονα όμως μας αποκαλύπτει μέσα από συγκρουσιακά αδιέξοδα ότι η αγαθή φύση, η ροπή για θετικά αισθήματα ενυπάρχει πάντοτε στον άνθρωπο, έστω και απωθημένη στο πίσω μέρος του καθημερινού μας προσώπου. Όπως είχε συμβεί και με την ταινία του Μάικ

Λη έτσι και με τα Γλυκά δεκάξι: και οι δύο ταινίες, παράγουν συγκίνηση γιατί το υλικό τους προσφέρεται για «περιτύλιγμα» μελό. Είναι όμως το κριτικό βλέμμα του σεναριογράφου και του σκηνοθέτη που αφήνουν δικαιολογημένα να εκχυλίσει η συγκίνηση σαν συστατικό των δραματουργικών αιτιών, των ταξικών αντιθέσεων, των κοινωνικών συγκρούσεων. Η ταινία δεν επιζητεί τη λεία φτηνών αισθημάτων, δεν κλείνει πονηρά το μάτι προς το ταμείο. Η δύναμή της είναι η αγάπη που δείχνει για τους έτσι κι αλλιώς χαμένους και γι' αυτούς που αγωνίζονται με δόντια και με νύχια να κρατηθούν. Έχει την αλήθεια με το μέρος της κι ακόμα μια προσωπική εκδοχή της ελπίδας.

* * *

Τον Κρίστοφερ Νόλαν φαίνεται πως για χρόνια θα τον αναφέρουμε, πάντοτε ενθουσιούμενοι την πρώτη, θαυμάσια ταινία του *Memento*. Μ' αυτό τον τίτλο προβλήθηκε, αν και υπάρχει ελληνική λέξη που να τον αποδίδει: «Ενθύμιο». Τώρα προβάλλεται η δεύτερη, πάλι με τον αγγλικό της τίτλο, *Insomnia* που θα πει: «Αϋπνία». Ο γελοιός γραιοκλισμός μας έχει κατά νου ότι και οι δυο ξένες λέξεις διαθέτουν το προσόν του –δίχως νόημα– εύηχου εξωτισμού. Καταντήσαμε να ντρεπόμαστε για τη γλώσσα μας. Αν αυτό δεν προκαλεί ντροπή, τότε ποιο;

Η δεύτερη ταινία του Νόλαν απέχει αισθητά από την πρώτη. Πρόκειται για μια άψογη (βιομηχανική) παραγωγή made in U.S.A. Διαθέτει έναν εκπληκτικό (στην τυποποίησή του) Αλ Πατσίνο και έναν στημένο (έξω από τα νερά του) Ρόμπιν Γουίλιαμς. Υπάρχουν ακόμα θαυμάσια πλάνα και χώροι στην Αλάσκα και μια συμβατική ιστορία ξεθυμασμένου αστυνομικού θρίλερ. Ο αστυνόμος Αλ Πατσίνο με το βοηθό του πηγαίνουν ψηλά στην Αλάσκα για να βοηθήσουν την τοπική αστυνομία να ανακαλύψει τον δολοφόνο μιας άτυχης κοπέλας. Ο Αλ Πατσίνο (άθελά του;) πυροβολεί και σκοτώνει το βοηθό του. Αυτό το έχει δει ο δολοφόνος της κοπέλας και εκβιάζει τηλεφωνικά τον αστυνομικό να συμβιβαστούν αμοιβαία. Ο αστυνομικός από την αγωνία μπρος στο αδιέξοδο παθαίνει... αϋπνία! Η ταινία είναι φτιαγμένη με αλάνθαστο «επαγγελματισμό», όπως κάθε τι το αμερικανικό. Βλέπε Μπους Τζούνιορ...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Πολλές εκδηλώσεις γύρω από την αρχιτεκτονική, πολλές από αυτές πρωτότυπες και ενδιαφέρουσες ως πειραματισμοί, γίνονται τον τελευταίο καιρό στην Αθήνα. Η ελληνική αρχιτεκτονική δοκιμάζει ξανά και ξανά, με σταθερή επιμονή, να τονίσει την ύπαρξή της σε μια πόλη (σε μια χώρα κατ' επέκταση) που αδιαφορεί για αυτήν παραδειγματικά.

Νέα Υόρκη - Αθήνα

Επιλεγμένα κτήρια ορίζουν διαδρομές επίσκεψης μέσα στην πόλη (ΕΙΑ), εκδόσεις βιβλίων για την αρχιτεκτονική βραβεύονται («Μέλισσα»), άλλα, καινούργια, με θέματα ανάλογα κυκλοφορούν («Ολκός», «Ποταμός»). Η παρουσίαση όλων αυτών των δράσεων θα γέμιζε αρκετά σημειώματα – μόνο που αυτή τη φορά προτιμούμε να ξεφύγουμε για λίγο από την τοπική σκηνή και να μεταφερθούμε σε μια άλλη. Στη Νέα Υόρκη, μήνα Νοέμβριο, και πριν σαρώσουν την πόλη οι τωρινοί χιονιάδες.

Η μυθική αρχιτεκτονική του Μανχάταν δεν χρειάζεται συστάσεις. Ο Σεπτέμβρης του 2001 είναι αλήθεια πως άφησε πίσω του πολλών ειδών τραύματα: όλη η περιοχή γύρω από το Ground Zero μετρά ακόμα τις απώλειές της. Οι εταιρείες μετέφεραν τις εγκαταστάσεις τους πιο πάνω, κι έτσι οι περιοχές του Σόχο και της Τρεμπέκα σφύζουν αυτή τη στιγμή από δυναμισμό.

Φυσικό είναι να συμβαίνουν σε μια πόλη, έστω πιο αργές, τέτοιες μετατοπίσεις και αλλαγές. Άρα η ιδιαίτερη γοητεία της πόλης δεν βρίσκεται εκεί, ούτε καν στα λαμπερά της τοπόσημα – τους διάσημους ουρανοξύστες της που

αναγνωρίζονται από μακριά, όπου και αν βρίσκεσαι. Η ομορφιά της Νέας Υόρκης είναι τα απίστευτα πλήθη κόσμου που συνεχώς οργάνουν τους δρόμους της, μιλώντας όλες τις γλώσσες του κόσμου. Ομορφιά και ζωντάνια. Όχι μόνο στην περιοχή του Time Square με τις πολύχρωμες, διαφημιστικές επιφάνειες που πάλλονται με πυρετικούς ρυθμούς. Ούτε καν στις ακριβές βιτρίνες της Πέμπτης Λεωφόρου. Αλλά παντού όπου κινηθείς. Μια μυρμηγκιά, μέρα και νύχτα, παρέες και μοναχικοί διαβάτες, που μέσα τους αισθάνεται μια παράξενη οικειότητα. Δεν υπάρχει ίσως άλλη μεγαλούπολη που να νιώθεις τόσο ασφαλής, με τόση όρεξη να ξεχάσεις κάθε μηχανικό μέσο μετακίνησης ώστε να μπορέσεις να απολαύσεις αυτή τη σπάνια ευτυχία. Ακόμα κι όταν το κρύο γίνεται κάποτε τσουχτερό για μας τους μεσογειακούς.

Έλιωσα πάνω στα πόδια μου, εκτελώντας τελετουργικά τις πιο απίστευτες διαδρομές, μόνο και μόνο για να χαρώ τις εναλλαγές της μεγάλης αυτής πόλης, από τμήμα σε τμήμα της. Βρίσκοντας δικαιολογίες για να μην κατέβω στην πρώτη μπούκα του υπόγειου σιδηρόδρομου που συναντούσα. Αναβάλλο-

ντας τον τερματισμό της περιπλάνησης, ξεχνώντας ακόμα και να φάω.

Συζητούσαμε εκεί με έναν καλό φίλο για τη γοητεία αυτής της πόλης, και πολύ γρήγορα καταλήξαμε ότι η ομορφιά που και οι δυο είχαμε αισθανθεί δεν είχε να κάνει σε τίποτα με την αρχιτεκτονική της πόλης, όσο διάσημη κι αν είναι. Ούτε πάλι με τη μεγαλοπρέπεια των κατακόρυφων γυάλινων επιφανειών των κτηρίων που χάνονται στα σύννεφα. Δεν έχει να κάνει, ακόμα περισσότερο, ούτε με τις λαμπερές βιτρίνες, επώνυμες ή μη που δημιουργούν πρότυπα για όλο τον κόσμο. Αλλά ακόμα και εκείνα τα βρώμικα, «καπνισμένα» της παλιάς κτίσματα με τις κρεμασμένες έξω σκάλες κινδύνου, ούτε κι αυτά συνεισφέρουν στην ιδιαίτερη αίσθηση της πόλης.

Αλλού θα πρέπει μάλλον να ψάξει κανείς. Περιπατώντας σε αυτή τη σύγχρονη Βαβέλ (οι ίδιοι την παρομοιάζουν με την Gotham City), γινόμαστε μέτοχοι μιας χαοτικής κατάστασης στο χείλος της αναρχίας. Οι ταξιτζήδες αντιδρούν βίαια κορνάροντας παλαβά, συχνά τσακώνονται με ζόρικους πεζούς. Τα πλήθη στις διασταυρώσεις δεν είναι πάντα πειθαρχημένα, ορμούν διαγώνια έξω από διαβάσεις, αψηφούν το κόκκινο. Η πόλη είναι γεμάτη γιαπιά, που συχνά μπλοκάρουν τα πεζοδρόμια και περνάς μέσα από αυτοσχέδια ξύλινα «διαβατικά». Επειδή κανείς πια δεν επιτρέπεται να καπνίζει μέσα σε κτήρια, όλοι φουμάρουν τρέχοντας ή ξεροσταλιάζοντας μπροστά σε εισόδους. Τα δύσκολα σημεία που ελέγχονται προσεκτικά (όπως σε μια συναυλία) διαθέτουν άπειρες διεξόδους για χαμόγελα και φιλικά χτυπήματα στην πλάτη. Όλοι και όλα χωνεύονται σε μια τέτοια πόλη, οι τεξανοί που βγαίνουν από τις πελώριες λιμουζίνες με τα φυμέ τζάμια και οι φουκαράδες που σου ζητούν ένα νόμισμα αργά τη νύχτα.

Η Νέα Υόρκη είναι μια εξαιρετικά άσχημη πόλη, με απίστευτες αντιθέσεις. Και εκεί καταλήξαμε: ότι έτσι μοιάζει με την Αθήνα. Είναι οπωσδήποτε μια Αθήνα, που δεν φοβάται την ασχήμια της, γιατί αλλού βρίσκεται η γοητεία της – στη ζωντάνια της. Άραγε θα μπορούσε αυτό να γίνει κατανοητό σε εκείνους που καθορίζουν σε ποια πόλη, σε ποια Αθήνα θα ζούμε αύριο;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Μερικές παρατηρήσεις για μια πρόσφατη έκδοση

Μέ εὐχαρίστηση πήρα στα χέρια μου τόν τόμο *Μια πόλη στη λογοτεχνία, Γιάννενα* (επιλογή κειμένων Χριστόφορος Μηλιώνης, εκδόσεις Μεταίχμιο, λογοτεχνία, Αθήνα 2002) [καί ὅπως καθέννας πού ἔστω καί λίγο ἔχει ἀσχοληθεῖ μέ τήν βιβλιογραφία χάρηκα καί τήν ἀκρίβεια τῶν πληροφοριῶν στή σελίδα ταυτότητας: Πρώτη έκδοση Φεβρουάριος 2002]. Ὁμολογῶ πώς ἔσπευσα νά ἀναζητήσω (εἶχα διαβάσει στίς ἐφημερίδες τήν παρουσία του στόν τόμο) τά σχετικά μέ τόν Δημήτρη Χατζή καί πάλι χάρηκα καί γιά τήν ἐπιλογή τοῦ διηγήματος «Ἡ θειά μας ἡ Ἀγγελική», ἀλλά καί γιά τίς ἄλλες μνεῖες μέσω Θανάση Τζούλη, ὅπως καί γιά τήν μνεία τοῦ Ἀγγέλου Γ. Χατζή μέσω Γιάννη Δάλλα).

Λυπήθηκα ὅμως διαβάζοντας στά Βιογραφικά σημειώματα, τό βιογραφικό γιά τόν Δημήτρη Χατζή. Ὡς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά τό ἀντιγράψω ἐδῶ σημειώνοντας μέσα σέ ἀγκύλες κάποιες διορθώσεις ἀνακριβειῶν (μέ μαῦρα στοιχεῖα), πού πολύ εὐκόλα θά μπορούσε νά μήν ἔχουν γίνει:

ΧΑΤΖΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ (1914-1981) Γεννήθηκε στα Γιάννενα. Πήρε μέρος στην Εθνική Αντίσταση (ΕΑΜ) και στον Δημοκρατικό Στρατό κατά τον Εμφύλιο. Ἐξή-σε ως πολιτικός πρόσφυγας στην Ουγγαρία και την τότε Ανατολική Γερμανία. Επαναπατρίστηκε στην Αθήνα, μετά την πτώση της δικτατορίας της Χούντας. Βιβλία του: *Φωτιά* (μυθιστόρημα, 1947) [1946], *Το τέλος της μικρής μας πόλης* (διηγήματα, 1962) [1963], *Ανυπεράσπιστοι* (διηγήματα, 1964) [1966], *Τό διπλό βιβλίο* (μυθιστόρημα, 1976), *Σπουδές* (διηγήματα, 1977) [διηγήματα ξανατυπωμένα καί ἄλλα, 1976], *Θητεία* (αγωνιστικά κείμενα, 1979), [αγωνιστικά κείμενα 1940-1950].

Ἴσως δέν ἔχει μεγάλη σημασία ἂν ἕνας δημιουργός ἔχει γεννηθεῖ τό 1913 (ὅπως πιθανότατα ὁ Δ.Χ.) καί ὄχι τό 1914 – ἔχει ὅμως σημασία, πιστεύω, ἡ κατά τό δυνατό

ἀκρίβεια τῶν πληροφοριῶν γιά τήν πνευματική πορεία του, ὅπως ἀποτυπώνεται καί στίς χρονολογίες δημοσίευσης τῶν ἔργων του καί στούς τίτλους τους. Γι' αὐτό τολμῶ νά σημειῶσω πώς γιά τόν τόμο *Σπουδές*, ὁ προσδιορισμός «διηγήματα ξανατυπωμένα καί ἄλλα» δέν εἶναι ὑπότιτλος ἢ μόνο ἐκδοτική διευκρίνιση, ἀλλά ἀνήκει στόν τίτλο: «Σπουδές, διηγήματα ξανατυπωμένα καί ἄλλα». Στόν τόμο *Θητεία*, ἡ παράλειψη τῶν ὁρίων τῆς δεκαετίας στήν παρένθεση «αγωνιστικά κείμενα 1940-1950» ἴσως στερεῖ ἀπό τόν ἀναγνώστη τήν δυνατότητα νά σκεφτεῖ πώς εἶναι τά περιεχόμενα στόν τόμο αὐτό τά αγωνιστικά κείμενα τοῦ συγγραφέα τους καί ὄχι ἄλλα (καί ὄχι π.χ. τό μυθιστόρημα *Φωτιά*, τό ὁποῖο πολύ συχνά ἔχει γλιστρήσει στήν πένα κριτικῶν ἀπό τήν τυπολογία τῆς «λογοτεχνίας τῆς ἀντίστασης» σέ αὐτή τῶν «αγωνιστικῶν κειμένων»).

Γιά νά κλείσω τό μικρό σημείωμα, ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ ἡ μνεία ἑνός μικροῦ πάλι ζητήματος. Ὁ τόμος ἀναφέρει πώς «Σε κάθε κείμενο ἔχει διατηρηθεῖ ἡ ὀρθογραφία του πρωτότυπου». Στήν περίπτωση τοῦ διηγήματος «Ἡ θειά μας ἡ Ἀγγελική», ποῖο κείμενο ἔχει θεωρηθεῖ «πρωτότυπο»; Στή σελίδα 106 σημειώνεται: «Ἀπό τή συλλογή *Τό τέλος τῆς μικρῆς μας Πόλης* (1953), 1963, ἐπανεκδοση Ροδακίῳ, Ἀθήνα 1999». Ὅμως ποιά ἐκδοση ἔχει χρησιμοποιηθεῖ; Ὁχι δέβαια ἢ ἐκδοση τοῦ 1953 (ὅπως πιά ὅλοι ξέρουμε πρόκειται γιά ἄλλη γραφή, ἀλλά καί ὁ τίτλος τοῦ διηγήματος ἐκεῖ εἶναι «Ἡ θειά μας ἡ Ἀμαλία»). Ἴσως ἔχει χρησιμοποιηθεῖ ἢ ἐκδοση τοῦ 1963; Σέ αὐτήν ὅμως ἡ πρώτη ἐνότητα τοῦ διηγήματος δέν ἔχει ἀρίθμηση καί ἡ δεύτερη σημειώνεται μέ λατινικό II. Ἴσως ἔχει χρησιμοποιηθεῖ (ἢ μή ἀναφερόμενη) ἐκδοση τῶν «Κειμένων» (1979), στήν ὁποία ὅμως ἡ πρώτη ἐνότητα δέν ἔχει ἀρίθμηση (ἢ ὁποία ὑπάρχει στόν τόμο τοῦ «Μεταίχμιου»), ἀλλά ἡ δεύτερη ἀριθμεῖται μέ ἀραβικό 2 (ὅπως καί στό «Μεταίχμιο»); Οὔτε ἢ «ἐπανεκδοση Ροδακίῳ» φαίνεται νά ἔχει χρησιμοποιηθεῖ, μολονότι εἶναι ἡ τρέχουσα ἐκδοση, ἀφοῦ οἱ ὀρθογραφικές διαφορές εἶναι κάμποσες. Τό μικρό ζήτημα πού θέλω λοιπόν νά θίξω καταλήγοντας εἶναι πώς σέ τόσο προσεγμένες ἐκδόσεις θά ἔπρεπε νά δηλώνεται μέ περισσότερη συνέπεια ἢ ἐκδοση πού ἔχει χρησιμοποιηθεῖ γιά τήν ἀναπαραγωγή τοῦ κειμένου. Καί πώς θά ἔπρεπε οἱ πύο πρόσφατες ἐκδόσεις νά συμβάλουν ὥστε νά μήν συμβεῖ σέ μιά τάξη σχολείου πού θά ἤθελε νά ἀσχοληθεῖ, π.χ. μέ τό διήγημα «Ἡ θειά μας ἡ Ἀγγελική», ὁ δάσκαλος νά ἔχει τό κείμενο τῆς ἐκδοσης τοῦ «Ροδακιοῦ», ἕνα παιδί τό διαφορετικό σέ κάποια ὀρθογραφικά σημεία κείμενο τῆς ἐκδοσης τοῦ «Μεταίχμιου» καί ἕνα τρίτο πού θά ἔχει φέρε ἀπό τήν οἰκογενειακή βιβλιοθήκη τό κείμενο τῆς κάπως παλαιότερης ἐκδοσης τῶν «Κειμένων».

ΝΙΚΟΣ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗΣ
Ἰούλιος 2002

ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Υπάρχει και «καλός φόβος»;

Jacqueline de Romilly,
Ο φόβος και η αγωνία
στο θέατρο του Αισχύλου,
εκδ. «Το Άστυ», Αθήνα 2002.

Από τους τρεις τραγικούς μας, ο Αισχύλος θεωρείται –δικαίως, νομίζω– ως ο πιο «μοντέρνος». Και, όμως, στο θέατρό του, εμμένει στην πιο ωμή περιγραφή των φυσικών χαρακτηριστικών του φόβου, σε σημείο ώστε «ο πόνος γίνεται αγωνία και κυριαρχεί πάνω στα πάντα».

Η διαπίστωση ανήκει στη μεγάλη και ακαταπρόσηπη ελληνίστρια Jacqueline de Romilly, η οποία, με τη νέα μελέτη της, αναζητεί τη θέση του φόβου στην εξέλιξη της ηθικής σκέψης, από την αρχαϊκή εποχή στην κλασική. Ωστόσο, ο φόβος, στη μελέτη αυτή «δεν είναι φόβος μπροστά στα παρόντα δεινά, αλλά τρόμος και αγωνία για τα επερχόμενα». Όσο για τη βούληση των θεών, φαντάζει μυστηριώδης, άρα αυθαίρετη. Παρά ταύτα, οι θεοί βρίσκουν τρόπους να διαμηνύουν στους θνητούς ότι ο φόβος είναι «απόδειξη ενοχής» (κάτι σαν υποκατάστατο των τύψεων), κατ' επέκταση υπάρχει και ο «καλός φόβος» (ο «φόβος θεού»), με την έννοια ότι νουθετεί ή προαναγγέλλει την τιμωρία που προτίθενται να επιβάλουν. Πλην, κατά τον καθηγητή Ανδρέα Παναγόπουλο, που προλογίζει το νέο βιβλίο της Jacqueline de Romilly, ο «φόβος θεού» δεν είναι στον Αισχύλο, ούτε θρησκοληψία, ούτε πρόληψη, αλλά «ευσυνειδησία, αναγνώριση της ανθρώπινης μοίρας, σωφροσύνη και εγκαρτέρηση». Επισημαίνει, μάλιστα, ότι αυτό δεν γίνεται μόνο στον μύθο, αλλά και στην ιστορία. Απόδειξη: Όταν

ο Αισχύλος δραματοποιεί (το 472), με τους Πέρσες τη ναυμαχία της Σαλαμίνας, δεν θριαμβολογεί για τη νίκη και τη λύτρωση, αλλά βάζοντας τους Πέρσες να θρηνούν για την ήττα και τη συντριβή που υπέστησαν [«Οτοτοτοί, οτοτοτοί» – κατά το Καβάφη...], είναι σα να θυμίζει την πιθανότητα να πάθουν και οι συμπατριώτες του ό,τι έπαθαν οι υβριστές Πέρσες από τους Αθηναίους. Ο φόβος αυτός επαληθεύθηκε 68 χρόνια αργότερα (404), όταν οι Αθηναίοι συνετρίβησαν στον Πελοποννησιακό πόλεμο μετά τη μοιραία Σικελική εκστρατεία.

[Κατά περίεργη συγκυρία, τη «νίλα» των Αθηναίων στη Σικελία, θυμίζει, τον περασμένο μήνα, στον Μπους, το αμερικανικό περιοδικό *Harper's*, με την υπογραφή του Lewis H. Lapham... Το επιμύθιο ήταν σαφές: Κάποιοι νηφάλιοι είχαν συμβουλευτεί τους Αθηναίους το 415 π.Χ., να μην εκστρατεύσουν κατά της Σικελίας... Κάποιοι, επίσης νηφάλιοι, συμβουλευούν τον Μπους, Νοέμβριος του 2002, να μην επιτεθεί κατά του Ιράκ... Τα παθήματα των άλλων, «πρέπει να γίνονται μαθήματα και για μας» – για όλους...]

Περιπετεί να πω ότι και η καινούργια μελέτη της Jacqueline de Romilly είναι γραμμένη με το ίδιο γοητευτικό ύφος που χαρακτηρίζει όλα τα βιβλία της – ύφος που συμπληρώνεται, πάντοτε, από το πάθος της φιλολογικής επιστήμης και έρευνας. Το *Φόβος και Αγωνία στο θέατρο του Αισχύλου*, έχει μεταφραστεί από την Σοφία Λουμάνη και τον Χρήστο Μαρσέλλο. Επιμέλεια και διορθώσεις κειμένου: Μπάμπης Αθανασίου και Κατερίνα Μηλιαρέση. Επιμέλεια έκδοσης: Θεώνη Παγκάλου-Ζερβού. Σελ. 115, τιμή: 10 ευρώ.

Σοφιανός Χρυσοστομίδης

Αφηγήσεις

Κώστας Καναβούρης,
Υπόθεση ακοής, αφηγήματα,
εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2002, σ. 126.

Ο καθένας και η γλώσσα του. Ο καθένας και η πυκνότητα του σώματος που διαθέτει

στον Έρωτα και στον Λόγο. Το ήξερε και ο ένας και ο άλλος Βλαδίμηρος. Δυο μονομάχοι της εσώτατης Ιστορίας που μονομάχησαν με όλους τους κανόνες. Στάθηκαν πλάτη με πλάτη, απομακρύνθηκαν με ρυθμικό βηματισμό του χρόνου, γύρισαν και πυροβόλησαν.

Ξεφυλλίζοντας περιοδικά: Από τη *Νέα Εστία*, τχ. 1749 (Οκτ. '02) ξεχώρισα τις ωραίες μεταφράσεις του Κώστα Κουτσογιάννη σε «Έξι ποιήματα του Ράινερ Μαρία Ρίλκε», καθώς και τις «Ανέκδοτες επιστολές για το *Ελεύθερο Πνεύμα* του Γιώργου Θεοτοκά» που παρουσιάζει και σχολιάζει η Αμαλία Ξυνογαλά. Από το περιοδικό *Πλανόδιον*, τχ. 35 (Δεκ. '02) στάθηκαν στο γράμμα του Θράσου Καστανάκη προς τον Γιώργο Θεοτοκά, που αναδημοσιεύεται από άρθρο του Χ.Α. Καράογλου. Και ιδού η καταληκτική προτροπή: «Καλλιέργησον σχέσεις μετά Λαμπράκη “Βήματος”»! Ευτυχώς με αποζημίωσαν τα ωραία ποιήματα της Θεώνης Κοτίνη: «Το παράθυρο / ανοιχτό / τόσο μόνο / όσο για να μπαίνει μια γαλάζια χαράμαδα της μέρας / και η φωνή του μανάβη με το φορτηγό / γλυκά καρπούζια αρώματα πεπόνια / κύμα και γέλιο των παιδιών / την τελευταία μέρα του σχολείου / που ξεσηκώνουν το γάβγισμα ενός ανόητου σκύλου / κάτω στο δρόμο νερατζιές / μ' όλα τα φύλλα ορθά σε ξαφνική ριπή μοτοσυκλέτας / και ύστερα / αστραφτερό τρικύμισμα του άνθους στη λιακάδα // Τα μαζεύεις όπως το πουλί / ξερά κλαδιά και πούπουλα / που πάει να στρώσει φωλιά / κάτω από το κεραμίδι».

Ομολογώ πως δε συμπαθώ τη μυθιστορηματική μαγειρική· ωστόσο οι *Επικίνδυνες Μαγειρικές* του Ανδρέα Στάικου (εκδ. Άγρα, 1997) είναι ένα αισθησιακό μυθιστόρημα που μπορεί θαυμάσια να

έχει τη θέση του στη βιβλιοθήκη της κουζίνας, αλλά και πλάι στο μαξιλάρι μας. Οι συνδυασμοί του εκλεπτυσμένοι και άκρως ερεθιστικοί δημιουργούν ένα θαυμάσιο ανάγνωσμα, ευφυές και χαριτωμένο. Μια... δοκιμή θα σας πείσει!

Παρατηρήσεις, σχόλια, περιγραφές του ταξιδιώτη δημοσιογράφου Μπερτ Μπερτλς που επισκέφθηκε την Ελλάδα το Σεπτέμβριο του 1935, συνθέτουν ένα εξαιρετικό «αφήγημα πολιτικού και ταξιδιωτικού ενδιαφέροντος»: *Εξόριστοι στο Αιγαίο* (μετάφραση: **Γιάννης Καστανάρας**, πρόλογος - εισαγωγή: **Ντέβιντ Κλόουζ - Άλκης Ρήγος**, εκδ. Φιλίστωρ, 2002). Στο βιβλίο αυτό ο Μπερτ Μπερτλς καταγράφει με αξιοσημείωτη ενκρίνεια τις συνθήκες -πολιτικές και κοινωνικές- που επικρατούσαν στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της παραμονής του, που κράτησε πάνω από ένα χρόνο. Ζει τις ιδεολογικές αναταράξεις της περιόδου, τη δικτατορία της 4ης Αυγούστου, συναντά διανοούμενους και καλλιτέχνες, τον Γληνό, τον Βάρναλη, τον Σεφέρη, αλλά και τον Σκλάβαινα ή τον Πορφυρογένη, επισκέπτεται τους πολιτικούς εξόριστους στην Ανάφη και τη Γαύδο, ζει και ταυτίζεται μαζί τους μεταφέροντάς μας μια μοναδική εμπειρία. Το βιβλίο αυτό, μια μαρτυρία εξαιρετικής σημασίας, μεταφράζεται για πρώτη φορά στα ελληνικά ύστερα από την πρώτη έκδοσή του το 1938.

Ρήξη και συνέχεια, πριν και μετά τον βίαιο

Έπεσαν νεκροί και οι δύο. Και όλοι υπήρξαμε μάρτυρες αυτής της μονομαχίας που πρόσθεσε προβλήματα ερμηνείας στο έρμα των καιρών. Στη λογοτεχνία του έρωτος χρόνου. Τόσο πολλά, ώστε πια ούτε ο θάνατος του Πούσκιν σε μονομαχία για τον έρωτα ήταν ο ίδιος.

Τα δεκατρία λυρικά αφηγήματα που περιλαμβάνει η συλλογή, κινούνται στις παρυφές του δοκιμιακού λόγου και εν ταυτώ στα όρια του ποιητικού. Λόγος κοφτός, αφαιρετικός, στοχαστικός με απροσδόκητες συνάψεις, προσωπικός αλλά σταθερά προσανατολισμένος στο δημόσιο χώρο, ανακαλεί και συνοψίζει πλευρές αλλά και την παράδοση της επιφυλλίδας και του χρονογραφήματος, συνομιλεί με την αγωγή του λόγου της μεταπολεμικής ποίησης, ιδιαίτερα του Καρούζου και της Δημουλά, αναδεικνύει την ιδιοπροσωπία της ποιητικής του ίδιου του Καναβούρη.

Η γοητεία των αφηγημάτων έγκειται στη συνεχή και απρόβλεπτη μετατόπιση από το μικρό στο μεγάλο, από το καθημερινό και το εφήμερο στο ιστορικό και το διαχρονικό, από την τέχνη στη ζωή και τανάπαλιν, από τη ζωή και την τέχνη στην πολιτική, από την εικόνα στον ήχο, από την αφή στην ψυχή, από τη σκέψη στο συναίσθημα, από τη φύση στη μεταφυσική, από τη διδαχή στη μαθητεία. Από τον πόνο στο σώμα, από το εγώ στο εσύ.

Ορθώς και ευφυώς ο συγγραφέας τα ονόμασε αφηγήματα και όχι διηγήματα ή ιστορίες ή κείμενα. Παρ' ότι η επιμέλεια και η οργάνωση του λόγου ως κειμενική αποτύπωση προϋποθέτει και ικανοποιεί όλα τα χαρακτηριστικά της πεζογραφίας, παρ' ότι η δομή του κάθε αφηγήματος αλλά και του βιβλίου ιστορεί, ο όρος αφηγήματα είναι περισσότερο δόκιμος, όχι μόνο για να εκφράσει την ειδολογική πολυσημία αλλά και για να τονίσει πως η έδρα και η μήτρα του λόγου είναι το πρόσωπο, που τροφοδοτεί και εμπνέει το κείμενο και εν τέλει σκεδάζεται σ' αυτό.

Ένα βιβλίο ζωντανό, νευρώδες, ανοιχτό και μαζί ερμητικό, ένα βιβλίο πλούσιο.

Δημήτρης Δημηρούλης, Παράλλαξ. Συμμεικτα για τη λογοτεχνία και τη γλώσσα, εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα 2002, σ. 320.

Η έκρηξη της θεωρίας κατά τις τελευταίες δεκαετίες, παρ' ότι συνοδεύτηκε με την αυτονόμησή της από το αντικείμενο σε σχέση με το οποίο κατ' αρχήν ή έστω προσχηματικά οργανώθηκε, δηλαδή τη λογοτεχνία και την κριτική της, εντούτοις πλούτισε και πολλαπλασίασε τα θεωρητικά μέσα που διαθέ-

τούμε για να κρίνουμε ένα λογοτεχνικό ή εν γένει κείμενο και επέδρασε καταλυτικά στην καθ' αυτό λογοτεχνική παραγωγή. Στα καθ' ημάς, έχω την αίσθηση πως ενώ η συνεισφορά αυτού του κύματος είναι μεγάλη και η συνομιλία μαζί του συνεχής, η αποτύπωση της πρόσληψής του δείχνει προβληματική. Ο όρος μεταμοντέρνο, με τις αρνητικές ή θετικές φορτίσεις και συνδηλώσεις του, επικάλυψε και απέκρυψε τόσο την γενικευμένη συνομιλία όσο και το γεγονός πως μια νέα ευαισθησία έχει ήδη διαμορφωθεί και ζητά τα ανάλογά της ή έστω τα συμβατά της στο επίπεδο του κριτικού λόγου, του λόγου της πεζογραφίας ή της ποίησης.

Τα αποτελέσματα πολλές φορές είναι τραγελαφικά, γιατί ακραιφνείς πολέμοι του μεταμοντέρνου αντιτάσσουν τυπικά μεταμοντέρνα επιχειρήματα ή προ και αντι-νεοτερικές αισθητικές επιλογές (οι οποίες προϋποθέτουν την αποδοχή της μεταμοντέρνας συνθήκης, ανυπερθέτως), ενώ διεκδικητές της μεταμοντέρνας εγκυρότητας και αδιαλλαξίας αλιεύουν σταθερά στα απόνερα του καταγγελλόμενου ως ξεπερασμένου μοντέρνου. Ένθεν και ένθεν, οι αιτιάσεις προσφεύγουν στις βλαβερές συνέπειες της ρητορικής ευκολίας, οι ενστάσεις στους υψηλούς τόνους και στην καταγγελία, με αποτέλεσμα οι εκατέρωθεν οφειλές αλλά και οι ιδιαίτερα γόνιμες αντιθέσεις να επικαλύπτονται από τον σκανδαλοθηρικό θόρυβο των καραδοκούντων δημοσιογράφων.

Καθ' όσον με αφορά, πιστεύω πως βρισκόμαστε σε μια ιστορική φάση αντίστοιχη με αυτή των πρώτων δεκαετιών του εικοστού αιώνα, όπου πολλαπλές, αντικρουόμενες, συχνά ομόρριζες αλλά αποκλίνουσες απαντήσεις, επεχείρησαν να εκφράσουν την τότε νέα ευαισθησία, συχνά με τρόπο απόλυτο και δογματικό. Για παράδειγμα, ο φουτουρισμός στην ιταλική εκδοχή του κατέληξε στο φασισμό, ενώ στη ρώσικη εκδοχή του στην επανάσταση και στο Μαγιακοφσκικό μεγαλείο. Μόνο μια ανιστόρητη θεώρηση (όπως η τυπικά αντικομμουνιστική, που επικαλείται το δίπολο μαύρος και κόκκινος φασισμός), θα απέρριπτε συλλήβδην τον φουτουρισμό. Επίσης, το κίνημα Νταντά τελικά δεν πραγμάτωσε ούτε αποδόμησε τίποτα, όμως καταγράφηκε ως άξιο λόγου στην ιστορία, γιατί υπήρξε ακριβώς η μήτρα του κινήματος του σουρεαλισμού, που και αυτό με τη σειρά του μπόλιασε τη λυρική διάθεση ποιητών όπως ο Ελύτης, πλούτισε την εικονοποιία τραγουδοποιών, έδωσε έργα από τα σημαντικότερα του αιώνα, αλλά κατέληξε, εκτός των άλλων, και στην ποπ αρτ, η οποία πάλι δεν είναι μία και αδιάρρηκτη, ακόμα και στην ιστορική πια αμερικάνικη ζωγραφική εκδοχή της.

Το βιβλίο του Δημήτρη Δημηρούλη είναι ενδιαφέρον και σημαντικό, γιατί αποτελεί ένα από τα πλέον έγκυρα τεκμήρια της συνθήκης που προσπάθησα να περιγράψω, καλύπτοντας μάλιστα το εύρος της τελευταίας εικοσαετίας, περνώντας μέσα από πιο κρίσιμα σημεία, όπου επικεντρώθηκαν οι συζητήσεις, καταγράφηκαν τα διλήμματα, συγκροτήθηκαν οι αντιθέσεις.

Περιοδικό Πλανόδιον,
τχ. 35, Δεκέμβριος 2002.

Εκτός από τη σταθερή ύλη που υπάρχει σε κάθε τεύχος του περιοδικού, δηλαδή τα δη-

μοσιευόμενα ποιήματα, διηγήματα, κριτικές και σχόλια, το παρόν τεύχος συγκροτείται με βάση ένα κείμενο-αναφορά του ρώσου ποιητή Οσίπ Μάντελσταμ στον Φρανσουά Βιγιόν, σε μετάφραση της Ευγενίας Κριτσέφτσαγια, ένα μικρό αφιέρωμα στη θεσσαλονικιά ποιήτρια και πεζογράφο Μαρία Κέντρου-Αγαθοπούλου, με κείμενα των Κώστα Σοφιανού και Νατάσσας Κεσμέτη, και τέλος μια ιδιαίτερα κατατοπιστική κριτική παρουσίαση του βιβλίου του Northrop Frey *Ανατομία της κριτικής. Τέσσερα δοκίμια*, από τον Φώτη Τερζάκη.

Κώστας Βούλγαρης

Βιβλία που λάβαμε **Βιβλία που λάβαμε** Βιβλία που λάβαμε

Γιώργος Κόκκινος, Ευγενεία Αλεξάκη (Επιμ.), *Διαεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, (Μεταίχμιο), Αθήνα 2002.

Ζωή Σαμαρά, Τα άδυτα του σημείου, (Ελληνικά Γράμματα), Αθήνα 2002.

Βασίλης Στεριάδης, Χριστούγεννα της ισοπαλίας, (Κέδρος), Αθήνα 2002.

Αφροδίτη Κουκουτσάκη, Οι σχοινοβάτες, (Κριτική), Αθήνα 2002.

Άρης Μαραγκόπουλος, Αγάπη, κήποι, αχαριστία, (Κέδρος), Αθήνα 2002

Κώστας Χατζηαντωνίου, Το βιβλίο της μέλαινας χολής, (Παρουσία), Αθήνα 2002.

Ιωάννης Ε. Πυργιωτάκης, Εκπαίδευση και κοινωνία στην Ελλάδα, (Ελληνικά Γράμματα), Αθήνα 2002.

Sebastien Japrisot, Παγίδα για τη Σταχτοπούτα, (Κέδρος), Αθήνα 2002.

Μάικλ Χέρτσφελντ, Πάλι δικά μας, (Αλεξάνδρεια), Αθήνα 2002.

Αλεξάνδρα Δελγιώργη, Σκέψη και προοπτική, (Αλεξάνδρεια), Αθήνα 2002.

Θανάσης Βαλτινός, Η κάθοδος των εννιά, (Ωκεανίδα), Αθήνα 2002.

Randall Collins, Max Weber, (Πατάκη), Αθήνα 2002.

Αλέξανδρος Α. Χρύσης, Εισαγωγή στην κοινωνική φιλοσοφία του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού, (Κριτική), Αθήνα 2002.

Μολιέρος, Ο ιπτάμενος ιατρός, (Μτφρ. Μίρκα Θεοδωροπούλου), (Επικαιρότητα), Αθήνα 2002.

Μολιέρος, Η ζήλεια του Μουντζούρη,

(Μτφρ. Μίρκα Θεοδωροπούλου), (Επικαιρότητα), Αθήνα 2002.

Ξενοφών, Ελληνικά, βιβλία Α', Β', Γ', Επιμ.: Γεώργιος Ράπτης, Πρόλ.: Ιωάννης Α. Μπάρμπας (Προλ.), (Ζήτρος), Αθήνα 2002.

Δημοσθένης, Κατά Φιλίππου Α', *Ολυνθιακοί Α', Β', Γ'*, Επιμ.: Α.Ι. Γιαγκόπουλος, Μ. Αραποπούλου, (Ζήτρος), Αθήνα 2002.

Σενέρ Λεβέντ, Η πατρίδα μου είναι υπό κατοχή, (Συμέλα), Λευκωσία 2002.

Raymond Chandler, Η μικρή αδερφή, (Κέδρος), Αθήνα 2002.

Τζόζεφ Αλεξάντερ Μαγκιλιβραΐη, Μινώταυρος, (Ωκεανίδα), Αθήνα 2002.

Αλέξανδρος Νεχαμάς, Νίτσε: Η ζωή σαν λογοτεχνία, (Αλεξάνδρεια), Αθήνα 2002.

Νίκος Τριανταφυλλόπουλος, Λιμενάρχης Ευρίπου, (Νεφέλη), Αθήνα 2002.

Vaslav Nijinsky, Ημερολογιακά Τετράδια, (Άγρα), Αθήνα 2002.

Κώστας Κατσιμπάρδης, Το Διεθνές Δίκαιο για τις Κλιματικές Αλλαγές, (Αντ. Ν. Σάκκουλα), Αθήνα 2002.

Ζήσης Σαρίκας (Επιμ.), *Αρχαίοι Έλληνες Συγγραφείς, Τι είναι ο άνθρωπος;* (Εξάντας), Αθήνα 2002.

Larry Siedentop, Δημοκρατία στην Ευρώπη, (Θεμέλιο), Αθήνα 2002.

Γ. Δημολιάτης-Γ. Κυριόπουλος-Δ. Λάγγας-Τ. Φιλαλήθης (Επιμ.), *Η δημόσια υγεία στην Ελλάδα*, (Θεμέλιο), Αθήνα 2002.

Peter Burke, Ιστορία και κοινωνική θεωρία, (Νήσος), Αθήνα 2002.

εκπατρισμό, μια προσωπική ματιά συνδυασμένη με την ανθρωπολογική έρευνα διαμορφώνουν το *Χρονικό της κυπριακής προσφυγιάς*, ένα βιβλίο του **Peter Loizos** (μετάφραση: **Σπύρος Μαρκέτος**, εκδ. Αλεξάνδρεια, 2001), που μεταφέρει την εμπειρία των κατοίκων του χωριού Αργάκι, της περιοχής Μόρφου. Στο βιβλίο αυτό ο συγγραφέας, του οποίου ο πατέρας κατάγονταν από το Αργάκι, εξιστορεί τη ζωή των κατοίκων πριν το '74, τα γεγονότα που σημάδεψαν τη ζωή της Κύπρου –το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου και την τουρκική εισβολή– και τη φυγή των κατοίκων, την προσφυγοποίησή τους.

Στο βιβλίο του γνωστού κιθαρίστα **Γεράσιμου Μηλιαρέση, Ήχοι και απόηχοι** (εκδ. Κέδρος, 2002) ανακαλύπτει κανείς τη γοητεία του απομνημονεύματος, όταν η ζωή έχει προσφέρει πλούσιες εμπειρίες και μεγάλες συγκινήσεις στον συγγραφέα. Από τη Βραΐλα της Ρουμανίας στη μεταπολεμική Ελλάδα, αλλά και στον κόσμο, η καλλιτεχνική περιπλάνηση και η δημιουργική πορεία του Γεράσιμου Μηλιαρέση διαμόρφωσε την κλασική σχολή κιθάρας στην Ελλάδα και μια ολόκληρη γενιά μαθητών. Το βιβλίο έχει γενικότερο ενδιαφέρον καθώς μεταφέρει αυτή την εμπειρία με γλαφυρό τρόπο, αλλά συγχρόνως προσφέρει πλήθος πληροφοριών σε όσους ασχολούνται με την κιθάρα, μιας και περιγράφει με απλό τρόπο ζητήματα της τεχνικής της.

ο χαρτοκόπτης

Estravagario κι όποιος αντέξει...

Οι δρόμοι έχουν τη δική τους ιστορία. Είναι βαφτισμένοι με ονόματα. Νονοί συνήθως είναι πολιτικοί, δήμαρχοι, νομάρχες και άλλοι... σπουδαίοι και... επιφανείς. Τα ονόματα που επιλέγουν οι ανάδοχοι συνήθως είναι ιστορικά πρόσωπα ή σημαδιακές ημερομηνίες που σχετίζονται με τον τόπο ή τη χώρα. Τώρα αν καμιά φορά (ή πιο σωστά πολλές φορές) ξεχνιούνται πρόσωπα και ημερομηνίες εξίσου σημαντικά ή σημαντικότερα, πρέπει να δείξουμε κάποια ανοχή. Είναι πράγματα και πρόσωπα που πρέπει να διαγραφούν από τη μνήμη μας. Αλλά αυτό θέλει άλλη κουβέντα.

Εκτός από τους ονομαστούς δρόμους υπάρχουν και μικρά «ασήμαντα» δρομάκια. Σοκάκια τα 'λεγαν οι παλιότεροι, δανειζόμενοι τη λέξη από τα τουρκικά. Σ' αυτά τα σοκάκια συνήθως συναντιούνται οι ταπεινοί και καταφρονεμένοι για να θυμηθούμε τον σπουδαίο ρώσο συγγραφέα που τ' όνομά του δεν έγινε ποτέ δρόμος. Ούτε καν σοκάκι. Εκεί ανταλλάσσουν φιλιά οι ερωτευμένοι, γίνονται στα πεταχτά κουβέντες για τη ζωή και τα καθημερινά προβλήματα των ξωμάχων της ζωής, ακούς τα γέλια των παιδιών κι αν είσαι τυχερός το κελάηδισμα από ξέμπαρκα πουλιά που ξέφυγαν από τα σκάγια των κυνηγών και το τραγούδι κάποιας νταλγκαδιασμένης κοπέλας.

Σ' ένα τέτοιο σοκάκι στο Μόλυβο της Λέσβου υπάρχει το Estavagario. Τι είναι αυτό; Το λέει ο τίτλος του: Παραδοξολόγιο (κατά Πάμπλο Νερούντα). Και δε θα μπορούσε να ήταν αλλιώς, γιατί η εκδοχή του Estavagario στο Μόλυβο είναι ένα βιβλιοπωλείο. Μέσα στον άκρατο τουρισμό της τελευταίας εικοσαετίας που δίκην μπουλντόζας τα ισοπέδωσε όλα. Κι όταν λέμε όλα, εννοούμε όλα. Χάθηκε η αγορά και μαζί μ' αυτήν παραδοσιακά επαγγέλματα και η κοινωνικότητα στις σχέσεις. Όλα έγιναν flat. Επικυρίαρχοι ο mousakas, η Greek salad και τα Rooms to Let. Ένα σκηνικό στο οποίο αν προστεθούν οι πλαστικές πολυθρόνες στην παραλία, η κουρελαρία των τουριστικών μαγαζιών της μιζέριας και τα «Cars which are for rent» θυμίζουν σήριαλ μιας χρήσεως.

Λίγο πριν τον πάτο, κι ας επιμένουν οι... σπουδαίοι και οι... επιφανείς στα περί ανάπτυξης. Μιας έννοιας ούτως ή άλλως τραβεστί, που αγγίζει ορισμένους αναδυοκαταδυόμενους κατά φαντασία μικροκαπιταλιστές με ημερομηνία λήξεως. Γιατί κηδείες με ξένα κόλλυβα δε γίνονται. Αν και στον αστερισμό του εκσυγχρονισμού (και της προόδου) τα πάντα είναι εφικτά.

Μέσα σ' αυτό το τοπίο το να υπάρχει ένα βιβλιοπωλείο σ' ένα χωριό με χίλιες ψυχές όχι απλά είναι ασύλληπτο, αλλά παράδοξο. Οι θρησκευόμενοι (και ο Αρκάς) θα το προσέγγιζαν ως θαύμα. Στο Estravagario, μια μικρή φωλιά, μπορείς να βρεις βιβλία που δύσκολα θα εντοπίσεις στην Αθήνα, όχι γιατί δεν υπάρχουν, απλά γιατί είναι καταχωνιασμένα κάτω από τα κατασκευασμένα Best Sellers – και εκατοντάδες παιδικά. Γιατί οι βασικοί πελάτες του είναι παιδιά. Οι μεγάλοι αρκούνται στην τηλεόραση και την Espresso. Άντε και καμιά αθλητική και το κυριακάτικο Βήμα (στην καλύτερη περίπτωση). Όμως υπάρχουν και εκατοντάδες CD (όχι προς πώληση, αλλά προς ακρόαση των θαμώνων) που σπάνια ακούς στο ραδιόφωνο. Συλλεκτικά κομμάτια (παλιά και νέα). Η μουσική είναι το σήμα κατατεθέν. Σειρήνες που οδηγούν μνημόνους και αμύητους σ' ένα μοναδικό χώρο συνάντησης.

Πρόσωπα που ξαφνικά συνειδητοποιείς πως τα 'ξερες πριν από χρόνια. Η καλημέρα και η καλησπέρα τους δεν έχει σκοπιμότητα. Σε λίγο είσαι εντός –κλίματος– και σίγουρα θα κοινωνήσεις θεϊόν τσίπουρο ή ούζο κι αν είσαι τυχερός μπορείς να συνσυμποσιαστείς στο μαγκάλι που θ' ανάψει και θα στηθεί από το τίποτα ένα τρικούβερτο γλέντι.

Σκηνές ροκ σ' ένα τόπο που η βλαχοντίσκο και η λαϊκοπόπ παίζουν σ' ένα στημένο παιχνίδι με πουλημένο διαιτητή.

Μαγκαλιστές είναι ο κωδικός του βασικού πυρήνα της ομάδας. Κάποιος περαστικός πριν από λίγα χρόνια συνέδεσε την ονομασία με τους σατανιστές. Η επιρροή τους μεγάλη, όπως και οι αντιδράσεις (φανερές ή κρυφές).

Κι αν ακούσεις κάποιον ψίθυρο κοντά σου την ώρα που η παρέα βρίσκεται στο τσακίρ κέφι όπως «θέλησα ν' αλλάξω τον κόσμο για να μη σβήσει τ' όνειρο», μπορεί να είναι η Ρόζα Λούξεμπουργκ που ήρθε να δηλώσει παρούσα, αλλά μπορεί να είναι και κάποιος μαγκαλιστής ή... σατανιστής.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΡΚΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Υπάρχουν πολλοί άνθρωποι, ακόμη και μεγάλες ομάδες ανθρώπων, που για κάποιους λόγους πιστεύουν ότι αντιλαμβάνονται καλύτερα από τους άλλους τον κόσμο και τη ζωή, ότι κατέχουν τη βαθύτερη και μόνη «αλήθεια» του κόσμου και της ζωής. Δεν είναι ακριβώς η «αλήθεια», την οποία με «ορθή σκέψη» κατακτούν, αλλά η «οίηση της αλήθειας», που τους κάνει να πιστεύουν ότι έχουν χρέος, με κάθε μέσο, να τη μεταδώσουν και στους άλλους. Πρόκειται για ένα είδος πολιτικού αντιτισμού που πολλές φορές έχει οδηγήσει στο έγκλημα.

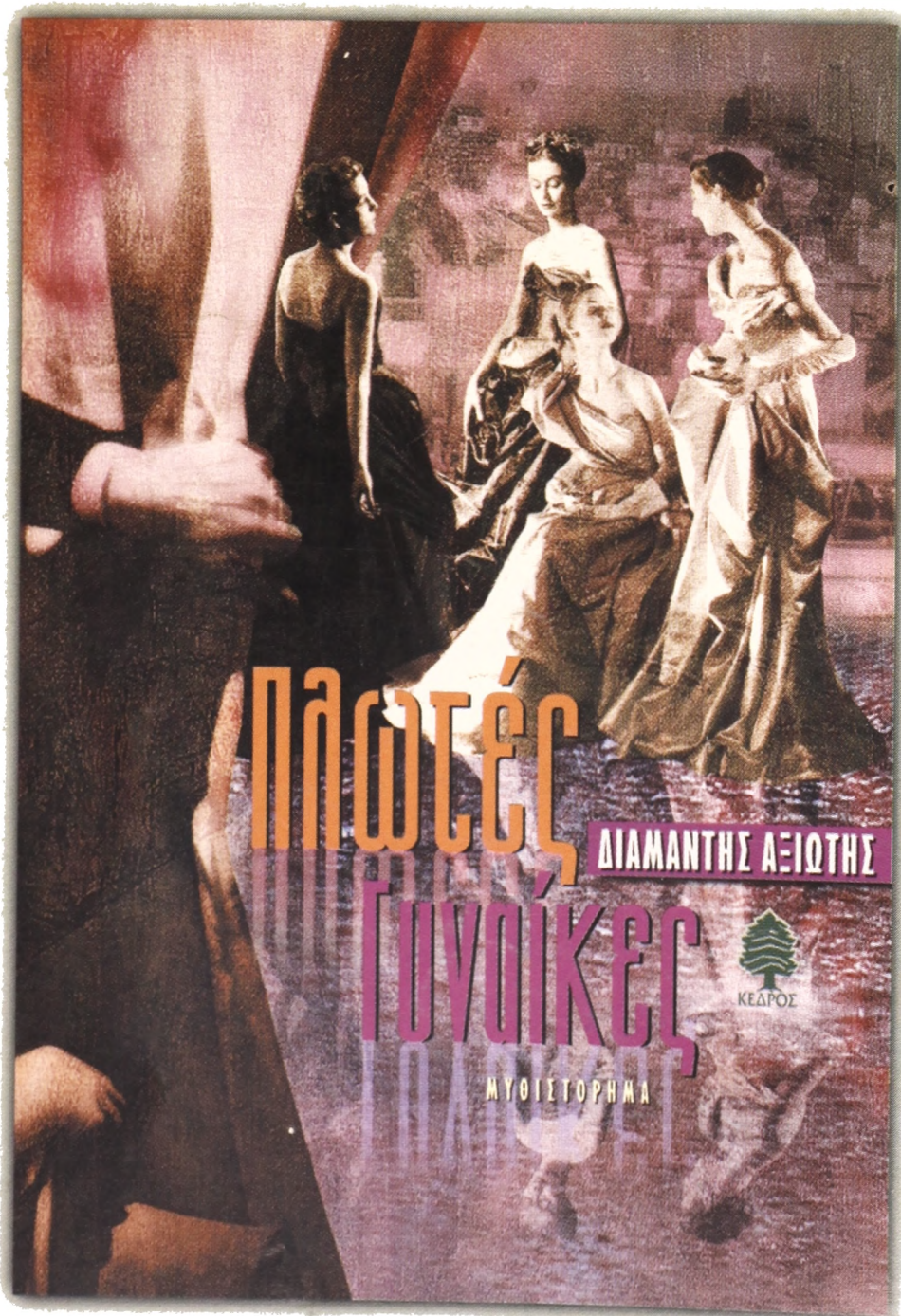
♦ ♦ ♦

εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

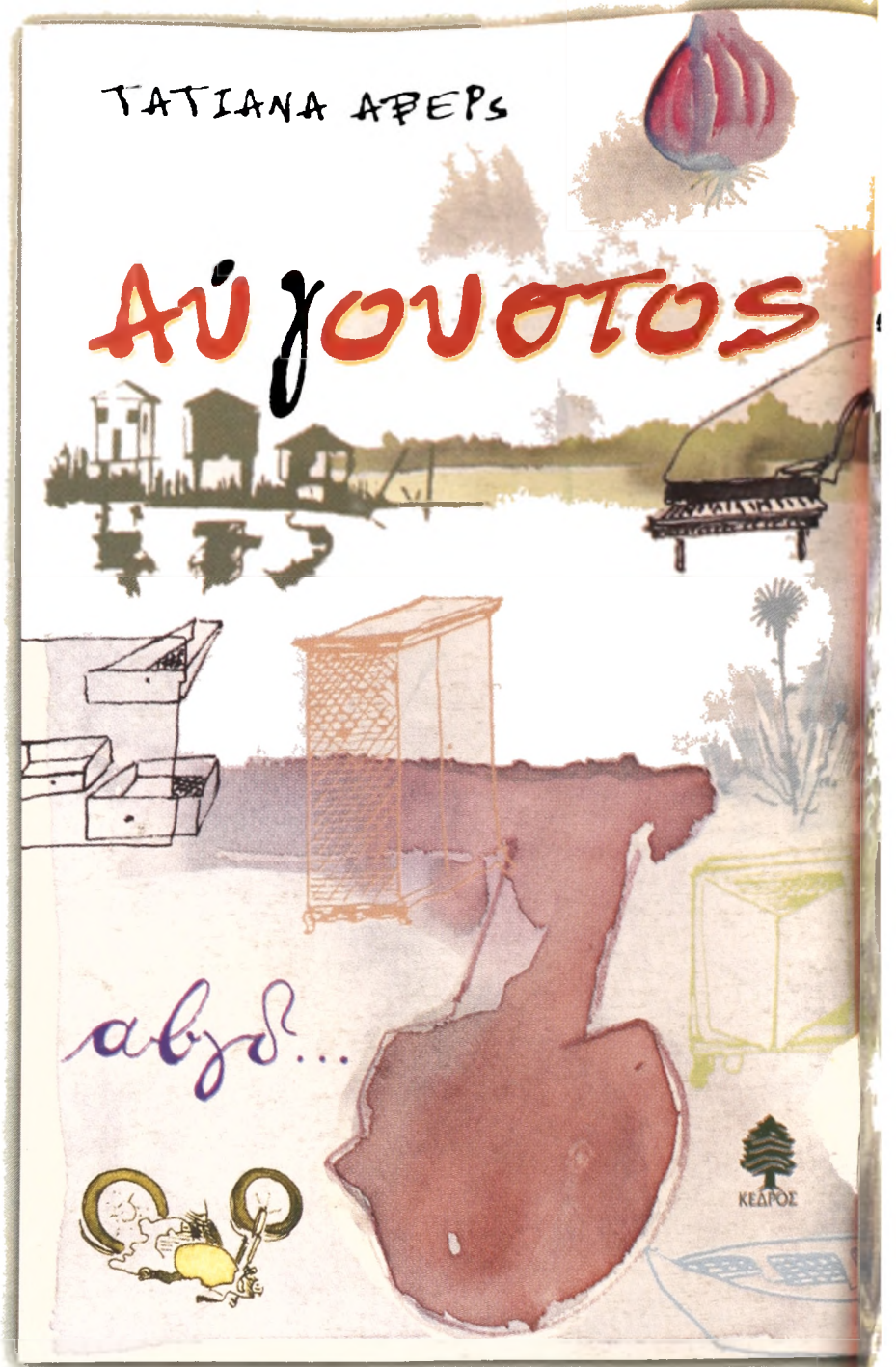
ΟΜΗΡΟΥ 32, ΤΗΛ. 36 43 382, FAX 36 36 501, e-mail: polis@ath.forthnet.gr

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Μυστικά που δραπετεύουν
από τις κρυψώνες τους για
ν' αντικρίσουν το άγριο φως
του Αυγούστου.
Ένα μυθιστόρημα για όσους
δεν παραδίνονται αμαχητί
στο παιχνίδι του χρόνου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ, Γ. ΓΕΝΝ
τηλ.: 2103809712 2103802007

ΠΛΩΤΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Τρία τέταρτα του περασμένου
αιώνα συμπυκνωμένα στην
άνοδο και στην πτώση μιας
καπνεμπορικής οικογένειας.
Όμορφες, αγέρωχες γυναίκες,
σπαταλούν αλόγιστα τον χρόνο
μέχρις ότου προκύψει
το απρόοπτο.

3. 106 78 ΑΘΗΝΑ
03302655

ΕΔΡ 9822
.kedr
@ked